

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DİYARBAKIR ŞUBESİ

2018-2020

Faaliyet Raporu

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

DİYARBAKIR ŞUBESİ

2018-2020

FAALİYET RAPORU

Yayını Hazırlayan:

İHD Diyarbakır Şubesi - Dökümantasyon Merkezi

İlk Basım
2020

Grafik Tasarım & Baskı
A GRAFİK CREATIVE SOLUTIONS
www.agrafik.web.tr

2018-2020 faaliyet dönemi çalışmalarımızın yer aldığı bu kitap, 6 Haziran 2018 tarihinde yaşamını yitiren İHD Merkez Yürütme Kurulu ve Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu Üyemiz Av. Muhterem Süren'e ithaf edilmiştir.

*Genç yaşta yüksek fedakarlık ile muazzam bir hak savunuculuğu faaliyeti gerçekleştiren mücadele arkadaşımız Muhterem'i unutmaya-
cağız ve mücadelemizde daimi olarak yaşatacağız!*

Saygıyla...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	06
BÖLÜM I.....	13
1.İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ	14
2.İNSAN HAKLARI DERNEĞİ TÜZÜĞÜ	18
3.RÊZIKNAMEYA KOMELAYA MAFÊN MİROVAN	31
BÖLÜM II.....	45
2018-2020 DÖNEMİNDE ŞUBEMİZ TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER	46
1. Uluslararası Sivil Toplum Örgütü Temsilcileri ve Resmi Yetkililer ile Yapılan Görüşmeler - Ziyaretler.....	46
2. Türkiye'deki Kurumlarla Yapılan Görüşmeler - Ziyaretler.....	49
3. Şubemiz Tarafından Yapılan Basın Açıklamaları.....	52
4. Yerli ve Yabancı Gazetecilerle Yapılan Görüşmeler TV-Radyo Programları.....	60
5. Kurumumuzca Gerçekleştirilen Panel, Seminer vb. Eğitim Çalışmaları.....	63
6. Derneğimiz Tarafından Yapılan Heyet Çalışmaları.....	66
7. İnsan Hakları Haftası Etkinlikleri.....	68
8. Diyarbakır'da Bulunan Kurumlarla Yapılan Ortak Faaliyetler.....	71
9. Katılım Sağlanan Diğer Faaliyetler.....	77
10. Şubemizce Yürütülen Faaliyetlerin İstatistikî Bilgileri	82
BÖLÜM III	83
ŞUBEMİZ KOMİSYONLARI TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER	84
1. Hukuk Komisyonu.....	84
2. Hapishane Komisyonu.....	89

3. Kayıp ve Faili Meçhul Siyasi Cinayetleri Araştırma Komisyonu	97
4. İşkenceyi Önleme Komisyonu	116
5. Kadın Komisyonu	120
6. Çocuk Komisyonu	124
7. İnsan Hakları Akademisi (İnsan Hakları Akademisi Kuruluş Belgesi, Yönetmeliği ve Eğitim Programı)	129
İHD DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGE TEMSİLCİLİĞİ	138

BÖLÜM IV

İHD DIYARBAKIR ŞUBESİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1. İHD Diyarbakır Şubesi 15. Olağan Genel Kurulu Zorunlu Organlar ve Üst Kurulu Delegeleri	142
2. İHD Diyarbakır Şubesi Üye Profili	144
3. 2018-2020 Döneminde Başvurulara İstinaden Şubemizce Yapılan Yazışmalar	144
4. Kuruluşundan Günümüze İHD Diyarbakır Şubesi Yönetim Kurulu Üyeleri	145

BÖLÜM V

İNSAN HAKLARI İHLALLERİ RAPOR VE BİLANÇOLARI

ŞUBEMİZCE HAZIRLANAN İNSAN HAKLARI İHLALLERİ RAPORLARI VE BİLGİLERİ

1. 2018-2020 Yayınlanan İnsan Hakları İhlalleri Raporları	152
2. 2018-2020 Yayınlanan Heyet, inceleme ve Araştırma Raporları	152
3. 2018-2020 Yayınlanan Özel Çalışma Raporları	152
4. 2018-2020 Diğer STK'larla Ortak Yayınlanan Raporlar	153

BÖLÜM VI - BASINDA İNSAN HAKLARI DERNEĞİ DİYARBAKIR ŞUBESİ

ÖNSÖZ

Saygıdeğer insan hakları savunucuları,

İnsan Hakları Derneği, Türkiye'nin en eski ve en yaygın insan hakları örgütlerinden-
dir. Kurulduğu günden bu yana Türkiye'nin temel demokrasi ve insan hakları soru-
nu olduğunu, bu sorunun en önemli halkasının Kürt sorunu olduğunu ifade etmiştir.
İHD her zaman hak ihlalinin meydana geldiği yerde olmuş, ezilen halkların, birey-
lerin, sınıfın, cinsin ve toplumsal kesimlerin yanında yer almıştır. Çalışma ilkelerini
14 madde olarak tüzüğünde belirterek bu kapsamda çalışmalarını sürdürmektedir.
Bu nedenle bizzat devlet içindeki çete yapılanmaları tarafından saldırıya uğramış
ve siyasal iktidarlar tarafından ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Bugüne kadar 22
üye ve yöneticisi öldürülmüş, genel başkanı 12 Mayıs 1998'de suikast girişimine
maruz kalmış, yüzlerce üyesi yaralı kurtulmuş, binlerce üyesi haksız gözaltı ve tu-
tuklamaya maruz kalmış, onlarca üyesi Türkiye'yi terk ederek siyasi mülteci olarak
yaşamak zorunda bırakılmıştır. Bütün bunlara rağmen her kesimin ve herkesin bir
gün ihtiyacı olacağı bir çizgide mücadelesini sürdürmüş ve sürdürmektedir.

90'lı yıllar, nerdeyse her gün bir insanın sokak ortasında katledildiği, güvenlik güç-
lerinin JİTEM ve benzeri yasadışı kuruluşlarla insanları kaçıracak kaybettirdiği, işken-
ce vakalarının tavan yaptığı, köy yakma ve boşaltmaların başladığı, milyonların
göçüne sahne olan yıllar oldu. İşte böylesi bir ortamda İHD, bir taraftan hak ihlal-
lerini tespit ve kamuoyuna duyurma çalışması yürütürken, bir yandan da kendisi-
ne yönelik baskılara da göğüs germek zorunda kalıyordu. Ancak, İHD böylesi bir
görevi layıkıyla yaparak, uluslararası alanda en çok güvenilen, açıklama ve rapor-
ları dikkate alınan sivil bir kuruluş haline geldi.

İki Yıl Geride Kalırken

İnsan Hakları Derneği Diyarbakir Şubesi olarak, düşünce ve örgütlenme özgürlü-
ğünün bir bütün olarak baskı altına alındığı bir ortamda 2018-2020 yılları arası 15.
Dönem yönetim faaliyetlerini tamamladık. 2019 yılı sonu ve 2020 yılı başlarından
itibaren dünyayı kasıp kavuran ve ülkemizde de ciddi boyutlara ulaşan COVID-19
pandemisi, maalesef her alanda olduğu gibi bizleri de belli bir süre olumsuz etkile-
miştir. Ancak dikkat çeken bir husus var ki; coronavirüs dahi hak ihlallerini durdu-
ramamış, ağırlıklı olarak devlet eliyle gerçekleşen ihlaller artarak devam etmiştir.

Demokratik hukuk devleti gayesinden giderek uzaklaşan ve yargının siyasetin ve-
sayetine girdiği, yine alabildiğine otoriter ve baskıcı bir yönetim şekline dönüşü-
mün gerçekleştiği Türkiye'de, düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün sınır-
sız bir tehdit altında olduğuna önemle işaret etmek isteriz. Sadece düşüncelerini
ifade ettikleri için bugün binlerce siyasetçi, akademisyen, gazeteci ve hükümet
politikalarına muhalif insanlar, maalesef tutuklanmakta ve ağır cezalarına çarp-

tırılmaktadır. Uzun tutukluluk hali ve verilen maddi-manevi cezalar, siyasi iktidar karşısında muhalefet gösteren toplumsal ve bireysel kimlikleri ortadan kaldırmayı amaçlayan bir cezalandırma aracına dönüşmektedir.

Çatışmalı Sürecin Yarattığı İhlaller

Tek sesliliğin ve tekipleştirmenin tezahürü olarak karşımıza çıkan iktidar politikaları, toplumsal hayatımızda yarattığı onarılması güç yıkımlarla kendini çok net bir şekilde göstermektedir. “Terörle Mücadele ve Güvenlikçi Politikalar” adı altında vücut bulan siyasi iktidar politikaları nedeniyle, özellikle bölgemizde devam eden silahlı çatışma ortamında, yüzlerce insanın hayatını yitirğine tanıklık ediyoruz. Son iki yılda da maalesef bölgemizde süren çatışmalı sürecin taraflarından ve sivil insanlardan, yaşamını yitirenler oldu.

Çatışmalı ortam nedeniyle bir başka hak ihlaline yol açan konu ise, askeri operasyonlardan kaynaklı yaşanan ihlaller oldu. Kırsal yerleşim bölgelerini de kapsamına alan yüzlerce bölge, askeri operasyonlar yapılacağı gerekçesiyle özel güvenlik bölgeleri ilan edilmiş, yine pek çok kez sokağa çıkma yasakları ilan edilmiştir. Yasakların ilan edildiği kırsal yerleşim alanlarında yaşayan yurttaşlar, rutin hayat akışını sürdürememiş, mağduriyetler yaşamıştır.

Gerek sivil yerleşim alanlarında ve gerekse de kırsal bölgelerde silahlı çatışmalar da yaşamını yitiren PKK militanlarının mezarlarının bulunduğu mezarlıklar, askeri operasyonlar sırasında tahrip edilmiş veya yıkılmıştır. Hukuki norm, toplumsal inanç ve değerler ile hiçbir koşulda izahatı olmayan bu durum, ölen kişinin yakınlarına eziyet edici psikolojik bir acı vermektedir. Yine silahlı çatışma ortamında yaşamını yitiren örgüt militanlarının cenazelerinin alınması ve ailelerine teslim edilmesi sürecinde zorluklar ve ihlaller, geçmiş yıllarda olduğu gibi son iki yılda da devam etti.

31 Mart 2019 tarihinde gerçekleşen yerel seçimler sonrasında Halkların Demokratik Partisi (HDP) yönetimindeki belediyelere yönelik yapılan kayyım atamaları, demokrasi ve özgürlüklerin ağır yara aldığı bir diğer önemli durum olarak karşımızda durmaktadır. Bu durum, seçme ve seçilme hakkına yönelik ve hukukla bağdaşır bir yanı olmayan yasaklayıcı uygulamalardır. Seçilen adaylara mazbatalarının verilmemesi ve mazbatalarını aldıktan sonra haklarında hiçbir soruşturma bile olmasına rağmen belediye başkanlarının görevden alınarak yerlerine kayyım atanması, belediye eş başkanlarının hukuka aykırı bir şekilde tutuklanmaları bir siyasi partinin milyonlarca seçmenine yönelik büyük bir insan hakları ihlalidir.

Şubemiz tarafından Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerini kapsayan ve düzenli periyotlarda yayınlanan insan hakları ihlalleri raporlarımıza baktığımızda; bölgemizde insan hakları ihlalleri son iki yılda, artış göstererek devam etmiştir. Sivillere yönelik yargısız infazlar, işkence ve kötü muamele, toplanma ve gösteri hakkına

yönelik yasaklar ve müdahaleler, düşünce ve ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, örgütlenme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı, kadına ve çocuklara yönelik şiddet, ekonomik ve sosyal haklardaki kayıplar gibi pek çok değişik ve kategorik konularda ihlaller açığa çıkmıştır.

Baskın, Gözaltı, Tutuklama, İşkence Ve Cezasızlık

Türkiye’de yargı organlarının siyasi söylemlerin etkisinde kaldığı ve tarafsızlığını yitirdiği bir ortamda, haksız gözaltı ve tutuklamalar, sistematik bir hal alarak devam etmiştir. Son iki yılda bölge kentlerinde tespit edebildiğimiz verilere göre; 104’ü çocuk 5 bin 824 kişi gözaltına alınmış, 8’i çocuk bin 7 kişi ise tutuklanmıştır. Yine en az 4 bin 449 ev ve işyerine baskın düzenlenmiştir. Çoğunluğu sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek “yasa dışı örgüt üyeliği” “yasa dışı örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmek” “yasa dışı örgüt propagandası yapmak” gibi ağır suçlamalarla gerçekleştirilen gözaltı ve tutuklanmalar, kişi güvenliği ve özgürlüğünün açık bir ihlalidir.

Gözaltı merkezlerinde ve gözaltı yerleri dışında işkence ve kötü muamelenin yaygın ve sistematik bir biçimde varlık gösterdiğine şahit oluyoruz. Kolluk kuvvetleri tarafından düzenlenen operasyonlar sırasında gerçekleşen ev baskınlarında ve sokak ortasında, maalesef yurttaşlar kötü muameleyle maruz kalıyor ve darp ediliyor. Gözaltı merkezlerinde ve gözaltı yerleri dışında işkence ve kötü muamele yaygın ve sistematik bir biçimde varlık göstermeye devam etmiştir. Urfa Emniyet Müdürlüğü TEM birimine yönelik ileri sürülen iddialar, vahim boyutlara ulaşmış ve şüphelilerin tespiti ve cezalandırılmalarına ilişkin etkin bir soruşturma halen yürütülmemiştir. 2019 yılının Aralık ayında Diyarbakır’ın Çınar ilçesinde ev baskınları sırasında gözaltına alınan yurttaşların evlerinin ahırında feci şekilde dövülerek işkence edilmesi ve Ağrı’nın Tutak ilçesin kırsal mahalleye baskın düzenleyen askerlerin sokakta yüzükoyun yere yatırılmış yurttaşların sırtına basan askerlerin ortaya çıkan görüntüleri, Mardin’in Derik ilçesinde gözaltına alınan vatandaşlara yönelik Mardin Jandarma Komutanlığı’nda uygulanan işkence ve kötü muamele, işkence uygulayan görevlilerin kimliklerini gizleme gereği bile duymamaları; işkencenin sistematik ve yaygın oluşunu açıklar nitelikte onlarca örnekten sadece bir kaçıdır. Özellikle kadınlara yönelik işkence ve taciz iddiaları, çok ciddi boyutlardadır. Ancak işkenceci failler ve sorumlular hakkında etkili bir soruşturmanın halen yürütülmemesi, cezasızlık politikasının tavizsiz bir şekilde her durumda uygulandığını göstermektedir. Baskı ve tehdit yöntemleri ile ifade alma, mülakat yapma, ajanlaştırma ve kaçırma olaylarına ilişkin başvuru ve ihlallerde de önemli artış yaşandığı gözlenmiştir. Anayasada ve yine Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere göre, işkencenin mutlak olarak yasaklandığını ve bu suçun zamanaşımına tabi olmadığını buradan bir kez daha hatırlatmak istiyoruz! Bu insanlık dışı uygulamalara derhal son verilmeli, başvuranlar görevlerinden alınmalı ve işlenmiş

oldukları fiiller nedeniyle haklarında etkili bir yargılama yapılmalıdır.

İşkencenin yaygın ve sistematik olarak gündeme geldiği bir başka alan ise, hapishanelerdir. Sürgünler, sağlık hakkı, işkence ve kötü muamele, disiplin soruşturmaları, tecrit etme, haberleşme, iletişim, aile görüşü haklarının kısıtlanması gibi ihlaller hapishanelerdeki öne çıkan ihlal başlıklarından olmuştur. Özellikle de sağlık hakkı ihlalinin bu süreçte yoğun bir şikâyet konusu olduğunu ifade etmek istiyoruz. Hapishanede tek başına yaşamını sürdüremeyecek, cezaevi ile hastane arasında adeta mekik dokuyan, ölümcül rahatsızlıkları bulunan ve buna rağmen tedavi edilemeyen hasta mahpusların sayısında gün geçtikçe artış meydana gelirken, tedavi olanaklarından yararlanamayan veya tahliye edilmeyen birçok hasta mahpus hastalıklarının son aşamasına gelmişlerdir. Sadece Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki hapishanelerde 2018 yılında 1 hasta mahpus ve 2019 yılında 6 hasta mahpus yaşamını yitirdi. Derneğimiz tarafından tespit edilen verilere göre hapishanelerde 458'i ağır olmak üzere toplam 1334 hasta mahpus bulunmaktadır.

Hapishanelerdeki ihlallere değinilirken İmralı Yüksek Güvenlikli Cezaevindeki uygulamalar ve ihlallere de dikkat çekmek isteriz. Abdullah Öcalan ve aynı hapishanede bulunan mahpusların avukatları ve ailesiyle görüştürülmemelerinin hukuk bağdaşır bir yanı bulunmamaktadır ve ağır bir insan hakları ihhalidir. İmralı Hapishanesi üzerindeki uygulanan ağırlaştırılmış tecrit, biz insan hakları savunucuları açısından kabul edilebilir değildir ve derhal sona erdirilmesi gerekmektedir. İmralı Hapishanesindeki tecrit uygulamalarına protesto etmek amacıyla binlerce siyasi mahpus, 2018 yılının sonlarına doğru başlamış açlık grevleri eylemlerine başlamıştır. Açlık grevleri 26 Mayıs 2019 tarihinde son bulmuştur. Türkiye Hapishanelerinde bulunan açlık grevi eylemcilerinin sağlık durumlarının tespiti ve açlık grevi eylemi süresince yaşanabilecek olumsuzlukları raporlamak amacıyla Diyarbakır ilinde Açlık Grevleri Takip Platformu; İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi (İHD), Diyarbakır Barosu, Diyarbakır Tabipler Odası (DTO), Türkiye İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır Temsilciliği (TİHV) ve Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) tarafından oluşturulmuştur. Derneğimiz Açlık grevi süresince birçok basın açıklaması ve raporlama çalışması ile birlikte açlık grevi eyleminin sonlandırılması için başta Adalet Bakanlığı olmak üzere devlet kurumlarının mahpusların talepleri ile ilgili değerlendirilmeler yapmaları yönünde çağrılarda bulunmuştur. Açlık grevlerinin bitimine mukabil açlık grevi takip platformu; açlık grevi sonrası mahpusların tedavi ve diğer sağlık koşullarının sağlanması için raporlama ve basın açıklamaları gerçekleştirilmiştir.

İfade ve örgütlenme özgürlüğüne yönelik baskılar da yasaklama ve sınırlandırma- larla maalesef devam etmektedir. Bir hak arama biçimi olarak Anayasa'nın 34. maddesinde tanımlanan ve güvence altına alınan açık hava toplantı ve gösterileri ise, Valiliklerin ve Kaymakamlıkların hukuk dışı ve keyfi bir biçimde aldığı kararlar

ile yasaklanmakta veya sınırlandırılmaktadır. Diyarbakır'da Koşu Yolu Parkında ve bölge kentlerinde açlık grevine giren mahpusların annelerinin barışçıl ve şiddet içermeyen yürüyüşü, basın açıklamaları engellenmiş, anneler gaz ve tazyikli suyla dağıtılmaya çalışılmıştır. Hakeza mahpus annelerin demokratik hakkın kullanımı nedeni ile 2911 Sayılı Kanuna muhalefet, örgüt propagandası yapma nedeni ile davalar açılmış ve Kabahatler Kanuna göre para cezası ile cezalandırılmışlardır. Yine derneğimiz ve kayıp yakınları tarafından Koşuyolu Parkı Yaşam Hakkı Anıtı önünde “Kayıplar Bulunsun Failler Yargılsın” sloganıyla her hafta kesintisiz bir şekilde sürdürülen hakikat ve adalet arayışı, 1 Eylül 2018 tarihinden bu yana hukuk dışı ve keyfi Valilik yasağıyla engellenmektedir. Ancak kayıp yakınları yasağa rağmen evlatlarının, yakınlarının akıbetini sormaya ediyor.

Kadınlar Hedef, Çocuklar Korumasız!

Kadınlara yönelik şiddet, maalesef son 2 yılda da artış göstererek devam etmiştir. Türkiye’de kadınlara yönelik hak ihlallerindeki artış, mevcut hukuki düzenlemelerin hayata geçirilemediğini ve kadını yeterince koruyamadığını göstermektedir. Yargıya intikal eden kadına yönelik şiddet, cinsel taciz ve cinsel saldırı dosyalarında etkili soruşturmaların yürütülmediğine, çok sayıda dosyanın yargı eliyle sürüncemede bırakıldığına, hala kadına yönelik şiddet davalarında erkek failin haksız tahrik, iyi hal indiriminden yararlandığına tanıklık etmekteyiz. Hegemonyadan beslenen ve devlet politikalarıyla perçinlenen ataerkil şiddet ve bu şiddetin kamusal alanın tamamında sistematikleşerek takım elbise gerçekliği ile bütünleşmesi, hem kadın cinayetlerini teşvik etmekte hem de caydırıcı olmaktan çıkmaktadır. Nitekim son olarak 2020 yılının Temmuz ayında Şırnak ve Batman’da devletin kolluk güçleri eliyle gerçekleşen cinsel saldırı olayları, aslında bu husustaki vahameti gözler önüne sermektedir.

Kadına yönelik şiddet, ister aile içi olsun, ister sokakta, ister gözetim altında olsun; politiktir. Bu sorun ancak ve ancak yeterli tedbirleri içeren ve cinsiyet eşitliğini savunan gelişmiş sosyal politikaların oluşturulmasıyla birlikte ve erkek egemen zihniyetiyle etkin mücadele edilerek aşılabilir. Kadına karşı şiddet uygulayan failler hakkında etkili cezalandırma yoluna gidilmeli ve cezasızlık politikalarından vazgeçilmedir.

Bu süreçte en çok dikkat çeken ve dramatik bir hal alan husus ise çocuklara yönelik ihlallerdeki artıştır. Çocuklar yaşamın her alanında ağır ihlallere maruz kalmakta; çocuk işçiliği, sokak çocukları, mülteci çocuklar, savaş bölgesinde yaşayan çocuklar, aile içinde şiddet gören, eğitim hakkından mahrum bırakılan çocukların yaşadıkları ihlaller vahim boyutlardadır. Şiddet sonucu katledilen çocukların yanı sıra, çatışmalı ortamların varlık gösterdiği bölgelerde sahipsiz bırakılan patlayıcılar sonucu da çocukların yaralanmalarına ve yaşamlarını yitirishine tanıklık ediyoruz. Çocuklara yönelik cinsel istismar ve kayıp çocuk vakalarındaki artış dikkat çekerken, çocukların haklarını güvence altına alan koruyucu yasaların yetersizliği

ve uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmediği görülmektedir.

Geride bıraktığımız iki yıllık dönemde devlet kayıplar, toplu mezarlar ve faili meçhul cinayetler gerçeği ile yüzleşmekten kaçınmaya devam etti. 90'lı yıllarda devlet görevlilerince zorla kaybetmeler ve işlenen cinayetlerle ilgili etkin soruşturma yürütülmezken, dosyalar zaman aşımına terk edilerek cezasız bırakıldı veya mizansen davalarla beraat ettirilerek aklandı.

Son İki Yılda Ne Yaptık?

İHD Diyarbakır Şubesi olarak yaşanan yoğun hak ihlallerine karşı mücadele vermek başlıca varlık nedenimiz oldu. Kurulduğu günden bu yana hak ve özgürlüklerin yanında olan ve yaşanan hak ihlallerini her fırsatta kamuoyunun gündemine taşıyan şubemiz, son iki yılda da bu alanda büyük bir mücadele içerisine girmiştir.

2018-2020 döneminde meydana gelen hak ihlallerini kamuoyunun gündemine taşımak amacıyla çok sayıda basın açıklamaları yapılırken, bazı ihlalleri yerinde tespit etmek amacıyla heyet çalışması yapıldı ve yapılan çalışma raporlarla kamuoyuna açıklandı. 3 aylık periyodlarla ve yıllık olarak yayınlanan insan hakları ihlalleri bölge raporlarıyla da, kamuoyu insan hakları alanında yaşanan gelişmelerden haberdar edilmiştir.

İnsan hakları ve birey hakları bilincinin gelişmesi amacıyla şubemiz yöneticileri tarafından çeşitli seminer ve paneller düzenlenirken, 2012 yılında kurduğumuz ve bugüne değin faaliyetlerine aralıksız olarak devam eden İnsan Hakları Akademisi, son iki yılda insan hakları savunucularının eğitimi konusunda önemli çalışmalarda bulunmuştur.

Bölgemizde yaşanan hak ihlallerinin dünya kamuoyu gündemine taşınması amacıyla çok sayıda uluslararası resmi devlet yetkilisi ve sivil toplum örgütü temsilcileriyle görüşmeler yapılırken, Türkiye geneli yerel kurum temsilcileriyle de benzer şekilde görüşmeler gerçekleştirildi.

Yine basın yayın yoluyla sesimizi duyurabilmek amacıyla çok sayıda televizyon ve radyo programına katılım sağlanırken, şubemize gelen birçok yerli ve yabancı gazeteciye de röportajlar verildi.

Öte yandan dinamik bir kent olan Diyarbakır'da yıllardır varlığını sürdüren sivil toplum örgütlerinin oluşturduğu ortak platformlar tarafından yürütülen faaliyet ve eylemlere aktif katılım sağlandı.

Şubemiz çalışmaları, büyük ölçüde komisyonlar üzerinden yürütülmektedir. Yönetimin oluşmasının ardından kurulan Hukuk, İşkenceyi önleme, Cezaevi, Çocuk, Kadın ve Kayıp komisyonları, kendi alanlarında faaliyet yürüterek, dernek çalışmalarına önemli katkı sunmaktadırlar.

Öte yandan gerek komisyonlarımız tarafından, gerekse Şube Sekreterliğimizin çalışmalarlarıyla derneğimize yapılan başvurulara istinaden resmi kurum ve kuruluşlarla çok sayıda yazışma yapılarak, başvuruçuların yaşadığı sorunlar giderilmeye çalışılmıştır.

Her yıl 10-17 Aralık tarihleri arasında kutlanan İnsan Hakları Haftası, maalesef 2018 ve 2019 yıllarında baskı ve yasaklamalara maruz kaldı. Buna rağmen şube olarak kentteki hak örgütleriyle hafta boyunca aralarında basın açıklamaları, paneller, seminerler gibi etkinlikler gerçekleştirdik ve bu etkinliklerle insan hakları mücadelesinin önemine vurgu yaptık.

2018-2020 faaliyet dönemimizde hak savunucuları olarak tüm baskı ve yasaklamalara rağmen, barış ve demokratik yaşam savunuculuğu yapmaya devam ettik. Bizler insan hakları savunucuları olarak, barış hakkını savunmaya devam edeceğiz. Çünkü hayatımızdaki ihlallerin önlenabilir olduğuna inanıyoruz. Çatışmalı ortamın bir an önce son bulmasını, kalıcı bir çatışmasızlık halinin ve çözüm sürecinin yeniden müzakere edilmesini umuyoruz. İnsan hakları mücadelesinde; her koşul altında dil, din, ırk, milliyet, cinsiyet, etnik ve kültürel farklılık ayrımı yapmadan, yaşam hakkının kutsal olduğu vurgusunda bulunuyor ve özgürlüklerle dolu, onurlu bir yaşam temenni ediyoruz.

Barış dolu yarınlar için...

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) DİYARBAKIR ŞUBESİ

BÖLÜM I

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu:

İnsanlık topluluğunun bütün bireyleriyle kuruluşlarının bu Bildirgeyi her zaman göz önünde tutarak eğitim ve öğretim yoluyla bu hak ve özgürlüklere saygıyı geliştirmeye, giderek artan ulusal ve uluslararası önlemlerle gerek üye devletlerin halkları ve gerekse bu devletlerin yönetimi altındaki ülkeler halkları arasında bu hakların dünyaca etkin olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlamaya çaba göstermeleri amacıyla tüm halklar ve uluslar için ortak ideal ölçüleri belirleyen bu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini ilan eder.

Madde 1: Bütün insanlar hakları ve onurları eşit ve özgür olarak doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşlik duyguları ile davranmalıdırlar.

Madde 2: Herkes, ırk, renk, cins, dil, din, siyasal veya diğer bir inanç, ulusal ya da toplumsal köken, servet, doğuş ya da herhangi başka bir durumdan dolayı ayrıma uğramadan, bu bildiride ilan olunan hak ve özgürlüklerden yararlanma hakkına sahiptir. Dahası, insanlar arasında, uyruğu bulundukları ülkenin ya da bölgenin, bağımsız veya bağımlı, özerk ya da herhangi bir biçimde kısıtlı oluşuna bakılarak; o ülkeye ya da bölgenin siyasal, hukuki veya uluslararası konumundan dolayı ayırım yapılamaz.

Madde 3: Yaşam, özgürlük ve kişisel güvenlik her insanın hakkıdır.

Madde 4: Hiç kimse kölelik ya da kulluk altında bulundurulamaz; kölelik ve köle ticareti her türlü biçimi ile yasaktır.

Madde 5: Hiç kimseye işkence ve zulüm uygulanamaz, insanlık dışı ya da onur kırıcı biçimde davranılamaz, ceza verilemez.

Madde 6: Herkes, nerede olursa olsun, hukuki kişiliğinin tanınması hakkına sahiptir.

Madde 7: Yasalar önünde herkes eşittir ve yasaların koruyuculuğundan eşit olarak faydalanma hakkına sahiptir. Bütün insanların bu bildiriye aykırı her türlü ayrımcı uygulamaya ve böyle bir ayrıma özendirici her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır.

Madde 8: Her insanın, kendisine yasalarla tanınan temel haklara aykırı uygulamalar karşısında, hak ve hukukunun fiilen korunması için, bu işle görevli ulusal mahkemelere başvurma hakkı vardır.

Madde 9: Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz, alıkonamaz veya sürgün edilemez.

Madde 10: Herkes, haklarının, sorumluluklarının ya da kendisine yönelik, cezayı gerektirir herhangi bir suçlamanın açıklığa kavuşturulmasında, davasının, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde hakkaniyetle ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir.

Madde 11: Bir suç işlemekten sanık her insan, savunulması için kendisine gerekli bütün koşulların sağlanmış bulunduğu açık bir yargılama ile yasalar uyarınca suçlu olduğu kanıtlanmadıkça suçsuz sayılır. Hiç kimse, işlendikleri sırada ulusal ya da uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan fiillerden veya ihmallerden ötürü mahkûm edilemez. Bunun gibi, suçun işlendiği sırada uygulanan cezadan daha şiddetli bir cezaya çarptırılamaz.

Madde 12: Hiç kimsenin özel hayatına, ailesine, konutuna ya da haberleşme ve yazışmalarına keyfi olarak karışılmaz, şeref ve ününe sataşılmaz. Herkesin bu tür sataşma ve karışmalara karşı yasalarla korunmaya hakkı vardır.

Madde 13: Herkesin herhangi bir devletin toprakları üzerinde serbestçe yolculuk etmek ve yerleşeceği yeri seçmek hakkı vardır. Her insanın kendi ülkesi de içinde olmak üzere, herhangi bir ülkeyi terk etmeye ve yeniden dönmeye hakkı vardır.

Madde 14: Her insanın zulüm karşısında, başka ülkelere sığınmaya ve bu ülkelerde sığınmacı işlemi görmeye hakkı vardır. Bu hak, siyasal olmayan suçlar veya Birleşmiş Milletler ilke ve amaçlarına aykırı faaliyetlerden dolayı açılan kovuşturmalar halinde ileri sürülemez.

Madde 15: Her insanın bir ülkenin vatandaşı olma hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından ya da vatandaşlığı değiştirmek hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 16: Evlilik çağına varan her erkek ve kadın, ırk, vatandaşlık ya da din bakımından hiçbir sınırlama ile karşılaşmaksızın, evlenmek ve yuva kurmak hakkına sahiptir. Kadın ve erkek, evliliğin kuruluşu, devamı ve sona erdirilişinde eşit haklara sahiptirler. Evlilik ancak evlenecek kişilerin özgür ve kesin istekleri ile kurulabilir. Aile toplumun temel unsurudur; toplum ve devlet tarafından korunmak hakkına sahiptir.

Madde 17: Her insanın tek başına ya da başkaları ile birlikte mal ve mülk edinme hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılamaz.

Madde 18: Her insanın düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak, din ya da inanç değiştirme özgürlüğünü, din ya da inancını tek başına ya da topluca, açık veya özel biçimde, öğretme, uygulama, ibadet ve ayinlerle açığa vurma özgürlüğünü de kapsar.

Madde 19: Her insanın, düşüncelerini özgürce açıklamaya hakkı vardır. Bu hak, düşüncelerinden ötürü rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmadan bilgi ve düşünceleri, her türlü araç ve yollarla aramak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir.

Madde 20: Her insan barışçıl amaçlarla toplanma ve dernek kurma ve bir derneğe katılma hakkına sahiptir. Hiç kimse bir derneğe katılmaya zorlanamaz.

Madde 21: Her insanın doğrudan doğruya ya da serbestçe seçtiği temsilcileri aracılığı ile ülkesinin yönetimine katılma hakkı vardır. Herkesin, ülkesinin kamu hizmetlerinden eşit olarak yararlanma hakkı vardır. İktidarın gücünün tek kaynağı halk iradesidir. Bu irade, genel ve eşit oy hakkına dayalı, belli aralıklarla tekrarlanan, gizli oylama ya da serbestliği sağlayacak benzer bir yöntemle yapılan dürüst seçimlerle ortaya konur.

Madde 22: Her insanın, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvencesi, şahsiyetinin serbestçe gelişmesi ve onuru için zorunlu olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakları vardır. Bireyler, her devletin, kuruluşları ve kaynakları göz önüne alınarak ortay konacak ulusal çabalar ve uluslararası işbirliği yoluyla bu haklarından yararlanırlar.

Madde 23: Her insanın çalışmaya, mesleğini serbestçe seçmeye, adil ve elverişli çalışma şartlarına ve işsizliğe karşı korunmaya hakkı vardır. Herkesin, hiçbir ayırım yapılmaksızın eşit iş karşılığında eşit ücret hakkı vardır. Çalışan her insanın kendisine ve ailesine insan onuruna yakışır bir yaşam sağlayacak ve gerekirse sosyal güvencelerle de tamamlanacak adil ve yeterli bir ücrete hakkı vardır. Herkesin çıkarlarının korunması amacıyla sendikalar kurmaya ve bunlara katılmaya hakkı vardır.

Madde 24: Her insanın dinlenmeye, eğlenmeye, özellikle çalışma süresini akla uygun sınırlar içinde tutmaya ve belli aralıklarla ücretli tatillere hakkı vardır.

Madde 25: Her insanın, yiyecek, giyecek, konut, sağlık hizmetleri ve gerekli toplumsal hizmetler de içinde olmak üzere; kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahını sağlayacak uygun bir yaşam düzeyine hakkı vardır. İşsizlik, hastalık, dulluk, ihtiyarlık ya da geçim olanaklarından iradesi dışında yoksun kaldığı diğer hallerde sosyal güvence hakkına sahiptir. Anneler ve çocuklar öncelikle özen ve yardım görmek hakkına sahiptirler. Bütün çocuklar evlilik içinde ya da dışında doğsunlar, aynı toplumsal güvenceden yararlanırlar.

Madde 26: Her insanın eğitim görme hakkı vardır. Eğitim parasızdır; hiç olmazsa ilk ve temel eğitim evresinde böyle olmalıdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitimden herkes yararlanabilmelidir. Yükseköğrenim herkese, yeteneklerinin ve başarılarının elverdiği ölçüde tam bir eşitlikle açık olmalıdır. Eğitim, insan şahsiyetinin tam gelişmesini ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygının güçlenmesini amaçlamalıdır. Bütün uluslar ırk ve dinler arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışın korunması yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir. Anne ve babalar, çocuklarına verilecek eğitimin türünü seçmek hakkına sahiptirler.

Madde 27: Her insanın toplumun kültürel yaşamına serbestçe katılmaya, güzel sanatlardan zevk almaya, bilimsel ilerlemeden ve bunun nimetlerinden pay almayla hakkı vardır. Her insanın, sahibi bulunduğu her türlü bilimsel, edebi ve sanatsal yapıttan doğan manevi ve maddi çıkarlarının korunması hakkı vardır.

Madde 28: Her insanın, işbu Bildiride açıklanan hak ve özgürlüklerin tam anlamıyla uygulanmasını sağlayacak bir toplumsal ve uluslararası düzene hakkı vardır.

Madde 29: Her insanın, şahsiyetinin serbest ve tam gelişmesinin ancak içinde yaşaması ile mümkün olduğu topluma karşı ödevleri vardır. Her insan, hakları ve özgürlüklerinden yararlanırken, sadece, başkalarının da hak ve özgürlüklerinin tanınması ve korunması amacıyla; ahlak, kamu düzeni ve genel refahın, demokratik bir toplum yapısındaki haklı gereklerini karşılamak için, ancak yasanın koyduğu kısıtlamalara tabidir. Bu hak ve özgürlükler hiçbir surette Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı olarak kullanılamaz.

Madde 30: Bu Bildirinin hiçbir hükmü, içinde ilan edilen hak ve özgürlüklerin, bir devlet, zümre ya da kişi tarafından yok edilmesini savunmaya veya bunu fiilen gerçekleştirmeye hak verdirir biçimde yorumlanamaz.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) TÜZÜĞÜ

MADDE 1- DERNEĞİN ADI VE MERKEZİ

- a) Derneğin adı “İnsan Hakları Derneği”dir, kısa adı “İHD”dir.
- b) Derneğin Genel Merkezi Ankara’dadır.

MADDE 2- DERNEĞİN AMAÇ VE İLKELERİ

A) DERNEĞİN AMACI

Derneğin tek ve belirli amacı, “insan hak ve özgürlükleri” konusunda çalışmalar yapmaktır.

B) DERNEĞİN İLKELERİ

İnsan Hakları Derneği,

1. Hükümet dışı, gönüllü bir insan hakları kuruluşudur.
2. Devletlerden, hükümetlerden ve siyasi partilerden bağımsız bir örgüttür.
3. İnsan haklarının evrenselliğini ve bölünmezliğini savunmaktadır.
4. Irk, etnik köken, dil, din ve mezhep, dinsel inanç ve inanç, renk, cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, siyasi ve felsefi görüş, engellilik vb. nedenlerle yapılan her türlü ayrımcılığa karşı mücadele eder. Nefret söylemi ve nefret suçları ile mücadele eder.
5. Her koşulda ve dünyanın her yerinde ölüm cezasına karşıdır.
6. Her yerde ve her koşulda, kime yapılırsa yapılsın işkenceye karşı çıkar.
7. Herkes için, her yerde ve koşulda adil yargılanma ve savunma hakkını savunur.
8. Her zaman ve her koşulda savaşa ve militarizme karşıdır; barış hakkını savunur.
9. İfade özgürlüğünü koşulsuz ve sınırsız olarak savunur.
10. Düşünce ve inanç özgürlüğünü dokunulmaz bir hak olarak görür. Koşulsuz ve sınırsız bir şekilde savunur. Vicdani Ret hakkını tanır ve savunur.
11. Örgütlenme özgürlüğünü savunur.
12. Ezilen birey, cins, sınıf, halkın/ulusun hakları için mücadele eder. Zulme ve baskıya karşı direnme hakkını savunur.
13. Ulusların/Halkların kendi kaderini tayin etme hakkını savunur.
14. İnsancıl hukuku savunur. Her zaman ve her yerde soykırıma karşı çıkar.
15. Herkesin anadilinde eğitim ve öğrenim görme hakkı ile anadilinde kamu hizmeti verme ve alma hakkını savunur.

İnsan Hakları Derneği, kişisel, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar ile dayanışma haklarını bir bütün olarak benimser ve savunur.

MADDE 3- DERNEĞİN YAPACAĞI İŞLER

1. Yurdumuzda insan hakları ile ilgili uygulamaları araştırmak, saptamak, kişilere, kamuoyuna ve ilgili mercilere duyurmak, hak ihlallerine uğrayan mağdurlara hukuki destek sağlamak, davalara müdahil olmak.
2. İnsan hakları konusunda bilimsel inceleme ve araştırmalar yapmak, yaptırmak ve bu alandaki gelişmeleri izlemek ve kamuoyuna duyurmak, bu amaçla araştırma merkezleri kurmak.
3. Derneğin amaç ve ilkelerine uygun olarak açık oturumlar, konferanslar, seminerler, paneller, sempozyumlar, her türlü toplantı ve gösteriler yapmak, konserler düzenlemek, sergiler açmak, yayınlar yapmak, yarışmalar düzenlemek, ödüller koymak ve vermek,
4. Derneğin amaç ve ilkelerine uygun Vakıflar kurmak,
5. Dernek Tüzüğü'nün 2. maddesindeki amacını gerçekleştirmek için iktisadi işletmeler kurmak.
6. Hükümlü, tutuklu ve gözetim altında bulunanların ırk, etnik köken, renk, cins, cinsel kimlik veya cinsel yönelim, dil, din, siyasal görüş ve inanç ayrımı gözetmeksizin, yaşamlarının insan onuruna yaraşır koşullar içinde geçmesi doğrultusunda araştırmalar ve saptamalar yapmak ve bu konularda kamuoyunu aydınlatmak.
7. Aynı amacı taşıyan ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak, genel kurul kararı veya genel kurulun merkez yönetim kuruluna verdiği yetki ile gerektiğinde yurt dışında bulunan ülkelerde şube ve merkez yönetim kurulu kararı ile yurt dışında bulunan ülkelerde temsilcilik açmak.

ÜYELİK, GİRME, ÇIKMA, ÇIKARILMA VE ÜYELİĞİN DÜŞMESİ:

MADDE 4- DERNEK ÜYELİĞİ

Yasasının öngördüğü koşulları taşıyan, derneğin amaç ve ilkelerini benimsemiş ve bu doğrultuda çalışmayı kabul etmiş kişiler derneğe üye olabilir.

Ancak çok eşli olanların üyelik talepleri reddedilir.

MYK, insan hakları mücadelesine yaptığı katkılardan dolayı gerekli gördüğü kişilere derneğin Onur üyeliğini verebilir. Onur üyeleri Genel Kurul toplantılarına katılabilir ve görüş açıklayabilirler, ancak oy kullanma ve demek organlarına seçilme hakları yoktur.

5- DERNEĞE GİRME

Üye olmak isteyenler şube bulunan yerlerde şubeye, şube bulunmayan yerlerde en yakın şubeye başvurur ve üye giriş bildirimini doldurur. Şube yönetim kurulları otuz gün içinde başvuruları karara bağlar ve başvuru sahibine sonucu yazılı olarak bildirir.

Şube üyelik kararını aldıktan sonra üye giriş formunun bir örneğini üyenin iki fotoğrafı ile birlikte Genel Merkeze gönderir. Genel Merkez üyenin üye kimlik kartını düzenleyerek şubesi aracılığıyla üyeye iletir. Üyelik başvurusu, gerekçeleri gösterilerek reddedilebilir. Ret kararlarına karşı bildirim tarihinden itibaren 15 gün içinde MYK' ya itiraz edilebilir. MYK ilk toplantısında itirazı inceleyerek karar verir.

MYK kararına Genel Kurul nezdinde itiraz edilebilir.

MADDE 6- ÜYENİN HAKLARI ve YÜKÜMLÜLÜKLERİ

a. Faaliyetlere katılma, eşitlik ilkesi:

Dernek üyeleri eşit haklara sahiptirler. Dernek; üyeleri arasında dil, ırk, renk, cins, din ve mezhep, etnik köken, engellilik, cinsel yönelim, aile, zümre ve sınıf farkı gözetemez; eşitliği bozan veya bazı üyelere bu sebeplerle ayrıcalık tanıyan uygulamalar yapamaz. Her üyenin, derneğin faaliyetlerine ve yönetimine katılma hakkı vardır.

b. Oy hakkı:

Her üyenin kayıtlı bulunduğu şube genel kurulunda bir oy hakkı vardır; üye, oyunu şahsen kullanmak zorundadır. Dernek Genel Kurulunda, tüzük hükümlerine göre Şube Genel Kurulları tarafından seçilecek delegeler ile tüzükte belirtilmiş doğal delegeler oy kullanır. Onursal üyelerin oy hakkı yoktur.

c. Üyenin Yükümlülükleri

Her üye, derneğin amacına ve tüzükte belirtilen ilkelerine uygun davranmak, özellikle dernek ilkelerine aykırı davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür.

Üyelik giriş aidatı ve yıllık ödentisi her yıl MYK tarafından yeniden belirlenir.

Dernekten çıkan veya çıkarılan üye, üyelikte bulunduğu sürenin ödentisini vermek zorundadır.

MADDE 7- DERNEKTEN ÇIKMA

Her üye, ayrılma isteğini yazılı olarak bağlı bulunduğu şubeye bildirmek koşuluyla dernekten ayrılabilir.

MADDE 8- ÜYELİKTEN ÇIKARILMA NEDENLERİ

fıkralarda belirtilen söz, davranış ve eylemlerde bulunanlara üyelikten çıkarma kararı verilebilir.

- Üyenin dernek amacına ve ilkelerine aykırı söz ve davranışlarda bulunması,
- Başta çocuk ve kadına karşı olmak üzere başkalarına şiddet uygulaması,
- Dernek çalışmalarını ihmal ederek ağır biçimde aksatmakta olması veya kasıtlı olarak engellemesi.

MADDE 9- SORUŞTURMA USULÜ

Dernek üyelerinden herhangi birisinin 8. Maddedeki filleri işlemesi halinde, ilgili şube yönetim kurulu şikâyeti üzerine ya da kendiliğinden, ilgili üye hakkında üyenin bu maddenin 3. fıkrasındaki usule uygun olarak savunmasını da alarak soruşturma yapar ve sonucu kendi görüşü ile birlikte 30 gün içerisinde MYK' ya bildirir. MYK kendisine ulaştırılan soruşturma dosyalarını 30 gün içerisinde Onur Kurulu'na intikal ettirir.

Dernek üyeleri hakkında kadına ve LGBTİ'lere yönelik şiddet eylemlerinden kaynaklı bir şikâyetin olması halinde, ön soruşturma üyenin kayıtlı olduğu şubenin kadın komisyonunda, kadın komisyonu bulunmadığı şubelerde ise şubenin kadın üyelerinden oluşan en az 3 kişilik bir kurul tarafından yapılır. Şikâyet edilen kişi MYK veya Merkez denetleme kurulu üyesi ise MYK kadın sekreterinin de bulunduğu en az 5 kadından oluşan komisyon tarafından ön soruşturma yapılır. Kurul soruşturmasını 30 günlük süre içerisinde tamamlayarak hazırladığı raporu şube yönetimine veya ilgisine göre MYK'ya sunar. Şube yönetimi başkaca soruşturma yapmaksızın soruşturma dosyası ve raporunu MYK'ya iletir.

MYK kendiliğinden de her hangi bir üyenin cezalandırılması amacıyla Onur Kurulu'na başvurabilir. Bu durumda ön soruşturmayı MYK'nın kendi içinden görevlendireceği MYK üyesi yapar. Onur Kurulu, üyeye savunmasını bildirmesi için 7 günden az olmamak üzere süre verir. İlgili üye, savunma süresi içerisinde sözlü savunma yapmak istediğini bildirmesi halinde, sözlü savunma için gün ve saat belirlenerek, üyeye yazılı olarak bildirilir. Üyenin süresinde yazılı savunma yapmaması ya da sözlü savunma için belirlenen günde savunma için hazır bulunmaması halinde, savunma yapmaktan vazgeçmiş sayılır ve Onur Kurulu dosya üzerinden karar verir. Onur Kurulunun raporuna istinaden MYK kararı ile üyelikten çıkarılan üyenin dernek organlarındaki görevi sona erer, yerine yedeği göreve çağrılır. Haklarında açılmış soruşturma nedeniyle organ görevi düşmüş olanların yerine, yedeğinin çağırılması halinde de organ oluşturulamıyorsa, genel kurul, kalan yönetim kurulu üyeleri veya denetim kurulu tarafından bir ay içinde toplantıya çağrılır. Çağrı yapılmazsa, üyelerden birinin istemi üzerine, sulh hâkimi, üç üyeyi genel kurul toplantıya çağırarak görevlendirir. Genel kurul yapıncaya kadar genel kurul hazırlıkları ile ilgili tüm işlemler kalan yönetim kurulu üyeleri veya denetleme kurulu tarafından yerine getirilir. Onur Kurulu'nun ceza kararları ile MYK'nın üyelikten çıkarma kararlarına karşı, ilgili üye, Dernek Genel Kurulu nezdinde itiraz edebilir. İtiraz hakkında ilk Genel Kurulda karar verilir. Genel Kurulun kararı kesindir.

MADDE 10- DERNEK ÜYELİĞİNİN KENDİLİĞİNDEN SONA ERMESİ

Aşağıdaki hallerde dernek üyeliği kendiliğinden sona erer:

- a. Üyenin ölmesi
- b. Üyeliğe ilişkin yasal engellerin doğması veya üyeliğe ilişkin yasal koşulların yitirilmesi
- c. Üyelik ödentisinin yazılı bildirimle rağmen 30 gün içerisinde ödenmemesi.

Üyeliği kendiliğinden sona erenlerin durumu, Şube yönetim kurulları tarafından en geç 1 ay içerisinde Genel Merkeze bildirilir.

MADDE 11- DERNEĞİN ORGANLARI

Derneğin organları şunlardır:

1. Genel Merkez Organları
 - a. Genel Kurul
 - b. Merkez Yönetim Kurulu
 - c. Merkez Denetleme Kurulu
 - d. Onur Kurulu
2. Şube Organları
 - a. Şube Genel Kurulu
 - b. Şube Yönetim Kurulu
 - c. Şube Denetleme Kurulu

GENEL KURUL

MADDE 12- KURULUŞU

Genel Kurul, derneğin en yetkili organıdır. Genel Kurul, doğal delegeler ile şube genel kurullarınca seçilen delegelerden oluşur.

- a. Doğal delegeler: MYK, Denetleme Kurulu ve Onur Kurulunun asıl üyeleri ile şube yönetim kurulu başkanları Genel Kurulun doğal delegeleridir.
- b. Seçilmiş delegeler: Şube Genel Kurulunda Dernek Genel Kuruluna katılmak için her şube üye sayısına bakılmaksızın 3'er delege seçer. Ayrıca her 15 üye için birer delege daha seçilir. 15'i bulmayan sayılar dikkate alınmaz.

MADDE 13- GÖREV VE YETKİLER

Kurul:

- a. Dernek organlarını seçmek, (MYK, Denetleme Kurulu ve Onur Kurulu)
- b. Dernek tüzüğünü değiştirmek,
- c. Dernek Genel Kurulunca seçilen organların raporlarını incelemek, bu kurulları

- aklamak, değiştirmek kabul etmek ya da haklarında dava açmaya yetki vermek,
- d. MYK'ca hazırlanacak bütçeyi görüşüp, aynen veya değiştirerek kabul etmek,
 - e. Bir sonraki dönemin yeni çalışma konularını saptamak,
 - f. Derneğe gerekli taşınmaz ve taşınır malların satın alınması, satılması, ipotek edilmesi veya ipoteğin çözülmesi, bağışlanması veya devredilmesi hususlarında MYK' ya yetki vermek.
 - g. Derneğin uluslararası faaliyetlerde bulunmasına, yurtdışındaki dernek veya kuruluşlara üye olarak katılmasına veya ayrılmasına karar vermek.
 - h. Derneğin ulusal ve uluslararası federasyon kurmasına, kurulmuş federasyonlara katılmasına veya ayrılmasına, yurt dışında şube açılmasına veya kapatılmasına karar vermek ve açılmasına ya da kapatılmasına karar verilen yurt dışı şubelerle ilgili işlemlerin yürütülmesi hususunda MYK' ya yetki vermek.
 - i. Dernekten çıkarılan üyelerin itirazlarını incelemek ve karara bağlamak,
 - j. Derneğin feshine ve fesih sonucunda dernek mal varlığının ve parasının ne şekilde ve nasıl devredileceğine karar vermek,
 - k. Dernekler Yasası ve diğer ilgili mevzuatta Genel Kurulca yapılması belirtilen görevleri yerine getirmek,
 - l. İl ve ilçelerde şube açılmasına veya kapatılmasına karar vermek ve açılmasına ya da kapatılmasına karar verilen şubelerle ilgili işlemlerin yürütülmesi hususunda MYK'ya yetki vermek.

GENEL KURUL TOPLANTILARI

MADDE 14- OLAĞAN TOPLANTI

Genel Kurulu olağan toplantıları iki yılda bir Ekim ayı içerisinde yapılır. Genel Kurul olağan toplantı tarihi MYK tarafından belirlenir. Dernek organları 2 yıl için seçilir.

MADDE 15- OLAĞANÜSTÜ TOPLANTI

Genel Kurul, yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hâllerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı başvurusu üzerine, MYK'ca olağanüstü toplantıya çağrılır.

Denetleme Kurulu ve dernek üyelerinin beşte birinin yazılı isteğine rağmen MYK, bir ay içerisinde genel kurulu toplantıya çağırılmazsa; üyelerden birinin başvurusu üzerine, sulh hâkimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir.

MADDE 16- TOPLANTIYA ÇAĞRI

MYK, dernek tüzüğüne göre genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesini düzenler. Genel kurula katılma hakkı bulunan üyeler, en az on beş gün önceden, günü, saati, yeri ve gündemi bir gazetede ilan edilmek veya yazılı ya da elektronik posta ile bildirilmek suretiyle toplantıya çağrılır. Bu çağrıda, çoğunluk sağlanama-

ması sebebiyle toplantı yapılamazsa, ikinci toplantının hangi gün, saat ve yerde yapılacağı da belirtilir. İlk toplantı ile ikinci toplantı arasındaki süre yedi günden az, altmış günden fazla olamaz. Toplantı, çoğunluk sağlanamaması sebebinin dışında başka bir nedenle geri bırakılırsa, bu durum geri bırakma sebepleri de belirtilmek suretiyle, ilk toplantı için yapılan çağrı usulüne uygun olarak üyelere duyurulur. İkinci toplantının geri bırakma tarihinden itibaren en geç altı ay içinde yapılması zorunludur. Üyeler ikinci toplantıya, birinci fıkrada belirtilen esaslara göre yeniden çağrılır. Genel kurul toplantısı bir defadan fazla geri bırakılamaz.

MADDE 17- TOPLANTI YERİ

Genel Kurul toplantıları dernek merkezinin bulunduğu yerden başka bir yerde yapılamaz.

MADDE 18- TOPLANTI YETER SAYISI

Genel Kurul, dernek tüzüğüne göre Genel Kurula katılma hakkı bulunan üyelerin yarısından bir fazlasının katılmasıyla toplanır. İlk toplantıda yeter sayı sağlanamazsa, ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak bu ikinci toplantıya katılan üye sayısı Dernek Yönetim ve Denetim Kurulları üye tam sayısı toplamının iki katından az olamaz.

MADDE 19- TOPLANTININ YAPILIŞI

Genel Kurul toplantıları ilanda belirtilen gün, saat ve yerde yapılır. Genel Kurula katılacak üyeler, MYK'ca düzenlenen listedeki adları karşısına imza koyarak toplantı yerine girerler. 18. maddede belirtilen tam sayı sağlanmışsa, durum bir tutanakla tespit edilir ve toplantı Yönetim Kurulu Başkanı veya görevlendireceği Yönetim Kurulu üyelerinden biri tarafından açılır. Açılıştan sonra toplantıyı yönetmek üzere bir başkan ve yeteri kadar başkan vekili ile kâtip seçilir. Toplantının yönetimi Genel Kurul Başkanına aittir. Kâtipler toplantı tutanağını düzenler ve başkanla birlikte imzalar. Toplantı sonunda bütün tutanak ve belgeler Yönetim Kuruluna verilir.

MADDE 20- TOPLANTIDA GÖRÜŞÜLECEK KONULAR

Genel Kurul toplantısında yazılı gündemde yer alan maddeler görüşülür. Ancak toplantıda hazır bulunan üyelerin onda biri tarafından görüşülmesi istenen konuların gündeme alınması zorunludur.

MADDE 21- GENEL KURULDA OY VERME VE KARAR ALMA USULÜ

Genel Kurula ancak 12. maddede gösterilen delegeler katılabilir ve oy kullanabilir.

Tüzük değişikliği ve fesih dışındaki kararlar katılan üyelerin salt çoğunluğu ile alınır. Tüzük değişikliği ve derneğin feshi kararları, ancak toplantıya katılan üyelerin üçte iki çoğunluğuyla alınabilir. Hiçbir dernek üyesi, dernek ile kendisi, eşi, üstsoyu ve altsoyu arasındaki bir hukukî işlem veya uyuşmazlık konusunda alınması gereken kararlarda oy kullanamaz. Dernek organlarının seçimi gizli oy ve açık tasnif ile yapılır.

MERKEZ YÖNETİM KURULU

MADDE 22- KURULUŞU

MYK, Genel Kurulca 2 yıl süre için seçilen 35 üyeden oluşur. Asıl üyelerin yanı sıra 20 yedek üye seçilir. Genel Kuruldan sonra derneğin yönetim organıdır. MYK, kendi içinden 15 kişilik merkez yürütme kurulu seçer.

MADDE 23- GÖREV VE YETKİLERİ

MYK:

- a. Derneğin amacının gerektirdiği çalışmaları yapmak, kararları almak ve bunları uygulamak.
- b. Derneğin bütçesini uygulamak, yeni bütçeyi tasarlamak ve kayıtları yürütmek.
- c. Dernek Genel Kurulunu olağan ve olağanüstü toplantıya çağırarak.
- d. Genel Kurul toplantılarının gündemini hazırlamak.
- e. Dernek Genel Kurulu tarafından şube açılmasının ya da kapatılmasının kararlaştırılması ve açılmasına veya kapatılmasına karar verilen şubelerle ilgili işlemlerin yürütülmesi hususunda MYK' ya verilen yetkiler uyarınca gerekli işlemleri yapmak, yurt dışında şube açılması veya kapatılması ile ilgili genel kurulda alınan kararlarla ilgili gerekli işlemleri yapmak,
- f. Temsilcilik açılacak yerleri belirlemek ve en fazla üç kişiye kadar oluşacak temsilciliği atamak, gerektiğinde temsilciliği kapatmak.
- g. Derneğin çalışmalarına ilişkin Genel Kurulda alınan kararları yürütmek.
- h. Gerekli bulunduğu konularda ve alanda komisyonlar, kurullar, komiteler, sekreterlikler kurmak ve kaldırmak, dernek işlerini yürütmek üzere dernek üyelerinden bir veya bir kaçına görev ve yetki vermek.
- i. Derneğin iç işleyişine ve özellikle kuracağı komisyon, kurul ve komitelerin işleyişine ilişkin iç yönetmelikler hazırlamak ve yürürlüğe koymak.
- j. Derneğin amaçları ile ilgisi bulunan alanlarda diğer dernek, vakıf, sendika ve benzeri kuruluşları ile ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere platform oluşturulmasına, mevcut platformlara katılmasına, platformlardan çekilmesine karar vermek
- k. Yasadan, tüzükten, hazırlanacak iç yönetmeliklerden ve Genel Kurul kararlarından doğan başka her türlü çalışmaları yapmak.
- l. MYK, şube ve temsilcilik başkanları, bölge temsilcileri ile insan hakları alanında çalışmalarını faydalı bulunduğu kişilerle danışmak amacı ile belli periyotlarla olağan veya olağanüstü toplantılar yapabilir.

MADDE 24- MYK TOPLANTILARI

MYK, iki ayda bir olağan ve ayrıca genel başkanın ya da MYK üyelerinden en az 7'sinin çağrısı üzerine olağanüstü olarak toplanır. Bir yılda özürsüz olarak 3 toplantıya katılmayan üye çekilmiş sayılır. MYK, ilk toplantısında kendi üyeleri arasından 1 genel başkan, 1 genel sekreter, 5 genel başkan yardımcısı, 4 genel sekreter yardımcısı, 1 genel sayman ile asıl veya yedek üyeleri arasından yeteri kadar bölge temsilcisi seçer. Genel başkan yardımcılarının birisi yetkileri genişletilmiş genel başkan vekili olarak seçilir. MYK'nın kendi içinden seçtiği merkez yürütme kurulu 15 günde bir olağan olarak toplanır; MYK'nın aldığı kararları uygular ve tüzüğün öngördüğü diğer hususları yerine getirir.

MADDE 25- GENEL BAŞKAN

Genel Başkan, MYK adına derneği temsil eder. MYK' ya başkanlık eder, gerektiğinde dernek adına demeç verir. Genel Başkan Yardımcılarından yetkileri genişletilmiş olanı genel başkanın yokluğunda Genel Başkanın görevlerini yapar ve yetkilerini kullanır.

MADDE 26- GENEL SEKRETER

Genel Sekreter, derneğin bütün yönetim ve yazı işlerini yürütür. MYK'nın ilk toplantısında Genel Sekreter Yardımcılarının görev alanları belirlenir.

MADDE 27- GENEL SAYMAN

Genel Sayman, derneğin mali işlerini yürütür ve hesaplarını tutar.

MERKEZ DENETLEME KURULU

MADDE 28-KURULUŞU VE GÖREVLERİ

Merkez Denetleme Kurulu, dernek üyeleri arasından genel Kurulca seçilen üç asıl ve üç yedek üyeden oluşur. İlk toplantısında kendi arasında görev dağılımı yaparak başkan ve yazmanı seçer. Denetleme Kurulu üyeliği için önerilen ya da aday olan üyelerden aldıkları oy sayısına göre ilk üçü asıl, üçü yedek üye olur. Oylama gizli oy açık tasnifle yapılır. Denetleme Kurulu en az yılda bir kez toplanır. Denetleme Kurulu, Merkez Yürütme Kurulunca düzenlenen bütçe uygulamasını ve harcamaları denetler. Dernek hesaplarını ve ilgili defterleri inceler, görülen eksiklikler için Yönetim Kurulunu uyarır. Derneği idari ve mali açıdan denetler. Denetleme sonuçlarını gösteren raporlarını Genel Kurula sunar. Merkez Denetleme Kurulu, MYK'nın gerekli gördüğü şube ve temsilcilikleri idari ve mali açıdan denetler, düzenleyeceği denetleme raporunu gereğinin yapılması için merkez yönetim kuruluna sunar.

MADDE 29- ONUR KURULU

Onur Kurulu beş asıl ve beş yedek üyeden oluşur. Onur Kurulu üyeleri Genel Kurulca gizli oyla seçilir ve adayların aldıkları oy sayısına göre sıralanır. Onur Kurulu kendisine gönderilen üyelerin durumunu inceler ve karara bağlar.

MADDE 30- DİSİPLİN CEZALARI

Onur Kurulu kendisine gönderilen üyelerin durumunu Tüzüğü 9. Maddesine göre inceler.

Disiplin cezaları uyarı, kınama ve üyelikten kesin çıkarmadır.

Onur Kurulu, Tüzüğü 8. Maddesinde belirtilen söz, davranış ve eylemler gerçekleştiren üyeler hakkında raporunu MYK'ya sunar. MYK, bu rapora istinaden filin ağırlığına göre gerekli disiplin cezasını verir.

ŞUBELER

MADDE 31- ŞUBELERİN VE YURT DIŞI ŞUBELERİN KURULUŞU

Dernek, gerekli görülen yerlerde Genel Kurul kararıyla şube açabilir. Dernek Genel Kurulu'nun şubelerin açılmasının kararlaştırılması ve açılmasına karar verilen şube ile ilgili işlemlerin yürütülmesi hususunda yönetim kuruluna vereceği yetki üzerine, MYK'ca yetki verilen en az üç kişilik kurucular kurulu, şube açılacak yerin en büyük mülkî amirine şube kuruluş bildirimini, 3 adet dernek tüzüğünü ve gerekli belgeleri verir. Şube kurucularının, şubenin açılacağı yerde oturmaları zorunludur. Yurt dışında diğer ülkelerde genel kurul veya genel kurulun verdiği yetki ile MYK kararı uyarınca şube açılmasına karar verilen yerler için MYK gerekli işlemleri yapar.

MADDE 32- ŞUBELERİN ORGANLARI

Şube organları; Şube Genel Kurulu, Şube Yönetim Kurulu, Şube Denetleme Kurulu'ndan ibarettir.

MADDE 33- ŞUBE GENEL KURULU

Görev ve yetkileri:

Şube Genel Kurulu, şubeye kayıtlı üyelerden oluşur. Şube Genel Kurulları, Olağan Genel Kurul toplantısını, dernek Genel Kurul toplantısından en az iki ay önce bitirmek zorundadır. Şube genel kurulları, Merkez genel kurulun yapıldığı yılda ki Nisan Haziran ayları içerisinde gerçekleştirilir. Şube Genel Kurulu Şube Yönetim Kurulunu, Denetleme Kurulunu, Merkez Genel Kurulu delegelerini seçer. Seçimler gizli oy, açık tasnifle yapılır. Oy sayısına göre asıl ve yedek üyeler belirlenir.

MADDE 34- ŞUBE YÖNETİM KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ

Şube Yönetim Kuruluna Şube Genel Kurulu tarafından 7 asıl, 7 yedek üye seçilir. Şube Yönetim Kurulu kendi arasında bir başkan, bir sekreter, yetkileri genişletilmiş bir başkan yardımcısı ve bir sayman seçer. Genel Kurulca açılan şubeler, en geç 6 ay içinde kendi genel kurullarını toplar. Şube Yönetim Kurulu, üyelerinden en az 4'ü tarafından olağanüstü toplantıya çağrılabilir. Şube Yönetim Kurulları tüm çalışmalarını Tüzük, Genel Kurul, MYK kararlarına uygun olarak yürütür. Şube yönetim kurulları, kısmen veya tamamen, doğrudan veya dolaylı finansman destekli proje çalışmaları için MYK' ya başvurur ve onayını alır

MADDE 35- ŞUBE DENETLEME KURULU

Denetleme Kurulu için 3 asıl, 3 yedek üye seçilir. İlk toplantısında kendi arasından başkan ve yazmanı seçer. Şube Denetleme Kurulu yılda en az bir kez şubeyi idari ve mali yönden denetler, denetleme raporunun bir örneğini merkez denetleme kuruluna gönderir.

MADDE 36- BÖLGE, İL, İLÇE VE YURTDIŞI TEMSİLCİLİKLERİ

MYK tarafından temsilcilik açılacak il veya ilçeler ile yurt dışındaki diğer ülkeler için en çok 3 kişiye kadar yetki verilir. MYK yetki verilen kişi veya kişileri temsilcilik açılışı için bulundukları yerin mülki amirliğine bildirir. MYK kendi üyeleri arasından (asıl veya yedek) yeterli sayıda bölge temsilcisi seçer. Bölge temsilcileri, il veya ilçe temsilcilikleri ile yurtdışı temsilciliklerinin görev ve sorumlulukları MYK tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

MADDE 37- DELEGELER

Şubeler Merkez Genel Kurulunda 12. maddenin (b) bendine göre seçilecek delegelerle temsil edilir.

MADDE 38- OYLAMA

Bu tüzükte başka hüküm bulunmadığı hallerde derneğin bütün organları salt çoğunlukla toplanır, kararlar katılanların salt çoğunluğuyla alınır.

MALİ HÜKÜMLER

MADDE 39- DEFTER VE KAYITLAR

Derneğin Yönetim Kurulu aşağıda gösterilen defterleri tutar:

- Üye Kayıt Defteri: Dernek üyelerinin kimlikleri, derneğe giriş tarihleri, verecekleri aidat miktarları bu deftere yazılır.
- Karar Defteri: Yönetim Kurullarınca tutulacak bu defterlere kararlar, tarih ve numara sırasıyla yazılır ve üyelerce imzalanır.

- c. Evrak Defterleri: Gelen ve giden evraklar bu defterlere tarih ve numara sırasıyla yazılır.
- d. Gelir ve Gider Defteri,
- e. Demirbaş Defteri
- f. Alındı belgesi kayıt defteri

MADDE 40- GELİRLER VE MALLAR

Derneğin gelirleri, ödentiler, bağışlar ve öteki gelirlerdir. Amacını gerçekleştirebilmek ve yapacağı çalışmaları sürdürebilmek için dernek taşınır ve taşınmaz mal edinebilir.

MADDE 41- BORÇ YÜKLEYEN İŞLEMLER

Derneğe borç yükleyen tüm işlemler ile 1.000,00 TL'sini aşan tüm harcamalarda,

Dernek Başkanı veya Genel Sekreterle birlikte Saymanın imzalarının bulunması zorunludur. 1.000,00 TL'sini aşmayan harcamalar Dernek Başkanı, Genel Sekreter veya Genel Saymanın tek başına imzası ile yapılabilir.

MADDE 42- MAKBUZLAR VE HARCAMA BELGELERİ

Derneğin geliri dip koçanlı ve sıra numaralı makbuz karşılığında alınır ve giderleri de belgelendirilir. Dip koçanlar ve sarf belgeleri beş yıl saklanır. Dernek kasasında MYK'nın belirleyeceği miktarda para bulundurulur. Ödentiler şubelerce toplanır. Toplanan ödentilerin %20'si en geç her ayın 20'sine kadar Genel Merkeze gönderilir.

DERNEĞİN İÇ DENETİMİ

MADDE 43- Dernekte Genel Kurul, Yönetim kurulu veya denetleme kurulu tarafından iç denetim yapılabileceği gibi, bağımsız denetim kurullarına da denetim yaptırılabilir. Genel kurul, yönetim kurulu veya bağımsız denetim kurullarınca denetim yapılmış olması, denetim kurulunun yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Denetim kurulu tarafından en geç yılda bir defa derneğin denetimi gerçekleştirilir. Genel kurul veya yönetim kurulu gerek görülen hallerde denetim yapabilir veya bağımsız denetim kuruluşlarına denetim yaptırabilir.

DERNEĞİN BORÇLANMA USULLERİ

MADDE 44- Dernek amacını gerçekleştirmek ve faaliyetlerini yürütebilmek için ihtiyaç duyulması halinde genel yönetim kurulu kararı ile borçlanma yapabilir. Bu borçlanma kredili mal ve hizmet alımı konularında olabileceği gibi nakit olarak da yapılabilir. Ancak bu borçlanma, derneğin gelir kaynakları ile karşılanamayacak miktarda ve derneği ödeme güçlüğüne düşürülecek nitelikte yapılamaz.

MADDE 45- DERNEK TÜZÜĞÜNÜ DEĞİŞTİRMEK

Dernek tüzüğü, Yönetim Kurulu'nun ya da üyelerin beşte birinin yazılı teklifi ile Genel Kurula katılan üyelerin 2/3 kabul oyu ile değiştirilir.

MADDE 46- DERNEĞİN FESHİ

Derneğin feshine Dernek Genel Kurulu karar verir. İlk toplantıda, tüzüğe göre Genel Kurula katılma hakkı olan üyelerin en az üçte ikisinin toplantıya katılması şarttır. Bu suretle çoğunluk elde edilemezse, ikinci kez toplanmak üzere çağrı yapılır. İkinci toplantıya katılan üye sayısı yönetim ve denetim kurulları üye tam sayısının iki katından az olamaz. Fesih hakkında kararlar, hazır bulunan üyelerin üçte iki çoğunluğu ile alınır.

MADDE 47- FESİH SONUNDA MALLARIN VE PARANIN TASFİYESİ

Derneğin feshine karar veren Genel Kurul, dernek mallarının ve parasının tasfiyesi için üç kişilik bir kurul seçer. Bu kurul, dernek mallarını, alacak ve borçlarını saptar, alacaklarını alır, borçlarını öder. Feshe karar veren Genel Kurul, malların ve paranın hangi kuruluşa devredileceğine de karar verir.

MADDE 48- YÖNETMELİKLER

Genel Kurul ve Seçim, mali, örgütlenme, komisyonlar, denetleme ve onur kurulu çalışma esasları, temsilcilikler, yurtdışı şube veya temsilcilikler, ödül ve gerekli görülen alanlarla ilgili yönetmelikler MYK kararı ile çıkarılır.

MADDE 49- BELİRTİLMİYEN KONULAR

Bu tüzükte belirtilmeyen konularda Dernekler Yasasına ve ilgili diğer mevzuata göre hareket edilir.

GEÇİCİ MADDE 1:(18. Olağan Genel Kurulda Mülga edildi)

RÊZIKNAMEYA KOMELEYA MAFÊN MIROVAN

XALA 1- NAVÊ KOMELEYÊ Û NAVENDA WÊ

- A. Navê komeleyê “Komeleya Mafên Mirovan” e. Kurtenavê wê “KMM” ye.
- B. Navenda wê ya giştî li Enqereyê ye.

XALA 2- ARMANC Û RÊGEZÊN KOMELEYÊ:

A) ARMANCA KOMELEYÊ

Yekem armanca komeleyê a diyar ew e ku di warê maf û azadiya mirovan de bixebite.

B) RÊGEZÊN KOMELEYÊ

Komeleya Mafên Mirovan:

1. Komele ji bo mafên mirovan bi vîna dilê xwe dixebite û pêwendiya wê bi hikûmetê re nîn e.
2. Ji bandora dewletan, hikûmetan û partiyên siyasî azad e.
3. Gerdûnîbûn û yekparebûna mafên mirovan diparêze.
4. Li dij cudakariya ku ji ber nijad, binyata etnîkî, olî, mezhebî, ziman, reng, zayend, seqetî, meylidariya zayendî, nêrînên siyasî, felsefî, û hwd bîn kirin têkoşînê dide. Her wiha li hember gotinên ku nefretê belav dikin û sûcên nefretkirinê jî têkoşînê dide.
5. Di her şert û mercî de û li her derên cîhanê li dij cezayê mirinê ye.
6. Li her derê û di her şert û mercî de, li dij kê dibe bila bibe li hember şkençeyê derdikeve.
7. Li her derê û di her şert û mercî de ji bo her kesî mafê darizandin û xweparastina adîlane diparêze.
8. Her dem û di her şert û mercî de li dij cengê û artêşparêziyê ye û mafê aştîyê diparêze.
9. Azadiya xweîfadekirinê, bê şert û merc her wiha bê tixûb diparêze.
10. Azadiya raman û baweriyê, wekî mafê ku kes nikare tevî bibedibîne û van mafan bê şert û merc û bê tixûb diparêze. Mafê redkirina wijdanî jî dipejirîne û bi heman şeklî diparêze.
11. Azadiya birêxistinîbûnê diparêze.
12. Ji bo mafên kes, cins, çîn û gelên/neteweyên bindest têkoşînê dide. Mafê berxwedana li dij zilm û zordariyê diparêze.
13. Mafê neteweyan ê diyarkirina çarenûsî diparêze.
14. Maf û hiqûqa mirovhezîyê diparêze. Li her derê û her tim li dij qirkirina nijadî ye.

15. Ji bo her kesî mafê perwerdebûn û fêrkariya bi zimanê xwe yê bingehîn diparêze. Her wiha mafê dayîn û wergirtina xizmetgûzariya gelemperî ya bi zimanê xwe yê bingehîn diparêze.
16. Komeleya Mafên Mirovan, piştgiriya mafên kesane dike û mafên siyasî, aborî, civakî û çandî; hemûyan li gel hev dipejirîne û diparêze.

XALA 3– KARÊN KU KOMELE DIKE:

1. Komele, li welatê me di barê şîkariyên der barê mafên mirovan de lêkolînê dike, encamên lêkolînê tesbît dike, agahiyê dide kesan û raya giştî.
2. Di barê mafên mirovan de lêkolîn û lêgerînên zanistî dike, dide kirin, pêşketin û bûyerên di vî warî de dişopîne, ji bo raya giştî radigihîne û ji bo vê armancê navendên lêkolînê dadimezirîne.
3. Civînên eşkere, konferans, semîner, panel, sempozyûm û her cure civînên guncawî armanca komeleyê li dar dixê; xwepêşandan û weşanan dike, konseran li dar dixê, pêşangehan vedike, pêşbaziyan li dar dixê û xelatan dide.
4. Weqfên guncawî armanc û rêgezên komeleyê ava dike.
5. Dezgehên aborî ava dike da armanca xwe ya di xala 2. a rêzîknameyê de pêk bîne.
6. Ji bo girtî, cezaxwarî û kesên ku di bin çavan de hatine girtin, bêy ku li nijad, reng, cins, temen, ziman, ol, nêrînen siyasî û baweriya wan binihêre, bi egera ku karibin jiyana xwe di nav şert û mercên rûmetyar û heysiyeta mirovan de bidomînin lêkolînan dike, encamên van lêkolînan eşkere dike û di van waran de raya giştî agahdar dike.
7. Bi saziyên netewî û navnetewî yê ku bi heman armancê daketine; gotina xwe û wan dike yek û heke pêwîstî pê hebe bi biryara civana giştî, li derveyî welêt şaxan û bi biryara civana rêveberiyê jî nûnergehane vedike.

ENDAMTÎ, KETINA KOMELEYÊ, DERKETINA JI KOMELEYÊ, DERXISTINA JI KOMELEYÊ Û BETALBÛNA ENDAMTIYÊ

XALA 4– ENDAMTIYA KOMELEYÊ:

Kesên ku şert û mercên zagona komeleyan pê re hebin, li armanc û rêgezên komeleyê xwedî derdikevin û qebûl bikin ku wê di vî warî de bixebitin dikarin bibin endamê komeleyê. Lê belê daxwaza kesên ku ji yekê zêdetir jinên wan hebin tê redkirin.

Kupêwîstîpêhebe LRG (Lijneya Rêveberiya Giştî), dikare mafê rûmetê yê endamtiya komeleyê bide kesên ku ji bo têkoşîna mafên mirovan bûne alîkar. Endamên rûmetê dikarin beşdarî Lijneya Rêveberiyê bibin û nêrîn û dîtinên xwe eşkere bikin, lê mafê wan nîn e ku dengê xwe bidin. Her wiha mafê wan nîn e ku ji bo rêveberiyê werin hilbijartin.

XALA 5– PEJIRANDINA ENDAMTIYA KOMELEYÊ:

Kesên ku bixwazin bibin endam, li cihên ku şaxê komeleyê lê hebe, serî li şaxê didin, li derên ku şax lê tune be, serî li şaxê herî nêzîk didin û forma endamtiyê dadigirin. Lijneya rêveberiya şaxan, di nav sih rojan de serîlêdanan digihînin biryarekê û xwediye serîlêdanan di barê encamê de agahdar dikin. Piştî ku şaxê biryara endamtiyê da, mîna ke forma endamtiyê û di gel du wêneyên endaman dişiya Navenda Giştî. Navenda Giştî karta nasnameya endamtiyê amade dike û bi riya şaxên komeleyê digihîne ber destê endaman. Heye ku egerê were diyarkirin û serîlêdana endamtiyê were nakirin jî. Li dij biryara nakirinê, ji dîroka agahdarkirinê pê ve, di nav 15 rojan de, serlêdêr dikarin îtirazê li biryara LRG'ê bikin. Dê LRG di civîna xwe ya yekemîn de li îtirazê binihêre û biryarê bide. Serlêdêr dikarin li nik Civana Giştî îtirazê li biryara LRG bikin.

XALA 6– MAF Û BERPIRSIYARIYÊN ENDAMAN:

a. Beşdarbûna xebatan û rêgeza wekhevîbûnê:

Mafên endamên komeleyê yek in. Tu endam nikarin bi egera ziman, nijad, reng, zayend, ol û mezheb, binyata etnîkî, seqetî, nêrûmêtî, malbat, civat û çînê cudatiyê bixin di navbera endamên komeleyê de. Her wiha tu endam nikarin tiştên ku wekhevîyê xera bikin, an jî hinek endaman bi van egerên ku me li jor gotina wan kir, di ser ên dî re bigirin. Mafê her endamî/ê heye ku beşdarî rêveberî û xebatên komeleyê bibe.

b. Mafê dengdanê:

Her endam di civana giştî ya şaxê ku tê de qeydkirî ye xwediye dengê yek yê; pêwîst e endam dengê xwe bi xwe bide. Nemayendên xwezayî yên ku di rêzîknameyê de hatine diyarkirin û nemayendên ku wê ji alê Civanê Giştî yên Komeleyê ve werin hilbijartin; di Civana Giştî ya Komeleyê de dengên xwe li gor hukmên rêzîknameyê didin. Endamên rûmetê mafê dengdanê nîn in.

c. Berpirsiyariyên endaman:

Her endam mecbûr e ku li gor armanc û rêgezên ku di rêzîknameyê de hatine diyarkirin tev bigere û divê bi taybetî tiştên li dij rêgezên komeleyê neke, xwe jê biparêze û jê vede.

Barbûya endaman a mehane û salane, her sal ji alê LRG'ê ve ji nû ve tê diyarkirin. Endamên ku endamtiya xwe betal bikin an jî endamtiya wan were betalkirin mecbûr in ku barbûya xwe ya maweya ku endam bûn bidin.

XALA 7– DERKETINA JI KOMELEYÊ:

Her endam, bi şertê ku bi awayekî nivîskî agahiyê bide şaxê xwe, dikare betalkirina endamtiya xwe bixwaze û ji endamtiyê derkeve.

XALA 8– EGERÊN BETALKIRINA ENDAMTİYÊ:

Egerên betalkirina endamtiyê ev in:

- a. Ku endam derveyî armanc û rêgezên komeleyê baxive an jî tiştên derveyî armanc û rêgezên komeleyê bike,
- b. Di serî de jin û zarok, li dij hinekan zorkariyê bike.
- c. Di warê xebatên komeleyê de xemsariyê bike, zêde bi ser guhên xwe re bavêje, an jî bi qestî nehêle werin kirin.

XALA 9– RÊBAZA LÊPIRSÎNÊ:

Ku endamek kirineke di xala 8. de bike, li ser giliyê lijneya rêveberiya şaxê an jî komele ji ber xwe di barê endamî/ê de, li gor rêbaza fiqreyê 3. a vê xalê, parêznameya endamî/ê distîne û lêpîrsînê dide destpêkirin. Di nav 30 rojan de encama lêpîrsînê digihîne ber destê LRG'ê. LRG, dosyayên lêpîrsînê yên ku gihîştine ber destên wê, di nav 30 rojan de digihîjine ber destên Lijneya Rûmetê.

LRG dikare ji ber xwe jî serî li Lijneya Rûmetê bide da endamekî/ê ceza bike. Di rewşeke wiha de, LRG ji nav endamên xwe yekî/ê diyar dike. Lêpîrsîna yekemîn ev endam dike. Lijneya Rûmetê, bi şertê ku ji 7 rojan ne kêmtir be, ji bo endamî/ê maweyekê diyar dike da endam xwe biparêze. Heke endam bixwaze xwe devkî biparêze, roj û saet tîr diyarkirin û endam bi renekî nivîskî tê agahdarkirin da xwe bi devkî biparêze. Ku endam di maweya ku hatiye diyarkirin de xwe bi awayê nivîskî neparêze an jî di roj û saetên ku ji bo xweparastina bi devkî hatine diyarkirin de ne amade be, ev yek ê bê wê wateyê ku dev jixweparastinê berdaye. Hingê Lijneya Rûmetê dê biryarê li gor dosyayê bide. Endamê/a ku li ser rapora Lijneya Rûmetê û bi biryara LRG'ê endamtiya wî/ê hatibe betalkirin, peywira wî/ê ya di rêveberiya komeleyê de jî bi dawî dibe. Li şûna endamî/ê bangî cîgirê/a wî/ê tê kirin. Li şûna kesên ku derheqê wan de lêpîrsîn hatiye kirin, bi vê egerê peywira wan a rêveberiyê hatiye betalkirin û di gel cîgirî/ê jî dezgeh neyê avakirin, endamên rêveberiya lijneyê an jî lijneya venihêrtinê di nav mehekê de bangî civana giştî dike ku bicive. Ku bangewazî neyê kirin; li ser daxwaza endamekî/ê, dadgerê/a lihevanîne sê endamên komeleyê wezîfedar dike. Ev endam gazî civana giştî dike û heta bi maweya ku civana giştî pêk were, hemû kar û barên amadekariya civana giştî dike. Heta bi maweya ku civana giştî pêk were, hemû kar û barên amadekariya civana giştî, ji alê endamên lijneya rêveberiyê yên ku mane ve tîr kirin. Endamê/a navborî, maf heye ku li dij biryarên tawanbarkirina Lijneya Rûmetê û biryara Lijneya Rêveberiya Giştî a ku endamtiya endamî/ê betal kiriye îtîraz bike. Biryara di barê îtîrazê de, di Civana Giştî ya serê pêşiyê de tê dayîn. Biryara Civana Giştî teqez e.

XALA 10– BETALBÛNA ENDAMTIYA KOMELEYÊ YA JIBERXWE:

Endamtiya komeleyê di rewşên jêrîn de ji xweber betal dibe:

- Ku endam bimire,
- Heke astengên zagonî li endamî/ê peyda bibin an jî şert û mercên zagonî ji holê rabin.
- Ku endam di gel agahdariya nivîskî jî, di nav 30 rojan de barbûya xwe nede.

Lijneya rêveberiya şaxan, rewşa kesên ku endamtiya wan ji xweber betal dibe, herî dereng di nav mehekê de Navenda Giştî agahdar dike.

XALA 11– DEZGEHÊN KOMELEYÊ:

Dezgehên komeleyê ev in:

1- Dezgehên Navenda Giştî:

- Civana Giştî
- Lijneya Rêveberiya Giştî
- Lijneya Venihêrtinê Ya Navendî
- Lijneya Rûmetê

2- Dezgehên Şaxan

- Civana Giştî Ya Şaxan
- Lijneya Rêveberiya Şaxan
- Lijneya Venihêrtinê Ya Şaxan

CIVANA GIŞTÎ**XALA 12– DAMEZIRANDINA WÊ:**

Rayedartirîn dezgehê komeleyê Civana Giştî ye. Civana Giştî ji nemayendên xwezayî û yên ku ji alê civana giştî ya şaxan ve tên hilbijartin pêk tê.

- Nemayendên Xwezayî: LRG, endamên bingehîn ên Lijneya Venihêrtinê, Lijneya Rûmetê, lijnaya rêveberiya şaxan nemayendên xwezayî yên Civana Giştî ne.
- Nemayendên Ku Hatine Hilbijartin: Di Civana Giştî ya Şaxan de, bêtir ji hejmara wan bê nihêrtin, sêyesê nemayendên hilbijartin da beşdarî Civana Giştî ya Komeleyê bibin. Dîsa serê her 15 endaman nemayendek di jî tê hilbijartin. Ji 15 endaman kêmtir li ber çavan nayên girtin.

XALA 13 – PEYWIR Û RAYEDARÎ:

Civana Giştî:

- Dezgehên komeleyê (LRG, Lijneya Venihêrtinê, Lijneya Rûmetê) hildibijêre.
- Rêzicknameya Komeleyê Diguhere.

- c. Raporên dezgehên ku ji alê Civana Giştî ya Komeleyê ve tên damezirandin dadihûrînin. Van lijneyan bê guneh dîkin, diguherin, dipejirînin, an jî rayeyê didin ku di barê wan de doz were vekirin.
- d. Li ser butceya ku ji alê LRG'ê ve tê amadekirin radiweste, an eynî dipejirîne an jî diguhere û wisa dipejirîne
- e. Ji bo vedora di pey re mijarên xebatê yên nû diyar dike.
- f. LRG'yê rayedar dike da ji bo komeleyê tiştêguhêzbar û neguhêzbarbikire, bifiroşe, îpotekê dane ser, an jî îpotekê ji ser rake, bibexşîne an jî bide destên hinekên dî.
- g. Biryarê dide ku komele li derveyî welêt bixebite, wekî endam beşdarî saziyên navneteweyî bibe an jî jê veqete.
- h. LRG'yê rayedar dike da karibe biryara damezirandina federasyonên neteweyî û navneteweyî bide, beşdarî federasyonên ku hatine damezirandin bibe, an jî jê veqete, li derveyî welêt şaxan veke, an jî bigire û kar û barê van saziyan bi encam bike.
- i. Îtirazên endamên ku ji komeleyê hatine derxistin dadihûrîne û di vî warî de biryarê dide.
- j. Biryarê dide, ka wê komeleyê çawa betal bike û heyîna komeleyê ya malî û diravên wê çawa û bi çî awayî dewr bike.
- k. Tiştên ku zagonên komeleyan dixwazin ku Civana Giştî bike, tîne cih.
- l. Biryarê dide da li bajar an jî navçeyan şaxên komeleyê veke û LRG'ê rayedar bike da kar û barên şaxên ku wê werin vekirin an jî werin girtin bike.

CIVÎNÊN CIVANA GIŞTÎ

XALA 14– CIVÎNA ASAYÎ

Civînên civana giştî yên komeleyê yên asayî, du salan carekê, di meha kewçêrê de tên lidarxistin. Dîroka civîna civana giştî ji alê LRG'ê ve tê diyarkirin. Dezgehên komeleyê ji bo du salan tên hîlbijartin

XALA 15– CIVÎNA AWERTE

LRG, li ser daxwaza lijneya rêveberiyê an jî lijneya venihêrtinê, an jî li ser serîlêdana nivîskî ya ji pêncan yekê endamên komeleyê bangî civana giştî dike. Heke LRG di gel daxwaza Lijneya Venihêrtinê û daxwaza nivîskî ya ji pêncan yekê endamên komeleyê jî ji bo civînê bangî civana giştî neke; hingê dadmendê/a lihevanîne, li ser serîlêdana nivîskî ya endamekî/ê, sê endaman peywirdar dike da ji bo civînê bangî civana giştî bikin.

XALA 16– BANGEWAZIYA JI BO CIVÎNÊ:

LRG, lîsteya endamên ku mafê wan ê beşdarbûna civana giştî heye li gor rêzicknameya komeleyê amade dike. Endamên ku mafê wan ê beşdarbûna civana giştî heye, di barê roj, saet, cih û rojeva civînê de herî kêmtir pazdeh rojan ji berî hingê tên agahdarkirin. Ev agahî, an di rojnameyekê de tên îlankirin, an jî bi awayekî nivîskî an jî bi riya birîdeya elektronîkî ji endaman re tê şandin. Bi vî şêklî, bangewazî li endaman tê kirin. Heke beşdar, bi vî bangewaziyê têra civîna Civana Giştî nekin û civîn ji ber vî yekê neyê kirin, divê were diyarkirin ka civîna duyemîn ê kîjan rojê, kîjan saetê û li ku derê were lidarxistin. Divê maweya navbera civîna yekemîn û duyemîn ji heft rojan ne kêmtir û ji şêst rojan jî ne zêdetir be.

Heke civîn bi egereke dî bi şûn ve were dayîn, ev rewş di gel ravekirina egera bişûnvedayînê û li gor rêbaza civîna yekemîn, ji bo endaman tê ragihandin. Mecbûrî ye ku civîna duyemîn şeş mehan piştî mêjûya ku civîna yekemîn hatiye betalkirin were li darxistin. Dîsa li gor rêbazên di fiqreya yekemîn de bangewazî li endaman tê kirin.

Nabe ku civîna Civana Giştî ji carekê zêdetir bi paş ve were dayîn.

XALA 17– CÎHÊ CIVÎNÊ

Pêwîst e civîna Civana Giştî li cihê ku navenda komeleyê lê ye were kirin.

XALA 18– TÊRHEJMARA CIVÎNÊ:

Li gor rêzicknameya komeleyê, Civana Giştî bi beşdariya ji nivî yek zêdetirê kesên ku mafê wan ê beşdarbûna Civana Giştî heye dicive. Heke di civîna yekemîn de hejmara beşdaran têra civînê neke, di civîna duyemîn de naxwaze ku mirov li beshejmara beşdaran bigere. Lê belê divê hejmara endamên ku beşdarî civîna duyemîn bûne, ji du qat tamhejmara lijneyên rêveberiyên komele û venihêrtinê ne kêmtir be.

XALA 19– AWAYÊ LIDARXISTINA CIVÎNÊ:

Divê Civînen Komeleyê yê Civana Giştî, di roj, saet û cihê ku di agahdariyê de hatiye diyarkirin bên lidarxistin

Dê endamên ku wê beşdarî Civana Giştî bibin, pêşiyê li hemberî navên xwe yê di lîsteya ku ji alê LRG'ê ve hatiye amadekirin binavîşin, paşê biçin cihê civînê.

Heke tamhejmara ku di xala 18. de hatiye diyarkirin pêk hatibe, rewş bi girtenameyekê tê tesbitkirin û serokê/a civîna Civana Reveberiyê an jî yekî/e ku hatibe peywirdarkirin, civînê dide destpêkirin. Piştî ku civînê dest pê kir serokek û bi qasî ku têrê bike cîgirên serokî/ê û berdevkek jî tê hilbijartin da civînê bi rê ve bibe.

Serokê/a Civana Giştî civînê bi rê ve dibe. Berdevik girtenameya civînê dinivîsin û tevî serokî/ê dinavîşin. Di dawiya civînê de hemû girtename û belge radestî Lijneya Rêveberiyê tên kirin

XALA 20– MIJARÊN KU WÊ DI CIVÎNÊ DE BÊN GUFTÛGOKIRIN

Di civîna Civana Giştî de, xalên ku bi awayekî nivîskî cih digirin tên guftûgokirin. Lê belê, heke mijarên ku ji dehan yekê endamên ku di civînê de amade ne bixwazin werin guftûgokirin hebin, mecbûrî ye ku ew mijar werin rojevê

XALA 21– AZÎNEYA DENGDAYÎN Û BIRYARGIRTINA DI CIVANA GIŞTÎ DE

Tenê nemayendên ku di xala 12. de hatine diyarkirin dikarin beşdarî Civana Giştî bibin û dengên xwe bidin. Ji xeynî guhertina rêzîknameyê û betalkirina komeleyê, biryar bi beşdariya piraniya zêde ya endaman tên dayîn. Biryara guhertina rêzîknameyê û betalkirina komeleyê, tenê dikare bi beşdariya ji sêyan duyan piraniya beşdaran were dayîn. Tu endamên komeleyê, nikarin ji bo biryarên di barê karekî hiqûqî, an jî bihevnekerina di navbera xwe û komeleyê de, di navbera hevser, serenijad û binenijada xwe de dengê xwe bide.

Hilbijartina endamên dezgehên komeleyê bi dengdana veşartî û senifandina êşkere tê kirin.

LIJNEYA RÊVEBERIYA NAVENDÎ

XALA 22– DAMEZIRANDINA WÊ

LRG, ji 35 endaman pêk tê û ji alê Civana Giştî ve ji bo 2 salan tê hilbijartin. **Li gelendamên bingeîn 20 endamên cîgir jî tên hilbijartin.** Piştî Civana Giştî, dezgehê rêveberiya komeleyê LRG ye. LRG, di nav xwe de, lijneya rêveberiya navendî ya ji 15 kesan pêk tê hildibijêre.

XALA 23– PEYWIR Û RAYEYÊN WÊ

LRG

- a. Xebatên ku ji bo armanca komeleyê pêwîst bin dike. Biryaran digire û van biryarên ku girtiye disepîne.
- b. Budceya komeleyê dide sepandin, budceya nû disêwirîne û tiştên ku hatine nivîsandin bi rê ve dibe.
- c. Ji bo civîna asan û derasan bangî Civana Giştî ya Komeleyê dike.
- d. Rojeya civînên Civana Giştî amade dike.
- e. LRG, li gor rayeya xwe, kar û barên vekirin an jî betalkirina şaxên ku biryara wan ji alê Lijneya Lijneya Komeleyê ve hatiye dayîn bi rê ve bibe.
- f. Cihên ku nûnertî lê werin vekirin diyar dike, nûnertiya ku herî zêde ji sê kesan pêk tê diyar dike û heke pêwîstî pê hebe van nûnertiyan betal dike.

- g. Biryarên xebatên komeleyê yên ku di Civana Giştî de hatine girtin bi rê ve dibe.
- h. Ji bo warên ku pêwîstî pê hebe, komîsyonan, civanan, komîteyan, sekreterîyan dadimezirîne an jî yên ku hene betal dike. Çend endamên komeleyê peywirdar û rayedar dike da kar û barên komeleyê bi rê ve bibin.
- i. Di barê kar û barê komeleyê yê hundirîn de, bi taybetî ji bo xebata komîsyon, lijne û komîteyên ku wê damezirîne rêzîknameyan amade dike û van rêzîknameyên ku amade kirine datîne ber şikariyê.
- j. Di warên ku pêwendîya wan bi armancên komeleyê re hene de, bi egera ku armancên xwe yê hevpar pêk bînin biryarê dide da bi komele, weqf, sendîka û saziyên di re platforman ava bike û beşdarî platformên ku hene bibe an jî xwe ji platforman vekêşe.
- k. Her çeşîd xebatên ku zagon, rêzîkname, rêzikanmeyên hundirîn û biryarên ku Civana Giştî dixwaze dike.
- l. LRG, dikare carinan civînên asayî an jî awarte li dar bixe da bi serokên şax û nûnertiyan, nûnerên herêman û kesên ku bawerî pê heye ku ji bo mafên mirovan karên sûdewar dikin bişêwîre.

XALA 24– CIVÎNÊN LRGÊ:

LRG, li ser bangewaziya Serokê/a Giştî, an jî bi bangewaziya herî kêr 7 endamên LRG'ê, du mehan carekê bi awayekî awarte dicive. Endamên ku salê 3 caran li ser hev, bê eger beşdarî civînê nebin, endamtiya wan betal dibe. LRG, di civîna xwe ya yekemîn de ji nav endamên xwe, Serokekî/e Giştî, Sekreterekî/e Giştî, 4 Alîkarên Serokê/a Giştî, 4 Alîkarên Giştî, Hejmaryarekî/ê û ji nav endamên bingeîn an jî ji nav yê cîgir de, bi qasî ku têrê bike nûnerên herêman hildibijêr e. Kesek dikare 2 caran li ser hev bibe serokê/a giştî, alîkarê/a serokê/a giştî û sekreterê/a giştî. LRN dê di nav xwe de lijneya rêveberîya navendî hildibijêrê û ev lijne dê 15 rojan carekê bicive. Her wiha ev lijne dê biryarên ku ji alê LRN'ê ve werin girtin karîger bike û kar û barên di yê ku rêzîkname bixwaze bîne cî.

XALA 25– SEROKÊ/A GIŞTÎ:

Serokê/a Giştî, li ser navê LRG'ê komeleyê temsîl dike. Serokatiya LRG'ê dike. Ku pêwîstî pê hebe, li ser navê komeleyê daxuyaniyan dide. Dema Serokê/a Giştî ne amade be Alîkarê/a Serokê/a Giştî peywîrên Serokê/a Giştî tîne cih û rayeyên wî/ê bi kar tîne.

XALA 26– SEKRETERÊ/A GIŞTÎ

Sekreterê/a Giştî, hemû kar û barên birêvebirin û nivîsandinê dike. Peywîrên Alîkarên Sekreterê/a Giştî di civîna LRG'ê ya yekemîn de tên diyarkirin.

XALA 27– HEJMARYARÊ/A GIŞTÎ

Hejmaryarê/a Giştî, kar û barên aborî yên komeleyê bi rê ve dibe û hesabên wan digire.

LIJNEYA VENIHÊRTINÊ YA NAVENDÎ

XALA 28– DAMEZIRANDINA WÊ

Lijneya Venihêrtinê Ya Navendî, ji sê endamên bingehîn û sê endamên cîgir pêk tê. Ev endam ji alê Civana Giştî ve ji nav endamên komeleyê tên hilbijartin. Lijneya Venihêrtinê di civîna xwe ya yekemîn de karbeşiyê dike. Serok û sekreterî/ê hildibijêre. Endamên ku ji bo Lijneya Venihêrtinê hatine pêşniyarkirin an jî endamên ku bi xwe bûne berendam, li gor hejmara dengên ku standine, sêyên pêşiyê dibin endamên bingehîn û sêyên dî jî dibin endamên cîgir. Dengdayîn veşarî ye û deng êşkere tên senifandin. Lijneya Venihêrtinê, herî kêr sê mehan carekê dicive. Lijneya Venihêrtinê, şîrkarkirina butce û mezaxteya ku ji alê Lijneya Rêveberiya Navendî ve hatiye diyarkirin vedinihêre.

Hesabên komeleyê û lîstûskên ku pêwendiya wan bi hesabî re heye dadihûrîne. Heke kêmahî hebin Lijneya Rêveberiyê pê dihesîne. Komeleyê ji alê rêveberî û aboriyê ve vedinihêre. Raporên encamên venihêrtinê raberî Civana Giştî dike. Lijneya Venihêrtinê ya Navendî, şax û nûnertiyên ku LRG pêwîstiyê pê bibîne ji alê birêvebirin û aboriyê ve vedinihêre. Rapora Venihêrtinê amade dike û raberî lijnaya rêveberiya giştî dike.

XALA 29– LIJNEYA RÛMETÊ:

Lijneya Rûmetê ji pênc endamên bingehîn û pênc ên cîgir pêk tê. Endamên Lijneya Rûmetê Ji alê Civana Giştî ve bi dengên veşarî tên hilbijartin û li gor dengên ku endaman girtine dibin rêz. Lijneya Rûmetê rewşa endamên ku ji bo wan hatine şandin dadihûrîne û biryarê dide.

XALA 30– CEZAYÊN DÎSÎPLÎNÊ:

Lijneya Rûmetê, li gor xala 9. a rêzîknameyê, li rewşa endamên ku belgeyên wan hatine şandin dinihêre. Li gor xala 8. biryarê dide. Lijneya Rûmetê; der barê rewşa endamên ku kirinên wan ne li gor xala 8/a û 8/b ya rêzîknameyê ne û ji ber vê yekê cezayê betalkirina endamtiya wan dixwaze de LRG'ê agahdar dike.

Lijneya Rûmetê, dikare ji bo kirinên ku xala 8/c diyar dike, li şûna teklîfa betalkirina endamtiyê, cezayê hişyarkirinan jî lomanê bide wan kesan. Kesên ku sê caran lomanî lê bê kirin, bi daxwaza ku endamtiya wan were betalkirin ji bo LRG'ê tên şandin.

ŞAX

XALA 31– DAMEZIRANDINA ŞAXAN:

Komele, dikare li cihên ku pêwîstî pê hebe bi biryara Civana Giştî, şaxan veke. Civana Giştî ya komeleyê biryara vekirina şaxan dide. Ji bo kar û barê şaxê ku wê nû vebe bi destê LRG'ê rayeyê dide lijneya rêveberiyê. Civana damezirîner ku herî kêr ji sê kesan pêk tê agahnameyê, sê nusxe rêzîknameya komeleyê û belgeyên di ên pêwîst dide fermanîdarê/a mulkiyeya cihê ku wê komele lê were vekirin. Damezirînerên van şaxan mecbûr in, li cihê ku şax ê lê were vekirin niştecih bin.

XALA 32– DEZGEHÊN ŞAXAN:

Dezgehên şaxan ev in; Civana Giştî ya Şaxan, Lijneya Rêveberiya Şaxan, Lijneya Venihêrtinê ya Şaxan

XALA 33– CIVANA ŞAXAN A GIŞTÎ:

Peywir û rayeyên wê:

Civana Giştî ya Şaxan ji endamên ku di listeya şaxan de hatine qeydîrîn pêk tê. Civanên Şaxan ên Giştî neçar in ku civîna Civana Komeleyê ya Giştî û asayî herî kêr du mehan ji berî civîna Civana Giştî ya komeleyê biqedîne. **Civanên Rêveberiyên Şaxan, di Avrêl û Pûşbera sala ku civana giştî ya navendî hatiye lidarxistin de tîrîn lidarxistin.** Lijneya Venihêrtinê û nemayendên Civana Navendî ya Giştî ji alê Civana Şaxan ya Giştî ve tîrîn hîlbijartin. Hîlbijartin bi dengdana veşarî û hejmartina eşkere pêk tê. Nemayendên bingehîn û nemayendên cîgir, li gor hejmara dengên tîrîn diyarîkirin.

XALA 34– PEYWIR Û RAYEYÊN LIJNEYA RÊVEBERIYA ŞAXAN:

Ji bo Desteya Rêveberiya Şaxê ji bo Desteya Giştî ya Şaxê 7 endamên esil, 7 endamên yedek tîrîn bijartin. Desteya Rêveberiya Şaxê di navbera xwe de serokek, sekreterek, cîgirê serokek ku rayeya wî hatiye berfirehkirin û hesêbgîrek hildibijêre. Şaxên ji aliyê Desteya Giştî ve tîrîn vekirin herî kêr di nava 6 mehan de desteya xwe ya giştî dicivîne. Desteya Rêveberiya Şaxê, dikare herî kêr ji aliyê 4 endaman ve ji bo civîna awarte bang li wan were kirin. Desteya Rêveberiya Şaxê hemû xebatên xwe li gorî Rêzîknameyê, Desteya Giştî û guncaviya biryarên MYK'ê birêve dibe. Desteyên Rêveberiya Şaxê qismek an go bi temamî rasterast an jî nerasterast dikarin ji bo xebatên projeya piştevaniya finansmanê serî li MYK'ê bidin û destûrê werbigirin.

XALA 35– LIJNEYA ŞAXAN A VENIHÊRTINÊ:

Ji bo Lijneya Venihêrtinê 3 endamên bingehîn û 3 yên cîgir tîrîn hîlbijartin. Di civîna xwe ya pêşiyê de, di nav endamên xwe de serok û sekreterekî/ê hildibijêre. Lijneya Şaxan a Venihêrtinê, her 3 mehan carekê şaxan ji alê rêveberî û aboriyê ve vedihînerê. Mînakê rapora Lijneya Venihêrtinê ji bo Lijneya Giştî ya Venihêrtinê dişîne.

XALA 36– NÛNERTİYÊN HERÊM, ŞAR, NAVÇE Û DERVEYÎ WELÊT:

Ji bo navçeyên ku wê ji alê LRG'ê ve nûnertî lê were vekirin, herî zêde ji bo 3 kesan raye tê dayîn. LRG, navên kes an jî kesên ku ji bo wan raye hatiye dayîn ku nûnerîtiyê vekin, ji fermandarê mulkiya cihê ku wê nûnertî lê were vekirin re dişîne.

LRG, di nav endamên xwe de (bingehîn an jî cîgir) bi qas ku têrê bike nûnerên herêmê hildibijêre. Peywir û berpirsiyariyên nûnerên herêm, şar an jî navçeyan û derveyî welêt ji alê LRG'ê ve bi rêzicknameyan tên diyarkirin

XALA 37– NEMAYEND:

Şax, di Civana Giştî ya Navendî de, bi nemayandên ku li gor xala 12. (b) hatine hilbijartin tên temsîlkirin.

XALA 38– DENG DAN:

Ku di rêzicknameyê de tu biryarên dî tune bin, hemû dezgehên komeleyê bi piraniya zêde dicivin. Biryar bi piraniya zêde ya beşdaran tên girtin.

HUKMÊN ABORÎ

XALA 39– LÊNÛSK Û QEYDKIRIN:

Lijneya Rêveber ya Komeleyê lînûskên li jêr digire.

- Lînûska Qeyda Endaman: Qeyda nasnameyên endamên komeleyê, dîroka qeydbûna komeleyê û mîqdara barbûyê di vê lînûskê de tên nivîsandin.
- Lînûskên Biryaran: Ev lînûsk ji alê Lijneya Rêveber ve tên girtin û di vê lînûskê de biryar, dîrok û nimroya biryarê bi rêzê tê nivîsandin û ji alê endaman ve tê navîşkirin.
- Lînûskên Ewraqan: Ewraqên ku tên û yên ku diçin di van lînûskan de bi rêza dîrok û nimroyan tên nivîsandin.
- Lînûska Hatîn û Lêçûnê.
- Lînûska Mîriyê.
- Lînûska qeyda belgeyên ku hatine radestkirin.

XALA 40– HATIN Û MAL:

Çêşîdên hatina komeleyê, barbû, bexşan û hatinên dî ne. Komele, dikare tiştên guhêzbar û neguhêzbar bi dest bixe da karibe kar û barên xwe bike û armanca xwe bîne cih.

XALA 41– DEYN Û KARÊN KU LI KOMELEYÊ BÊN BARKIRIN:

Ji bo hemû karên ku komeleyê dixin bin baran û lêçûnên ku mîqdara diravên wan ji 1.000,00 TL'yî diborin Serokê/a Komeleyê an jî di gel Sekreterê/a Giştî navîşa Hejmaryarî/ê jî mecbûriye. Ji bo lêçûnên ku mîqdara diravên wan ji 1.000,00 TL'yî naborin navîşa Serokê/a Komeleyê, Sekreterê/a Giştî an jî Hejmaryarî/ê bes e.

XALA 42– MEQBÛZ Û BELGEYÊN LÊÇÛNÊ:

Hatina komeleyê, bi meqbûzên qoçane û nimrokîrî tê standin. Divê lêçûn jî were belgekirin. Qoçaneyên meqbûzan û belgeyên lêçûnê pênc salan tên hilanîn (veşartin). Komele bi qasî mîqdara LRG diyar bike diravan di kaseya xwe de digire.

Barbû ji alê şaxan ve tê berhevkirin. Ji % 20'ê barbûyê, heta bîstê mehê ji bo Navenda Giştî tê şandin.

VENIHÊRTINA NAVXWEYÎ

XALA 43– Civana Giştî, Lijneya Rêveberiyê an jî Lijneya Venihêrtinê dikare li komeleyê venihêrtinê bike. Her wiha komele dikare venihêrtinê bi lijneyên serbixwe jî bide kirin. Her çî qas Civana Giştî, Lijneya Rêveberiyê an jî Lijneyên serbixwe karê venihêrtinê kiribin jî, berpirsiyariya lijneya venihêrtinê di vî warî de ji holê ranabe.

Venihêrtina komeleyê, herî kêr salê carekê, ji alê lijneya venihêrtinê ve tê kirin. Civana Giştî an jî Lijneya Rêveberiyê; dema pêwîstiyê pê bibîne dikare venihêrtinê bike an jî bi saziyên serbixwe bide kirin.

RÊBAZÊN DEYNKIRINA KOMELEYÊ

XALA 44– Komele, ji bo ku bigihîje armanca xwe û karê xwe bi rê ve bibe, ku pêwîstî pê hebe, bi biryara Lijneya Rêveberiya Giştî, dikare deynan bike. Dikare malê qrediyê an jî xizmetgûzariyê bikire. Her wiha dikare deynê hişkedirav jî bike. Lêbelê divê ev deyn ji derfetên komeleyê ne zêdetir bin û komeleyê nexin di deravê tengasiyê de.

XALA 45– GUHERTINA RÊZIKNAMEYA KOMELEYÊ:

Rêziknameya Komeleyê, li ser pêşniyara Rêveberiya Giştî an jî ji pêncan yekê endaman û bi erêkirina ji sêyan duyê wan ên ku beşdarî Civana Giştî bûne tê guhertin.

XALA 46– BETALKIRINA KOMELEYÊ:

Biryara betalkirina komeleyê di destê Civana Giştî ya Komeleyê de ye. Di civîna yekemîn de şert e ku herî kêr ji sêyan du endamên ku li gor rêziknameyê mafê wan heyê ku beşdarî Civana Giştî bibin, beşdarî vê civînê bibin.

Ku bi vî awayî piraniya endaman pêk neyê, ji bo cara duyê bangewazî tê kirin ku ji nû ve bicivin. Divê hejmara endamên ku cara duyê beşdarî vê civînê bibin, ji du qat hejmara tam a lijneya rêveberî û nihartinê ne kêmtir be. Biryarên derbarê betalkirinê de bi hejmara zêde ya endamên amade tê girtin.

XALA 47– PIŞTÎ BETALBÛNA KOMELEYÊ SAFÎKIRINA MAL Û DIRAVAN:

Dema Civana Giştî biryara betalkirina komeleyê da, ji bo safîkirina mal û diravên komeleyê, li neyêke ku ji sê kesan pêk tê hildibijêre. Ev li ne, malê komeleyê, deynê ku li komeleyê ye, deynê ku li hinekên dî ye tesbît dike. Deynê ku li hinekan e ber hev dike û her wiha deynê ku lê ye jî dide. Biryarê dide ka wê hebûna komeleyê ya malî dewrî kîjan saziyê bike.

XALA 48– RÊZIKNAME:

Civana Giştî û hildibartin, rêzîknameyên malî, rêzîknameyên rêxistinî û komîsyon, hîmên xebata li neyên venihêrtin û rûmetê, nûnertî, şaxên nûnerîtiyên derveyî welêt, xelat û rêzîknameyên ku pêwîst, bi biryara LRG'ê tên derxistin.

XALA 49– MIJARÊN KU NEHATINE DIYARKIRIN:

Hinek mijar di vê rêzîknameyê de nehatine diyarkirin. Di warê wan mijaran de, li gor zagona komeleyan û mewzûata vî warî tê hereketkirin.

XALA DEMDEMÎ 1:

Di xala rêzname ya 24. de guhertinek hatiye çêkirin. Di vê guhertinê de hatiye gotin ku serokê/a giştî, alîkarên serokê/a giştî û sekreterê/a giştî dikarin du caran li ser hev peywirê bigirin.

Sererastkirin ji 16. civana giştî ya asayî ya di dîroka 24 – 25'ê Sermaweza 2012'an û vir de derbazba Ev rêzîkname bi nivîsa Walîtiya Enqerê ya roja 09.05.2013 û 5253/4721 hatiye pesendkirin.

JI BO NAVENDA GIŞTÎ YA KMM'Ê

ENQERE

Rêzîknameya Komeleya Mafên Mirovan ji alê Endamê Komeleya Mafê Mirovan û Kurdî Dera Mêrsînê Ahmet Yardak ve ji tirkî bo kurdî wekî pêşniyar hatiye wergerandin.

Ji bo kontrol û sererastkirina vê xebatê di bin banê Kurdî Dera Mêrsînê de komîsyoneke ku ji şeş kesan pêk tê hatiye avakirin. Komîsyon li ser kontrol û sererastkirina vê xebatê rawestiyaye û rastîbûna wê pesend kiriye.

BÖLÜM II

2018-2020 DÖNEMİNDE ŞUBEMİZ TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER

1 - ULUSLARARASI SİVİL TOPLUM ÖRGÜTÜ TEMSİLCİLERİ VE RESMİ YETKİLİLER İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER – ZİYARETLER

- ♦ **31 Mayıs 2018 tarihinde** Uzun Dönem Gözlemcileri Gent Ramadani ve Pekka Vihervas tarafından oluşan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) heyeti, 24 Haziran'da gerçekleşecek Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili seçimleri dolayısıyla kentte sürdürdükleri temaslار kapsamında, şubemizi ziyaret etti.

- ♦ **06 Haziran 2018 tarihinde** ABD Adana Konsolosu Linda Stuart Specht ve Siyasi İşler Müdürü Joanna M. Schehenke'nin daveti üzerine, İHD Eş Genel Başkan Yardımcısı Raci Bilici ve Diyarbakır Şube Başkanı Abdullah Zeytun'un katılımıyla bir görüşme gerçekleşti. Görüşmede bölgede meydana gelen insan hakları ihlalleri ve 24 Haziran'da gerçekleşecek olan Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili seçimlerinin güvenliğine ilişkin görüş alışverişinde bulunuldu.
- ♦ **12 Haziran 2018 tarihinde** Kanada ve Avustralya Büyükelçiliklerinden oluşan heyet ile şube kentteki hak örgütlerinin de katılımıyla şube binamızda bir görüşme gerçekleştirildi.
- ♦ **17 Haziran 2018 tarihinde** şubemizi ziyaret eden Alman bağımsız bir heyet ile bölgedeki hak ihlallerine ilişkin bir görüşme gerçekleştirildi.
- ♦ **23 Haziran 2018 tarihinde** Berlin Kadın Temsilciler heyeti, 24 Haziran seçimlerini izleme faaliyetleri kapsamında derneğimizi ziyaret etti.
- ♦ **17 Temmuz 2018 tarihinde** Avrupa Parlamentosu Yeşiller Grubu Başkan Yardımcısı ve Sivil Haklar, Adalet ve İçişleri Komisyonu üyesi Bodil Valero, İHD Diyarbakır Şubesine dayanışma ziyaretinde bulundu. Görüşmede, OHAL ve böl-

gede yaşanan insan hakları ihlallerine ilişkin görüş alışverişinde bulunuldu.

- ♦ **22 Eylül 2018 tarihinde** İsveç Sol Parti Milletvekilleri Derneğimizi ziyaret etti.
- ♦ **2 Ekim 2018 tarihinde** Norveç Helsinki İnanç Komitesi Derneğimize ziyaret gerçekleştirildi.
- ♦ **19 Ekim 2018 tarihinde** ABD Adana Konsolosluğu ile görüşme gerçekleştirildi.
- ♦ **3 Ocak 2019 tarihinde** Londra Merkezli çalışan Gomidas Enstitüsü Başkanı Tarihçi Ara SARAFYAN şubemize nezaket ziyaretinde bulundu.
- ♦ **12 Ocak 2019 tarihinde** İrlanda, İtalya ve İngiltere'den sivil toplum örgütü temsilcileri ve insan hakları aktivistlerinden oluşan karma heyet, 66 gündür açlık grevinde bulunan DTK Eş Başkanı ve HDP Hakkari Milletvekili Leyla Güven'in durumuna ilişkin bilgi almak üzere, şubemize ziyaret etti.
- ♦ **13 Şubat 2019 tarihinde** İmralı Hapishanesinde süren tecrit uygulamalarını protesto etmek amacıyla, başta DTK Eşbaşkanı ve HDP Hakkari Milletvekili Leyla Güven olmak üzere hapishanelerde 300'ü aşkın siyasi mahpusun başlatmış olduğu açlık grevleri nedeniyle temaslarda bulunmak üzere Türkiye'ye gelen Uluslararası Barış heyeti, İHD Diyarbakır Şube binasında hak savunucusu sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarıyla bir araya gelerek bir toplantı gerçekleştirdi. Heyette, İzlanda eski Adalet Bakanı Ögmundur Jonasson, Arjantinli ekonomist ve insan hakları aktivisti Beverly Ann Keene, İngiliz hukukçu Paul Scholey, Britanya Taşımacılık Sendikası (TSSA) Genel Sekreteri Manuel Cortes, İngiliz aktris Maxine Peake, ABD'li felsefe öğrencisi Connor Hayes ve İngiliz sendikacı Tony Burke yer aldı.
- ♦ **25 Şubat 2019 tarihinde** Uluslararası Af Örgütü yetkilileri, şubemizi ziyaret etti.
- ♦ **3 Mart 2019 tarihinde** Arjantin'den Plaza De Mayo annesi Nora Cortinas, şubemizi ziyaret ederek dayanışma duygularını paylaştı.
- ♦ **23 Nisan 2019 tarihinde** Alman-Fransız karma heyeti, şubemizi ziyaret etti. Ziyarette bölgedeki hak ihlalleri konuşuldu.
- ♦ **27 Nisan 2019 tarihinde** Filistin'li insan hakları savunucusu ve avukat Mahmoud Hassan derneğimizi ziyaret ederek dayanışma dilekleri iletti. Ziyarette, Filistin ve Türkiye'deki insan hakları ihlalleri ve ihlallerin önlenmesine dair mücadelesi üzerine fikir alışverişinde bulunduk.
- ♦ **27 Nisan 2019 tarihinde** Federe Kürdistan Bölgesi'nden gelen kadın heyeti, derneğimizi ziyaret etti.
- ♦ **8 Mayıs 2019 tarihinde** Diyarbakır'daki hak ve meslek örgütleri ile birlikte İsveç Büyükelçiliği ile görüşme gerçekleştirildi.
- ♦ **28 Haziran 2019 tarihinde** Adana ABD Konsolosluğu Siyasi Ateşesi Rebecca

Doffing derneğimizi ziyaret etti.

- ♦ **9 Eylül 2019 tarihinde** Almanya Ankara Büyükelçiliği Siyasi İşler Dairesi Baş Katibi Paul Amann, şubemizi ziyaret etti.

- ♦ **11 Ekim 2019 tarihinde** Fransa Parlamentosu Milletvekili Jean-Yves Leconte, şubemizi ziyaret etti.
- ♦ **15 Kasım 2019 tarihinde** Siyasi İşler Birim Şefi ve Çalışma Ataşesi Amy Lillis ile Siyasi,Ekonomik ve Vatandaşlık İşleri Müdürü Rebecca A. Doffing'ten oluşan ABD Adana Büyükelçiliği heyeti şubemize bir ziyarette bulundu. Ziyarette, insan hakları ihlalleri üzerine fikir alışverişinde bulunuldu.

- ♦ **10 Ocak 2020 tarihinde** Diyarbakır'da çeşitli temaslarda bulunan BM İnsan Hakları Savunucuları Özel Rapörtörü Michel Forst ile kentteki insan hakları örgütlerinin katıldığı bir görüşmede biraraya geldik. Görüşmede, insan hakları meseleleri üzerinde duruldu.

- ◆ **10 Ocak 2020 tarihinde** BM İnsan Hakları Savunucuları Özel Rapörtörü Michel Forst derneğimizi ziyaret etti. Ziyarette, Türkiye ve bölgemizdeki insan hakları ihlalleri üzerine fikir alışverişinde bulunuldu.

2- TÜRKİYE'DEKİ KURUMLARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER – ZİYARETLER

- ◆ **22 Mayıs 2018 tarihinde** Diyarbakır Tabip Odası, derneğimize ziyarette bulundu.
- ◆ **22 Mayıs 2018 tarihinde** KESK Amed Şubeler Platformu, derneğimize ziyarette bulundu.
- ◆ **22 Mayıs 2018 tarihinde** Asrın Hukuk Bürosu, derneğimize ziyarette bulundu.
- ◆ **30 Mayıs 2018 tarihinde** İnşaat Mühendisleri Odası yönetim kurulu, şubemizi ziyaret etti.
- ◆ **30 Mayıs 2018 tarihinde** TUAY-DER Yönetim Kurulu, şubemizi ziyaret etti.
- ◆ **4 Haziran 2018 tarihinde** Diyarbakır Barosu yönetim Kurulu, şubemizi ziyaret etti.
- ◆ **13 Eylül 2018 tarihinde** HDP Diyarbakır İl Eşbaşkanı Mehmet Şerif Çamcı ile il yöneticileri ve HDP milletvekilleri Adnan Selçuk Mızraklı, Hişyar Özsoy, Dersim Dağ, Semra Güzel Saliha Aydeniz tarafından oluşan heyet, bölgedeki hak ihlalleri hakkında bilgi almak üzere şube binamızı ziyaret ettiler.
- ◆ **20 Eylül 2018 tarihinde** TMMOB Diyarbakır şubesi, şubemizi ziyarette etti.
- ◆ **15 Şubat 2019 tarihinde** Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanı Adayı Dr. Adnan Selçuk Mızraklı, seçim çalışmaları kapsamında şubemizi ziyaret etti.
- ◆ **18 Şubat 2019 tarihinde** HDP Diyarbakır Merkez Bağlar ilçesi Belediyesi Eş Başkan Adayları beraberindeki heyetle birlikte seçim çalışmaları kapsamında şubemizi ziyaret etti.

- ♦ **27 Şubat 2019 tarihinde** HDP Diyarbakır Merkez Kayapınar Belediyesi Eş Başkan adayları beraberindeki heyetle birlikte seçim çalışmaları kapsamında şubemizi ziyaret etti.
- ♦ **11 Mart 2019 tarihinde** Diyarbakır Barış Anneleri Meclisi Üyeleri, şubemize ziyarette bulundu

- ♦ **12 Mart 2019 tarihinde** HDP Diyarbakır İl binasında, açlık grevi eyleminde bulunan Milletvekilleri, şube yönetim kurulu üyeleri tarafından ziyaret edildi.
- ♦ **15 Nisan 2019 tarihinde** Özgürlük için Hukukçular Derneği (ÖHD) Genel Merkezi'ni ziyaret ederek, hak savunuculuğu mücadelesinde başarı ve dayanışma dileklerinde bulunduk.
- ♦ **2 Mayıs 2019 tarihinde** Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanlarına tebrik ziyaretinde bulunuldu. Ziyarette, insan hakları ve demokrasi kültüründen beslenen yerel bir yönetim modeli üzerine fikir alışverişinde bulunduk ve belediye kütüphanesinde yer alması için derneğimizin yayınlarından kitap seti hediye edildi.

- ♦ **18 Mayıs 2019 tarihinde** Dicle Üniversitesi (DÜ) Barış Akademisyenleri, şubemize bir ziyarette bulundu.
- ♦ **21 Mayıs 2019 tarihinde** Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile görevlerinden ihraç edilen “Tümbel-Sen İhraçlar Platformu” üyeleri şubemizi ziyaret etti.

- ♦ **20 Ağustos 2019 tarihinde** HDP’li belediyelere kayyım atanması sonrası Diyarbakır’da bulunan HDP Eş Genel Başkanı Sezai Temelli’nin yer aldığı HDP heyeti, şubemizi ziyaret etti. Heyet, İHD Diyarbakır Şube Başkanı Abdullah Zeytun ve İHD’li yöneticiler tarafından karşılandı.
- ♦ **21 Eylül 2019 tarihinde** Saadet Partisi Diyarbakır İl Örgütü yöneticileri, şubemizi ziyaret etti.

- ♦ **6 Aralık 2019 tarihinde** Diyarbakır İhraçlar Platformu Üyeleri, şubemizi ziyaret etti.

- ◆ **10 Aralık 2019 tarihinde** HDP Diyarbakır İl Eş Başkanı Hülya Alökmen Uyanık, Sur belediyesi eşbaşkanları Filiz Buluttekin ve Cemal Özdemir ile meclis üyelerin içerisinde yer aldığı heyet, İnsan Hakları Haftası dolayısıyla derneğimize ziyarette bulundu.
- ◆ **2 Ocak 2020 tarihinde** 78'liler Derneği, şubemize bir ziyarette bulundu. Ziyarette, insan hakları ihlalleri üzerine fikir alışverişinde bulunduk.
- ◆ **18 Haziran 2020** “Darbeye karşı demokrasi yürüyüşü” adıyla yürüyüş başlatan Halkların Demokratik Partisi (HDP) heyeti, kentteki temasları kapsamında derneğimizi ziyaret etti.

3- ŞUBEMİZ TARAFINDAN YAPILAN BASIN AÇIKLAMALARI

- ◆ **4 Haziran 2018 tarihinde** “4 Haziran Çatışmalı Ortamda Uluslararası Çatışma Kurbanı Çocuklar Günü” nedeniyle, şube çocuk komisyonu tarafından yazılı bir açıklamada bulunuldu.
- ◆ **12 Haziran 2018 tarihinde** “12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü” nedeniyle, şube çocuk komisyonu tarafından yazılı bir açıklamada bulunuldu.
- ◆ **14 Haziran 2018 tarihinde** PKK militanları tarafından alıkonulan polis ve askerlere ilişkin, şube binasında Eş Genel Başkanımız Öztürk Türkdöğen ve alıkonulan polis-asker ailelerinin de bulunduğu katıldığı bir basın toplantısı düzenlendi.
- ◆ **27 Temmuz 2018 tarihinde** İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesi tarafından hazırlanan “2018 Yılı İlk 6 Ay Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu” düzenlenen bir basın toplantısı ile kamuoyuna açıklandı.
- ◆ **31 Temmuz 2018 tarihinde** Şubemiz Cezaevi Komisyonu tarafından, mesane kanseri olan ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayamayan 65 yaşındaki ağır hasta mahpus Koçer Özdağın serbest bırakılması talebiyle bir basın toplantısı düzenlendi.

- ◆ **19 Ekim 2018 tarihinde** Elazığ cezaevlerindeki insan hakları ihlallerine ilişkin şubemiz tarafından heyet olarak yapılan inceleme çalışmalarının ardından hazırlanan tespit raporu, şube binamızda düzenlenen bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.
- ◆ **6 Kasım 2018 tarihinde** Şubemiz Kadın Komisyonu tarafından, Tarsus T Tipi Kadın Kapalı Cezaevinde tutulan 85 yaşındaki hasta mahpus Sise Bingöl'ün serbest bırakılması talebiyle bir basın toplantısı düzenledi.
- ◆ **9 Kasım 2018 tarihinde** Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu'nda 16 yaşında F.T. isimli çocuğun, bir infaz koruma memurunun fiziksel saldırısına maruz kaldığına ilişkin şubemize yapılan bir başvuru üzerine, söz konusu iddialar tarafımızca araştırılması ardından, şubemiz Cezaevi Komisyonu tarafından yazılı bir açıklamada bulunulmuştur.
- ◆ **13 Kasım 2018 tarihinde** Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu bulunan ve açlık grevi eyleminde olan HDP Hakkari Milletvekili Leyla Güven, bulunduğu cezaevi evinden şubemiz tarafından ziyaret edilmiş ve konuya ilişkin yazılı bir açıklamada bulunulmuştur.
- ◆ **20 Kasım 2018 tarihinde** Şubemiz Çocuk Komisyonu tarafından "20 Kasım BM Dünya Çocuk Hakları Günü" kapsamında şube binasından bir basın toplantısı düzenlendi.

- ◆ **21 Kasım 2018 tarihinde** şubemiz, HDP önceki dönemi Genel Başkanı Selahattin Demirtaş ve seçilmişlere yönelik hukuka aykırı tutuklamaların sonlandırılması ve serbest bırakılmaları talebiyle yazılı bir açıklamada bulunmuştur.
- ◆ **23 Kasım 2018 tarihinde** şubemiz Kadın Komisyonu tarafından hazırlanan "Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi bir yıllık "25 Kasım 2017- 23 Kasım 2018 tarihleri arası Kadına Yönelik Şiddet Raporu" 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve Dayanışma Günü dolayısıyla düzenlenen bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.

- ♦ **30 Kasım 2018 tarihinde** Diyarbakır E Tipi Kapalı Cezaevinde bulunan ve başlattığı açlık grevi eylemini 23 gündür sürdüren DTK Eş Başkanı ve HDP Hakkari Milletvekili Leyla Güven'e ilişkin, İHD Eş Genel Başkanı Eren Keskin'in katılımıyla İHD Diyarbakır Şubesi binasında basın toplantısı düzenlendi.

- ♦ **19 Aralık 2018 tarihinde** 19 Aralık Katliamının 18. Yılında, şubemiz cezaevi komisyonu tarafından bir basın toplantısı düzenlendi.
- ♦ **14 Ocak 2019 tarihinde** Türkiye ve bölge hapishanelerinden devam eden açlık grevleri eylemleri ve tecrit konularında, şube binamızda bir basın toplantısı düzenlendi. Toplantıya İHD Eş Genel Başkanı Öztürk Türkdoğan, Genel Başkan Yardımcısı Rehşan Bataray Saman, Diyarbakır Şube Başkanı Abdullah Zeytun, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölge Temsilcisi Abdusselam İnceören ve MYK Üyesi Mehmet Raci Bilici katıldı.
- ♦ **15 Ocak 2019 tarihinde** Kürtçe müzik dinledikleri için polis tarafından işkence ve kötü muameleye maruz kalan yurttaşlar için, şube binasında basın toplantısı düzenlendi.
- ♦ **5 Şubat 2019 tarihinde** şubemiz tarafından hazırlanan “2018 Yılı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu” dernek binasında düzenlenen bir basın toplantısı ile kamuoyuna açıklandı.
- ♦ **18 Şubat 2019 tarihinde** şubemiz tarafından hazırlanan “2018 Yılı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Çocuk Hakları İhlalleri Raporu” dernek binasında düzenlenen bir basın toplantısı ile kamuoyuna açıklandı.
- ♦ **19 Şubat 2019 tarihinde** ifade, örgütlenme, toplantı ve yürüyüşü hakkının kullanımına yönelik ihlallere ilişkin, dernek binasında bir basın toplantısı düzenlendi.
- ♦ **21 Şubat 2019 tarihinde** 16 Şubat 2019 tarihinde Ankara Sakarya Caddesi'nde gerçekleştirilen eylem sırasında üniversite öğrencisi Merve Demirel adlı kadın yurttaşın gözaltına alınışı sırasında bir polis memurunun cinsel saldırısına maruz kalmasına ilişkin, şubemiz kadın komisyonu tarafından yazılı bir açıklamada bulunuldu.

- ♦ **21 Şubat 2019 tarihinde** 21 Şubat Anadil Günü'ne ilişkin yazılı bir açıklamada bulunuldu.
- ♦ **8 Mart 2019 tarihinde** 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ne ilişkin, şubemiz kadın komisyonu tarafından yazılı bir açıklamada bulunulmuştur.
- ♦ **23 Mart 2019 tarihinde** Çağdaş Hukukçular Derneği ve Halkın Hukuk Bürosu üyesi yirmi avukatın 20 Mart 2019 tarihinde yargılandıkları ceza dosyasında toplam 159 yıl 2 ay hapis cezası çarptırılmalarına ilişkin, şubemiz tarafından yazılı bir açıklamada bulunulmuştur.
- ♦ **7 Nisan 2019 tarihinde** Derneğimizin Merkezi Hapishaneler Komisyonu tarafından hasta mahpusların durumuna dikkat çekmek amacıyla, şube binamızda bir basın toplantısı düzenlendi.
- ♦ **9 Nisan 2019 tarihinde** hapishanelerde anneleriyle tutulan çocuklara ilişkin, şubemiz çocuk komisyonu tarafından yazılı bir açıklamada bulunulmuştur.
- ♦ **11 Nisan 2019 tarihinde** İmralı hapishanesindeki tecrit uygulamalarına karşı cezaevlerinde süren açlık grevlerine dikkat çekmek için İHD'nin tüm şubelerinde eş zamanlı olarak başlatılan «Yaşama ses ver» sloganıyla 1 günlük nöbet eylemi, şube binasından dernek yöneticileri katılımının gerçekleşen basın açıklamasının ardından ve kentteki siyasi parti, sendika ve hak örgütlerinin gün içinde devam eden dayanışma ziyaretleriyle gerçekleştirildi.

- ♦ **17 Nisan 2019 tarihinde** 14 Nisan 2019 tarihinde Diyarbakır'ın Merkez Yenişehir ilçesinde saat 03.20'de 20 yaşındaki Recep Hantaş'ın polis tarafından vurularak öldürülmesine ilişkin, şubemiz tarafından yazılı bir açıklamada bulunulmuştur.
- ♦ **22 Nisan 2019 tarihinde** açlık grevinde bulunan mahpus annelerine yönelik Gebze ve Kızıltepe'de polis tarafından gerçekleştirilen fiziksel ve psikolojik şiddet kınamak amacıyla, dernek binasında bir basın toplantısı düzenlendi.

- ♦ **24 Nisan 2019 tarihinde** hapishanelerde devam eden açlık grevleri eylemlerine dikkat çekmek isteyen mahpus annelerine yönelik polis müdahalesi ve şiddetine maruz kalmasına ilişkin, şube kadın komisyonumuz tarafından şube binasında bir basın toplantısı düzenlenmiştir.
- ♦ **3 Mayıs 2019 tarihinde** Hapishanelerde devam eden açlık grevlerine dikkat etmek amacıyla Diyarbakır'ın Merkez Bağlar ilçesinde oturma eylemi yaparak barışçıl gösteri hakkını kullanan, ancak polis müdahalesine maruz kalan mahpus anneleri, şubemize hukuki destek başvurusunda bulundu. Başvuru ardından konu ile ilgili düzenlenen şube binasında ortak bir basın toplantısı düzenlendi.
- ♦ **19 Temmuz 2019 tarihinde şubemiz tarafından hazırlanan** ve 2008-2018 Yılları Arası dönemi kapsayan “Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Zırhlı Araç Çarpması Sonucu Meydana Gelen Yaşam Hakkı İhlalleri Araştırma Raporu” düzenlenen bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.
- ♦ **30 Temmuz 2019 tarihinde** şubemiz tarafından hazırlanan “2019 Yılı İlk 6 Ay Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu” düzenlenen bir basın toplantısı ile kamuoyuna açıklandı.
- ♦ **27 Ağustos 2019 tarihinde** HDP’li belediyelere yönelik kayyım atamaları sonrasında gerçekleşen protesto gösterilerine yönelik polis müdahalelerine ilişkin, şubemiz tarafından yazılı bir basın açıklamasında bulunuldu.
- ♦ **26 Ekim 2019 tarihinde** İHD Merkezi Hapishaneler Komisyonu tarafından ve tüm şubelerde “26 Ekim Hasta Hakları Günü” kapsamında eş zamanlı olarak yapılan basın açıklamaları yapıldı. Şube binamızda düzenlenen basın toplantısında, hapishanelerdeki hasta mahpusların durumuna dikkat çekildi.
- ♦ **4 Kasım 2019** Şubemiz tarafından, 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinden itibaren HDP’li belediyelere yönelik kayyım atamaları ve hak ihlallerine ilişkin hazırlanan “Seçme ve Seçilme Hakkına Yönelik İhlaller Araştırma Raporu” bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.

- ♦ **19 Kasım 2019 tarihinde** İHD Genel Merkezi ve tüm şubeler tarafından, 20 Kasım BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 30. yıldönümü nedeniyle eş zamanlı ortak basın toplantıları düzenlendi.
- ♦ **25 Kasım 2019 tarihinde** Şubemiz Kadın Komisyonu tarafından hazırlanan “25 Kasım 2018- 25 Kasım 2019 tarihleri arası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kadına Yönelik Şiddet Raporu” bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.
- ♦ **19 Aralık 2019 tarihinde** 19 Aralık Katliamının 19. Yılında, şubemiz cezaevi komisyonu tarafından yazılı basın açıklaması yapıldı.
- ♦ **24 Ocak 2020 Elazığ 1 Nolu ve 2 Nolu Ceza İnfaz Kurumları ile Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda** yaşanan yoğun hak ihlalleri iddialarını araştırmak üzere İHD Diyarbakır Şubesi tarafından oluşturulan heyetin rapor haline getirdiği çalışmalarını bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıkladı.
- ♦ **6 Şubat 2020 tarihinde** 2015 yılında polis zırhlı aracından açılan ateş sonucu katledilen 12 yaşındaki Helin Hasret Şen'in faili polisin, Diyarbakır 1.Ağır Ceza Mahkemesinde yargılandığı ilk duruşmaya katılım sağlandı. Duruşma sonrasında, şube binamızda sivil toplum örgütleri ile birlikte davaya ilişkin basın açıklaması yapıldı.
- ♦ **7 Şubat 2020 tarihinde** şubemiz tarafından hazırlanan “2019 Yılı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu” bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.
- ♦ **26 Şubat 2020 tarihinde** Diyarbakır'ın Bismil ilçesindeki 15 Temmuz Anadolu Lisesi'nde müzik öğretmeni olarak görev yapan Pelda Sevim, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne çağrılarak bir odaya alındığı ve kendilerini sivil polis olarak tanıtan 3 kişi tarafından yasadışı bir şekilde sorgulandığı iddiasında bulunarak İHD Diyarbakır Şubesine hukuki destek talebiyle başvuruda bulundu. Başvurunun ardından konuya ilişkin, şube binasında basın toplantısı düzenlendi.
- ♦ **12 Mart 2020 tarihinde** İnsan Hakları Derneği (İHD) Merkez Yürütme Kurulu (MYK) Üyesi ve 2012-2018 yılları arası İHD Diyarbakır Şube Başkanlığı yapmış olan Avukat Raci Bilici'ye “örgüt üyesi olmak” iddiasıyla 6 yıl 3 ay hapis cezası verilmesine ilişkin, İHD Diyarbakır Şube binasında bir basın toplantısı düzenlendi. Toplantıya, İHD Eş Genel Başkanı Öztürk Türkdoğan, İHD Eş Genel Başkan Yardımcısı Rehşan Bataray Saman, İHD Doğu-Güneydoğu Anadolu Bölgeleri Temsilcisi Abdusselam İnceören, İHD Diyarbakır Şube Başkanı Abdullah Zeytun, Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu (FİDH) Genel Başkan Yardımcısı Reyhan Yalçındağ, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) Diyarbakır Temsilcisi Barış Yavuz ve İHD MYK Üyesi Raci Bilici katıldı.

- ♦ **23 Mart 2020 tarihinde** Batman, Silvan, Lice, Eğil ve Ergani Belediyelerine Atan Kayyumlarla İlişkin, şubemiz tarafından yazılı bir açıklamada bulunulmuştur.
- ♦ **30 Mart 2020 tarihinde** Covid-19 hastalığına yönelik şubemize gelen şikâet ve mağduriyet başvuruları üzerine Diyarbakır D Tipi ve Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan mahpuslarla görüşülerek inceleme ve tespit çalışmasında bulunulmuştur. Raporlaştırılan inceleme ve tespitler, yazılı bir açıklama ile kamuoyuna açıklanmıştır.
- ♦ **4 Nisan 2020 tarihinde** 28 Kasım 2015 günü Diyarbakır'ın Sur ilçesinde yaşanan çatışmaların son bulması amacıyla yapmış olduğu basın açıklaması sonrasında açılan ateş sonucunda katledilen Tahir Elçi'ye ilişkin yürütülen soruşturmanın kamu davasına dönüştürülmesi üzerine, şubemiz tarafından yazılı bir basın açıklaması yapılmıştır. Hazırlanan iddianamenin cezasızlık ile sonuçlandırarak şekilde hareket edildiğine ve hukuk ilkelerinden yoksun olduğuna dikkat çekilen açıklamada, davanın takipçisi olunacağı kaydedildi.
- ♦ **8 Nisan 2020 tarihinde** Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde gerçekleşen bombalı saldırıda 5 yurttaşın yaşamını yitirmesi üzerine, şubemiz tarafından olayı kınayan yazılı bir basın açıklamasında bulunuldu.
- ♦ **11 Nisan 2020 tarihinde** Covid-19 hastalığı sürecinde sağlık hakkı ihlalleri ve sağlık çalışanlarına yönelik başlatılan soruşturmalar nedeniyle, şubemiz tarafından yazılı basın açıklamasında bulunuldu.
- ♦ **11 Nisan 2020 tarihinde** çatışmalarda yaşamını yitiren PKK militanı Agit İpek'in cenazenin kargo paketiyle ailesine gönderilmesine ilişkin, şubemiz tarafından yazılı basın açıklamasında bulunuldu.
- ♦ **6 Mayıs 2020 tarihinde** çatışmalarda yaşamını yitiren örgüt militanlarına ait mezarlıkların/Mezarların tahrip edilmesine ilişkin, şubemiz tarafından yazılı basın açıklamasında bulunuldu.
- ♦ **10 Mayıs 2020 tarihinde** Mardin'in Nusaybin ilçesinde Covid-19 hastalığı nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma kısıtlaması sırasında evlerinin bulunduğu site içerisinde oyun oynayan çocukların polis şiddetine maruz kalması üzerine, şubemiz tarafından yazılı basın açıklamasında bulunuldu.
- ♦ **16 Mayıs 2020 tarihinde** "17- 31 Mayıs Uluslararası Gözaltında Kayıplara Karşı Mücadele Haftası" nedeniyle, şube binasında bir basın açıklaması düzenlendi.
- ♦ **22 Mayıs 2020 tarihinde Diyarbakır'da** ev baskınları sonucunda aralarında siyasi parti yönetici ve üyeleri ile sivil toplum örgütü yöneticilerinin de bulunduğu 18 kişi gözaltına alınmasına ilişkin, şubemiz tarafından yazılı basın açıklamasında bulunuldu.

- ♦ **26 Mayıs 2020 tarihinde Diyarbakır'da** ev baskınları sonucunda gözaltına alınan ve aralarında siyasi parti yönetici ve üyeleri ile sivil toplum örgütü yöneticilerinin de bulunduğu 18 kişiden 12'sinin tutuklanmasına ilişkin, şubemiz tarafından yazılı basın açıklamasında bulunuldu.
- ♦ **2 Haziran 2020 tarihinde** 27 yıldır hapisanede bulunan ve ağır sağlık sorunları olan hasta mahpus Soydan Akay ve hapisanelerdeki tüm hasta mahpusların durumuna dikkat çekmek amacıyla, şubemiz tarafından yazılı basın açıklamasında bulunuldu.
- ♦ **23 Haziran 2020 tarihinde** baroların yapısını değiştirmeyi amaçlayan yasa tasarısına karşı Ankara'ya yürüyen baro başkanlarına yönelik Ankara'da gerçekleşen polis müdahalesi ilişkin, şubemiz tarafından yazılı basın açıklamasında bulunuldu.
- ♦ **23 Haziran 2020 tarihinde** Şubemiz İşkence ve Kötü Muameleyle Mücadele Komisyonu tarafından hazırlanan ve İHD Diyarbakır Şubesine yapılan bireysel başvurulardan derlenen son 10 yılın işkence verilerinin yer aldığı "2010-2019 Yılları Arası İşkence ve Kötü Muamele Raporu" İHD Diyarbakır Şube binasında düzenlenen bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.

- ♦ **30 Haziran 2020 tarihinde** HDP Demokratik Yerel Yönetimler Kurulu ve Tevgera Jinên Azad (TJA) üyesi Sevil Rojbin Çetin'in ev baskı sonucunda gözaltına alındığı sırada işkence ve kötü muameleyle maruz kalmasına ilişkin, şube binamızda bir basın toplantısı düzenlendi.
- ♦ **9 Temmuz 2020 tarihinde** Şubemiz Hukuk Komisyonu tarafından, ağır sağlık sorunlarına rağmen tutuklanan Barış Annesi Makbule Özbek ve 2 çocuğu ile birlikte tutuklanan Eylem Oyunlu ile hapisanede kendileriyle yapılan görüşmenin ardından durumlarına dikkat çekmek amacıyla yazılı basın açıklamasında bulunulmuştur.

4- YERLİ VE YABANCI GAZETECİLERLE YAPILAN GÖRÜŞMELER TV-RADYO PROGRAMLARI

- ◆ **10 Haziran 2018 tarihinde** Japonya'da bağımsız çalışan bir gazeteci ile bölge-deki hak ihlallerine ilişkin bir röportaj gerçekleştirildi.

- ◆ **23 Haziran 2018 tarihinde** SKY News Arabia kanalına 24 Haziran seçimlerine ilişkin röportaj verildi.
- ◆ **27 Temmuz 2018 tarihinde** Mezopotamya ajansına röportaj verildi.

- ◆ **31 Ağustos 2018 tarihinde** hasta mahpusların durumuna ilişkin Mezopotamya Ajansına röportaj verildi.
- ◆ **22 Kasım 2018 tarihinde** Mezopotamya Ajansına cezaevinde anneleri ile birlikte tutulan çocukların durumu hakkında röportaj verildi.

- ◆ **23 Şubat 2019 tarihinde** kişilerin tehdit ve ajanlık dayatmalarına maruz kalmalarına ilişkin Mezopotamya ajansına röportaj verildi.
- ◆ **22 Nisan 2019 tarihinde** Jinnews Haber Ajansına Çocuk istismarı ile mücadele konusunda röportaj verildi.
- ◆ **23 Nisan 2019 tarihinde** Yeni Yaşam Gazetesine çocuk işçiliği konusunda röportaj verildi.
- ◆ **17 Ağustos 2019 tarihinde** Mezopotamya Ajansı'na AYM kararlarına ilişkin röportaj verildi.
- ◆ **31 Ağustos 2019 tarihinde** HDP'li belediyelere yönelik kayyım atamalarına ilişkin JINNEWS Ajansına röportaj verildi.

- ◆ **12 Eylül 2019 tarihinde** zırhlı araç çarpmaları sonucu meydana gelen yaşam hakkı ihlallerine ilişkin Artı TV'de yayınlanan ODAK isimli programa katılım sağlandı.
- ◆ **4 Kasım 2019 tarihinde** Şubemiz tarafından, 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinden itibaren HDP'li belediyelere yönelik kayyım atamaları ve hak ihlallerine ilişkin hazırlanan "Seçme ve Seçilme Hakkına Yönelik İhlaller Araştırma Raporu" bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı. Açıklamanın ardından K24 TV, Waar TV ve Kürdistan TV kanallarına, konu hakkında röportaj verildi.
- ◆ **9 Kasım 2019 tarihinde** Mezopotamya Ajansına, İmralı hapisanede süren tecrit hakkında röportaj verildi.

- ♦ **19 Kasım 2019 tarihinde** 20 Kasım BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 30. yıldönümü nedeniyle şube binasında düzenlenen basın toplantısının ardından, konu ile ilgili basın organlarına röportaj verildi.

- ♦ **1 Aralık 2019 tarihinde** bileşeni olduğumuz Diyarbakir Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ağı tarafından gerçekleştirilen “Kadınlar Şiddetsiz Bir Yaşamı Konuşuyor” çalıştayına ilişkin Jinnews Ajansına röportaj verildi.
- ♦ **4 Aralık 2019 tarihinde** kadınların seçme-seçilme haklarına ilişkin Jinnews Ajansına röportaj verildi.
- ♦ **23 Nisan 2020 tarihinde** Artı TV canlı yayınına katılım sağlanarak, pandemi sürecinde çocukların yaşadığı hak ihlalleri konusunda değerlendirmelerde bulunuldu.
- ♦ **4 Şubat 2020 tarihinde** DW Türkiye Ajansına zırlı araçların neden olduğu ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin röportaj verildi.
- ♦ **5 Şubat 2020 tarihinde** 12 yaşındaki Helin Hasret öldürülen Şen'in Diyarbakir'in Sur ilçesinde sokağa çıkma yasağı sırasında polis tarafından öldürülmesine ilişkin görülen duruşma öncesi Mezopotamya Ajansına röportaj verildi.
- ♦ **14 Mayıs 2020 tarihinde** Mardin'in Nusaybin ilçesinde Covid-19 hastalığı nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma kısıtlaması sırasında evlerinin bulunduğu site içerisinde oyun oynayan çocukların polis şiddetine maruz kalmasına ilişkin, Mezopotamya Ajansına röportaj verildi.
- ♦ **28 Haziran 2020 tarihinde** Diyarbakir'in Lice ilçesinde Eylem Oyunlu'nun, “ör-güte yardım” suçlaması ile 10 günlük isimsiz bebeği ve 2 yaşındaki çocuğuyla birlikte cezaevine konulmasına ilişkin, Mezopotamya Ajansına röportaj verildi.
- ♦ **25 Haziran 2020 tarihinde** hapisanelerdeki Covid-19 salgın hastalığına ilişkin alınan önlemler ve ihlallere ilişkin Jinnews Ajansına röportaj verildi.
- ♦ **30 Haziran 2020 tarihinde** işkence ve kötü muamele konularına ilişkin Ahval isimli internet haber sitesine röportaj verildi.

- ♦ 9 Ağustos 2020 tarihinde Mezopotamya Ajansına istismar faillerine idam cezası verilmesi tartışmalarına ilişkin röportaj verildi.

5- KURUMUMUZCA GERÇEKLEŞTİRİLEN PANEL, SEMİNER VB. EĞİTİM ÇALIŞMALARI

- ♦ 29 Mayıs 2018 tarihinde “17- 31 Mayıs Uluslararası Gözaltında Kayıplara Karşı Mücadele Haftası” etkinlikleri kapsamında; şube binamızda “Küf” adlı filmin gösterimi yapıldı.
- ♦ 31 Mayıs 2018 tarihinde “17- 31 Mayıs Uluslararası Gözaltında Kayıplara Karşı Mücadele Haftası” etkinlikleri kapsamında; şube binamızda “Hiçbir Yerde” adlı filmin gösterimi yapıldı.
- ♦ 8 ve 9 Eylül 2018 tarihlerinde Doğu-Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki şubelerimizin katılımı ve Eş Genel Başkanımız Öztürk Türkdogan ile Eş Genel Başkan Yardımcımız Raci Bilici’nin sunumlarıyla, şube binamızda “İnsan hakları savunucularının Eğitimi” eğitim çalışmasını gerçekleştirdik.
- ♦ 27 Ekim 2018 tarihinde Şubemiz İnsan Hakları Akademisi komisyonunca organize edilen “Ayrımcılıkla Mücadele ve Temel İnsan Hakları” konulu eğitim çalışması gerçekleştirildi.
- ♦ 20 Kasım 2018 tarihinde Doğa Kolejinde, Dicle Fırat Koleji ve Mektebim özel okulunda çocuk hakları söyleşi gerçekleştirildi.
- ♦ 24 Kasım 2018 tarihinde 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve Dayanışma Günü dolayısıyla, İHD Eş Genel Başkanı Eren Keskin, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Sözcüsü Gülsüm Kav ile Handan Çoşkun’un konuşmacı olduğu ve şubemiz sekreteri Yüksel Aslan Acer moderatörlüğünde “Şiddete karşı kadın mücadelesi yükselirken, devlet politikası bir ileri üç geri” konulu bir panel gerçekleştirildi.

- ◆ **1 Aralık 2018 tarihinde** Şubemiz İnsan Hakları Akademisi komisyonunca organize edilen ve Demos Araştırma Merkezi adına Güneş Daşlı ve Nisan Alıcı'nın konuşmacı olduğu "Barış ve Toplumsal Cinsiyet: Kolombiya Barış Süreci" adlı bir **şöyleşi** gerçekleştirildi.
- ◆ **27 Aralık 2018 tarihinde** İHD Diyarbakır Şubesi bünyesinde faaliyetlerini sürdüren İnsan Hakları Akademisinin geleneksel İnsan Hakları Sohbetleri (İHS) etkinliği kapsamında, derneğimiz genel başkan yardımcısı Rehşan Bataray Saman ile eski genel başkan yardımcısı Serdar Çelebi ile bir sohbet toplantısı gerçekleştirildi.
- ◆ **5 Ocak 2019 tarihinde** dernek yönetim kurulu üyelerine yönelik Kapasite Geliştirme eğitimi düzenlendi.
- ◆ **19 Ocak 2019 tarihinde** Şubemiz İnsan Hakları Akademisi komisyonunca organize edilen ve Vicdani Ret Derneği'nden konuğumuz Av. Gökhan SOYSAL'ın katılımlarıyla "Vicdani Ret Hakkı ve Sivil İtaatsizlik" konulu söyleşi gerçekleştirildi.
- ◆ **30 Ocak 2019 tarihinde** İHD Diyarbakır Şubesi bünyesinde faaliyetlerini sürdüren İnsan Hakları Akademisinin geleneksel İnsan Hakları Sohbetleri (İHS) etkinliği kapsamında, insan hakları hareketi ve derneğimiz çalışmalarında yıllarca emek vermiş, tecrübe biriktirmiş bölge temsilcimiz Abdusselam İnceören, eski bölge temsilcimiz Şevket Akdemir ve eski şube yöneticimiz Ermin Ermin ile bir sohbet toplantısı gerçekleştirildi.
- ◆ **27 Şubat 2019 tarihinde** İHD Diyarbakır Şubesi bünyesinde faaliyetlerini sürdüren İnsan Hakları Akademisinin geleneksel İnsan Hakları Sohbetleri (İHS) etkinliği kapsamında, Surp Giragos Ermeni Vakfı yöneticisi Gaffur Türkay ile bir sohbet toplantısı gerçekleştirildi.
- ◆ **19 Mart 2019 tarihinde** İHD Eş Genel Başkanı Eren Keskin ile İHD eski Genel Başkanı Akın Birdal'ın konuşmacı olduğu ve Başkanı Abdullah Zeytun'un moderatörlüğünde "Tecrit ve Açlık Grevleri: Hakikatler-Sorumluluklar" başlıklı bir söyleşi gerçekleştirildi.
- ◆ **27 Mart 2019 tarihinde** "İnsan Hakları Seminerleri" etkinlikleri kapsamında, Tunceli'de (Dersim) insan hakları savunucularına yönelik seminer gerçekleştirildi.
- ◆ **29 Mart 2019 tarihinde** "İnsan Hakları Seminerleri" etkinlikleri kapsamında, Tunceli'de (Dersim) insan hakları savunucularına yönelik seminer gerçekleştirildi.
- ◆ **30 Mart 2019 tarihinde** Hakikat ve Adaletin sağlanmasında yılmadan mücadele eden kayıp yakınları ile birlikte "Adalete Erişim Mekanizmalarının Tanımı ve Kullanımı" başlıklı bir eğitim toplantısı gerçekleştirdik.
- ◆ **20 Nisan 2019 tarihinde** Prof Dr Baskın Oran ve İHD Eş Genel Başkanımız Eren Keskin'in konuşmacı olduğu "1915'ten Günümüze Hakikatler ve Geçmişle Yüzleşme" konulu panel gerçekleştirildi.

- ♦ **1 Mayıs 2019 tarihinde** İHD Diyarbakır Şubesi bünyesinde faaliyetlerini sürdüren İnsan Hakları Akademisinin geleneksel İnsan Hakları Sohbetleri (İHS) etkinliği kapsamında, derneğimiz kurucularından Mehmet Vural ile bir sohbet toplantısı gerçekleştirildi.
- ♦ **4-12 Mayıs 2019 tarihleri arasında** Şubemiz İnsan Hakları Akademisi komisyonunca organize edilen “Temel Eğitim Hakları” eğitimi gerçekleştirildi.
- ♦ **13 Haziran 2019 tarihinde** 2018 yılında yaşamını yitiren İHD MYK ve Diyarbakır Şube YK Üyesi Av. Muhterem Süren'i anmak üzere bir anma etkinliği gerçekleştirildi.
- ♦ **18 Kasım 2019 tarihinde** şubemiz Kadın Komisyonu tarafından Çınar Belediyesine bağlı Jînwar Kadın Merkezinde, kadına yönelik şiddet ve hak arama yöntemleri üzerine bir seminer düzenlendi.

- ♦ **20 Kasım 2018 tarihinde** Simya Kolejinde ve Çocuk Her Yerde Derneği'nde çocuk hakları söyleşisi gerçekleştirildi.
- ♦ **10 Aralık 2018 tarihinde** Amerina Kültür Kolejinde çocuk hakları söyleşisi gerçekleştirildi.
- ♦ **14 Aralık 2019 tarihinde** İnsan Hakları Haftası kapsamında ve Prof. Dr. Sibel ÖZBUDUN'un konuşmacı olduğu “Latin Amerika’da Barış Süreçleri” adlı **şöyleşi** gerçekleştirildi.

6- DERNEĞİMİZ TARAFINDAN YAPILAN HEYET ÇALIŞMALARI

- ♦ **5 Eylül 2018 tarihinde** Tunceli'nin (Dersim) Kutudere bölgesinde devam eden orman yangınlarına ilişkin İHD heyeti tarafından yerinde incelemelerde bulundu. Heyetin, bölgeye geçişine ve incelemelerde bulunmasına izin verilmezken, yangının geniş bir alana doğru yayıldığı izlenimi edinildi.

- ♦ **20 Mayıs 2019 tarihinde** İHD Diyarbakır Şube Başkanı Av. Abdullah Zeytun ve İHD MYK Üyesi Raci Bilici'nin de aralarında bulunduğu İHD heyeti, 15-16 Mayıs günlerinde, Gebze Kadın ve Kandıra 1 Nolu F Tipinde hapisanelerinden bulunan Gültan Kışanak, Sabahat Tuncel, Selma Irmak, Çağlar Demirel, Aysel Tuğluk ve Fiğen Yüksekdağ ile görüşmelerde bulunmuştur. Heyet ardından, Maltepe 1 No'lu T Tipi ve Edirne F Tipi CİK'larına bir dizi ziyaret gerçekleştirmiştir. Edirne F Tipi Cezaevinde bulunan seçilmiş siyasetçiler Selahattin Demirtaş ve Abdullah Zeydan ile bir görüşmede bulunmuştur.
- ♦ **22 Mayıs 2019 tarihinde** Urfa'nın Halfeti ve Bozova ilçelerinde gözaltına alınan yurttaşlara yönelik işkence iddialarını araştırmak üzere, İHD Diyarbakır tarafından oluşturulan bir heyet oluşturularak Urfa'ya gidildi. Urfa Cumhuriyet Başsavcısı ve gözaltında olan yurttaşlarla görüşme gerçekleştirildikten sonra Urfa Şube binasında basın toplantısı gerçekleştirildi.
- ♦ **5 Ağustos 2019 tarihinde** İHD heyeti olarak Hakkari'nin Derecik İlçesi sınırında askerler tarafından açılan ateşle vurularak yaşamını yitiren 14 yaşındaki Vedat Ekinci'nin ailesini ziyaret edip, başsağlığında bulunduk.
- ♦ **11 Aralık 2019 tarihinde** Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağlı Çakırtutmaz (Misêrikê) ve Kılıçkaya (Kerrik) köylerinde düzenlenen ev baskınlarında gözaltına alınan yurttaşların işkence ve kötü muameleye maruz kaldığına yönelik iddiaları araştırmak üzere, şubemiz tarafından oluşturulan bir heyetle olay ye-

rine gidilerek inceleme ve tespit çalışmalarında bulunulmuş, ardından da heyet çalışması raporlaştırılarak kamuoyuna açıklanmıştır.

- ♦ **17 Ocak 2020 tarihinde** Elazığ 1 ve 2 Nolu Kapalı Çık ile Kadın Çık'da yaşanan yoğun hak ihlalleri incelemek amacıyla; Şube Başkanı Av. Abdullah Zeytun ile yöneticiler Av. Gurbet Yavuz, Av. Yakup Güven ve Av. Hasan Yalçın tarafından oluşturulan heyet, mahpuslarla görüşmelerde bulunmuştur.
- ♦ **11 Şubat 2020 tarihinde** İHD Heyeti olarak, baraj yapımı nedeniyle sular altında bırakılacak olan 12 bin yıllık antik Hasankeyf kentinde incelemelerde bulunuldu. Yine, mezar/mezarlıkların sular altında kalacağına yönelik derneğimize başvuru yoluyla gelen iddialara ilişkin incelemelerde bulunuldu. Heyete, İHD Genel Merkez Sekreteri Osman İşçi, İHD Diyarbakır Şube Başkanı Abdullah Zeytun, İHD Batman Şube Başkanı Devran Yıldız ile üyeler katıldı.

- ♦ **30 Mart 2020 tarihinde** Covid-19 hastalığına yönelik şubemize gelen şikâet ve mağduriyet başvuruları üzerine Diyarbakır D Tipi ve Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan mahpuslarla görüşülerek inceleme ve tespit çalışması-nda bulunulmuştur. Raporlaştırılan inceleme ve tespitler; yazılı bir açıklama ile kamuoyuna açıklanmıştır.

7- İNSAN HAKLARI HAFTASI ETKİNLİKLERİ

10-17 Aralık 2018 İNSAN HAKLARI HAFTASI

Her yıl çeşitli etkinliklerle kutlanan 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası 2016 yılında, İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesi, Diyarbakır Barosu, Türkiye İnsan hakları Vakfı (TİHV) Diyarbakır Temsilciliği ve Diyarbakır Tabip Odası'nın ortaklaşa düzenlediği etkinliklerle kutlandı.

Hafta kapsamında yapılan etkinlikler:

10 Aralık 2018- Pazartesi

Ortak Basın Açıklaması Saat 12.00 - Koşuyolu Parkı İnsan Hakları Anıtı Önü
Düzenleyen: Tüm Kurumlar

♦ 11 Aralık 2018- Salı

Belgesel Film Gösterimi ve Yönetmen ile Söyleşi

Film: Kuyu Yönetmen: Veysi Altay

Saat 17.00 - Amed Şehir Tiyatrosu

Düzenleyen: İHD Diyarbakır Şubesi

♦ 12 Aralık 2018- Çarşamba

Basın Açıklaması: Cezaevlerindeki Hak İhlalleri

Saat 12.00 - Diyarbakır E Tipi Kapalı Cezaevi önü

Düzenleyen: Tüm kurumlar

♦ **13 Aralık 2018- Perşembe**

Belgesel Film Gösterimi ve Söyleşi

Film: Bîra Mî'tetîn/Hatırlıyorum Yönetmen: Selim Yıldız

Saat 17.00 - İHD Diyarbakır Şube Binası

Düzenleyen: İHD Diyarbakır Şubesi

♦ **14 Aralık 2018- Cuma**

Tahir Elçi Anması: 154. Hafta

Saat 13.30 - Diyarbakır Adliye Binası önü

Düzenleyen: Diyarbakır Barosu

♦ **15 Aralık 2018- Cumartesi**

Kayıp Yakınları Oturma Eylemi: 514. Hafta

Saat 12.00 - İHD Diyarbakır Şube Binası

Düzenleyen: İHD Diyarbakır Şubesi ve kayıp yakınları

♦ **Panel: Sağlık Ve Hukuki Boyutuyla Cezaevleri: Hasta Mahpuslar Ve Açlık Grevleri**

Saat 13.00 - İHD Diyarbakır Şube Binası

Düzenleyen: Diyarbakır Tabip Odası

♦ **16 Aralık 2018- Pazar**

Ayrımcılık Karşıtı Açıklama ve Amedspor'a Destek

Saat 13.00 - Diyarbakır Stadyumu

Düzenleyen: Tüm kurumlar *(Hafta düzenleyicisi tüm kurumların temsilcileri, Ayrımcılık Karşıtı ortak bir bildiri yayınlayıp, destek ve dayanışma amacıyla Amedspor'a maçına gidecek.)*

10-17 Aralık 2019 İNSAN HAKLARI HAFTASI

Her yıl çeşitli etkinliklerle kutlanan 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası 2017 yılında, İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesi, Diyarbakır Barosu, Türkiye İnsan hakları Vakfı (TİHV) Diyarbakır Temsilciliği, Diyarbakır Tabip Odası ve Diyarbakır Hak İnsiyatifi'nin ortaklaşa düzenlediği etkinliklerle kutlandı.

Hafta kapsamında yapılan etkinlikler:

♦ **10 Aralık 2019 – Salı**

Basın Açıklaması

İnsan Hakları Haftasına İlişkin Ortak Açıklama

Koşuyolu İnsan Hakları Anıtı Önü – Saat 12.00

Düzenleyici: İHD, TİHV, Baro, DTO, Hak İnsiyatifi

◆ **11 Aralık 2019 – Çarşamba**

SEMİNER

Okullarda Çocuk Hakları Seminerleri

Düzenleyici: İHD, BARO

◆ **12 Aralık 2019 – Perşembe**

BASIN AÇIKLAMASI

Cezaevlerindeki Hak İhlallerine İlişkin

Adliye Binası Önü – Saat 13.00

Düzenleyici: İHD, TİHV, BARO, DTO, HAK İnisiyatifi

◆ **PANEL**

Bir Hak İhlali Olarak “Güvenlik Soruşturmaları”

Tahir Elçi Konferans Salonu– Saat 18.00

Düzenleyici: DTO

◆ **13 Aralık 2019 – Cuma**

ANMA ETKİNLİĞİ

Tahir Elçi 206. Hafta Anması

Adliye Binası Önü – Saat 13.30

Düzenleyici: BARO

◆ **PANEL**

Barışı Yeniden Konuşmak

Tahir Elçi Konferans Salonu – Saat 14.30

Düzenleyici: HAK İnisiyatifi

♦ **14 Aralık 2019 – Cumartesi**

OTURMA EYLEMİ

Kayıp Yakınları 566. Hafta Oturma Eylemi

İHD Diyarbakır Şube Binası Önü – Saat 12.00

Eylemin ardından, Şehitlik Mezarlığında bulunan Vedat Aydın'ın mezarı ziyaret edilecek.

Düzenleyici: İHD

♦ **DENEYİM PAYLAŞIMI**

“Latin Amerika’da Barış Süreçleri”

Prof. Dr. Sibel Özbudun

İHD Diyarbakır Şube Binası – Saat 14.00-17.00

Düzenleyici: İHD

♦ **17 Aralık 2019 – Salı**

BASIN TOPLANTISI

Kadına Yönelik Şiddet Raporu

Kadın Çalıştayı Sonuç Bildirgesi

İHD Diyarbakır Şube Binası– Saat 11.00

Açıklamanın ardından Kadın Hakları Broşürünü dağıtımı yapılacaktır.

Düzenleyici: Kadına Yönelik Şiddet Ağı

8- DİYARBAKIR’DA BULUNAN KURUMLARLA YAPILAN ORTAK FAALİYETLER

- ♦ **23 Mayıs 2018 tarihinde** Roboski davası ve gelişen hukuksal sürece ilişkin olarak Diyarbakır Barosu, İHD Genel Merkezi, TİHV Genel Merkezi ve Hak İnsiyatifi tarafından Diyarbakır ve Ankara’da eş zamanlı yapılan basın açıklamalarına, İHD Diyarbakır Şube başkanımız Abdullah Zeytun ve yönetim kurulu olarak katılım sağladık. Roboski katliamı davasına ilişkin iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı veren AHİM’e, şubemizin de aralarında bulunduğu insan hakları örgütleri tarafından faks gönderildi.

- ♦ **26 Mayıs 2018 tarihinde** “17- 31 Mayıs Uluslararası Gözaltında Kayıplara Karşı Mücadele Haftası” nedeniyle; İHD, TİHV, Tabip Odası, Baro ve Hak İnsiyatifi tarafından ortak bir basın açıklaması yapıldı.

- ♦ **26 Haziran 2018 tarihinde** “26 Haziran İşkenceye Karşı Mücadele ve İşkence Görenlerle Dayanışma Günü” nedeniyle; İHD, TİHV, Tabip Odası, Baro ve Hak İnsiyatifi tarafından, THİV temsilcilik binasında ortak bir basın toplantısı düzenledi.

- ♦ **3 Eylül 2018 tarihinde** İHD Diyarbakir Şubesi ve Kayıp yakınları tarafından “Kayıplar Bulunsun Failler Yargılsın” sloganıyla her hafta kesintisiz bir şekilde gerçekleştirilen oturma eylemlerinin, 499’uncu haftasında valilik kararıyla yasaklanması nedeniyle, şube binamızda İHD, TİHV, Tabip Odası, Baro ve Hak İnisiyatifi tarafından ortak bir basın açıklaması yapıldı.

- ♦ **5 Kasım 2018 tarihinde** “KHK’ların Sebep Olduğu Çalışma Hakkı İhlalleri” ne ilişkin İHD, TİHV, Baro ve Hak İnisiyatifi tarafından ortak bir basın açıklaması yapıldı.
- ♦ **10 Aralık 2018 tarihinde** 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası etkinlikleri kapsamında, kentteki insan hakları örgütleri ve hak odaklı meslek örgütlerinin tarafından ortak bir basın açıklaması düzenlendi. Düzenleyici kurumların hazırladığı ve İHD Diyarbakir Şube Başkanı Abdullah Zeytun tarafından paylaşılan ortak basın metninde, demokrasi ve insan haklarının ağır tehditlere maruz kaldığı, ifade-örgütlenme özgürlüğünün iktidarın otoriter politikaları ve siyasi vesayet altına girmiş yargı kararlarıyla adeta yok edilmeye çalışıldığı kaydedildi.
- ♦ **12 Aralık 2018 tarihinde** 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası etkinlikleri kapsamında, kentteki insan hakları örgütleri ve hak odaklı meslek örgütlerinin tarafından, hapishanelerdeki hak ihlallerine ilişkin adliye binası önünde ortak bir basın açıklaması düzenlendi.
- ♦ **15 Aralık 2018 tarihinde** 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası etkinlikleri kapsamında, kentteki insan hakları örgütleri ve hak odaklı meslek örgütlerinin tarafından, kayıp yakınlarının hak ve adalet arayışına ilişkin şube binamızda ortak bir basın açıklaması düzenlendi.
- ♦ **16 Aralık 2018 tarihinde Diyarbakir’da** İnsan hakları haftası etkinlikleri kapsamında; ‘ırkçılık ve ayrımcılığa karşı’ açıklamada bulunup, destek ve dayanışma amacıyla Amedspor maçında bulunduk.

- ♦ **27 Aralık 2018 tarihinde** Roboski katliamının 7'inci yıldönümüne ilişkin, şubemiz ve TİHV Diyarbakır Temsilciliği tarafından ortak bir basın açıklamasından bulunulmuştur.
- ♦ **28 Aralık 2018 tarihinde** Diyarbakır'daki STK'larla birlikte Şırnak'ın Uludere ilçesinde Roboski'li aileler ziyaret edildi.
- ♦ **24 Ocak 2018 tarihinde** İmralı hapishanesindeki tecridin sonlandırılması amacıyla tutuklu bulunduğu Diyarbakır E Tipi Kapalı Cezaevinde açlık grevi başlatan HDP Hakkâri Milletvekili Leyla Güven ile Türkiye hapishanelerinde aynı taleplerle 250'yi aşkın siyasi mahpus başlattığı açlık grevleri nedeniyle; İHD, TİHV, Tabip Odası, Baro ve Hak İnisiyatifi ortak bir basın açıklamasında bulunulmuştur.
- ♦ **11 Şubat 2019 tarihinde** Hapishanelerde devam eden ve 300'ü aşkın siyasi mahpusun sürdürdüğü açlık grevi eylemlerine ilişkin Açlık Grevleri Takip Platformu tarafından hazırlanan izleme raporu ve durum değerlendirmesi bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.
- ♦ **7 Mart 2019 tarihinde** Şubemiz kadın komisyonun da aralarında bulunduğu 8 kadın hakları örgütü tarafından kurulan 'Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ağı'nın kuruluş ilanına ilişkin düzenlenen ortak basın toplantısı katılım sağlandı.
- ♦ **15 Mart 2019 tarihinde** Hapishanelerde devam eden ve 5000'i aşkın siyasi mahpusun sürdürdüğü açlık grevi eylemlerine ilişkin Açlık Grevleri Takip Platformu tarafından hazırlanan izleme raporu ve durum değerlendirmesi bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.
- ♦ **29 Mart 2019 tarihinde** Şubemizin de içerisinde yer aldığı "Açlık Grevlerini İzleme Platformu" olarak, Elazığ Hapishanelerindeki açlık grevini sürdüren mahpusları ziyaret edildi.
- ♦ **18 Mayıs 2018 tarihinde** "17- 31 Mayıs Uluslararası Gözaltında Kayıplara Karşı Mücadele Haftası" nedeniyle; İHD ve TİHV tarafından ortak bir basın açıklaması yapıldı.
- ♦ **29 Mayıs 2019 tarihinde** Hapishanelerde sona eren açlık grevleri sonrası duruma ilişkin Açlık Grevleri Takip Platformu tarafından hazırlanan izleme raporu ve durum değerlendirmesi bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.
- ♦ **26 Haziran 2019 tarihinde** "26 Haziran İşkenceye Karşı Mücadele ve Görenlerle Dayanışma Günü" nedeniyle; İHD, TİHV, Tabip Odası, Baro ve Hak İnisiyatifi tarafından Koşuyolu Parkı İnsan Hakları Anıtı önünde ortak bir basın açıklaması düzenledi.

- ♦ **20 Ağustos 2019 tarihinde** HDP'li Belediye Eşbaşkanlarının görevden alınması ve yerlerine kayyım atanmasında ilişkin, Diyarbakır'da bulunan sivil toplum örgütleri ve meslek odaları tarafından ortak basın toplantısı düzenlendi. Açıklama şube başkanımız Abdullah Zeytun tarafından okundu.

- ♦ **8 Temmuz 2019 tarihinde** bileşeni olduğumuz Diyarbakır Şiddetle Mücadele Ağı tarafından düzenlenen basın toplantısında, son 4 ayın kadın hak ihlalleri raporu açıklandı. Raporda, kadınlara yönelik fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik, sosyal ve dijital şiddetin artış gösterdiğine vurgu yapıldı.
- ♦ **1 Eylül 2019 tarihinde** 1 Eylül Dünya Barış Günü'ne ilişkin, şubemiz ve TİHV Diyarbakır Temsilciliği tarafından ortak bir açıklamada bulunuldu.
- ♦ **14 Ekim 2019 tarihinde** Mardin'in Nusaybin ilçesinde meydana gelen patlamalara ilişkin, derneğimizin de içerisinde yer aldığı heyet ilçeye giderek, yaşamını yitiren yurttaşların ailelerine taziye ve dayanışma ziyaretinde bulundu. Ardından, kriz masası oluşturulan ilçe belediyesi ziyaret edildi. Heyette yer alanlar şöyle: İnsan Hakları Derneği (İHD) Genel Merkezi ile Diyarbakır ve Mardin Şubeleri, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), Diyarbakır Tabip Odası, SES Genel Merkezi, SES Diyarbakır ve Mardin Şubeleri.
- ♦ **22 Ekim 2019 tarihinde** HDP'li belediye Eşbaşkanlarının gözaltına alınmasına ve belediyelere kayyım atanmasına ilişkin İHD, TİHV, Tabip Odası, Baro ve Hak İnisyatifi tarafından ortak bir açıklamada bulunuldu.
- ♦ **10 Aralık 2019 tarihinde** İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi, Türkiye İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır Temsilciliği, Diyarbakır Barosu, Diyarbakır Tabip Odası ve HAK İnisyatifi tarafından, 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası etkinlikleri kapsamında Koşuyolu Parkı İnsan Hakları Anıtı Önü'nde ortak bir basın açıklanması düzenlendi.

- ♦ **12 Aralık 2018 tarihinde** 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası etkinlikleri kapsamında, kentteki insan hakları örgütleri ve hak odaklı meslek örgütlerinin tarafından, hapishanelerdeki hak ihlallerine ilişkin adliye binası önünde ortak bir basın açıklaması düzenlendi.
- ♦ **14 Aralık 2018 tarihinde** 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası etkinlikleri kapsamında, kentteki insan hakları örgütleri ve hak odaklı meslek örgütlerinin tarafından, kayıp yakınlarının hak ve adalet arayışına ilişkin şube binamızda önünde ortak bir basın açıklaması düzenlendi.
- ♦ **17 Aralık 2019 tarihinde** 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası etkinlikleri kapsamında, Diyarbakır Kadına Yönelik Şiddet Ağı tarafından hazırlanan ve 1 Temmuz 2019-10 Aralık 2019 tarihleri arasında kadın yönelik şiddet verilerini içeren rapor, şube binamızda bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.

- ♦ **19 Aralık 2019 tarihinde** Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağlı köylerde gözaltına alınan kişilere yönelik işkence ve kötü muamele yapıldığına yönelik iddialar ve kentteki diğer işkence vakalarına ilişkin, İHD Diyarbakır Şubesi ve Diyarbakır Barosu tarafından ortak basın toplantısı düzenledi.
- ♦ **17 Ocak 2020 tarihinde** Bileşeni olduğumuz Diyarbakır Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ağı tarafından oluşturulan bir heyetle, kayıp üniversite öğrencisi Gülistan Doku'nun arama faaliyetlerine ve yürütülen soruşturmaya yönelik incelemelerde bulunmak üzere Tunceli'ye (Dersim) gidildi. İnceleme faaliyetlerinin sonucunu içeren rapor, **20 Ocak 2020 tarihinde** bir basın toplantısıyla kamuoyuna duyuruldu.
- ♦ **22 Ocak 2020 tarihinde** 16 Aralık 2019 tarihinde Mardin'in Mazıdağı ilçesine bağlı kırsal köylerinde yapılan askeri operasyon sonrasında gözaltına alınan kişilerin işkence ve kötü muameleye maruz kaldığına dair iddialara ilişkin, İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesi ve Türkiye İnsan Hakları Vak-

fı (TİHV) tarafından oluşturulan heyetin yapmış olduğu inceleme ve tespit çalışmalarının sonuçlarını içeren rapor, İHD Diyarbakır Şube binasında düzenlenen bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.

- ♦ **29 Mayıs 2019 tarihinde** DTK Eş Başkanı ve HDP Hakkari Milletvekili Leyla Güven ile 90 hapisshane de 3065 mahpusun sürdürdüğü açlık grevi ve ölüm orucu eylemlerinin sona ermesi ardından, mahpusların tedaviye erişim süreçlerini gözlemeyen Açlık Grevleri Takip ve İzleme Heyeti tarafından bir basın toplantısı düzenlendi.
- ♦ **29 Ocak 2020 tarihinde** Derik kaymakamı Mehmet Fatih Safitürk'ün öldürülmesine ilişkin yürütülen dosya sanıklarından Şerif Mesutoğlu'nun adil yargılanma talebi ile başlattığı açlık grevinin 219'uncu gününde İHD ve TİHV tarafından konuya ilişkin TİHV Diyarbakır Temsilciliğindeki basın toplantısına düzenlendi.
- ♦ **6 Şubat 2020 tarihinde** “Çarşı ve Mahalle Bekçileri Hakkında Kanun Teklifi” yasa tasarısının geri çekilmesine ilişkin İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesi, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) Diyarbakır Temsilciliği, Diyarbakır Barosu, Diyarbakır Tabip Odası ve Hak İnisiyatifi Derneği (HAK) Diyarbakır Temsilciliği tarafından ortak bir basın toplantısı düzenlendi.
- ♦ **9 Şubat 2020 tarihinde** 31 Mart yerel seçimlerinde Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı olarak seçilen, 19 Ağustos tarihinde İçişleri bakanlığı tarafından görevden alınan ve 22 Ekim 2019 tarihinde tutuklanan Dr. Adnan Selçuk Mızraklı'nın görülecek duruşması öncesinde, insan hakları örgütleri ve hak odaklı meslek örgütleri tarafından ortak basın toplantısı düzenlendi.
- ♦ **10 Mart 2020 tarihinde** Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı ve şubemizin Üst Kurul Delegesi Adnan Selçuk Mızraklı'ya, Diyarbakır 9. Ağır Ceza Mahkemesi'nde “Örgüt Üyesi Olmak” iddiasıyla tutuklu yargılandığı davanın 3'üncü duruşmasında 9 yıl 4 ay hapis cezası verildi. DBB Eşbaşkanı Adnan Selçuk Mızraklı'nın hukuksuz şekilde cezalandırılmasına ilişkin, İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesi, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) Diyarbakır Temsilciliği, Diyarbakır Barosu, Diyarbakır Tabip Odası ve Hak İnisiyatifi Derneği (HAK) Diyarbakır Temsilciliği tarafından ortak bir basın toplantısı düzenlendi.
- ♦ **6 Nisan 2020 tarihinde** infaz yasa tasarısına ilişkin eşitlik ilkeleri gereğince uygulanmasını talep etmek amacıyla, kentteki insan hakları örgütleri ve hak odaklı meslek örgütlerinin tarafından yazılı bir basın açıklaması yapıldı.
- ♦ **4 Haziran 2020 tarihinde** Diyarbakır'da bir polis memurunun gerçekleşen saldırı sonucu öldürülmesinin ardından başlatılan soruşturma kapsamında gözaltına alınan M.C. E'ye yönelik Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü'nde ortaya çıkan işkence vakası ile yine aynı soruşturma kapsamında düzenlenen ev baskınında

yurttaşların köpek ısırması sonucu yaralanması ve kötü muameleye maruz kalması olaylarına ilişkin İHD, TİHV ve Diyarbakır Barosu tarafından hazırlanan inceleme raporu, bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı.

- ◆ **6 Haziran 2020 tarihinde** Halkarın Demokratik Partisi (HDP) Hakkâri milletvekili Leyla GÜVEN ve Diyarbakır milletvekili Musa FARISOĞULLARI ile Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) İstanbul milletvekili Kadri Enis BERBEROĞLU'nun, haklarında kesinleşen cezalar nedeniyle TBMM üyeliklerinin düşürölmesi ve gözültüne alınarak tutuklanmalarına ilişkin, kentteki insan hakları örgütleri ve hak odaklı meslek örgütlerinin tarafından yazılı bir basın açıklaması yapıldı.
- ◆ **26 Haziran 2020 tarihinde** “26 Haziran İşkenceye Karşı Mücadele ve İşkence Görenlerle Dayanışma Günü” nedeniyle; İHD, TİHV, Tabip Odası, Baro ve Hak İnişiyatifi tarafından, TİHV temsilcilik binasında ortak bir basın toplantısı düzenledi.
- ◆ **27 Haziran 2020 tarihinde** Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütölen soruşturma kapsamında çoğunluğu Diyarbakır'da olmak üzere İstanbul, İzmir, Batman, Adana ve Urfa'da düzenlenen ev baskınlarında, haklarında gözültü kararı verilen 64 kişiden 42'sinin gözültüne alınması üzerine, İHD, TİHV, Diyarbakır Tabip Odası ve Diyarbakır Barosu tarafından yazılı açıklamada bulunuldu. Gözültüne alınanlar arasında Kürt siyasetçiler, avukatlar, KESK, TMMOB, Rosa Kadın Derneği üye ve yöneticileri ile belediye eş başkanı ve belediye meclis üyelerinin bulunduğu kaydedilen açıklamada, 70 yaşında ve ağır sağlık sorunları bulunan Barış Annesi Makbule Özbek'in durumuna dikkat çekildi.
- ◆ **28 Haziran 2020 tarihinde** HDP Demokratik Yerel Yönetimler Kurulu ve Tevgera Jinên Azad (TJA) üyesi Sevil Rojbin Çetin'in ev baskı sonucunda gözültüne alındığı sırada işkence ve kötü muameleye maruz kalmasına ilişkin, bileşeni olduğumuz Diyarbakır Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ağı tarafından yazılı bir açıklamada bulunuldu.

9- KATILIM SAĞLANAN DİĞER FAALİYETLER

- ◆ **26 Mayıs 2018 tarihinde** Eşit Haklar için İzleme Derneğinin tarafından İstanbul'da düzenlenen ve iki gün süren “Uluslararası Ayrımcılık Konferansına” Şubemiz Yönetim Kurulu Başkanı Abdullah Zeytun katıldı.
- ◆ **29 Mayıs 2018 tarihinde** Şubemiz Hukuk Komisyonu tarafından, Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde Saat 10.30'da görölen Şahin Öner Davası takip edildi.
- ◆ **30 Mayıs 2018 tarihinde** şubemiz yönetim kurulu üyeleri, kayıp yakınları ve barış anneleri ile birlikte dayanışma amacıyla iftar yemeğinde bir araya gelindi.

- ◆ **19 Eylül 2018 tarihinde** şubemiz hukuk komisyonu tarafından takip edilen, 11 köylünün öldürüldükten sonra toplu olarak gömüldüğü ve Ankara 7. ağır Ceza Mahkemesinde görülen Kulp-Alaca Davasına Şube Başkanı Abdullah ZEYTUN katıldı.
- ◆ **25 Ekim 2019 tarihinde** Şırnak'ın Silopi ilçesinde evlerine giren panzer altında ezilerek hayatını kaybeden Muhammed (7) ve Furkan Yıldırım (6) kardeşlerin Cizre 2'nci Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davası, şubemiz hukuk komisyonu tarafından takip edildi.
- ◆ **27 Ekim 2019 tarihinde** Katledilen Diyarbakır Barosu Başkanı ve insan hakları savunucusu Avukat Tahir Elçi'nin faillerinin bulunup yargı önüne çıkarılması talebiyle, her hafta kesintisiz olarak devam eden ve 147'inci haftasına ulaşan adalet arayışına şube başkanımız İHD yöneticileri olarak katılım sağladık.
- ◆ **3 Kasım 2018 tarihinde** Ankara'da gerçekleştirilen İHD 19. Genel Kurulu'na İHD Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu üyeleri olarak katılım sağlandı.
- ◆ **24 Kasım 2018 tarihinde** Göç ve İnsani Yardım Vakfı tarafından düzenlenen “Çocuk Hak İhlalleri ve Çözüm Önerileri” konulu panelde, şube başkanımız Av Abdullah Zeytun “Çatışmalı süreçte yaşanan hak ihlalleri” üzerine bir sunum gerçekleştirdi.
- ◆ **13 Aralık 2018 tarihinde** HDP eski Eş Genel Başkanı [SelahattinDemirtaş](#)'ın tutuklu yargılandığı dava, derneğimiz Eş Genel Başkan Yardımcısı Rehşan Bataray Saman ve Şube Başkanımız Abdullah Zeytun tarafından duruşmaya katılarak takip edildi.
- ◆ **24 Aralık 2018 tarihinde** Dicle Toplumsal Araştırma Merkezi (DİTAM) tarafından Diyarbakır'da düzenlenen ve STK'lar, meslek odaları, yazar ve aydınların katıldığı “Toplumsal Barış Süreçlerinde STÖ'lerin Rolü” başlıklı çalışmaya, Şube Başkanımız Abdullah Zeytun katılım sağladı.
- ◆ **22 Ocak 2019 tarihinde** “Travma ve İnsan Hakları Enstitü “ çalışmaları kapsamında İstanbul'da yapılan toplantıya katılım sağlandı.
- ◆ **26 Ocak 2019 tarihinde** İnsan Hakları Ortak Platformunun Kuşadası'nda yapılan toplantıya Şube Başkanı Abdullah Zeytun katıldı.
- ◆ **22 Şubat 2019 tarihinde** İHD Elazığ Şubesi yöneticisi iken kontrgerilla tarafından 1993 yılında kaçırılıp katledilen Av Metin Can ve Dr Hasan Kaya, mezarları başında anıldı.

- ♦ **28 Şubat 2019 tarihinde** Şube sekreterimiz ve kadın komisyonu üyemiz sayın Yüksel Arslan Acer bugün Diyarbakır Barosu ile birlikte Kadın Semt Pazarı'na destek ziyaretinde bulundular.
- ♦ **1 Mart 2019-08 Mart 2019 Prag'ta gerçekleşen** “ AIHM Başvuru Kriterleri ve Tartışmaları’ programına Şube Başkanı Abdullah Zeytun katıldı.
- ♦ **12 Mayıs 2019 tarihinde** hukuk dışı ve keyfi valilik yasakları ve polis müdahaleleriyle, toplumsal gösteri hakları engellenen mahpus anneleriyle dayanışmada bulunmak amacıyla, eylemlerini Koşuyolu parkında sürdüren mahpus yakınları Şube Başkanı Abdullah Zeytun ve yönetim kurulu üyeleri tarafından ziyaret edildi..

- ♦ **21 Haziran 2019 tarihinde** Katledilen Diyarbakır Barosu Başkanı ve insan hakları savunucusu Avukat Tahir Elçi'nin faillerinin bulunup yargı önüne çıkarılması talebiyle, her hafta kesintisiz olarak devam eden ve 181'inci haftasına ulaşan adalet arayışına İHD yöneticileri olarak katılım sağladık.
- ♦ **11 Temmuz 2019 tarihinde** Diyarbakır Kent Konseyi Olağan toplantısına İHD Diyarbakır Şube Başkanı Abdullah ZEYTUN katıldı.
- ♦ **2 Ağustos 2019 tarihinde** İHD heyeti olarak, Demokratik Toplum Kongresi'ne ziyarette bulunduk. Ziyarette insan hakları ihlalleri konularında fikir alışverişinde bulunuldu.

- ♦ **31 Ağustos tarihinde 2019** Diyarbakır Büyükşehir Belediyesine kayyım atanması kararına yönelik tepkilerini sürdüren ve 13 gündür Yenişehir ilçesi Lise Caddesinde oturma eyleminde bulunan HDP milletvekilleri, eşbaşkanlar ve yurttaşlar ziyaret edilerek oturma eylemine katılım sağlandı.

- ♦ **4 Eylül 2019 tarihinde** Diyarbakır Büyükşehir Belediyesine kayyım atanması kararına yönelik tepkilerini sürdüren ve 13 gündür Yenişehir ilçesi Lise Caddesinde oturma eyleminde bulunan HDP milletvekilleri, eşbaşkanlar ve yurttaşlar, İHD Eş Genel Başkanı Öztürk Türkdöğen ve İHD Diyarbakır Şube Başkanı Abdullah Zeytun'un aralarında yer aldığı STK heyeti tarafından ziyaret edildi.
- ♦ **9 Eylül 2019 tarihinde** 19 Mayıs 2019 tarihinde 11 kurşunla katledilen #muzeyyenboyu'nun failinin yargılandığı davanın ilk duruşmasına, şubemiz kadın komisyonu olarak katılım sağladık. Aralarında derneğimizin de bulunduğu 26 baro ve 4 STK'nın müdahillik talepleri reddedildi.
- ♦ **15 Ocak 2020 tarihinde** Şubemizin üyesi olan Kayapınar Belediyesi Eşbaşkanı Keziban Yılmaz'ın hakkında açılan ve tutuklu yargılandığı dava ile ilgili Diyarbakır 9. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmasına katılım sağlandı.
- ♦ **2 Şubat 2020 tarihinde** Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesinin 14. Olağan Genel Kurulu'na katılım sağlandı.
- ♦ **10 Şubat 2020 tarihinde** Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı ve şubemizin üst kurul delegesi Adnan Selçuk Mızraklı'nın tutuklu yargılandığı davanın Diyarbakır 9. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmasına Şube Başkanı Abdullah Zeytun ve yönetim kurulu tarafından katılım sağlandı.

- ◆ **29 Şubat 2020 tarihinde** Eğitim-Sen Diyarbakır 1 Nolu Şubenin 11. Dönem 2. Olağan Genel Kurulu'na katılım sağlandı.
- ◆ **7 Mart 2020 tarihinde** Diyarbakır Tabip Odası tarafından her yıl verilen “Barış, dostluk ve demokrasi ödülü”nün sahiplerine verilmek üzere düzenlenen törene katılım sağlandı.
- ◆ **7 Mart 2020 tarihinde** Amedspor'a destek amacıyla başlatılan kampanyaya ilişkin Diyarbakır'daki STK'lar tarafından düzenlenen basın toplantısına katılım sağlandı.

- ◆ **15 Haziran 2020 tarihinde** adil yargılanma talebi ve ölüm orucu eyleminde bulunan avukatlar Ebru Timtik ve Aytaç Ünsal için adalet talebiyle, Diyarbakır Barosu Adli Yardım binasında yapılan basın açıklamasına katılım sağlandı.
- ◆ **23 Haziran 2020** «Baro seçimleri ve Avukatlık Kanunu”nda yapılmak istenilen antidemokratik değişikliklere karşı eylemde bulunan baro başkanlarının Ankara girişinde engellenmesi ve kolluk müdahalesine ilişkin Diyarbakır Barosu Tahir Elçi Konferans Salonu önünde düzenlenen basın açıklamasına katılım sağlandı.

- ♦ **30 Haziran 2020 tarihinde** Baroların yapısının değiştirilmesini amaçlayan yasa tasarısına karşı Diyarbakır Adliyesi önünde, Diyarbakır Barosunun düzenlendiği protesto eylemine İHD Diyarbakır Şube Başkanı Abdullah Zeytun ve yönetim kurulu üyeleri katılım sağlayarak destek ve dayanışmada bulundu.

10- ŞUBEMİZCE YÜRÜTÜLEN FAALİYETLERİN İSTATİSTİKİ BİLGİLERİ

Faaliyetler	2018-2019-2020
Uluslararası STÖ Temsilcileri ve Resmi Yetkililer ile Yapılan Görüşmeler - Ziyaretler	24
Türkiye'deki Kurumlarla Yapılan Görüşmeler - Ziyaretler	23
Şubemiz Tarafından Yapılan Basın Açıklamaları	59
Yerli Ve Yabancı Gazetecilerle Yapılan Görüşmeler TV-Radyo Programları	24
Kurumumuzca Gerçekleştirilen Panel, Seminer vb. Eğitim Çalışmaları	24
Derneğimiz Tarafından Yapılan Heyet Çalışmaları	8
İnsan Hakları Haftası Etkinlikleri	17
Diyarbakır'da Bulunan Kurumlarla Yapılan Ortak Faaliyetler	42
Katılım Sağlanan Diğer Faaliyetler	30

BÖLÜM III

ŞUBEMİZ KOMİSYONLARI TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER

HUKUK KOMİSYONU

Komisyon Üyeleri

Av. Muhterem SÜREN, Av. Ercan YILMAZ, Av. Gurbet YAVUZ, Av. Yakup DEMİR, Av. Yusuf ERDOĞAN, Av. Hasan YALÇIN, Av. Hediye SALTAN, Av. Derya YILDIRIM.

Derneğimizin hukuk komisyonu, hak ihlalleri ve mağduriyetlerin en üst düzeyde yaşanıldığı bu süreçte, başvuruculara hukuki destekte bulunmuştur. Farklı hak türlerinin ihlali neticesinde devam eden haksızlıklara karşı mağdurlara hukuki danışmanlık hizmeti sağlanmış, adli makamlara ulaşmaları konusunda yardımcı olunmuştur. Özellikle belli hak başlıklarındaki başvurularda mağdurların tüm hukuki başvuruları yapılmış, hukuki süreçlerin takipçisi olunmuş, ulusal ve uluslararası hukuk mekanizmalarına başvuruların taşınması için sürecin takipçisi olunmuştur.

İşkence, yargısız infaz, insanlığa karşı suçlar, toplumsal olaylar sırasında güvenlik güçlerince yapılan müdahaleler sonucu yaşanan ölüm veya yaralanma olaylarında soruşturma dosyalarının takibi, gerekli itirazların yapılması ve dosyaların Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) taşınması, uluslararası mekanizmalara taşınması konusunda yoğun çalışmalar yürütmüştür.

Sokağa çıkma yasakları sürecinde ve sonrasındaki çatışmaların sürdüğü alanlarda yaşanan hak ihlallerine ilişkin komisyon bünyesinde oluşturulan heyetle yerinde inceleme yapılarak tespitler raporlaştırılmış ve suç duyurularında bulunmuştur. Bu dosyaların davaya dönüşmesi ve sorumluların yargılanması için dosyalara talep ve deliller sunma konusunda yoğun ve titiz çalışmalar yürütülmüştür.

Cinsel saldırıya ve şiddete maruz kalan, bu şiddet sonucu öldürülen kadın ve cinsel istismar mağduru çocukların dosyalarının takibi konusunda destek sunulmuş, dosyalarının takibi sağlanmıştır.

Ayrıca, toplumda hak bilincinin oluşması, hakların nasıl kullanılacağı konularında bilgilendirme toplantıları ve paneller yapılmış, çeşitli televizyon programlarına katılım sağlanmıştır. Hak ihlallerinin görünür kılınması, toplumsal duyarlılığın oluşması ve ihlallerin önlenmesine yönelik çok sayıda basın açıklaması ve basın toplantısı düzenlenmiş, televizyon programlarına katılım sağlanmıştır.

Bu dönem Hukuk Komisyonumuz, kamuoyuna mal olmuş “Kulp Alaca Davası”, “JİTEM Ana Dava ve bu dava ile birleştirilen Musa Anter Cinayeti Davası”, “Lice Davası” gibi geçmişle yüzleşme olarak tanımladığımız davalar ve sokağa çıkma yasakları sırasında yaşam hakkı ihlal edilen Helis Hasret ŞEN isimli çocuğun öldürülmesi ile ilgili açılan kamu davası aktif olarak takip edilmiştir.

Bunun yanında, aktif olarak takip ettiği bazı dosyalar şunlardır:

AD-SOYAD	OLAY BİLGİSİ	O. TARİHİ
Gülistan Toprak	Toplu Mezar	?
Mahsum Bayram	Mayın Sonucu Ölüm	04.09.2009
Recep Çelik	Cezaevinde Ölüm	07.07.2009
Mehmet Uytun	Gaz Fişeği İle Ölüm	09.10.2009
Ceylan Önkol	Havan Atışı Sonucu Ölüm	28.09.2009
Uğur Pamuk	Şüpheli Asker Ölümü	23.04.2011
Rafet Çakmak	İşkence	12.03.2001
Bedriye Demir	Askeriyeden Açılan Ateş Sonucu Yaralanma	04.05.2012
Berfin Şen	Ensest	14.04.2011
H.İbrahim Oruç	Gösteri Sırasında Açılan Ateş İle Ölüm	20.04.2011
Umut Petekkaya	Mayın Sonucu Ölüm	07.06.2011
Davut Petekkaya	Mayın Sonucu Yaralanma	07.06.2011

İbrahim Aytekin	Mayın Sonucu Yaralanma	07.06.2011
Hacı Türkecul	İşkence	22.02.2012
Kadri Çelik	İşkence	05.06.2012
M.sabri Akar	İşkence	19.04.2011
Kamile Koçağa	Evine Gaz Bombası Atılmış	24.04.2011
M.şirin Çiftçi	Yargısız İnfaz	29.07.2011
Seydullah Kırmızıambak	İşkence	14.07.1012
Meliha Yasul	Zorunlu Göç	15.09.1995
Siddika Süleymanoğlu	Zorunlu Göç	16.09.1995
Osman Damla	Askeriyeden Açılan Ateş Sonucu Yaralanma	01.08.2012
Kadri Ceyhan	Patlayıcı Madde Sonucu Yaralanma	18.03.2007
Bulut Ayana	Cezaevinde Hastalık	14.01.2013
Ramazan Atar	Cezaevinde Ölüm	11.01.2013
Hakkı Şık V.d.	İşkence	28.12.2012
Volkan Moray	Cezaevinde İntihar	25.07.2012
İbrahim Aslan	Gaz Fişegi İsalet Etmesi Sonucu Yaralanma	30.10.2012
Meliha Bayram	Gaz Fişegi İsalet Etmesi Sonucu Yaralanma	05.11.2012
Şahin Öner	Panzer Çarpması Sonucu Ölüm	10.02.2013
Meshut Eşen	Okulda İşkence	03.04.2013
Mervan Eşen	Okulda İşkence	04.04.2013
Hikmet Günkan	Köy Boşaltma-5233	1993
Nedim Karaca	Ölüm	31.05.2007
Mehmet Şenyit	Gözaltında Ölüm	21.04.1996
Hasan Arslan	Faili Meçhul-Ölüm	23.12.1994
Nazar Çetinkaya	Patlama Sonucu Ölüm	12.09.2006
Abdulvahit Kılıç	Cezaevinde İntihar	?
Barış Demir	Patlama Sonucu Yaralama	12.09.2006
Ekrem Yalçın	Toplu Mezar	?
Emine Yetişecek	Patlama Sonucu Yaralama	12.09.2006
Nazlıcan Çetinkaya	Patlama Sonucu Ölüm	12.09.2006
Mızgin Demir	Patlama Sonucu Ölüm	12.06.2006
Evin Demir	Patlama Sonucu Ölüm	12.09.2006
Şilan Demir	Patlama Sonucu Ölüm	12.09.2006

Zilan Demir	Patlama Sonucu Ölüm	12.09.2006
Faide Demir	Patlama Sonucu Ölüm	12.09.2006
Hasan Marangoz	Patlama Sonucu Ölüm	12.09.2006
Kadri Ceyhan	Patlama Sonucu Yaralama	?
Gülizar Akat	Gözetiminde İşkence Ve Taciz	?12.2015
Şükran Yıldız	Gözetiminde İşkence Ve Taciz	?12.2015
Barış Güzel	Çocuğun Cinsel İstismarı	2015
Mutlu Kaya	Kadına Yönelik Şiddet-Silahlı Yaralama	2015
Ziynet Bozkurt	Çocuğun Cinsel İstismarı	19.04.2014
Jiyan Erdem	Çocuğun Cinsel İstismarı	26.10.2013
Sultan Bikiç	Cinsel İstismar	?
Canan Tanış	Kadın Cinayeti	?
İHD D.bakır Şubesi	Haberleşme Hakkının Engellenmesi	?
Melek Sultan Özdoğan	Çocuğun Cinsel İstismarı	2014
Ali Bulut	Gözetiminde Kayıp	19994
Ekrem Bulut	Gözetiminde Kayıp	1994
Mustafa Bulut	Gözetiminde Kayıp	1994
Fahri Bulut	Gözetiminde Kayıp	1994
Remezan Bulut	Gözetiminde Kayıp	1994
Bahri Şimşek	Gözetiminde Kayıp	1993
Nesrettin Yerlikaya	Gözetiminde Kayıp	1993
Turan Demir	Gözetiminde Kayıp	1993
Ümit Taş	Gözetiminde Kayıp	1993
Celal Aziz Aydoğdu	Gözetiminde Kayıp	1993
Abdo Yamık	Gözetiminde Kayıp	1993
Mehmet Şerif Avar	Gözetiminde Kayıp	1993
Behcet Tutuş	Gözetiminde Kayıp	1993
Mehmet Salih Akdeniz	Gözetiminde Kayıp	1993
Mehmet Şah Atala	Gözetiminde Kayıp	1993
Hasan Avar	Gözetiminde Kayıp	1993
Mehmet Selim Örhan	Gözetiminde Kayıp	24.05.1994
Cezayir Örhan	Gözetiminde Kayıp	24.05.1994
Hasan Örhan	Gözetiminde Kayıp	24.05.1994
Edip Tanrıverdi	Gözetiminde Ölüm	1994.

Ferman Cingöz	Gözetiminde Ölüm	1994.
İsmail Kardaş	Gözetiminde İşkence	19.04.2011
Halis Sever	Polisin Açtığı Ateş İle Yaralanma	28.09.2015
Helin Hasret Şen	Polisin Açtığı Ateş İle Ölüm	12.10.2015
Baver Şeyhanoğulları	Toplumsal Gösteriler Sırasında Ölüm	06.10.2014
Süleyman Kale	Toplumsal Gösteriler Sırasında Ölüm	06.10.2014
Mustafa Yıldız	Toplumsal Olay Sırasında Yaralanma	05.06.2015
Davut Cengiz	Şüpheli Asker Ölümü	?
Mahsum Karaoğlu	Polisin Açtığı Ateş İle Ölüm	?
Mustafa Dağ	Polisin Açtığı Ateş İle Ölüm	?
Aydın Erdem	Polisin Açtığı Ateş İle Ölüm	?
Tank Ataykaya	Polisin Açtığı Ateş İle Ölüm	?
Abdullah Yaşa	Polisin Açtığı Ateş İle Yaralama	?
Halil Sögüt	Polisin Açtığı Ateş İle Ölüm	?
Murat Tekdal	Polisin Açtığı Ateş İle Ölüm	?
Mehmet Işıkcı	Polisin Açtığı Ateş İle Ölüm	?
Mehmet Akbulut	Polisin Açtığı Ateş İle Ölüm	?
Mustafa Eryılmaz	Polisin Açtığı Ateş İle Ölüm	?
Emrah Fidan	Polisin Açtığı Ateş İle Ölüm	?
İlyas Aktaş	Polisin Açtığı Ateş İle Ölüm	?
Rozerin Çukur	Yargısız İnfaz-Cenaze Alımı	?
Ramazan Ögüt	Yargısız İnfaz-Cenaze Alımı	?
Cihat Morgül	Yargısız İnfaz-Cenaze Alımı	?
Erdal Tekin	Yargısız İnfaz-Cenaze Alımı	?
Turgay Girçek	Yargısız İnfaz-Cenaze Alımı	?
Hakan Arslan	Yargısız İnfaz-Cenaze Alımı	?
Sonay Engin	Yargısız İnfaz-Cenaze Alımı	?
Cüneyt Yeni	Yargısız İnfaz İddiası	?
Süleyman Güzel	Toplumsal Gösteri Sırasında Ölüm	?
Özgür Çelenk	Yargısız İnfaz İddiası	?
Doğan Pekdoğan	Yargısız İnfaz İddiası	?
Abdullah Derin	Cezaevinde İntihar	?
Müslim İlhan	Askeri Mühimmat Patlaması-Ölüm	?
Yusuf Özkan	Askeri Mühimmat Patlaması-Yaralanma	?

Adem Özkan	Askeri Mühimmat Patlaması-Yaralanma	?
Rojhat Özkan	Askeri Mühimmat Patlaması-Yaralanma	?
Abdulkerim Çermik	Cenaze Tahribatı	?
Ulaş Çakın	Askeri Mühimmat Patlaması-Yaralanma	?
Serhat Kaya	Cezaevinde Ölüm	?
Ahmet İncir	Cezaevinde İntihar	?
Sırrı Yeni	İşkence	?
Celal Şeker	(Hasta Mahpus/Cezaevinde Ölüm)	2018
Ömer Koç	Toplumsal Gösteri Sırasında Ölüm	?
Kemal Kurkut	Yargısız İnfaz	2017
Hatice Ve Sacide Gezginci	Sokağa Çıkma Yasağı- Yaralanma	?
Ahmet İncir	Cezaevinde Ölüm	?
Devran Dinç	Şüpheli Ölüm	2020
Pelda Sevim	Tehdit- Ajanlaştırma	2020
İrfan Uğurlayan	İşkence	2018
Hakkı Bat Vd.	İşkence	2018
Mehmet Ali Tekmir	İşkence	2018
Rabia Ataş Vd.	İşkence	2019
Muhammed Emir Cura	İşkence	2020
Halit Eray Tosun Vd.	İşkence	2020
Osman Gökalp	İşkence	2018
Ronahi Alav	Çocuğun Cinsel İstismarı	2019
Bayram Ekinci	Yargısız İnfaz İddiası	2019
Aysel Tufan	İşkence	2019

HAPİSHANE KOMİSYONU

Komisyon Üyeleri

Gurbet YAVUZ, Av. Hediye SALTAN, Av Yusuf ERDOĞAN

Mayıs 2018 ile Temmuz 2020 tarihleri arasında bölge hapishaneleri yanı sıra Türkiye’de bulunan diğer hapishaneler, gerek heyet olarak ve gerekse komisyon üyeleri tarafından ziyaret edilmiş; tutuklu ve hükümlüler ile görüşülmüştür. Yapılan görüşmelerde, hapishanelerde yaşanan sorunlar ve aksaklıklar tarafımızca not alınmış; hükümlü veya tutukluların maruz kaldıkları hak ihlallerinin sonlandırılması ve sorumluların cezalandırılması amacı ile ilgili kurumlar ile yazışma yapılmış kurum temsilcileri ile görüşme sağlanmıştır.

Hapishane komisyonu olarak, derneğimize, mektupla, faksla ya da şahsen yapılan başvurular değerlendirilmiş, işleme alınmıştır. 2018 ila 2020 yılları arasında muhtelif zamanlarda, başta Diyarbakır Kampüs Hapishanesi, Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Elazığ Kampüs hapishanesi olmak üzere ve diğer bölge hapishanelerinde bulunan, hükümlü ve tutuklular ile görüşülmüştür.

Türkiye hapishaneleri, yıllardır mahpusların hak ve yükümlülüklerini ortaya koyan yasalarla değil genelge, tüzük, talimat vb. metinlerle yönetilmektedir. Adalet Bakanlığı verilerine göre 31 Aralık 2002 tarihinde yani AKP iktidara geldiğinde Türkiye cezaevlerinde 59.429 mahpus bulunmakta idi. Adalet Bakanlığı'nın Aralık 2019'da TBMM Bütçe görüşmeleri sırasında ifade ettiği 355 ceza infaz kurumunda toplam 294.000 tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Bunlardan 11 bin civarında tutuklu ve hükümlünün kadın olduğu ifade edilmiş, kesin tutuklu ve hükümlü sayıları verilmemiştir. Cezaevlerinde 3 bin 100 çocuk hükümlü ve tutuklu bulunurken, 780 çocuk ise anneleri ile birlikte cezaevlerinde kalmaktadır. Bunun dışında 2019 yılı sonu itibarı ile denetimli serbestlik tedbirine tabi kişi sayısı 230 bin kişi civarındadır. Ayrıca tutuklama kararı verilmeyip adli kontrol kararı ile serbest bırakılan kişi sayısı 2019 sonu itibarı ile 490 kişi civarındadır.

Uzunca bir zamandır hükmen tutuklu dediğimiz, yani cezası onanmamış kişilerin sayısı ise verilmemektedir. Ne yazık ki TÜİK verileri de bir yıl geriden gelmektedir. Bu veriler bile durumun ciddiyetini yansıtacak niteliktedir. TÜİK tarafından 5 Aralık 2019 tarihinde yapılan son açıklamaya göre 31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla ceza infaz kurumlarında bulunan kişi sayısı, bir önceki yıla oranla %14 artarak 264 bin 842 olmuştur. Bir başka önemli veri de yıl içinde hapishanelere giren ve tahliye edilen kişilerin sayılarıdır. TÜİK verilerine göre 2018 yılı içinde ceza infaz kurumlarına 266 bin 889 kişinin giriş kaydı yapılırken aynı dönemde 215 bin 170 kişinin de çıkış kaydı yapılmıştır. Bu yüksek sayıdaki sirkülasyon hapishanelerde bulunan hükümlü ve tutuklu sayısının görünenden çok daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Adalet Bakanlığı mevcut 355 ceza ve infaz kurumunun toplam kapasitesini 220 bin 230 kişi olarak belirtmektedir. Bu durumda cezaevlerinde kapasite fazlası yaklaşık 74 bin tutuklunun ve hükümlünün bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu da cezaevlerinin fiziksel koşullarının daha da kötüleşmesine ve hak ihlallerinde ciddi bir artışa yol açmaktadır.

Hapishanelerde yaşanan hak ihlalleri genel olarak, hapishane yönetiminin keyfi uygulamaları, gayri hukuki, ahlaki ve vicdani yaklaşımları sonucu meydana gelmektedir. Tecrit, izolasyon, tehdit, hakaret, ortak alanlardan faydalandırılmama, kaloriferleri yakmama, sıcak su, içme suyu vermeme, gazete ve dergileri temin etmeme, sürekli olarak disiplin cezaları verme, hücre cezaları, telefonla görüşme, mektup, faks hakkının engellenmesi, rahatsızlık verecek şekilde ve mahpuslar üzerinde baskı oluşturacak şekilde koğuş veya hücrelerin aranması, kelepçeli tedavi ya da bu durumu kabul etmeyen mahpusların tedavi edilmemesi, ceza infaz kurumuna girişte çıplak arama, sevk/sürgün uygulamaları, mahpusların kameralarla izlenmesi, hükümlü veya tutukluların ziyaretçilerinin onur kırıcı şekilde aranması yaşanan hak ihlallerinden bazılarıdır. Özellikle, çıplak arama, disiplin cezaları ve sevk/sürgün uygulamaları bu dönemde de öne çıkan hak ihlalleridir. Özellikle bölge cezaevlerinde yüzleri bulan keyfi sevk/sürgün uygulamaları yaşanmış ve çok sayıda işkence vakası gerçekleşmiştir. Bu dönemde Elazığ Özel Tıp Yüksek Güvenlikli Hapishanede yaşanan keyfi uygulamalar ve hak ihlalleri gündemden düşmemiş, hem şube komisyonumuz hem de merkezi hapishaneler komisyonumuz bu hapishaneye birçok kez heyetler göndermiş ve raporlar hazırlamışlardır.

Tüm bu ihlallerin yanında cezaevlerinde yaşanan en büyük sorunlardan biri elbette ki “Hasta Mahpuslar” sorunudur. Türkiye hapishanelerinde 591’i ağır hasta mahpus olmak üzere toplamda 1564 hasta mahpus bulunmaktadır. Hapishanelerin fiziki şartları mahpusların beden ve ruh sağlığını bozmakta, kronik hastalıkları olan mahpusların hastalıklarını daha da ağırlaştırmaktadır. Mahpuslar sağlık hakkından mahrum kalmakta, ölümcül hastalıklara yakalanmış mahpusların tedavileri sağlanmamaktadır. Aylarca hastaneye sevk edilmeyi bekleyen birçok mahpus, hastaneye gitme fırsatı yakaladığında ise, kolluk refakatinde veya kelepçeli tedavi dayatmasıyla karşı karşıya kalmakta, bu onur kırıcı muameleye karşı koyunca da, tedavi olamadan hapishanelere geri gönderilmektedir. Komisyonumuz, hem cezaevi idaresince yaşatılan sorunlar ve hem de hasta mahpuslar konularında, yaşanan hak ihlallerinin sonlandırılması ve yaşanan hak ihlallerinde kastı veya kusuru olan kamu görevlilerinin cezalandırılması amacı ile ilgili cezaevi müdürlüklerine, bağlı bulunduğu ilin cezaevi savcılığına, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne ve ilgili diğer kurum veya kuruluşlara gerekli dilekçeleri gönderilmekte ve neticesini takip etmektedir. Komisyonumuz, dönemsel olarak cezaevlerinde yaşanan hak ihlallerini de raporlar halinde kamuoyuyla paylaşmış, yaşanan ihlallerin sona ermesi için farklı eylem ve etkinlikler gerçekleştirmiştir.

Komisyonumuzun çalışma süreci içerisinde; Halkların Demokratik Partisi (HDP) Hakkari milletvekili ve Demokratik Toplum Kongresi (DTK) Eş Başkanı Leyla Güven'in 7 Kasım 2018 tarihinde Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde, PKK lideri Abdullah Öcalan üzerindeki tecridin kaldırılması talebiyle başladığı süresiz dönüşümsüz açlık grevine cezaevlerinden 3 bin 200 kişi katılmıştır. 30 Nisan 2019 tarihinde 15 mahpus, 10 Mayıs 2019 tarihinde ise 15 mahpus açlık grevini ölüm orucuna çevirmiştir. PKK lideri Abdullah Öcalan üzerindeki tecridin kaldırılması talebiyle Tekirdağ Cezaevi'nde Zülküf Gezen, Gebze Kadın Cezaevi'nde Ayten Beçet, Oltu T Tipi Kapalı Cezaevi'nde Zehra Sağlam, Mardin E Tipi Kapalı Cezaevi'nde Medya Çınar, Elazığ Cezaevi'nde Mahsum Pamay, İzmir Şakran Kapalı Cezaevi'nde bulunan Yonca Akici ve Osmaniye Cezaevi'nde Sıraç Yüksek isimli mahpuslar cezaevinde hayatlarına son vermişlerdir. Açlık grevleri 26 Mayıs 2019 tarihinde son bulmuştur. İmrallı Hapishanesi'nde tutulan Abdullah Öcalan ve diğer 3 mahpus, avukatları ve aile bireyleri ile en son 7 Ağustos 2019 tarihinde görüşmüş ve o tarihten beri görüşmeler durdurulmuş, tecrit yeniden devreye konulmuştur. 2020 yılında İmrallı Hapishanesi ile 3 Mart 2020 günü bir kez aile görüşü yaptırılmış, 26 Nisan 2020 günü ise telefonla görüşme yaptırılmıştır. Türkiye Hapishanelerinde bulunan açlık grevi eylemcilerinin sağlık durumlarının tespiti ve açlık grevi eylemi süresince yaşanabilecek olumsuzlukları raporlamak amacıyla Diyarbakır ilinde Açlık Grevleri Takip Platformu; İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi (İHD), Diyarbakır Barosu, Diyarbakır Tabipler Odası (DTO), Türkiye İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır Temsilciliği (TİHV) ve Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) tarafından oluşturulmuştur. Derneğimiz Açlık grevi süresince aşağıda komisyon faaliyetlerinde de belirttiğimiz üzere birçok basın açıklaması ve raporlama çalışması ile birlikte açlık grevi eyleminin sonlandırılması için başta Adalet Bakanlığı olmak üzere devlet kurumlarının mahpusların talepleri ile ilgili değerlendirilmeler yapmaları yönünde çağrılarda bulunmuştur. Açlık grevlerinin bitimine mukabil açlık grevi takip platformu; açlık grevi sonrası mahpusların tedavi ve diğer sağlık koşullarının sağlanması için raporlama ve basın açıklamaları gerçekleştirmiştir.

Dernek tarafından Covid-19 salgını nedeni ile hapishanelerde alınması gereken önlemlere ilişkin basın açıklamaları ile kurum yetkililerine birçok defa çağrıda bulunulmuştur. Özellikle salgının hasta mahpuslar üzerindeki olumsuz etkileri olabileceğinden yaşlı ve hasta olan mahpusların ivedilikle tahliye edilmesi gerektiğini belirtilmiştir. Ancak yapılan infaz düzenlemelerinde bu hususlar dikkate alınmadığı gibi 7242 sayılı kanunla çıkarılan infaz kanunu değişiklikleri eşit olmayan ve özellikle TMK kapsamındaki siyasi mahpusları Hapishanede bırakacak şekilde çıkarılmıştır. Mahpuslar Covid-19 salgını tehlikesi ile baş başa bırakılmıştır.

Yukarıda nedenleri, sonuçları ve örnekleri ile birlikte aktardığımız raporumuz doğrultusunda;

- ◆ Komisyonumuzca hapishanelerde yaşanan hak ihlallerinin gün geçtikçe arttığı,
- ◆ Yaşanan hak ihlallerinin ortadan kaldırılması ve sorumluların cezalandırılması konularında ceza infaz kurumu idarelerinin, Adalet Bakanlığının, Cumhuriyet savcılarının ve hükümetin hiçbir iyileştirici somut adım atmadığı,
- ◆ Söz konusu hak ihlallerinin ortadan kaldırılması amacı ile öncelikli olarak gerekli yasal düzenlemelerin yapılması,
- ◆ Cumhuriyet savcılarının daha etkin bir soruşturma yürütmeleri,
- ◆ Sorumluların cezalandırılmaları bakımından mahkemelerin tarafsız ve bağımsız şekilde karar vermeleri,
- ◆ Adalet Bakanlığının müfettişlerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclis İnsan Hakları Komisyonu üyelerinin sıklıkla cezaevlerini denetlemelerini ve hükümlü ve tutuklular ile görüşmeleri gerektiği, görüş ve kanaatine ulaşılmıştır.

Komisyonumuzun yürüttüğü faaliyetler şu şekildedir;

- ◆ Mektup, faks veya şahsen yapılan başvurular neticesinde oluşan ihlallerin ortadan kaldırılması ve sorumluların cezalandırılmasına yönelik ilgili kurumlara başvurularda ve hukuki destekte bulunulmuştur.
- ◆ Cezaevlerinde yaşanan hak ihlalleriyle ilgili olarak kamuoyunu bilgilendirmek ve yaşanan ihlallere dikkat çekmek amacıyla farklı tarihlerde tv – radyo programlarına katılım, basın kuruluşlarına röportajlar verme, dönemsel olarak Cezaevlerinde yaşanan ihlallere ilişkin rapor açıklamaları gerçekleştirilmiştir.
- ◆ Periyodik olarak Diyarbakır Kampüs Cezaevi içerisinde bulunan cezaevleri ve Diyarbakır E Tipi Hapishaneleri ve Elazığ Kampüs Cezaevi içerisinde bulunan cezaevleri ziyaret edilmiştir.
- ◆ **31 Temmuz 2018 tarihinde;** Hasta mahpus Koçer ÖZDAL'ın durumuna dikkat çekmek amacıyla şube binamızda basın açıklaması gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **30 Ağustos 2018 tarihinde;** Hasta Mahpusların durumuna dikkat çekmek amacıyla basın kurumlarına röportaj verilmiştir.
- ◆ **28 Eylül 2018 tarihinde;** Elazığ 1 No'lu Yüksel Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu ve Elazığ 2 No'lu Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan tutuklu ve hükümlü mahpusların mektupla ve ailelerinin bizzat şubemize başvuruda bulunarak, başta işkence ve kötü muamele olmak üzere insan hakları ihlallerine maruz kaldıkları yönünde iddiaları üzerine Elazığ Kampüs Hapishanesi ziyaret edilmiştir.

- ◆ **19 Ekim 2018 tarihinde;** 28 Eylül 2018 tarihinde Elazığ Kampüs Hapishanesine gerçekleştirilen ziyaret sonrası inceleme/tespit raporu kamuoyu ile paylaşılmıştır.
- ◆ **6 Kasım 2018 tarihinde;** Açıklama tarihi itibarıyla 85 yaşında olan hasta mahpus Sise BİNGÖL'ün durumuna dikkat çekmek amacıyla şube binamızda Kadın komisyonu ile birlikte basın açıklaması gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **8 Kasım 2018 tarihinde;** Diyarbakır Gençlik ve Çocuk hapishanesinde tutulan S. S.Ç F.T'ye karşı gerçekleştirildiği iddia edilen darp olayının araştırılması için ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **9 Kasım 2018 tarihinde;** Diyarbakır Gençlik ve Çocuk hapishanesinde tutulan S. S.Ç F.T'ye karşı gerçekleştirildiği iddia edilen darp olayına ilişkin tespitleri içeren yazılı açıklama kamuoyu ile paylaşılmıştır.
- ◆ **12 Aralık 2018 tarihinde;** 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası etkinlikleri kapsamında ortak çalışma yürütülen kurumlarla birlikte hapishanelerde yaşanan hak ihlallerine dikkat çekmek amacıyla basın açıklaması gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **19 Aralık 2018 tarihinde;** 19 Aralık 2000 tarihinde düzenlenen ve adına “Hayata Dönüş Operasyonu” denen olayın yıl dönümü nedeniyle; “Hapishanelerde İnsan Hakları İçin Mücadele ve Dayanışma Günü” kapsamında basın açıklaması gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **2 Ocak 2019 tarihinde;** Diyarbakır E Tipi Kapalı Hapishanesinde Açlık grevinde bulunan mahpusların sağlık durumunun izlenmesi ve raporlaştırılması amacıyla ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **4 Ocak 2019 tarihinde;** Diyarbakır ve Elazığ ilinde bulunan kampüs hapishanelerinde Açlık grevinde bulunan mahpusların sağlık durumunun izlenmesi ve raporlaştırılması amacıyla ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **24 Ocak 2019 tarihinde;** Türkiye hapishanelerinde uygulanan tecrit ve başlatılan süresiz-dönüşsüz açlık grevinin sonlandırılması amacıyla ortak çalışma yürütülen kurumlarla birlikte basın açıklaması gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **29 Ocak 2019 tarihinde;** Diyarbakır E Tipi Kapalı Hapishanesinde Açlık grevinde bulunan mahpusların sağlık durumunun izlenmesi ve raporlaştırılması amacıyla ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **30 Ocak 2019 tarihinde;** Diyarbakır kampüs hapishanesinde Açlık grevinde bulunan mahpusların sağlık durumunun izlenmesi ve raporlaştırılması amacıyla ziyaret gerçekleştirilmiştir.

- ◆ **11 Şubat 2019 tarihinde;** Türkiye hapishanelerinde devam eden süresiz-dönüşümsüz açlık grevine ilişkin ortak çalışma yürütülen kurumlarla birlikte yapılan ortak açıklama ve izlenimlere dair durum değerlendirilmesi şube binamızda yapılan basın açıklaması ile kamuoyuna açıklanmıştır.
- ◆ **1 Mart 2019 tarihinde;** Diyarbakır kampüs hapishanesinde Açlık grevinde bulunan mahpusların sağlık durumunun izlenmesi ve raporlaştırılması amacıyla ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **6 Mart 2019 tarihinde;** Elazığ kampüs hapishanesinde Açlık grevinde bulunan mahpusların sağlık durumunun izlenmesi ve raporlaştırılması amacıyla ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **15 Mart 2019 tarihinde;** Türkiye hapishanelerinde devam eden süresiz-dönüşümsüz açlık grevine ilişkin ortak çalışma yürütülen kurumlarla birlikte yapılan ortak açıklama ve izlenimlere dair durum değerlendirilmesi şube binamızda yapılan basın açıklaması ile kamuoyuna açıklanmıştır.
- ◆ **12 Nisan 2019 tarihinde;** Hasta Mahpusların durumuna dikkat çekmek amacıyla İnsan Hakları Derneği Merkezi Hapishaneler komisyonu açıklaması şubemiz binasında gerçekleştirilmiş; komisyon üyelerimiz basın açıklamasına katılmıştır.
- ◆ **29 Mart 2019 tarihinde,** Elazığ Kampüs Hapishanesinde Açlık grevinde bulunan mahpusların sağlık durumunun izlenmesi ve raporlaştırılması amacıyla ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **7 Mayıs 2019 tarihinde;** Diyarbakır Kadın Kapalı hapishanesinde Açlık grevinde bulunan mahpusların sağlık durumunun izlenmesi ve raporlaştırılması amacıyla ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- ◆ **18 Mayıs 2019 tarihinde;** 7 Mayıs 2019 tarihinde Diyarbakır Kadın Kapalı Hapishanesine gerçekleştirilen ziyaret sonrası hazırlanan rapor kamuoyu ile paylaşılmış; komisyon üyelerimiz tarafından mahpusların sağlık durumuna ilişkin basın kurumlarına röportaj verilmiştir.
- ◆ **29 Mayıs 2019 tarihinde;** Türkiye hapishanelerindeki açlık grevlerinin sonlandırılması sonrası ortak çalışma yürütülen kurumlarla durum değerlendirmesi raporu bir basın toplantısı ile kamuoyuna açıklanmıştır.

- ♦ **26 Ekim 2019 tarihinde;** Dünya Hasta Hakları günü vesilesiyle şube binamızda Hasta Mahpusların durumuna dikkat çekmek amacıyla basın açıklaması gerçekleştirilmiştir.

- ♦ **12 Aralık 2019 tarihinde;** 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası etkinlikleri kapsamında ortak çalışma yürütülen kurumlarla birlikte Diyarbakır Adliyesi önünde basın açıklaması gerçekleştirilmiştir.
- ♦ **19 Aralık 2019 tarihinde;** 19 Aralık 2000 tarihinde düzenlenen ve adına “Hayata Dönüş Operasyonu” denen olayın yıl dönümü nedeniyle; “Hapishanelerde İnsan Hakları İçin Mücadele ve Dayanışma Günü” kapsamında yazılı açıklama yayınlanmıştır.
- ♦ **17 Ocak 2020 tarihinde;** Elazığ Kampüs Hapishanesine, şubemize gerek mahpus yakınları gerekse de mektup yoluyla gelen hak ihlalleri iddialarını araştırmak üzere ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- ♦ **24 Ocak 2020 tarihinde;** 17 Ocak 2020 tarihinde Elazığ Kampüs Hapishanesi ziyaret edilmiş; ziyarete ilişkin rapor kamuoyu ile paylaşılmıştır.
- ♦ **29 Ocak 2020 tarihinde;** Açıklama tarihi itibarıyla Adil Yargılanma talebi ile Açık grevini sürdüren Siverek T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan Mahpus Şerif Mesutoğlu ile ilgili ortak çalışma yürütülen kurumla basın açıklaması gerçekleştirilmiştir.
- ♦ **30 Mart 2020 tarihinde;** COVID-19 salgını kapsamında tedbirlerin tespit edilmesi amacıyla Diyarbakır D Tipi ve Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna gerçekleştirilen ziyaretlere ilişkin rapor kamuoyu ile paylaşılmıştır.

- ◆ **6 Nisan 2020 tarihinde;** Açıklama tarihinde gündemde olan infaz yasa tasarısı ve COVID-19 salgını nedeniyle hapisanelerde alınması gereken önlemlere ilişkin ortak çalışma yürütülen kurumlarla birlikte yazılı açıklama kamuoyu ile paylaşılmıştır.
- ◆ **8 Nisan 2020 ve 28 Nisan 2020 tarihinde;** Batman M Tipi Ceza İnfaz kurumunda 4 Nisan 2020 tarihinde yaşanan olaylar sonrası mahpusların sevk sırasında uğradıkları kötü muamele, işkence iddialarına ve COVID-19 salgını kapsamında genel gözlem ve tespit yapmak amacıyla ortak çalışma yürütülen kurumlarla Diyarbakır Kampüs Hapishanesi ziyaret edilmiştir.
- ◆ **30 Nisan 2020 tarihinde;** 8 Nisan ve 28 Nisan 2020 tarihinde Diyarbakır kampüs hapishanesine yapılan ziyaretler sonrası ortak çalışma yürütülen kurumla birlikte düzenlenen rapor kamuoyu ile paylaşılmıştır.
- ◆ **25 Haziran 2020 tarihinde;** COVID-19 salgınının cezaevlerine etkisi ve cezaevlerinde yaşanan hak ihlalleri ile ilgili komisyon üyelerimiz tarafından basın kurumlarına röportaj verilmiştir.

KAYIP VE FAİLİ MEÇHUL SİYASİ CİNAYETLERİ ARAŞTIRMA KOMİSYONU

Komisyon Üyeleri:

Av. Hasan YALÇIN, Adnan ÖRHAN

Türkiye’de Kürt Sorununun barışçıl, demokratik yol ve yöntemlerle çözülememesinden dolayı insan hakları alanında ciddi hak ihlalleri yaşanmaktadır. Türkiye ve Kürdistan’da demokratikleşmenin önündeki en büyük engel insan hakları alanında gerekli adımların atılmamasıdır.

Son 40 yıl içerisinde Kürt sorunundan kaynaklı olarak yaşanan savaş, çatışma ve şiddetten dolayı binlerce insan yaşamını yitirdi, binlerce köy ve mezra yakılıp boşaltıldı. Tüm toplumu esir alan bu kirli savaş ortamında milyonlarca insan Türkiye’nin batı illerine, metropollerine göç etmek zorunda kaldı. Özellikle 90’lı yıllarda çatışma dozunun artması ile birlikte yaşam hakkı kapsamında ciddi bir ihlal olarak görülen gözaltında zorla kaybettirilme, faili meçhuller ve yargısız infaz vakalarında önemli bir artış olmuştur.

Yaşadığımız coğrafyada 1915 Ermeni Soykırımı ile başlayan ve 1937-38 Dersim Soykırımı ile süre giden Zorla Kaybettirilme, Faili Meçhuller, Yargısız İnfaz vakaları özellikle 12 Eylül Askeri Darbesinden sonra sistematik ve planlı olarak uygulanan bir politikaya dönüştürülmüştür.

24 Nisan 1915 tarihinde İstanbul’da yaşayan 250’yi aşkın Ermeni aydın, siyasetçi, gazeteci vb. gece yarısı evlerinden alınarak gözaltına alındı, akabinde toplu gruplar halinde sürgün yollarına sevk edilip zorla kaybettirildiler. Devam eden olaylarda birçok il ve kırsal kesimde sayısız masum insan zorla kaybettirilip akıbetleri

meçhul bir şekilde bırakıldı. Yine 1937-1938 Dersim Soykırımı sırasında toplu olarak yapılan imha politikaları neticesinde binlerce insan yargısız bir şekilde infaz edildi, bir o kadarı da zorla kaybettirilmek suretiyle sürgün yollarına sevk edildiler. Bu uygulamalar ne yazık ki her dönemde çatışma ortamında tekrar vücut bulmuştur. 12 Eylül Askeri darbesinde Türkiye’de zorla kaybettirme, yargısız infazlar, işkenceler bir bütün olarak tekrar devreye sokulmuştur.

Bununla birlikte özellikle 90’lı yıllarda Kürt illerinde ilan edilen Olağanüstü Hal ile birlikte kişi hak ve hürriyetleri, uluslararası mevzuatlara aykırı biçimde sınırlandırılmış, çoğu zaman da askıya alınmıştır. Bölgede yaşanan çatışma ve olağanüstü hal rejiminden dolayı devletin güvenlik güçleri ve bazı paramiliter güçlerce hukuk dışına çıkmıştır. İnsanlar evlerinden, caddelerden, işyerlerinden gözetilme alınmak suretiyle zorla kaybettirilmiş veya faili meçhul bir cinayete kurban gitmiştir. İnsan hak ve özgürlüklerinin ciddi bir şekilde kısıtlandığı bu dönemlerde kayıp yakınlarının hukuki yollara başvurmaları sürekli olarak engellemelerle karşılaşmıştır. Kayıp yakınlarının devletin resmi makamlarına yapmış oldukları başvurularda yetkililerin cevabı sürekli olarak “ gözaltında böyle biri yoktu, biz almadık..” olmuştur.

Zorla kaybettirilmeler, faili meçhuller ile yargısız infazlar sonrası ailelerin yetkili mercilere yapmış oldukları başvuru ve davalarda önemli ilerlemeler sağlanmamış, ihlali gerçekleştiren failer hakkında gösterilen iyi niyet ve ceza vermeme tutumu bu tür vakaların daha fazla yaşanmasına da sebebiyet vermiştir. Devletin failer hakkında etkili bir soruşturma yürütmemesi, failerin cezasız bırakılarak aklanılması, cezasızlık politikasının devletin ve siyasi iktidarların planlı ve sistemli bir politikası olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle failer hakkında açılan soruşturma ve kovuşturmaların güvenlik gerekçesiyle mağdur ve kayıp yakınlarının gidemeyecekleri uzak illere nakledilmesi ve daha sonra failerin aklanarak beraat edilmesi bu cezasızlık politikasının tipik birer örneğidir.

Bölgemizde zorla kaybedilme vakalarının başlamasından itibaren İnsan Hakları Derneği adalet, hakikat ve hafıza konulu çalışmalar yapmaktadır. Bölgemizde hemen hemen her zorla kaybedilme vakası sonrası kayıp yakınlarının başvuru yaptıkları yer İnsan Hakları Derneğimizin şubeleri olmuştur. Kayıp yakınlarının başvurularından sonra derneğimiz kayıpların akıbetinin ortaya çıkartılması için ilgili devlet kurumlarına yazışmalarda bulunmuş, yargı makamlarına başvuru yaparak soruşturmaların açılmasına vesile olmuştur.

Yine kayıp vakalarına ilişkin olay yerinde incelemelerde bulunulmuş, tanıklarla birebir görüşmeler yapılmıştır. Akabinde hazırlanan raporlarla kamuoyunu sık sık bilgilendirmiştir.

İnsan Hakları Derneğinin Diyarbakır Şubesi bünyesinde faaliyet gösteren “*Kayıp ve Faili Meçhul Siyasi Cinayetler Komisyonu*” zorla kaybedilme vakalarına ilişkin

özel çalışmalar yapmaktadır. Komisyon kendi bünyesinde oluşturduğu gönüllü üyeleriyle çalışmalarını yürütmektedir. Komisyonun çalışmaları zorla kaybedilme vakalarının artış gösterdiği 90'lı yıllardan bu yana devam etmektedir.

Komisyonun öncelikli hedefi zorla kaybedilme vakalarına ilişkin hakikatlerin ortaya çıkartılması için yürütülen çalışmalarda ön ayak olmaktır. Yaşanan ağır insan hakları ihlalleri sonrası meydana gelen zorla kaybedilme vakalarında kayıp yakınlarının öncelikli talebi olaya ilişkin hakikatlerin tüm çıplaklığıyla ortaya dökülmesi, kayıplarının akıbetinin ortaya çıkartılması ve olaya dair faillerin yargı önünde yargılanmaları olmuştur. Hakikatin bilinmesi, geride kalanlar ile mağdur yakınları için bir nebze de olsa mağduriyetinin giderilmesine sebep olmaktadır. Toplumsal bir mutabakatın sağlanması ve adaletin tesis edilmesi ancak hakikatlerin bilinmesi ile mümkün olabilmektedir. Bu konuda bütün çevrelerin, mağdur yakınlarının ve faillerin dinlenilmesi, müdahil olması, olaylara dair tüm kanıtların toplanılması hakikatin ortaya çıkartılması için elzem bir durumdur.

Komisyonumuz zorla kaybedilme vakalarına ilişkin uzun bir süredir belgeleme çalışmaları yürütmektedir. Kayıp vakasına dair şube binamızda alınan başvurularla olaya müdahale edilmekte, yapılan yazışmalar bir bütün olarak kayıt altına alınmaktadır. Dosyalara ilişkin etkili bir soruşturma ve kovuşturmanın yürütülmesi için derneğimizin bünyesinde faaliyetlerini yürüten “*Hukuk Komisyonu*” ile yine sürekli irtibat ve işbirliği yapılmaktadır. Hukuk Komisyonumuzda yer alan hukukçular ile birlikte başvurular sürekli takip edilmektedir. Yine kayıp olayına dair yeni bilgilerin elde edilmesi durumunda sürekli olarak bu bilgiler güncellenmektedir. Kayıp vakalarına dair derli ve toplu bilgilerin toplanılması amacıyla zaman zaman saha çalışmaları yapılarak kayıp yakınları, mağdur yakınlarıyla görüşmeler tertip edilmektedir. Yapılan görüşmelerin video ile kayıt altına alınması öncelikli olarak başvurulmaktadır. Toplanan bilgilerin daha sağlıklı bir şekilde muhafaza edilmesi için azami gayret gösterilmektedir.

Bununla birlikte kayıp vakalarının veri tabanına yani elektronik ortama işlenmesi çalışmaları sürdürülmektedir. Veri tabanı çalışması ile kayıp olay ve hikâyelerinin daha toplu olarak bulundurulması, başvurulara ilişkin etkili hukuki bir müdahalenin oluşturulması hedeflenmektedir.

Derneğimiz ve hususi olarak komisyonumuz kayıp vakalarına dair etkili bir kamuoyu oluşturmak, yargının ve siyasal iktidarın bu konuya ilişkin derin sessizliğini ortadan kaldırmak ve toplumsal bir adaletin tesisi edilmesi için hakikat, geçmişle yüzleşme, hafıza talepli barışçıl gösteriler düzenlemektedir. Bu konuda İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi olarak 31 Ocak 2009 tarihinden bu yana her hafta Cumartesi günü kesintisiz bir şekilde sürdürdüğümüz “Kayıplar Bulunsun Failler Yargılsın” adlı etkinliğimiz devam etmektedir. Her hafta kayıp yakınları ve insan hakları savunucuları ile düzenlediğimiz bu etkinlikle kentin en uzun süreli sivil itaatsizlik eylemini

sürdürmekteyiz. Yapılan bu tür etkinliklerle şehrin tüm sivil toplum örgütlerinin, insan hakları savunucularının katılması mümkün olmakta bu durum aynı zamanda sivil toplum çalışmalarında demokratik katılımın önünü de açmaktadır.

Koşuyolu Parkı Yaşam Hakkı Anıtı önünde başlayan barışçıl etkinliğimiz zaman zaman yerel siyasal iktidarların engellemeleriyle karşılaşmaktadır. Daha önce OHAL nedeniyle Diyarbakır Valiliği tarafından kent genelinde açık alandaki yürüyüş, toplantı ve gösterilerin tümüyle yasaklanması nedeniyle, Koşuyolu Parkı Yaşam Hakkı Anıtı önünde devam eden oturma eylemleri 393. Haftadan 493. Haftasına kadar İHD Diyarbakır Şube Binasında yapılmak zorunda bırakıldı. OHAL'ın kalkmasıyla birlikte tekrar dışarıda açık alanda yapılan oturma eylemimiz 500. Haftasına yaklaşıldığı vakit yeniden yasaklamalarla yüz yüze bırakıldı. Kayıp yakınları ve insan hakları savunucularının katılım gösterdikleri “Kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın” adlı etkinliğimiz yaptığımız tüm başvurulara rağmen açık alanda yapılmasına izin verilmedi. “Kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın” adlı etkinliğimiz şu anda haksız ve hukuksuz bir şekilde dernek binasında sürdürülmektedir. Her hafta zorla kaybettirilen veya faili meçhul cinayete kurban giden bir yurttaşın hikâyesi kamuoyu ile paylaşılıp tüm kaybedilenler için adalet talep edilmektedir.

Tüm Dünyada etkisini sürdüren Koronavirüs salgın hastalık nedeni ile her ne kadar açık alanda kitlesel olarak “*Kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın*” adlı etkinliğimiz sürdürülemezse de yine de sosyal medya hesaplarından her hafta paylaşılan kayıp hikâyeleri ile eylem kesintisiz bir şekilde sürdürülmektedir.

Komisyonumuz tarafından zorla kaybedilme vakalarına ilişkin toplumsal bir duyarlılığın oluşturulması için özellikle 17-31 Mayıs tarihlerinde “Uluslararası Gözaltında Kayıplara Karşı Mücadele Haftası”nda çeşitli anma etkinlikleri, basın açıklamaları, seminerler düzenlenmektedir. Yapılan bu etkinliklerle geçmişle yüzleşme ile hakikatlerin ortaya çıkartılmasının önemi vurgulanmaktadır. Yine bu etkinlikler zorla kaybedilme vakalarına ilişkin kamuoyu oluşturulmasına vesile olmaktadır. Bununla birlikte kayıp aileleri bir araya gelinerek acılarının hafiflemesine yardımcı olunmakta, kayıp ailelerinin evleri zaman zaman ziyaret edilmektedir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ile 18 Aralık 1992 tarih ve 47/133 sayılı kararı ile kabul edilen “*Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmesinden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme*”de zorla kaybettirilme, insanlığa karşı işlenmiş bir suç olarak kabul görmüştür. İnsanlığa karşı işlenmiş suçlarda zaman aşımının işlemeyeceği hükmü de çok sayıdaki uluslararası mevzuatta düzenlenmiştir. Yine sözleşmede hiçbir durum, savaş tehdidi, savaş ilanı, iç siyasi istikrarsızlık ve diğer olağanüstü hallerin zorla kaybettirilmeleri haklı çıkarmayacağı hüküm altına alınmıştır. Sözleşmede “*zorla kaybettirilme*” terimi, *kişilerin, devlet adına görev yapan veya devletin yetkilendirilmesi, desteği ve bilgisi ile hareket eden kişiler veya gruplar tarafından tutuklanması, gözaltına alınması, kaçırılması veya başka herhangi bir*

biçimde özgürlüklerinden yoksun bırakılması; ardından söz konusu kişilerin kendi fillerini reddetmeleri veya kaybolan kişinin nerede ve ne durumda olduğunu gizlemeleri ve sonuçta kayıp kişinin hukukun koruması dışında kalması durumu olarak tarif edilmiştir. Komisyonumuz devlet ve siyasal iktidarın, “Birleşmiş Milletler Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmesinden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme” sini imzalaması ve gerekli yükümlülükleri yerine getirilmesi için hemen her fırsatta çağrılar yapmakta, devlet ve siyasal iktidarı bu sözleşmeyi imzalamaya davet etmektedir. Bununla birlikte bölgemizde yaşanan zorla kaybedilme olaylarının birer savaş suçu olarak kabul edilmesi için Türkiye’nin Uluslararası Ceza Mahkemesini kuran Roma Statüsüne taraf olması her zaman vurgulanmaktadır.

Zorla kaybettirilenlerin akıbetlerinin ortaya çıkarılması ve zorla kaybedilenlerin bulunması, faili meçhul cinayetler sonucu katledilenlerin faillerinin ortaya çıkarılması için devletin tüm arşivlerini açması gerektiği inancındayız. Bunun için geçmişle yüzleşme ve hakikatlerin araştırılması için, tarafsız ve güvenilir bir “Hakikatleri Araştırma Komisyonu” kurulmalıdır. Komisyon yasalar çerçevesinde yetkilendirilerek, çalışmaları için tüm kolaylıklar sağlanmalıdır. Türkiye, “BM Tüm Kişilerin Zorla Kaybetmeye Karşı Korunması İçin Uluslararası Sözleşme”yi imzalamalı ve sözleşmenin gereklerini yerine getirmelidir. Geçmişte devlet görevlilerinin ve devlet içerisindeki farklı yapılanmaların işlemiş olduğu suçların “*insanlığa karşı işlenmiş suçlar*” olarak değerlendirilerek, bu tür suçlarda zaman aşımı gerekçesiyle faillerin cezasız kalması önlenmelidir.

Toplu mezarlardaki kimliklendirme çalışmalarını yürütmek amacıyla, uzmanların yer aldığı bağımsız ve deneyimli ekiplerin birlikte çalışabileceği ve yöntemi uluslararası bilimsel kuruluşlarca onaylı bağımsız yapılar oluşturulmalı, üniversiteler ilgili çalışmalara dâhil edilmelidir. Mezarlardan çıkarılan cenazeler ve insana ait buluntularda yalnızca kimliklendirme yapılmayıp kişilerin ölüm nedenlerinin belirlenmesi ve insan hakları ihlallerinin belirlenmesi de hukuki bir zorunluluktur. Kayıpların aranması ve mezarların açılması ilgili uluslararası standartlara göre yürütülmeli, mezarların iş makineleri ile özensiz ve bir biçimde açılarak kayıplara ait buluntuların tahrip edilmesinin/kaybolmasının önüne geçilmelidir. Kayıplar ve kayıp yakınlarına ait bilgiler ile DNA örneklerini almak, saklamak ve incelemek için yasal düzenlemeler yapılmalı ve hızla bu yapılarda yer alacak laboratuvar ve birimlerin altyapısının oluşturulmasına başlanmalı, laboratuvar ve birimler arasında güvenli veri paylaşımını sağlayacak bir ağ kurulmalıdır.

“Kayıplar Bulunsun Failler Yargılsın” Oturma Eylemleri;

Eylemlerimize dair bilgiler şöyle:

- ♦ **31 Mart 2018 (477. Hafta)** - 01 Nisan 1994 tarihinde Şırnak’ın Cizre ilçesinde beyaz toros marka bir araçtan inen eli telsizli ve silahlı üç kişi tarafından zorla kaybedilen Ahmet BULMUŞ’un akıbeti soruldu.

- ♦ **7 Nisan 2018 (478. Hafta)** - 03 Nisan 1999 tarihinde Diyarbakır'da kendisinden bir daha haber alınamayan Recep BUTTANRI'nın akıbeti soruldu.
- ♦ **14 Nisan 2018 (479. Hafta)**- 08 Temmuz 1995 tarihinde Mardin İli Kızıltepe İlçesinde evine beyaz toros arabayla gelen dört silahlı kişi ile zorla kaybettirilen Hüseyin ERTAŞ'ın **akıbeti soruldu.**
- ♦ **21 Nisan 2018 (480. Hafta)**- 20 Nisan 1994 tarihinde Şırnak'ın Güçlükönak ilçesinde Güçlükönak Jandarma Komutanlığına bağlı 50-60 asker tarafından gözaltına alındıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Fettah ERDEN'in akıbeti soruldu.
- ♦ **28 Nisan 2018 (481. Hafta)** - Nisan 1994 tarihinde Diyarbakır'da Bağlar semtinde bir düğüne polisler tarafından baskın yapıldıktan sonra gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Kadri YILMAZ'ın akıbeti soruldu.
- ♦ **5 Mayıs 2018 (482. Hafta)** - 15 Ekim 1994 yılında Dersim'in Hozat ilçesine bağlı Taşıtlı(Torut) köyünden operasyona çıkan askerler tarafından kendilerine kılavuzluk etmesi için zorla evinden alınan ve bir daha kendisinden haber alınamayan 61 yaşındaki Nazım GÜLMEZ'in akıbeti soruldu.
- ♦ **12 Mayıs 2018 (483. Hafta)** - 15 Nisan 1992 yılında Diyarbakır'ın Silvan İlçesinde, mezarlık dönüşünde kimliği belirsiz kişilerin saldırısı sonucu kurşunlanarak katledilen Abdulsamet Çiçek'in faillerinin ortaya çıkarılarak, cezalandırılması talep edildi.
- ♦ **19 Mayıs 2018 (484. Hafta)** - 28 Şubat 1994 tarihinde Siirt'te askerler tarafından evine yapılan baskın sonrası gözaltına alınan Mehmet İNAN'ın akıbeti soruldu.
- ♦ **26 Mayıs 2018 (485. Hafta)** - "17- 31 Mayıs Uluslararası Gözaltında Kayıplara Karşı Mücadele Haftası" münasebeti kapsamında Diyarbakır'daki STK'lar ile birlikte basın açıklaması yapıldı.
- ♦ **2 Haziran 2018 (486. Hafta)** - 6 Haziran 1994 tarihinde Mardin'in - Derik ilçesine bağlı Çatalca köyünde zorla beyaz bir Torosa bindirilen ve kendisinden haber alınamayan Hasan AKSU'nun akıbeti soruldu.
- ♦ **9 Haziran 2018 (487. Hafta)** - Eylemde 6 Haziran 2018 tarihinde yaşamını yitiren İHD MYK ve Diyarbakır Şube Yöneticisi Av. Muhterem SÜREN anıldı.
- ♦ **16 Haziran 2018 (488. Hafta)** - 03 Haziran 1994 Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde Yoğurtçu köyünden kırmızı renkli motosikleti ile Alacık köyüne doğru giderken kendisinden bir daha haber alınamayan Mustafa SAYGI'nın akıbeti soruldu.
- ♦ **23 Haziran 2018 (489. Hafta)** - 25 Mayıs 1994 tarihinde Şırnak'ta karakolda alıkonulup zorla kaybettirilen ve kendisinden bir daha haber alınamayan Mursel ZEYREK'in akıbeti soruldu.

- ◆ **30 Haziran Mart 2018 (490. Hafta)** - 27 Mayıs 1994 Diyarbakır'ın Lice ilçesinde güvenlik güçleri tarafından bahçede oturduğu esnada gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan 19 yaşındaki Çayan ÇİÇEK'in akıbeti soruldu.
- ◆ **7 Temmuz 2018 (491. Hafta)** - 5 Temmuz 1991 tarihinde evinden zorla alınan ve 7 Temmuz günü Elazığ Maden ilçesi yakınlarında bir köprü altında vahşice işkence edilmiş cenazesi bulunan HEP İl Başkanı Vedat AYDIN anılıp faillerinin cezalandırılması istendi.
- ◆ **14 Temmuz 2018 (492. Hafta)** - 13 Temmuz 1994 tarihinde Şırnak'ın Cizre ilçesinde bekçilik yaptığı kamyon garajına güvenlik güçleri tarafından yapılan baskın sonrası gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Ebubekir ARAS'ın akıbeti soruldu.
- ◆ **21 Temmuz 2018 (493. Hafta)** - 20 Temmuz 1992 tarihinde İstanbul ilinde gözaltına alındıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Hasan Gülünay'ın akıbeti soruldu.

- ◆ **28 Temmuz 2018 (494. Hafta)** - Kasım 1994 tarihinde Mardin Midyat ilçesine bağlı Doğançay Köyünde Midyat İlçe Jandarma Karakolu'nda görevli asker ve korucular tarafından evine yapılan baskın sonrası gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Nihat AYDOĞAN'ın akıbeti soruldu.

- ♦ **4 Ağustos 2018 (495. Hafta)** -10 Ekim 1994 tarihinde Dersim'in Hozat ilçesinde “yol göstermesi” bahanesiyle askerlerce evinden zorla alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Hasan ÇİÇEK'in akıbeti soruldu.
- ♦ **11 Ağustos 2018 (496. Hafta)** - 25 Ağustos 1995 tarihinde Kulp ilçesinde zorla gözüaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Osman Buluttekin'in akıbeti soruldu.
- ♦ **18 Ağustos 2018 (497. Hafta)** – 22 Temmuz 1994 yılında Diyarbakır'da yol kontrolünde askerler tarafından gözüaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Mehmet YILDIZ'ın akıbeti soruldu.
- ♦ **25 Ağustos 2018 (498. Hafta)** -1994 yılında Şırnak'ın Güçlükonak ilçesinde M. K. ve G. K. isimli şahıslar ile birlikte gözüaltına ve kendisinden bir daha haber alınamayan Ahmet Şen'in akıbeti soruldu.

- ♦ **1 Eylül 2018 (499. Hafta)** - 499. Hafta oturma eylemi, Diyarbakır valiliğinin almış olduğu süresiz yasak kararından dolayı gerçekleştirilmedi. Yasak kararına rağmen kayıp yakınları, sivil toplum örgütleri ve çeşitli siyasi parti temsilcileri ile birlikte eylemin gerçekleştirildiği Koşuyolu Parkı Yaşam Hakkı anıtı önüne gidildi.

- ♦ **8 Eylül 2018 (500. Hafta)** – Koşuyolu Yaşam Hakkı Anıtı Önünde yapılan kayıp eyleminin süresiz bir şekilde yasaklanmasından dolayı eylem, kitlesel bir şekilde dernek binasında yapıldı.

- ♦ **15 Eylül 2018 (501.Hafta)** - 1995 yılında Batman'da askerler tarafından düzenlenen ev baskınında gözetlince alındıktan sonra kendisinden bir daha haber alınmayan Şeyhmus EROĞLU'nun akıbeti soruldu.
- ♦ **22 Eylül 2018 (502.Hafta)** - 25 Eylül 1995 tarihinde Diyarbakır Hazro İlçesi Sarıerik köyünde askerlerce gözetlince alınan ve kendisinden bir daha haber alınmayan İbrahim GÜNDEM'in akıbeti soruldu.
- ♦ **29 Eylül 2018 (503.Hafta)** - 18 Kasım 1996 tarihinde Diyarbakır'da beyaz Toros marka ile kaçırılan ve kendisinden bir daha haber alınmayan Hakkı KAYA'nın akıbeti soruldu.
- ♦ **6 Ekim 2018 (504.Hafta)** - Eylemde, 1194 yılında Diyarbakır'ın Hazro ilçesine bağlı Çitlibahçe köyünde asker ve korucular tarafından düzenlenen baskında gözetlince alınan ve kendisinden bir daha haber alınmayan Ahmet ÇAKICI'nın akıbeti soruldu.
- ♦ **13 Ekim 2018 (505.Hafta)** - 14 Ekim 1993 tarihinde askerlerce gözetlince alınan ve kendisinden bir daha haber alınmayan Muhsin TAŞ'ın akıbeti soruldu.

- ♦ **20 Ekim 2018 (506.Hafta)** - 15 Ekim 1994 yılında Dersim'in Hozat ilçesine bağlı Taşıtlı(Torut) köyünden operasyona çıkan askerler tarafından kendilerine kılavuzluk etmesi için zorla evinden alınan ve bir daha kendisinden haber alınamayan 61 yaşındaki Nazım GÜLMEZ'in akıbeti soruldu.
- ♦ **27 Ekim 2018 (507.Hafta)** - 1996 yılında Diyarbakır'da gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Fahri Balyecı'nın akıbeti soruldu.
- ♦ **3 Kasım 2018 (508.Hafta)** -04 Kasım 1994 yılında ev baskını sırasında Ramazan TEKİN ile birlikte gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınmayan Mehmet Şirin Bayram'ın akıbeti soruldu. Mehmet Şirin BAYRAM'ın ailesinin de katıldığı eylemde faillerin bulunması ve cezalandırılması istendi
- ♦ **10 Kasım 2018 (509.Hafta)** - 1994 yılında Diyarbakır'ın Dağkapı semtinde silahlı sivil kişiler tarafından kaçırılan ve 23 yıldır kendisinden bir daha haber alınamayan Ali Tekdağ'ın akıbeti soruldu.
- ♦ **17 Kasım 2018 (510.Hafta)** - 24 Aralık 1993'te Bitlis'in Tatvan ilçesine bağlı Ulu-soy köyünde gözaltına alınan ve bir daha kendilerinden haber alınamayan Ramazan ve Hamide Şarlı kardeşlerin hikâyeleri paylaşıldı.
- ♦ **24 Kasım 2018 (511.Hafta)** - 28 Kasım 1996 tarihinde Diyarbakır'da polisler tarafından gözaltına alınan ve kendilerinden bir daha haber alınamayan Fahriye MORDENİZ ve Mahmut MORDENİZ'in hikâyeleri paylaşıldı.
- ♦ **1 Aralık 2018 (512.Hafta)** - 01 Ocak 1994 tarihinde Şırnak Silopi ilçesinde kendisinden bir daha haber alınamayan Ali MÜLDÜR'ün akıbeti soruldu.
- ♦ **8 Aralık 2018 (513.Hafta)** - Şubat 1994 yılında Şırnak ili Cizre ilçesi Dirsekli köyü Züra Mezrasında askerlerce gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Mehmet ACAR'ın akıbeti soruldu.
- ♦ **15 Aralık 2018 (514.Hafta)** - 18 Aralık 1993 tarihinde Şanlıurfa Viranşehir ilçesinde beyaz Toros araçla kaçırılan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Faik KEVÇİ'nin akıbeti soruldu.
- ♦ **22 Aralık 2018 (515.Hafta)** - 01 Ocak 1993 tarihinde Şırnak Cizre ilçesinde evden çıktıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Hüseyin YEŞİLMEN'in akıbeti soruldu.
- ♦ **29 Aralık 2018 (516.Hafta)** - 1997 yılında Diyarbakır ilinde silahlı sivil polisler tarafından gözaltına alındıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Mehmet Özdemir'in akıbeti soruldu.
- ♦ **5 Ocak 2019 (517. Hafta)** - 1995 yılında askerlik yaptığı Kilis 1. Hudut Taburu'ndan kaçtığı iddia edilen ve bu güne dek kendisinden haber alınamayan Yavuz Kaynar'ın akıbeti soruldu.

- ◆ **12 Ocak 2019 (518. Hafta)** - Eylemde, 1994 yılında Diyarbakır'ın Çınar ilçesinde kaybedilen Ömer Öner'in akıbeti soruldu.
- ◆ **19 Ocak 2019 (519. Hafta)** - 9 Şubat 1994 yılında Mardin Kızıltepe ilçesine bağlı Kengerli köyünde yüzleri maskeli, ellerinde uzun namlulu silahlar taşıyan kişilerce evinden zorla alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Yusuf TUNÇ'un akıbeti soruldu.
- ◆ **26 Ocak 2019 (520. Hafta)** - 1995 yılında Diyarbakır Merkez Sur ilçesinde gözaltına alındıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Bedri Alağam'ın akıbeti soruldu.
- ◆ **2 Şubat 2019 (521. Hafta)** - 1 Şubat 1994 tarihinde Cizre'de askerler, özel harekâtçıları ve polisler birlikte düzenlenen bir operasyon sırasında beyaz Toros araçla evinden alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Kemal MÜBARİZ'in akıbeti soruldu.
- ◆ **9 Şubat 2019 (522. Hafta)** - Mayıs 1991 tarihinde traktörüyle Diyarbakır'a giderken Rokolo Köy Korucularından 4 kişi tarafından kaçırılan ve kendisinden bir daha haber alınamayan çiftçi Ramazan KAYA'nın akıbeti soruldu.
- ◆ **16 Şubat 2019 (523. Hafta)** - 20 Eylül 1992 tarihinde Diyarbakır Seyrantepe'de katledilen Musa ANTER için adalet talep edildi.
- ◆ **23 Şubat 2019 (524. Hafta)** - 17 Şubat 1992 yılında Mardin'in Nusaybin ilçesinde köy koruluğu dayatmalarına karşı protesto gösteri düzenleyen kitleye açılan ateş sonucu yaşamını yitiren Bedriye Gümüş adlı kadın ve 5 köylünün failleri soruldu.
- ◆ **2 Mart 2019 (525. Hafta)** - 1994 yılında İstanbul'da gözaltına alındıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Cüneyt Aydınlar'ın akıbeti soruldu.
- ◆ **9 Mart 2019 (526. Hafta)** - 18 Mart 1998 tarihinde Şırnak Silopi ilçesinde dayısının evinden çıktıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Mehmet MUNGAN'ın akıbeti soruldu.
- ◆ **16 Mart 2019 (527. Hafta)** - Eylemde, 1993 yılında Şırnak'ın Cizre ilçesinde gözaltına alındıktan sonra kendilerinden bir daha haber alınamayan İhsan ARSLAN ve Ali KARAGÖZ'ün akıbetleri soruldu.
- ◆ **23 Mart 2019 (528. Hafta)** - 06 Mart 1995 tarihinde Hakkari Çukurca ilçesinde askerlece öldürülen Naif DEMİR'in akıbeti soruldu.
- ◆ **30 Mart 2019 (529. Hafta)** - 15 Ekim 1998 tarihinde Mardin-Dargeçit-Altınoluk Köyünden ayrıldıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Enver AKAN'ın akıbeti soruldu.
- ◆ **6 Nisan 2019 (530. Hafta)** - 12 Mart 1994 tarihinde Urfa ili Siverek ilçesinde Özgür gündem çalışanı olan Nazım BABAOĞLU'nun akıbeti soruldu.

- ♦ **13 Nisan 2019 (531. Hafta)** – Eylemde, 20 Mayıs 1915 tarihinde Şanlıurfa'da öldürülen Ermeni Hukukçu, siyasetçi Grigor ZOHRAB2'in akıbeti soruldu.
- ♦ **20 Nisan 2019 (532. Hafta)** - 28 Şubat 1994 yılında Siirt'te çarşı merkezinde kimliği belirsiz silahlı kişilerce kaçınıldıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Mehmet İnan'ın akıbeti soruldu.
- ♦ **27 Nisan 2019 (533. Hafta)** - 1989 yılında Şırnak Cizre ilçesinde askerlerce gözaltına alınan ve bir süre sonra öldüğü tespit edilen Mehmet ERTÜRK için adalet talep edildi.
- ♦ **4 Mayıs 2019 (534. Hafta)**- 1995 yılında Dersim Hozat ilçesi Çaytaşı köyünde operasyon düzenleyen güvenlik güçleri tarafından gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Ahmet AKBAŞ'ın akıbeti soruldu.
- ♦ **11 Mayıs 2019 (535. Hafta)**- 10 Mayıs 1993 tarihinde Şırnak Cizre ilçesinde askerlerce evinden gözaltına alınıp panzere bindirilen ve kendisinden bir daha haber alınamayan Bedri BEREK'in akıbeti soruldu.
- ♦ **18 Mayıs 2019 (536. Hafta)**- 18 Mayıs 1994 tarihinde Diyarbakır Kulp ilçesinde askerlerce gözaltına alınan ve kendilerinden bir daha haber alınamayan İkrâm İPEK, Servet İPEK, Seyithan YOLUR'un akıbetleri soruldu.
- ♦ **25 Mayıs 2019 (537. Hafta)**- 13 Ağustos 1994 yılında Şırnak'ın Güçlükonak ilçesinde korucu olmayı reddettiği için kaçırılan ve 4 gün sonra bir arazide cenazesi bulunan Hasan Esenboğa'nın faillerinin bulunup cezalandırılması talep edildi.
- ♦ **1 Haziran 2019 (538. Hafta)**- 27 Kasım 1995 Şırnak Silopi ilçesinde ortadan kaybolan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Kamil BİLGEÇ'in akıbeti soruldu.
- ♦ **8 Haziran 2019 (539. Hafta)** - 07 Temmuz 1996 tarihinde Mardin Derik ilçesinde askerlerce gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan İsa EFE'nin akıbeti soruldu.
- ♦ **15 Haziran 2019 (540. Hafta)** - 1980 yılında Diyarbakır'ın ilinde takip edildiği sivil giyimli kişiler tarafından kaçırılan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Recep İkinçisoğlu'nun akıbeti soruldu.
- ♦ **22 Haziran 2019 (541. Hafta)** - 1994 yılında Batman'da Hizbullah örgütü tarafından kaçırılan ve en son bir sığınakta izine rastlanan ancak kendisinden bu güne kadar bir daha haber alınamayan Zeynel Kürsepi'nin akıbeti soruldu.
- ♦ **29 Haziran 2019 (542. Hafta)** - 1993 yılında Diyarbakır ili Çınar ilçesi Dikmetaş (Qerqatê) köyünde, askerlerce gözaltına alınan, 13 gün sonra ise aileye öldüğü bildirilen ve cesedinde işkence izlerine rastlanan Mehmet Sıddık Öncü'nün faillerinin bulunarak cezalandırılması talep edildi.

- ◆ **6 Temmuz 2019 (543. Hafta)** - 5 Temmuz 1991 tarihinde evinden zorla alınan ve 7 Temmuz günü Elazığ Maden ilçesi yakınlarında bir köprü altında vahşice işkence edilmiş cenazesi bulunan HEP İl Başkanı Vedat AYDIN anılıp faillerinin cezalandırılması istendi.
- ◆ **13 Temmuz 2019 (544. Hafta)** - 13 Temmuz 1994 tarihinde Şırnak'ın Cizre ilçesinde bekçilik yaptığı kamyon garajına güvenlik güçleri tarafından yapılan baskın sonrası gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Ebubekir ARAS'ın akıbeti soruldu.
- ◆ **20 Temmuz 2019 (545. Hafta)** - 20 Ağustos 1992 tarihinde Şırnak'ta polis tarafından gözaltına alındıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Mehmet Ertak'ın hikâyesi kamuoyu ile paylaşıldı.
- ◆ **27 Temmuz 2019 (546. Hafta)** - 26 Ağustos 1996 tarihinde Hakkari Oltuca köyünde askerlerce gözaltına alınan ve kendilerinden bir daha haber alınamayan Ahmet Bozkır, Halit Ertuş, Lokman Kaya, Selahattin Aşkan ve Süleyman Tekin'in akıbetleri soruldu.

- ◆ **3 Ağustos 2019 (547. Hafta)** - 01 Ağustos 1999 tarihinde Diyarbakır'da ortadan kaybolan ve kendisinden bir daha haber alınamayan İskan CAN2ın akıbeti soruldu.
- ◆ **10 Ağustos 2019 (548. Hafta)** - 1994 yılında Diyarbakır'ın Dağkapı semtinde silahlı sivil kişiler tarafından kaçırılan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Ali Tekdağ'ın akıbeti soruldu.

- ♦ **17 Ağustos 2019 (549. Hafta)** – 18 Ağustos 1994 tarihinde Diyarbakır/Hani/Akçayurt Köyünde helikoptere zorla bindirilen ve kendisinden bir daha haber alınamayan Mehmet GÜNKAN'ın akıbeti soruldu.
- ♦ **24 Ağustos 2019 (550. Hafta)** – eylemde, 6 Eylül 1992 tarihinde Cizre'de kaybedilen ve bir süre sonra cansız bedeni elleri arkadan bağlı bir şekilde bulunan zihinsel engelli Mesut DÜNDAR' için adalet talep edildi.
- ♦ **31 Ağustos 2019 (551. Hafta)** – 18 Mart 1993 tarihinde Diyarbakır Hazro ilçesinde gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Ahmet ŞAHİN'in akıbeti soruldu.
- ♦ **7 Eylül 2019 (552. Hafta)**- 4 Eylül 1993 yılında Batman'da katledilen DEP Milletvekili Mehmet Sincar anıldı.
- ♦ **14 Eylül 2019 (553. Hafta)**- 1994 yılında Silvan'da beyaz bir torosla kaçırılan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Ahmet Bıçimli'nin akıbeti soruldu.
- ♦ **21 Eylül 2019 (554. Hafta)**- 1995 yılında Diyarbakır ili Silvan ilçesi Eşme köyünde başlatılan askeri operasyon sonrası çıkan çatışma sırasında gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Ali İhsan Dağlı'nın akıbeti soruldu. Yine 20 Eylül 1992 tarihinde Diyarbakır Seyrantepe'de katledilen Musa ANTER için adalet talep edildi.
- ♦ **28 Eylül 2019 (555. Hafta)**- Eylemde, 1994 yılında Diyarbakır'ın Hani İlçesi Kaledibi Köyü Diktaş Mezrasında askerlerce gözaltına alındıktan sonra 39 gün sonra köyün bir kilometre ilerisinde cenazeleri bulunan ve kuzen olan Mehmet Yanen ve Hasan Kanat'ın faillerinin bulunup cezalandırılması talep edildi.
- ♦ **5 Ekim 2019 (556. Hafta)**- 01 Şubat 1993 tarihinde Şırnak İli Cizre İlçesi Dirsekli Köyü Kurtuluş Mezrasında askeri kıyafetli kişiler tarafından alınan ve bir süre sonra cenazeleri bulunan Tahir Koçu / Emin Savgat adlı kişileri için adalet talep edildi.
- ♦ **12 Ekim 2019 (557. Hafta)**- 1995 yılında askerlik yaptığı Kilis 1. Hudut Taburu'ndan kaçtığı iddia edilen ve bu güne dek kendisinden haber alınamayan Yavuz Kaynar'ın akıbeti soruldu.
- ♦ **19 Ekim 2019 (558. Hafta)**- 19 Ekim 1995'te İstanbul'da gözaltına alınıp kendilerinden bir daha haber alınamayan Fehmi Tosun ve Hüseyin Aydemir'in akıbetleri soruldu
- ♦ **26 Ekim 2019 (559. Hafta)**- 17 Ağustos 1995 tarihinde Kızıltepe Viranşehir karayolu üzerinde seyir halinde iken yol üstünde bulunan Şavelat Jandarma kontrol noktasında otobüsten indirilerek gözaltına alınan ve bu güne dek kendisinden haber alınamayan Abdurrahim DEMİR'in akıbeti soruldu.
- ♦ **2 Kasım 2019 (560. Hafta)**- 04 Kasım 1994 yılında ev baskını sırasında Rama-

zan TEKİN ile birlikte gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınmayan Mehmet Şirin Bayram'ın akıbeti soruldu. Mehmet Şirin BAYRAM'ın ailesinin de katıldığı eylemde faillerin bulunması ve cezalandırılması istendi.

- ♦ **9 Kasım 2019 (561. Hafta)-** 29 Kasım 1994 tarihinde Diyarbakır'da kendisinden bir daha haber alınamayan Ender TOĞÇU'nun akıbeti soruldu.
- ♦ **16 Kasım 2019 (562. Hafta)-** 1994 yılında Diyarbakır'ın Dağkapı semtinde silahlı sivil kişiler tarafından kaçırılan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Ali Tekdağ'ın akıbeti soruldu.
- ♦ **23 Kasım 2019 (563. Hafta)-** 25 Eylül 1995 tarihinde Diyarbakır Hazro İlçesi Sarıerik köyünde askerlerce gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınmayan İbrahim GÜNDEM'in akıbeti soruldu.
- ♦ **30 Kasım 2019 (564. Hafta)-** 28 Kasım 2015 tarihinde Sur'da katledilen Diyarbakır Baro Başkanı Tahir Elçi'nin faillerinin açığa çıkartılması talep edildi.
- ♦ **7 Aralık 2019 (565. Hafta)-** Eylemde 6 Aralık 1993 tarihinde Şanlıurfa Siverek ilçesinde asker, polis ve korucular tarafından evinden alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Hüseyin TAŞKAYA'nın ekibeti soruldu.
- ♦ **14 Aralık 2019 (566. Hafta)-** 10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası kapsamında cezasızlıkla ilgili STK'larla birlikte ortak basın metni paylaşıldı. Yapılan açıklamanın ardından, 1991 yılında Diyarbakır'daki evinden gece yarısı telsizli kişilerce götürülen ve 2 gün sonra Elazığ'ın Maden ilçesinde bir köprü altında vahşice işkence edilmiş cenazesi bulunan insan hakları savunucusu ve siyasetçi Vedat Aydın, mezarı başında anıldı.

- ◆ **21 Aralık 2019 (567. Hafta)**- 24 Aralık 1994 yılında gözaltında kaybedildiğinde Türkiye Öğrenci Dernekleri Federasyonu Başkanı olan İsmail Bahçeci'nin akıbeti soruldu.
- ◆ **28 Aralık 2019 (568. Hafta)**- Eylemde Roboski'de katledilenlerin anılması ile birlikte 1997 yılında Diyarbakır ilinde silahlı sivil polisler tarafından gözaltına alındıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Mehmet Özdemir'in akıbeti soruldu.
- ◆ **4 Ocak 2020 (569. Hafta)**- 1995 yılında Mardin ili Kızıltepe ilçesi Tilzerin köyünde asker tarafından düzenlenen operasyonda gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Mehmet Emin Abak'ın akıbeti sorulurken, gözaltında işkence ile katledilen ve su kuyusuna atılan Abak'ın kuzeni, Mahmut Abak'ın ise faillerinin bulunup yargılanması talep edildi.

- ◆ **11 Ocak 2020 (570. Hafta)**- Eylemde, 1994 yılında Diyarbakır'ın Çınar ilçesinde kaybedilen Ömer Öner ve Nuri Dayan'ın akıbeti soruldu.
- ◆ **18 Ocak 2020 (571. Hafta)**- 22 Şubat 1994 yılında Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde silahlı ve kar maskeli kişilerce kaçırıldıktan sonra katledilen Mehmet Zeki Yılmaz'ın faillerinin bulunup cezalandırılması talep edildi.
- ◆ **25 Ocak 2020 (572. Hafta)**- Eylemde, 1993 yılında Bingöl'den Diyarbakır'a tedavi amacıyla giden ve kendisinden bir daha haber alınamayan Halim HALICIOĞLU'nun akıbeti soruldu.

- ◆ **1 Şubat 2020 (573. Hafta)**- 28 Ağustos 1994 tarihinde Batman'ın Kozluk ilçesinde öldürülen M. Emin ÇELİK için adalet istendi.
- ◆ **8 Şubat 2020 (574. Hafta)**- 1994 yılında Diyarbakır'dan Lice'ye gittiği sırada yol kontrolü yapan askerler tarafından “*Siz gidin Ahmet bizim misafirimizdir*” diyerek gözaltına alındıktan sonra zorla kaybettirilen Ahmet Tekin'in akıbeti soruldu.
- ◆ **15 Şubat 2020 (575. Hafta)**- 17 Şubat 1992 yılında Mardin'in Nusaybin ilçesinde köy koruluğu dayatmalarına karşı protesto gösteri düzenleyen kitleye açılan ateş sonucu yaşamını yitiren Bedriye Gümüş adlı kadın ve 5 köylünün faileri soruldu.
- ◆ **22 Şubat 2020 (576. Hafta)** - 1 Şubat 1994 tarihinde Cizre'de askerler, özel harekâtçılar ve polisler birlikte düzenlenen bir operasyon sırasında beyaz Toros araçla evinden alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Kemal MÜBARİZ'in akıbeti soruldu.
- ◆ **29 Şubat 2020 (577. Hafta)** - 1994 yılında İstanbul'da gözaltına alındıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Cüneyt Aydınlar'ın akıbeti soruldu.
- ◆ **7 Mart 2020 (578. Hafta)** - Eylemde 90'lı yıllarda gözaltında kaybedilen ve faili meçhule kurban giden kadınlar için adalet talep edildi.

- ◆ **14 Mart 2020 (579. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni ile ertelendi.

- ♦ **21 Mart 2020 (580. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılansın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. Konu ile ilgili yazılı açıklama paylaşıldı.
- ♦ **28 Mart 2020 (581. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılansın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. Yazılı olarak; 9 Şubat 1994 yılında Mardin Kızıltepe ilçesine bağlı Kengerli köyünde yüzleri maskeli, ellerinde uzun namlulu silahlar taşıyan kişilerce evinden zorla alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Yusuf TUNÇ’un akıbeti soruldu.
- ♦ **4 Nisan 2020 (582. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılansın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. Yazılı olarak; 1994 yılında Diyarbakır ili Lice ilçesinde asker kaçağı olduğu gerekçesiyle askerler tarafından gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Aydın TEKAY’ın akıbeti soruldu.
- ♦ **11 Nisan 2020 (583. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılansın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Twitter hesabı üzerinden paylaşılan videoda; 1992 yılında Diyarbakır’ın Silvan İlçesinde, mezarlık dönüşünde kimliği belirsiz kişilerin saldırısı sonucu kurşunlanarak katledilen Abdulsamet Çiçek’in faillerinin ortaya çıkarılarak, cezalandırılması talep edildi.
- ♦ **18 Nisan 2020 (584. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılansın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Twitter hesabı üzerinden paylaşılan videoda; 08 Temmuz 1995 tarihinde Mardin İli Kızıltepe İlçesinde evine beyaz toros arabayla gelen dört silahlı kişi ile zorla kaybettirilen Hüseyin ERTAŞ’ın akıbeti soruldu.
- ♦ **25 Nisan 2020 (585. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılansın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Twitter hesabı üzerinden paylaşılan videoda; 1996 yılında kaybedilen Orhan Yakar’ın akıbeti soruldu.
- ♦ **2 Mayıs 2020 (586. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılansın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Twitter hesabı üzerinden paylaşılan videoda; 15 Ekim 1994 yılında Dersim’in Hozat ilçesine bağlı Taşıtlı(-Torut) köyünden operasyona çıkan askerler tarafından kendilerine kılavuzluk etmesi için zorla evinden alınan ve bir daha kendisinden haber alınamayan 61 yaşındaki Nazım GÜLMEZ’in akıbeti soruldu.

- ♦ **9 Mayıs 2020 (587. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Twitter hesabı üzerinden paylaşılan videoda; 28 Ağustos 1992’de Silvan ilçesi Yukarı Veysi Köyünde işkence edilerek katledilen M. Habip Fidancı, M. Nuri Fidancı, Ahmet Fidancı ve Vedat Fidancı’nın faillerinin bulunup cezalandırılması istendi.
- ♦ **16 Mayıs 2020 (588. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Diyarbakır Şubesinde “17-31 Mayıs Uluslararası Gözaltında Kayıplara Karşı Mücadele Haftası” münasebeti nedeni ile basın açıklaması yapıldı.
- ♦ **23 Mayıs 2020 (589. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Twitter hesabı üzerinden paylaşılan videoda; 24 Mayıs 1994 yılında Diyarbakır ili Kulp ilçesinde askerlerce alıkonulan ve 2004 yılında bir toplu mezarda kemiklerine rastlanan Mehmet Selim, Hasan ve Cezayir Örhan’ın failleri soruldu.
- ♦ **30 Mayıs 2020 (590. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Twitter hesabı üzerinden paylaşılan videoda; 21 Mart 1995 yılında kaçırılarak kaybedilen ve 2 ay sonra kimsesizler mezarlığında cenazesine ulaşılan Hasan OCAK’ın faillerinin bulunması istendi.
- ♦ **6 Haziran 2020 (591. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Twitter hesabı üzerinden paylaşılan videoda; Kasım 1994 tarihinde Mardin Midyat ilçesine bağlı Doğançay Köyünde Midyat İlçe Jandarma Karakolu’nda görevli asker ve korucular tarafından evine yapılan baskın sonrası gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınamayan Nihat AYDOĞAN’ın akıbeti soruldu.
- ♦ **13 Haziran 2020 (592. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Twitter hesabı üzerinden paylaşılan videoda; 01 Nisan 1994 tarihinde Şırnak’ın Cizre ilçesinde beyaz toros marka bir araçtan inen eli telsizli ve silahlı üç kişi tarafından zorla kaybedilen Ahmet BULMUŞ’un akıbeti soruldu.
- ♦ **20 Haziran 2020 (593. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “Kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Twitter hesabı üzerinden

paylaşılan videoda; 15 Ağustos 1995 tarihinde Hakkâri Çukurca ilçesinde gözetiminde kaybettirilen Hacı Ahmet ER'in akıbeti soruldu.

♦ **27 Haziran 2020 (594. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Twitter hesabı üzerinden paylaşılan videoda; 04 Kasım 1994 yılında ev baskını sırasında Ramazan TEKİN ile birlikte gözaltına alınan ve kendisinden bir daha haber alınmayan Mehmet Şirin Bayram'ın akıbeti soruldu.

♦ **4 Temmuz 2020 (595. Hafta)** - Derneğimiz tarafından düzenlenen “kayıplar Bulunsun, Failler Yargılsın” adlı oturma eylemi, Koronavirüs (Covid-19) salgın hastalık nedeni kitlesel olarak gerçekleştirilmedi. İHD Twitter hesabı üzerinden paylaşılan videoda; Temmuz 1991 tarihinde evinden zorla alınan ve 7 Temmuz günü Elazığ Maden ilçesi yakınlarında bir köprü altında vahşice işkence edilmiş cenazesi bulunan HEP İl Başkanı Vedat AYDIN anılıp faillerinin cezalandırılması istendi.

İŞKENCEYİ ÖNLEME KOMİSYONU

Komisyon Üyeleri

Ezgi Sıla DEMİR, Yakup GÜVEN

İşkence, devletler veya devlet erkini kullanan güçler tarafından bireylerin, ruhsal veya fiziksel olarak algılama yeteneklerinin azalması veya ortadan kaldırılmasını hedefleyen eylemler bütünüdür. Fiziksel veya psikolojik olması fark etmeksizin ruhsal, göz korkutma, caydırma, intikam alma, cezalandırma veya bilgi toplama aracı olarak bilinçli bir şekilde insanlara acı çektirmede kullanılan faaliyetler işkence kapsamındadır.

İşkence; insanlık suçudur, insanlığa karşı suçtur. Bu nedenle işkence sadece bireye değil, tüm insanlığa karşı işlenmiş bir saldırı olarak kabul edilir. İşkencenin faili, ancak kamu gücünü kullanan kişiler olabilir.

Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre kamu gücünü kullanan kişilerin; hücrede tutma, küfür ve hakaret-aşağılama, kendisine veya yakınlarına yönelik öldürme tehdidi, işkenceye görsel/işitsel tanıklık ettirme, yüksek sesle müzik ve marş dinletme, anlamsız istemlere itaat etmeye zorlama, ajanlık teklifi, göz bağlama, tokat, tekme, yumruk, vücudun tek bir noktasına sürekli vurma, haya burma, falaka-cop-sopa-kırbaç-hortum vb. ile dövme, saç-sakal-bıyık yolma, sıkı kelepçe uygulaması, boğma girişi, kesici alet-ateşli silah- plastik mermi- biber gazı kapsülü vb. ile yaralama, aşırı fiziksel aktiviteye zorlama, sözlü cinsel taciz, cinsel içerikli hakaret, cinsel saldırı/tecavüz tehdidi, fiziksel cinsel taciz, makat araması, çıplak arama, soyma, sürtünme, tecavüz, el ve ayağa ters kelepçe, askı, düz askı ya da çarmih, ayakta ters askı, uzun süre aynı pozisyonda durmaya zorlama, göz yaşartıcı kimyasallar, havasız bırakma, soğuk-sıcak ortamda

bekletme, basınçlı-soğuk su, elektrik, işeme ve dışkılamanın engellenmesi, yeme içmenin kısıtlanması, hücrede tecrit, hijyen koşullarının sağlanmaması, uyutma, sağlığa erişimin engellenmesi, bilmediği ilacı içmeye zorlama gibi eylemleri işkence ve kötü muamele kapsamına girmektedir.

Genellikle suçu ikrar etme veya işlenmiş suç ile ilgili delil toplamak için yapılan işkence 5237 sayılı yeni TCK'nın 94. Maddesinde suç olarak kabul edilip, "Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanması yol açacak davranışlar" olarak tanımlanmıştır. Ancak işkence ile mücadele için yasaların değiştirilmesi olumlu olmakla birlikte tek başına yeterli olmamaktadır. Zira yapılan yasal değişikliklere rağmen uygulamada işkence failleri halen cezasız bırakılmakta, faillerin tespit edilip cezalandırılması konusunda gerekli hassasiyet gösterilmekte yapılan işkencelere göz yumulmamaktadır.

İşkence ile mücadelede hakim ve savcılara, avukatlara büyük iş düştüğü gibi, işkencenin tespit edilmesi açısından doktorlara büyük iş düşmektedir. Bu nedenle doktorlar bu konularda eğitime tabi tutulmalı, İstanbul Protokolüne uygun davranılmalıdır. Gözaltına alınan şahısların doktor kontrolü zorunlu olduğu için, doktorların göz yummamaları halinde işkencecilerin tespit edilip cezalandırılması kolay olacak ve böylelikle yeni vakaların önüne geçilecektir.

Kürt meselesinin demokratik müzakere ve diyalog yöntemi ile çözümüne yönelik 2013-2015 yılları arasında sürdürülen çatışmazlık halinin, 24 Temmuz 2015 tarihinde başlayan silahlı çatışmalar, şehir merkezinde başlatılan askeri operasyon ve süresiz ve kesintisiz sokağa çıkma yasakları ile son bulması ve 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişiminin ardından hükümetin izlediği politikalar, ilan edilen Kanun Hükmünde Kararnameler, kolluk gücüne verilen sınırsız yetkiler ve cezasızlık politikaları son yıllarda işkence ve kötü muamele gördüğü beyanıyla kurumumuza müracaat eden başvuru sahiplerinin sayısını arttırmış, bu artış 2018-2020 yılları arasında da istikrarını korumuştur.

Komisyonumuzca, İHD Diyarbakır Şubesine başvuruda bulunarak işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını beyan eden başvuru sahiplerine hukuki yardımda bulunulmuş, suç duyurusunda bulunularak dava süreci takip edilmiştir. Ayrıca mağdur başvuru sahipleri, tedavilerinin yapılması için TİHV'e yönlendirilmiştir.

Şubemize Yapılan İşkence-Kötü Muamele Başvuruları

- ♦ 01.06.2018-31.12.2018 tarihleri arasında, İşkence veya Kötü Muamele gördüğü şikayetiyle şubemize başvuran başvuru sayısı 48 olmuştur.
- ♦ 2019 yılında toplam 138 başvuru mezkur iddiayla şubemize başvurmuş, hukuki yardım talep etmiştir.
- ♦ 01.01.2020-31.06.2020 arasında 66 mağdur işkence ve kötü muameleye uğra-

diğı iddiasıyla şubemize başvurmuştur.

İşkence Komisyonu tarafından takip edilen dosyalar ve yapılan işlemler;

- ◆ Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı ... soruşturma numaralı, (Bat Ailesi)
- ◆ Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı ... soruşturma numaralı, müşteki Mehmet Ali TEKİR
- ◆ Lice Cumhuriyet Başsavcılığı ... soruşturma numaralı, müşteki İrfan Uğurlayan
- ◆ Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı ... soruşturma numaralı, müştekiler Hayriye TÜRKEKUL, Aysel TUFAN, Yaşar AKBOĞA, Rabia ATAŞ.
- ◆ Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı ... soruşturma numaralı, müşteki Muhammed Emin CURA.
- ◆ Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı ... soruşturma numaralı, müşteki Halit Eray TOSUN, Koray TOSUN.
- ◆ Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı ... soruşturma numaralı, müşteki Osman Gökalp.

İşkence Komisyonu tarafından gerçekleştirilen etkinlikler şu şekildedir;

- ◆ **26 Haziran 2018 tarihinde**, İşkence Görenlerle Dayanışma Günü nedeniyle; İHD Diyarbakır Şubesi öncülüğünde TİHV, Diyarbakır Barosu, Diyarbakır Tabip Odası, Hak İnisiyatifi Diyarbakır Temsilciliği ile birlikte 26 Haziran İşkenceye Karşı Mücadele ve İşkence Görenlerle Dayanışma Günü nedeniyle, Türkiye İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır Temsilciliği binasında basın açıklaması yapıldı.

- ◆ **26 Haziran 2019 tarihinde**, İşkence Görenlerle Dayanışma Günü nedeniyle; İHD Diyarbakır Şubesi öncülüğünde TİHV, Diyarbakır Barosu, Diyarbakır Tabip Odası, Hak İnisiyatifi Diyarbakır Temsilciliği ile birlikte 26 Haziran İşkenceye Karşı Mücadele ve İşkence Görenlerle Dayanışma Günü nedeniyle, “İşkence Bir

“İnsanlık Suçudur!” pankartı açılarak basın açıklaması yapıldı.

- ◆ **8 Aralık 2019 tarihinde** Diyarbakır’ın Merkez Kayapınar, Bağlar ve Çınar ilçelerinde, Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığı ekiplerince başlatılan operasyon sırasında düzenlenen baskınlarında 20 kişinin gözaltına alındığı öğrenildi. Çınar ilçesine bağlı Çakırtutmaz (*Misêrîkê*) ve Kılıçkaya (*Kerrik*) köylerine düzenlenen ev aramalarında ise, gözaltına alınan yurttaşların işkence ve kötü muameleye maruz kaldığına yönelik iddialar üzerine heyet kurulmuş ve inceleme için köylere gidilmiştir. Operasyon sırasında yurttaşların işkence ve kötü muameleye maruz kaldıklarına yönelik iddiaların derneğimize bilgi olarak ulaşması üzerine İHD Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu Üyemiz, Kılıçkaya köyüne giderek inceleme ve tespitlerde bulunmuştur.
- ◆ **23 Şubat 2019 tarihinde** komisyon üyemiz Avukat Yakup Güven tarafından Mezopotamya Ajansına “ajanlık dayatması” konulu röportaj verildi.
- ◆ **23 Haziran 2020 tarihinde**, dernek şube binasında 2010-2019 tarihleri arasında ilişkin hazırlanan 10 yıllık “fiziki şiddet” raporu basın açıklamasıyla kamuoyuna sunuldu.

- a. **26 Haziran 2020 tarihinde** İşkence Görenlerle Dayanışma Günü nedeniyle; İHD Diyarbakır Şubesi öncülüğünde TİHV, Diyarbakır Barosu, Diyarbakır Tabip Odası, Hak İnisiyatifi Diyarbakır Temsilciliği ile birlikte 26 Haziran İşkenceye Karşı Mücadele ve İşkence Görenlerle Dayanışma Günü nedeniyle, Türkiye İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır Temsilciliği binasında basın açıklaması yapıldı.

KADIN KOMİSYONU

Komisyon Üyeleri

Avukat Derya YILDIRIM, Avukat Gurbet YAVUZ, Avukat Hediye SALTAN, Ezgi Sıla DEMİR, Yüksel ASLAN ACER, Gülesra GÜLLÜ, Diren BALSAK ÖZKAN, Aynur ÜLGEN

Derneğimiz kurulduğu günden bu yana tek ve belirleyici amacı “insan hak ve özgürlükleri” konusunda çalışmalar yapmaktır. Bu amaçla kadın komisyonumuz kadının insan haklarını savunmak için faaliyetlerde bulunarak toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadına ve çocuklara yönelik fiziksel ve cinsel şiddet, kadın cinayetleri, işkence ve kötü muamele, ifade ve düşünce özgürlüğü konularında çalışmalar yürütmüş, meydana gelen hak ihlallerini gerek hukuki destek ve gerekse de raporlama çalışmalarıyla gündemine almış ve kamuoyu oluşturmaya çalışmıştır. Kadınlara yönelik gerçekleşen hak ihlallerinin önlenmesi ve yasa yapıcı mekanizmaların harekete geçmesini sağlamak amacıyla, çeşitli çalışma ve kampanyalarda bulunmuştur.

Yine kadınların siyasal ve ekonomik yaşama katılmasının önündeki engellerin ve sorunların ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak amacıyla oluşturulan kadın dayanışma ağları ve platformlarla işbirliği yapmış, ortak çalışmalarda bulunmuştur.

Kadınların maruz kaldıkları hak ihlallerine karşı farkındalığı arttırmak amacıyla, komisyonumuz tarafından eğitim çalışmaları yapılmış, panel ve seminerler gibi toplantılarla kadınların hak arama bilincinin gelişmesi ile yaşadıkları hak ihlalleri karşısında başvurabilecekleri merciler hakkında bilgi verilerek katkıda bulunulmuştur.

Komisyon tarafından yürütülen çalışmalar şu şekildedir;

2018 yılı içerisinde kadın kurumlarına ziyaretler yapılarak kadın kurumları arasında iletişimin güçlenmesi ve dayanışması sağlanmıştır. Bu kapsamda TMMOB, Tabipler Odası, Diyarbakır Barosu, DİSA, SES, KESK ve Eğitim Sen kadın komisyonlarıyla görüşülmüştür.

- ♦ **23 Haziran 2018 tarihinde** Berlin Kadın Temsilciler heyeti, 24 Haziran seçimlerini izleme faaliyetleri kapsamında derneğimizi ziyaret etti.
- ♦ **21 Ekim 2018** tarihinde kadın komisyonu toplantısı yapıldı.
- ♦ **13 Ekim 2018** tarihinde kadın komisyonu olarak şiddetsiz iletişim eğitimine katılım sağlandı.

- ♦ **23 Kasım 2018** tarihinde bölge kentlerinde son 1 yıldaki veriler kapsamında kadına yönelik şiddet raporu açıklandı.

- ♦ **24 Kasım 2018** tarihinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi kapsamında panel yapıldı. (Şiddete Karşı Kadın Mücadelesi Yükselirken Devlet Politikası Bir İleri Üç Geri)
- ♦ **14 Aralık 2018** tarihinde kadın komisyonu toplantısı yapıldı.
- ♦ **16 Aralık 2018** tarihinde Amed spora destek amaçlı futbol müsabakasına gidildi.
- ♦ **23 Ocak 2019** tarihinde kadın komisyonu olarak toplantı alındı.
- ♦ **01 Şubat 2019** tarihinde Malatya 5. Ağır Ceza da görülen Gültan KİŞANAK ve Sebahat TUNCEL duruşmasına katılım sağlandı.
- ♦ **16 Şubat 2018** tarihinde kadın komisyonu toplantısı yapıldı.
- ♦ **28 Şubat 2019** tarihinde daha önce pazarcı kadınların yaşadığı sorunların çözümüne dair toplantılar alındı ve çalışma yerlerinde ziyaret yapıldı.

- ◆ **17 Aralık 2019 tarihinde** bileşeni olduğumuz Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ağı tarafından kadına yönelik şiddet raporu, şube binamızda bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklandı. Açıklamanın ardından, şubemiz tarafından basılan “Haklarınızı Biliyor musunuz” kitapçığı dağıtıldı.

- ◆ **7 Mart 2020 tarihinde** Diyarbakır Tabipler Odasının düzenlediği “Barış dostluk ve demokrasi” ödül törenine Jüri üyesi olarak katılım sağlandı. Sanatçı Kadir İnanır ve Barış Annelerine ödül verildi.
- ◆ **17 Ocak 2020 tarihinde** Diyarbakır geneli kurumların kadın komisyonlarıyla beraber Gülistan doku için Tunceli’ye gidilip çeşitli kurumlarla görüşmelere sağlandı.
- ◆ **20 Ocak 2020 tarihinde** Gülistan DOKU için Tunceli de yapılan görüşmelerin kamuoyuna açıklanması için basın açıklaması düzenlendi.
- ◆ **Ocak 2020 tarihinde** Diyarbakır kadın cezaevine ziyarete gidilerek cezaevinde yaşanan hak ihlallerine ilişkin görüşmelerde bulunuldu ve ilgili kurumlarla yazışmalar yapıldı.
- ◆ **10 Şubat 2020 tarihinde** kadın komisyonu toplantısı yapıldı.
- ◆ Tutuklanan Rosa kadın derneği üye ve yöneticileri cezaevinde ziyaret edildi.

Komisyonumuzca takip edilen kadın davaları:

- ◆ F.B isimli çocuğun Diyarbakır ili Kulp ilçesinde maruz kaldığı cinsel istismar dosyasının Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmekte olan davasında, derneğin müdahillik talebi kabul edildi. NOT: İlk defa bir istismar dosyasında derneğimizin müdahillik talebi kabul edildi.
- ◆ F.Ş.-R.E. (Cinsel taciz)- Diyarbakır 7 asliye Ceza Mahkemesi
- ◆ Müzeyyen Boylu (Kasten Öldürme) - Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi
- ◆ Helin Hasret Şen (Kasten Öldürme) - Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi - İlk defa sokağa çıkma yasağı uygulamalarında yaşamını yitiren birine dair dava açılmış oldu.
- ◆ E.Y (Cinsel İstismar)- Yerel mahkemede verilen 35 yıl hapis ve tutukluluk hali istinaf yargılamasında beraat ve tahliye ile sonuçlandı. Dosya şu an Yargıtay aşamasında.
- ◆ Gülistan Doku - Henüz soruşturması devam eden dosyada Gülistan Doku'nun akıbeti belli değil.
- ◆ Birçok başvuru kadın için Aile içi şiddete maruz kalmalarından dolayı 6284 sayılı yasa kapsamında koruma kararları alındı.

ÇOCUK KOMİSYONU

Komisyon Üyeleri:

Av. Ercan YILMAZ, Gülesra GÜLLÜ

Diyarbakır Şubesi Çocuk Hakları Komisyonuna Gülesra Güllü ve Avukat Ercan Yılmaz resmi olarak 15 Mayıs'ta çalışmalarına başlamıştır. İlk toplantıda şube özelinde Çocuk Hakları Komisyonu amacı, misyonu ve hedefleri belirlenmiştir. Komisyon içinde uygulanacak karar alma ve işleyiş mekanizması olarak sosyokrazi belirlenmiştir. Haftada 1 bir araya gelme, 15 günde 1 ise Çocuk Komisyonu toplantısı alma kararı alınmıştır. Ayda bir ise geribildirim çemberi ile değerlendirme toplantısı yapılacağı kararı alınmıştır. Gönüllülerle bir araya gelme ve iletişimde kalarak hedefleri sorumlulukları bölüştürme kararı alınmıştır.

Komisyonumuzun amacı her çocuğun, insan hak ve özgürlüklerinin öngördüğü ve insan onurunu koruyan bir şekilde yaşaması ve kendini gerçekleştirmesini sağlamaya destek olmaktır. Bu temelde komisyonumuzu vizyonu şu şekilde belirlenmiştir:

- ◆ Çocuk hak ihlallerine dair araştırmalar yapmak ve bunları raporlamak ve faaliyetler düzenlemek.

- ◆ Çocuk hak ihlallerine dair kamuoyunu bilgilendirme ve farkındalık oluşturmak.
- ◆ Çocuk hak ihlallerini mahkemeye taşımak ve takipçisi olmak.
- ◆ Çocuk hak ihlallerinin farkındalığı ve yapılması gerekenler konusunda eğitim içerikleri oluşturma ve projeler hazırlamak.
- ◆ Kamuoyunu bilgilendirme ve farkındalık oluşturulmasına dair etkinlik programları oluşturmak.
- ◆ Diğer STK lar ile iletişim ve dayanışma içinde olmak.
- ◆ Tüm çalışmalarını çok dilli olarak raporlama ve paylaşmak.
- ◆ Barışçıl, net ve açık bir dil kullanmak.
- ◆ Tüm çalışmalarda çocuk katılımını gözetmek.
- ◆ Sosyal medya,basın,yayın vb. kullanma ve sürekliliğini sağlamak.

Komisyonumuzun yürüttüğü çalışmalar şu şekildedir;

- ◆ **12 Haziran 2018 tarihinde** Çocuk İşçiliği ile ilgili basın açıklaması yapıldı.
- ◆ Çocuk Algısı, Çocuk Sosyolojisi Eğitimi yapıldı.
- ◆ Çocuk Katılımı ve Çocuk Hakları Eğitimi yapıldı.
- ◆ İHD Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu Üyelerinin katılımcı olduğu ve CNVC Eğitmeni Deniz Spatar sunumuyla “Barışçıl bir Dil Olarak Şiddetsiz İletişim Giriş Semineri” gerçekleştirildi.
- ◆ 1 Ekim Dünya Çocuk Gününde çocuk alanında çalışan tüm Sivil Toplum Kuruluşlarına çağrı yapılarak İHD Diyarbakır Şube binasında buluşuldu. Tanışma ve niyet çalışması yapıldı.
- ◆ **10 Ekim 2018 tarihinde** İHD Çocuk Komisyonu öncülüğünde DİYARBAKIR ÇOCUK ÇALIŞMALARI AĞI kuruldu. Ağ’a 16 STK üye oldu.
- ◆ Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağı “Çocuk Alanında Yaşanan Sorunlar” çalıştayına davet edildi. Ve ÇOCUK KOMİSYONU olarak çalıştayda hak örgütlerinin yaşadığı sorunlar ve nedenleri üzerinde sunum yapıldı.
- ◆ Ağ bünyesinde ÇOCUK DOSTU KENT STRATEJİK BELGE hazırlama çalıştay yapıldı. ÇOCUK KOMİSYONU OLARAK “Dünyada Çocuk Dostu Kent Örnekleri” ile “Neden Çocuk Dostu Bir kent?” başlığıyla sunum yapıldı.
- ◆ Çocuk Dostu Stratejik Belge kurmancıye cevriildi.

- ♦ **20 Kasım** Dünya Çocuk Hakları Günü planlaması ile;
 - ♦ Mektebim özel okulunda hak temelli masal anlatımı yapıldı ve haklarımız söyleşisi yapıldı.
 - ♦ Doğa Kolejinde haklarımız söyleşisi yapıldı.

- ♦ Basın açıklaması yapıldı.
- ♦ Dicle Fırat Kolejinde kurmenci ve Türkçe olmak üzere çocuklara çocuk hakları atölyesi yapıldı. Yine öğretmenlere çocuk katılımı atölyesi yapıldı.
- ♦ Dijital ortamda hazırlanmış hak broşürleri sosyal medyada dolaşıma sokuldu.
- ♦ Çok dilli hazırlanmış çocuk dostu hak el kitapçığı dijital formatta sosyal medyada paylaşımına sokuldu.
- ♦ **23 Kasım 2018 tarihinde** Mezopotamya ajansına cezaevinde anneleri ile birlikte tutulan çocukların durumu hakkında röportaj verildi.
- ♦ **10 Aralık** İnsan Hakları Haftasında ÇOCUK KOMİSYONU OLARAK Çocuk işçiliği, sınır başlıklı “Hatırlıyorum” filmi gösterimi yapıldı. Ardından “ÇOCUKLARIN TANIKLIĞIYLA TOPLUMSAL HAFIZA” üzerine yönetmen ile söyleşi yapıldı.
- ♦ 2018 yılı İHD Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölge Hak İhlalleri raporu yayınlandı.
- ♦ 21 Şubat Dünya Ana dil Gününde;
 - ♦ Kurmanci zazaki Arapça çocuk hakları sözleşmesi kitapçıkları basıldı ve sokakta dağıtıldı.
 - ♦ Kitapçıklar Eğitim-Sen, Özgür Okullar ve birkaç özel okula dağıtımı yapıldı.
 - ♦ Göç Vakfı ile İHD kurumu nedir ne yapar ile Çocuk Hakları üzerine söyleşi yapıldı.
 - ♦ Dicle Fırat Kolejinde hak temelli atölye yapıldı

- ◆ Eğitim-Sen Çocuk Komisyonuna “Çocuk Meclisleri ve Çocuk Katılımı” sunumu yapıldı.
- ◆ **7 Mart 2019 tarihinde** Çocuğa Karşı Şiddetti Önlemek için Ortaklık Ağının Şubat E-bülteninde Çocuk dostu Hak kitapçığıyla yer aldık.
- ◆ **16 Mart 2019 tarihinde** Bölge toplantısında Çocuk Dostu Hak el kitapçıklarımız diğer şubelerimize hediye edildi.
- ◆ **17 Mart 2019 tarihinde** Çocuk Dostu Stratejik Belgenin çocuk katılımıyla oluşturulan ayağı “Kent ve çocuk algısı” raporu yayınlandı.
- ◆ **9 Nisan 2019 tarihinde** Mardin’de annesiyle cezaevinde kalan hasta çocuk Avşin Usanmaz için basın açıklaması yapıldı.
- ◆ **12 Nisan 2019 tarihinde** Keskesor LGBTİ+ hareketi ile birlikte “Cinsel Şiddet Alanında Hak Temelli Habercilik” eğitimine ev sahipliği yapıp eğitime katılımcı olundu.
- ◆ Nisan ayında Şehir Plancıları Odasının “KENT VE ÇOCUK” başlıklı paneline konuşmacı olarak katıldık. Raporlarımızı paylaştık.
- ◆ **23 Nisan 2019 tarihinde** yeni yaşam gazetesine çocuk işçiliği konusunda röportaj verildi.
- ◆ **28 Nisan 2019 tarihinde** Eğitim-Sen Kadın Meclisi tarafından düzenlenen atölyede “CİNSEL İSTİSMARA ÇÖZÜM ADALET KORUMA VE REHABİLİTASYON” İLE “ÇOCUK KORUMA KANUNU” başlıklarıyla sunum yaptık.
- ◆ **19 Mayıs 2019 tarihinde** Rengarenk Umutlar Derneği tarafından gerçekleştirilen “BARIŞ ATÖLYESİ” çalışmasına “Barış ve Çocuk” başlığıyla katılım sağlandı.
- ◆ **10 Haziran 2019 tarihinde** SUR ÇOCUK FESTİVALİ kapsamında düzenlenen STK ve vekillerin katılımıyla oluşturulan Çocuk Forumuna “ÇOCUK-KENT VE HAKLARI” başlığıyla sunum yaptık.
- ◆ **21 Temmuz 2019 tarihinde** Rengarenk Umutlar Derneği tarafından düzenlenen “BARIŞ ATÖLYESİ” çalışmasına katılım göstererek modül yazılması konusunda sorumluluk aldık.
- ◆ **22 Temmuz 2019 tarihinde** “MAYIN İNSAN HAKLARI SORUNUDUR” başlığıyla Çocuk Ağı ile birlikte metin hazırladık. Yayınladık.
- ◆ **5 Ağustos 2019 tarihinde** Hakkari’de yaşamını yitiren Vedat Ekinci ‘nin ailesini oluşturulan komisyonla ziyaret ettik.
- ◆ **1 Ekim 2019 tarihinde** Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağı yıldönümünde buluşmaya katıldık.
- ◆ **18 Ekim 2019 tarihinde** İHD şubelerle “ÇOCUKLAR İÇİN HAREKETE GEÇ!” bil-

dirgesi çok dilli olarak yayınlandı.

- ♦ **19 Kasım 2019 tarihinde** İHD Genel Merkezi ve tüm şubeler tarafından, 20 Kasım BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 30. yıldönümü nedeniyle eş zamanlı ortak basın toplantıları düzenlendi.

- ♦ **20 Kasım** Çocuk Hakları Gününe özel yapılan çalışmalar :
 - ♦ Çok dilli basılmış Çocuk Hakları El Kitapçığı Diyarbakır'da Çocuk Her Yerde Derneğinde dağıtılarak "Çocuk Hakları" söyleşisi yaptık.
 - ♦ Diyarbakır Çocuk Ağı ile birlikte hazırladığımız "Mayın-Çatışma Atığı- Zırhlı Araç Çarpması" sonucu yaşanan hak ihlallerinin çok boyutlu incelenmesi adına bilgi notu paylaştık.
 - ♦ Basın toplantısı düzenlendi.
 - ♦ Simya Kolejinde çocuklarla çocuk hakları söyleşisi gerçekleştirildi.
 - ♦ Çocuklarla hakları çalışabilmek adına öneri kitap listeleri yayınlandı.
 - ♦ Amed Şehir Tiyatrosunda üyelerimiz ve çocuklar için Kürtçe Çocuk Oyunu sahnelendi.
- ♦ **10 Aralık** İnsan Hakları Haftasında Amerina Kültür Kolejinde çocuklara Çocuk Hakları söyleşisi yapıldı. Ve çok dilli kitapçıklar dağıtıldı.
- ♦ **04 Şubat 2020 tarihinde** DW Türkiye ajansına zırhlı araçların neden olduğu ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin röportaj verildi.
- ♦ **23 Mart 2020 tarihinde** merkezi çocuk komisyonumuz öncülüğünde ve Türkiye genelinde 52 kurumun imzacı olduğu 'Yüzünüzü Çocuklara dönün' başlıklı bir

basın metni ile sınır kapılarında bekletilen sığınmacı çocukların durumuna ilişkin açıklama yapıldı.

- ♦ **25 Mart 2020 tarihinde** üyesi olduğumuz Diyarbakır Çocuk Çalışmaları Ağı ile birlikte Covid19 salgını nedeniyle risk altında olan çocukların cezaevlerinden tahliye edilmesini talepli açıklama yapıldı.
- ♦ **22 Nisan 2019 tarihinde** Jinnews haber ajansına çocuk istismarı ile mücadele konusunda röportaj verildi.
- ♦ **23 Nisan 2020 tarihinde** Artı TV canlı yayınına katılım sağlanıp, pandemi sürecinde çocukların yaşadığı hak ihlalleri konusunda değerlendirmelerde bulunuldu.
- ♦ **10 Mayıs 2020 tarihinde** Mardin İli Nusaybin ilçesinde kolluk görevlileri tarafından şiddete uğrayan çocuğun yaşadığı olaya ilişkin kınama ve etkili bir soruşturma talepli açıklama yapıldı.
- ♦ **14 Mayıs 2020 tarihinde** Mezopotamya ajansına, kolluk görevlileri tarafından şiddet uygulanan çocukların durumu hakkında röportaj verildi.
- ♦ **12 Haziran 2020 tarihinde** Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele günü vesilesiyle merkezi çocuk komisyonumuz ile koordineli bir basın açıklaması yapıldı.
- ♦ **26 Haziran 2020 tarihinde** Mezopotamya ajansına Eylem OYUNLU isimli kadının 2 çocuğu ile birlikte tutuklanması hakkında röportaj verildi,
- ♦ **09 Ağustos 2020 tarihinde** Mezopotamya ajansına istismar faillerine idam cezası verilmesi tartışmalarına karşılık röportaj verildi.

İnsan Hakları Derneği Çocuk Komisyonu Mayıs 2018 tarihinde oluşturduğu vizyon, amaç ve hedeflerine 2018 Mayıs- 2020 Mayıs tarihleri arasında ulaşmaya çalışmış ve vizyona katkı sağlayacak bir çok çalışmalarda ortaklık yapmıştır. Yapılan çalışmalar kolektif bir bilinçle hayata geçirmeye çalışmış, çocuğun üstün yararını gözeterek tüm çalışmalarının yöntemini ve usulünü belirlemiştir. Kentin diğer dinamiklerini her zaman göz önünde tutarak, çocuk alanında çalışma yürüten tüm STÖ, sendika ve meslek kurumlarıyla dayanışma içinde olmuştur. Hak Savunuculuğunu hem hukuki alanda hem de sosyal alanda devam ettirmeye çaba göstermiş, kamuoyu oluşturmak adına sosyal medya vb araçları aktif kullanmaya özen göstermiştir.

İNSAN HAKLARI AKADEMİSİ

Diyarbakır Akademi Komisyonu Üyeleri:

Mustafa ALTINTOP, Abdülmenaf GÜR, Ezgi Sıla DEMİR, Ömer SAMAN

İnsan Hakları Akademisi Diyarbakır Birimi 2018-2020 yılları arasında insan hakları konularında panel, sempozyum, eğitim, vaka atölyelerinin yer aldığı İnsan Hakları Okulu programı ve uzun yıllar insan hakları savunuculuğu yapmış hak savunucularıyla dernek yöneticilerini buluşturan İnsan Hakları Sohbetleri (İHS) programı olarak iki temel üzerine faaliyetler gerçekleştirmiştir. Bu iki program dı-

şında spesifik konularda okuma ve tartışma atölyeleri düzenlenmiş, iç eğitimler organize edilmiştir. İnsan Hakları Akademisi Diyarbakır Birimi olarak ülkemizdeki birçok insan hakları kurumunun yer aldığı İnsan Hakları Eğitim Ağı'nın (İHEA) bir üyesi olmaya başlanmış ve ağ çalışmalarına katkı sunmuştur.

İnsan Hakları Okulu etkinlikleri kapsamında 27 Ekim 2018 tarihinde Uzm. Sosyal Çalışmacı Mustafa Altıntop ve Psikolog Beritan Güneş tarafından dernek yöneticilerine ve kentteki çeşitli sivil toplum örgütlerinin yöneticilerine yönelik “Temel İnsan Hakları ve Ayrımcılıkla Mücadele” Eğitimi verilmiştir. Eğitimde temel İnsan Hakları Kavramları, İnsan Hakları Tarihçesi LGBTIQ+ ve toplumsal cinsiyet kavramları ele alınmış, Vaka Atölyeleri düzenlenmiştir.

- ♦ **1 Aralık 2018 tarihinde** Demos Araştırma Merkezi adına “Barış ve Toplumsal Cinsiyet: Kolombiya Barış Süreci” isimli araştırmayı yapan Güneş Daşlı ve Nisan Alıcı yaptıkları araştırmayı düzenlediğimiz etkinlikte araştırmaya ilgi duyan katılımcılara aktardılar.
- ♦ **5 Ocak 2019 tarihinde** günü dernek yöneticilerine yönelik Kapasite Geliştirme eğitimi düzenledik. Eğitimci olarak Hakan Ataman'ı davet ettik.
- ♦ **19 Ocak 2019 tarihinde** Vicdani Ret Derneği Eşbaşkanı Gökhan Soysal davetlimiz olarak konuya ilgi duyan herkesi davet ettiğimiz “*Vicdani Ret Hakkı ve Sivil İtaatsizlik*” konulu bir etkinliğe konuşmacı olarak katıldık.

- ♦ **04-12 Mayıs 2019 tarihleri** arasında Temel İnsan Hakları Sertifikalı eğitim programı düzenledik. 4 oturumdan oluşan eğitim dizisine 24 öğrenci kabul ettik.

“İnsan Hakları Hukukunun ve İnsancıl Hukukun Temel Özellikleri” **04. Mayıs. 2019**
Hüsnü Öndül

“İnsan Haklarının Korunması (Ulusal ve Uluslararası Koruma Usul ve Mekanizmaları)” **05. Mayıs. 2019**
Ozan Değer

“İnsan Hakları Felsefesi, Kavramsal Çerçevesi ve İnsan Hakları Kuramı”
11. Mayıs.2019
Nilgün Toker

“Türkiye’de Mevzuat ve Uygulamada İnsan Haklarının Durumu, İnsan Haklarını Savunma Hakkı, İnsan Hakları Hareketinin ve İHD’nin Tarihçesi” **12. Mayıs. 2019**
Feray Salman

- ♦ **14 Aralık 2019** Cumartesi günü İnsan Hakları Haftası kapsamında “Latin Amerika’da Barış Süreçleri” konulu etkinliğe Prof. Dr. Sibel ÖZBUDUN davet ettik. Konuya ilgi duyan herkesin katıldığı etkinlikte Latin Amerika’daki tüm ülkelerin çatışma çözümü ve barış süreçleri ele alındı.
- ♦ İnsan Hakları Sohbetleri (İHS) kapsamında çeşitli alanlarda uzun yıllar hak mücadelesi yürüten insan hakları savunucularıyla dernek yöneticilerini buluşturduk. 2018-2020 yılları arasında aşağıdaki isimleri İHS kapsamında ağırladık.

Rahşan Bataray Saman (İHD Eş Genel Başkan Yardımcısı)	27 Aralık 2018
Serdar Çelebi (Eski İHD Amed Yöneticisi)	27 Aralık 2018
Abdülselem İnceören (İHD Bölge Temsilcisi)	30 Ocak 2019
Emin Ermin (Eski İHD Amed Yöneticisi)	30 Ocak 2019
Şevket Akdemir (Eski İHD Amed Yöneticisi)	30 Ocak 2019
Gaffur Türkay (Surp Giragos Ermeni Vakfı Yöneticisi)	27 Şubat 2019
Mehmet Vural (İHD Amed Kurucu Başkanı)	1 Mayıs 2019

- ◆ İnsan Hakları Akademisi Diyarbakır Birimi olarak İnsan Hakları Okulu ve İHS dışında da çeşitli etkinlikler gerçekleştirdik. Bunlardan ilki dernek yöneticilerine yönelik düzenlediğimiz okuma atölyesi.
- ◆ **20 Nisan 2019 tarihinde** Baskın Oran ve Eren Keskin'i davet ettiğimiz "1915'ten Günümüze Hakikatler ve Geçmişle Yüzleşme" konulu bir panel düzenledik.
- ◆ Diyarbakır'daki Barış Akademisyenleriyle İnsan Hakları Akademisi Diyarbakır Birimi olarak görüşmeler gerçekleştirip işbirliği içerisinde akademik faaliyetler yürütmek üzere toplantılar yaptık.

İnsan Hakları Akademisi - Kuruluş Belgesi

İnsan Hakları Derneği amacını ve ilkelerini tüzük hükmü olarak aşağıdaki şekilde belirlemiştir.

Madde 2- Derneğin Amaç ve İlkeleri:

Derneğin Amacı

Derneğin tek ve belirli amacı, "insan hak ve özgürlükleri" konusunda çalışmalar yapmaktır.

Derneğin İlkeleri

İnsan Hakları Derneği,

1. Hükümet dışı, gönüllü bir insan hakları kuruluşudur.
2. Devletlerden, hükümetlerden ve siyasi partilerden bağımsız bir örgüttür.
3. İnsan haklarının evrenselliğini ve bölünmezliğini savunmaktadır.
4. Irk, dil, din, renk, cinsiyet, siyasi görüş ve benzeri nedenlerle yapılan her türlü ayrımcılığa karşı mücadele eder.

5. Her koşulda ve dünyanın her yerinde ölüm cezasına karşıdır.
6. Her yerde ve her koşulda, kime yapılırsa yapılsın işkenceye karşı çıkar.
7. Herkes için, her yerde ve koşulda adil yargılanma ve savunma hakkını savunur.
8. Her zaman ve her koşulda savaşa ve militarizme karşıdır; barış hakkını savunur.
9. İfade özgürlüğünü koşulsuz ve sınırsız olarak savunur.
10. Düşünce ve inanç özgürlüğünü dokunulmaz bir hak olarak görür. Koşulsuz ve sınırsız bir şekilde savunur.
11. Örgütlenme özgürlüğünü savunur.
12. Ezilen birey, cins, sınıf, halkın/ulusun hakları için mücadele eder.
13. Ulusların kendi kaderini tayin etme hakkını savunur.
14. İnsancıl hukuku savunur.

İnsan Hakları Derneği, kişisel, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar ile dayanışma haklarını bir bütün olarak benimser ve savunur.

Dernek yukarıda yer alan amacı ve ilkeleri doğrultusunda “eğitim, öğretim ve bilgilendirme çalışmaları” yapmak üzere, 23 Şubat 2008 tarihli Genel Yönetim Kurulu kararıyla İnsan Hakları Akademisi kurma kararı almıştır.

İnsan Hakları Akademisi'nin Amacı

Akademi;

İnsan hakları savunucularının, insan hak ve özgürlüklerinin tanınması, kullanılması, korunması ve geliştirilmesi konusunda verdikleri mücadelenin daha etkin gerçekleştirilmelerini sağlamaya dönük insan hakları eğitimi programları hazırlar ve yürütür.

İnsan hak ve özgürlükleri ile ilgili, eğitici kurslar, konferanslar, sempozyumlar, açıkoturumlar düzenlemeyi, demokratik değerler bilincini güçlendirmeyi, çatışma yerine demokratik uzlaşma kültürünü yaygınlaştırmayı, empati yapma ve alternatifler etiği oluşturabilme yeteneği kazandıracak farklılıklara saygıyı benimsetmek ve insan hakları ihlallerine son vermek için eylemde bulunma gerekliliği bilincini sağlamayı amaç edinen eğitim programları hazırlar.

Haklara ve özgürlüklere sahip yurttaşlık bilincinin geniş bir toplumsal tabana yayılması, sivil toplum hayatının geliştirilmesi, demokrasi ve hukuk uygulamalarının insan hakları temelinde gerçekleştirilmesi ve güçlendirilmesine bilimsel, özgürlükçü ve demokratik bir anlayışla katkıda bulunmak amacıyla çalışmalar yürütür.

İlkeler

Akademi:

- ◆ İnsan Hakları Derneği'nin bünyesinde, işlevsel olarak bağımsızlığı olan, çoğulcu ve özerk bir yapıdır. İHD'den ayrı bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır.
- ◆ Akademik çalışmalarında tam bir bağımsızlığa ve özgürlüğe sahiptir. İHD yönetiminin ihtiyaç duyduğu konularda yönetime danışsal nitelikte-bilimsel görüş bildirir.
- ◆ Tüm faaliyetlerinde İHD'nin yönetici organları ile tam bir eşgüdüm ve iletişim halinde çalışır.
- ◆ Temel işi insan hakları eğitimidir. Eğitim programlarına katılanlardan ücret alınmaz.
- ◆ Akademinin mali ihtiyaçları İHD bütçesi tarafından karşılanır. Bütçe dönemlerinde akademinin kurulları Akademi'nin tahmini bütçesini İHD yönetimine bildirir. Yönetim genel bütçe imkânları ölçüsünde tahmini bütçeye genel bütçede yer verir. Akademinin tüm mali işlemleri İHD tüzel kişiliği üzerinden gerçekleşir.
- ◆ Projeye dayalı çalışmalarda proje uygulama birimi oluşturulur ve proje o birim tarafından yönetilir. Oluşturulacak birimde mutlaka İHD yönetimi ile akademi görevlileri temsil edilir. Eğitim projelerinin salt mali nedenlere dayalı olarak ak-satılması, geciktirilmesi kabul edilemez. Eğitim projelerinin gerçekleştirilmesi kesin ilkedir ve istisnası bulunmamaktadır.
- ◆ Demokratik değerler bilincinin hakim olduğu, insan haklarına dayalı bir yaşam ortamını oluşturma sürecini, sürecin tüm unsurlarının (gerçek ve tüzel kişiler, gruplar, kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, sendikalar, meslek örgütleri, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları) birbirini oluşturmaya yönelik dinamik ve yapıcı bir ilişkisi olarak tanımlar ve çalışmalarını hiçbir otoriteye, söyleme ve kesime eklemlemeden, bu dinamik etkileşim içerisinde gerçekleştirmeyi amaçlar.
- ◆ Faaliyetlerinin bireysel ya da grupsal, sivil ya da resmi çıkarlar adına araçsallaştırılmasına hiçbir şekilde onay vermez.
- ◆ Kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, sendikalar, meslek örgütleri, üniversiteler, aynı amaç ve ilkelere sahip başta insan hakları örgütleri olmak üzere sivil toplum örgütleri ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla bilgi ve deneyim paylaşımını önemser, diyalogu gözetir. Ortak bir yarar temelinde birlikte hareket etme bilinci ile çalışır. Bu amaçla işbirliği politikaları geliştirir.
- ◆ Çalışanları ve gönüllüleri arasında kolektif bir çalışma ve eylem bilincinin oluşturulmasına öncelik verir. Akademide görev alan herkesi tartışmalara katar. Kararlar ortaklaşa alınır. Karar süreçleri açık ve saydamdır.

- ◆ İlke ve amaçları doğrultusunda; tutarlı, katılımcı ve demokratik bir anlayışı esas alarak kendi çalışma biçimini üretir. Kendi kendini değerlendiren, esnek, pratik ihtiyaçlara en hızlı şekilde cevap verecek etkin yöntemleri oluşturur ve uygular. Gerekğinde uzmanları arasında çalışma grupları oluşturur ve çalışmalarına yardımcı olacak yerel, bölgesel gruplar kurar.
- ◆ Faaliyetlerini yıllık raporlar şeklinde yayınlar.

Çalışma Alanları

1. Türkiye’de insan hakları, demokrasi ve hukuk uygulamaları alanında yaşanan ve gelecekte yaşanması olası sorunlara, ulaşılan çağdaş standartlar ve insan değeri anlayışına uygun çözümler oluşturulması ve bu çözümlerin uygulanmasının sağlanması için gerekli düşünsel, davranışsal, yapısal, işlevsel ve kurumsal dönüşümün gerçekleştirilmesi, toplumun bu yöndeki kapasitenin geliştirilmesi amacıyla hükümet dahil yetkili makamlara, sivil toplum kuruluşlarına, gerçek ve tüzel kişilere görüşler içeren raporlar sunar. Bu amaçla yürürlükte bulunan yasaları ve düzenleyici işlemleri, tasarı veya taslak halinde bulunan düzenlemeleri inceler. Bu mevzuatın ulusalüstü insan hakları belgeleriyle uyumlu olmasını sağlayacak görüşler bildirir ve bu amaçla gerektiğinde yeni kanunların hazırlanmasını, yürürlükteki kanunların değiştirilmesini ve yeni idari önlemler alınmasını sağlamak amacıyla görüş açıklar ve girişimlerde bulunur.
2. Demokrasi ve hukuk uygulamalarının insan hakları temelinde geliştirilmesi ve insan haklarının gerçekleştirilmesini talep ettiği koşulların toplumda her birey için yaratılması, demokratik değerler bilincinin, karşılıklı saygının, uzlaşma kültürünün toplumda yaygınlaştırılması amacıyla; insan haklarının korunmasının kendileri için gerektirdikleri farklı olan grupların oluşturduğu bireylerin (kadınlar, çocuklar, göç eden ve zorla göçe tabi tutulmuş aileler, göçmen işçiler, sığınmacılar, fiziksel ve zihinsel engelliler, yaşlılar, şiddet mağdurları, eşcinseller, farklı dinsel ve etnik kökene sahip olan bireyler ve gruplar v.b) bu haklarını kullanabilme olanaklarının yaratılması, sosyal ve ekonomik değişimin izlenmesi ve toplumda adalet ilkesine uygun insan hakları temelli ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleştirilmesi, ırkçılık ve başta cinsiyete dayalı ayrımcılık olmak üzere her türlü ayrımcılıkla mücadele, göç ve mülteci hakları, korunmaya muhtaç gruplar, eğitim, ekolojik bir çevrede yaşam vb. konularda projeler oluşturur, oluşturulan projeleri yürütür, denetler ve bunların sonuçlarını kamuoyu ile paylaşır.
3. İnsan hakları, hukuk ve demokrasi uygulamaları alanında yaşanan sorunların kaynaklarının doğru teşhis edilmesi ve çözümlerin doğru oluşturulması amacıyla; yalnızca yasama tekniklerini, yürürlükte bulunan yasaları ve düzenleyici işlemleri değil, toplumun tarih, edebiyat, çocuk yetiştirme yöntemleri ve ahlak anlayışlarını, toplumsal sınıflar arası ilişkileri de irdelemeyi temel alan interdisipliner araştırmalar yapar.

4. Türkiye’de insan hakları, hukuk ve demokrasi alanında yapılmasını zorunlu olan değişikliklere ilişkin araştırma ve bilgilendirme çalışmaları yürütür.
5. Mevzuata uygun olarak kendi çalışma alanında; her türlü süreli-süresiz, yazılı, görsel yayın yapar. Raporlar, bültenler, projeler, kitaplar hazırlar ve bunları Türkçe ve diğer dillerde yayınlar. Bilgilendirici ve kalıcı etki yaratıcı kısa film, belgesel ve dıalar hazırlar ve yayınlar.
6. Uluslararası insan hakları hareketinin deneyiminden yararlanmayı ve paylaşmayı kolaylaştırıcı etkinlikler düzenler.

İHD DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGE TEMSİLCİLİĞİ

Bölge Temsilcisi: Abdusselam İncerören

İHD Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölge Temsilciliği, bölgede bulunan 17 şube ve 1 temsilcilik (*Diyarbakır, Batman, Adıyaman, Erzurum, Kahramanmaraş, Gaziantep, Hakkari, Malatya, Mardin, Şanlıurfa, Şırnak, Van, Bitlis, Kars, Ağrı, Siirt, Dersim şubeleri ve Iğdır Temsilciliği*) ile koordine içerisinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Koordinasyon Diyarbakır ilinden sağlamaktadır. Bölge Temsilciliğinin Şubemize katkısı olduğu gibi, şubemizin de bölge temsilciliğinin çalışmalarına katkı ve destekleri olmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan Şubelerimizden gelen aylık raporlar derlenerek 3 aylık periyotlar ve yıllık “Bölge İnsan Hakları İhlalleri Raporu” olarak kamuoyu ile paylaşma çalışması birlikte yapılmaktadır.

Bölge şubeleri temsilcilik tarafından, periyodik zamanlarda düzenli olarak ziyaret edilmiştir. Şubelerin yaşadığı örgütsel sorunlar ele alınmış ve çözüm oluşturma çabasına girilmiştir.

Hak savunucularına yönelik gerçekleşen gözaltı, tutuklama, soruşturma ve davalar nedeniyle, şube çalışmaları aksaklıklar yaşasa da, temsilciliğimizin şubeler arasında oluşturduğu dayanışma ağı ve koordinesiyle oluşan ve oluşması olası problemlere çözüm oluşturulmaya çalışılmıştır. Bölge Şubeleri ve Yöneticileri hakkında açılan davalar, Şube Hukuk Komisyonumuz da yer alan avukat arkadaşlarımız tarafından takip edilmiş, duruşmalarına katılım sağlanmıştır.

Bölge temsilciği faaliyetleri kapsamında; şubelerin kurumsal örgütlenme, işleyiş ve hak savunuculuğu kapasitelerinin artırılması amacıyla eğitim toplantıları düzenlenmiştir. Örgütlenme, işleyiş, raporlama ve başvuru teknikleri başlıkları altında

gerçekleşen eğitim çalışmaları sonucunda, hak savunuculuğunun daha etkin bir şekilde yürütülmesine imkan sağlanmıştır.

Şubelerinin genel kurul çalışmaları öncesi toplantılar yapılarak destek verilmiştir. Düzenli ve verimli genel kurulların yaratılması için Şube Yöneticilerimiz, Genel Merkez Yöneticisi ve Bölge Temsilcisi ile birlikte bu illere gidilmiştir.

Bölge temsilciliği tarafından yürütülen faaliyetler

- ◆ **09 Mart 2018 tarihinde** İHD Kars Şubesinde yöneticilerle toplantı yapıldı.
- ◆ **10 Mart 2018 tarihinde** İHD Ağrı Şubesinde yöneticilerle toplantı yapıldı.
- ◆ **24 Mart 2018 tarihinde** İHD Batman Şubesinde yöneticilerle toplantı yapıldı.
- ◆ **24 Mart 2018 tarihinde** İHD Siirt Şubesinde yöneticilerle toplantı yapıldı.
- ◆ **25 Mart 2018 tarihinde** İHD Adıyaman Şubesinde yöneticilerle toplantı yapıldı.
- ◆ **25 Mart 2018 tarihinde** İHD Şanlıurfa Şubesinde yöneticilerle toplantı yapıldı.
- ◆ **08-09 Eylül 2018 tarihlerinde** İHD Diyarbakır Şubesinde bölge şubelerine yönelik “İnsan Hakları Savunuculuğu” üzerine eğitimi verildi.
- ◆ **03-04 Ekim 2018 tarihinde** Ankara’da yapılan genel merkez kongresine katılım sağlandı.
- ◆ **20 Ekim 2018 tarihinde** İHD bölge şubeleri toplantısı gerçekleştirildi.
- ◆ **01-02 Kasım 2018 tarihinde** yapılan MYK toplantısına katılım sağlandı.
- ◆ **07 Aralık 2018 tarihinde** İHD Gaziantep Şubesinde yöneticilerle toplantı yapıldı.
- ◆ **08 Aralık 2018 tarihinde** İHD Şanlıurfa Şubesinde yöneticilerle toplantı yapıldı.
- ◆ **25 Aralık 2018 tarihinde** Bitlis’te tutuklu bulunan İHD Bitlis eski temsilcisi Hasan Ceylan’ın yargılandığı duruşmaya katılım sağlandı.
- ◆ **25 Aralık 2018 tarihinde** İHD Bitlis Şubesinde yöneticilerle toplantı yapıldı.
- ◆ **22 Şubat 2019 tarihinde** hak savunuculuğu faaliyetleri nedeniyle tutuklu yargılanan İHD Malatya Şube Başkanı Gönül Öztürkoğlu’nun duruşmasına katılım sağlandı.
- ◆ **16 Mart 2019 tarihinde** İHD bölge şubeleri toplantısı gerçekleştirildi.
- ◆ **22 Mart 2019 tarihinde** hak savunuculuğu faaliyetleri nedeniyle tutuklu yargılanan İHD Malatya Şube Başkanı Gönül Öztürkoğlu’nun duruşmasına katılım sağlandı. Duruşmada, tahliye kararı verildi.
- ◆ **27 Mart 2019 tarihinde** İHD Malatya Şubesinde seminer gerçekleştirildi.

- ♦ **29 Mart 2019 tarihinde** İHD Dersim Şubesinde yöneticilerle toplantı yapıldı.
- ♦ **04 Nisan 2019 tarihinde** İHD Siirt şubesinde seminer gerçekleştirildi.
- ♦ **06-07 Nisan 2019 tarihinde** Diyarbakır'da düzenlenen MYK toplantısına katılım sağlandı.
- ♦ **08 Nisan 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Adıyaman Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **09 Nisan 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Gaziantep Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **09 Nisan 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Şanlıurfa Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **10 Nisan 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Mardin Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **11 Nisan 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Batman Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **11 Nisan 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Diyarbakır Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **22 Haziran 2019 tarihinde** Ankara'da yapılan MYK toplantısına katılım sağlandı.
- ♦ **05 Temmuz 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Kars Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **05 Temmuz 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Iğdır Temsilciliğinde toplantı yapıldı.
- ♦ **06 Temmuz 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Ağrı Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **07 Temmuz 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Van Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **08 Temmuz 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Hakkari Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **10 Temmuz 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Bitlis Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **11 Temmuz 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Siirt Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **11 Temmuz 2019 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün

katılımıyla İHD Batman Şube yöneticileriyle toplantı yapıldı.

- ♦ **01 Ağustos 2019 Tarihinde** İHD Genel Başkan Yardımcısı Rehşan Bataray Saman ile birlikte İHD Batman eski Şube Başkanı Sadi Özdemir için düzenlenen anma programına katılım sağlandı.

- ♦ **05 Ağustos 2019 tarihinde** oluşturulan bir heyetle Hakkari'nin Derecik ilçesi sınırında vurulan sivil yurttaş Vedat Ekinci'nin ailesine taziye ziyaretinde bulunarak, olayla ilgili görüşme yapıldı.
- ♦ **31 Ağustos 2019 tarihinde** İHD bölge şubeleri toplantısı yapıldı.
- ♦ **18 Eylül 2019 tarihinde** İHD Mardin Şubesinde yöneticilerle toplantı yapıldı.
- ♦ **05 Ekim 2019 tarihinde** Van'da yapılan bölge temsilcileri toplantısına katılım sağlandı.
- ♦ **14 Ekim 2019 tarihinde** Mardin'in Nusaybin ilçesine düşen roketler nedeniyle, İHD Genel merkezi tarafından oluşturulan bir heyetle olay yerinde incelemelerde bulundu.
- ♦ **14 Ekim 2019 tarihinde** İHD Urfa Şubesinde yöneticilerle toplantı yapıldı.
- ♦ **18 Aralık 2019 tarihinde** hak savunuculuğu faaliyetleri nedeniyle tutuklu yargılanan İHD Malatya Şube Başkanı Gönül Öztürkoğlu'nun duruşmasına katılım sağlandı.
- ♦ **22 Aralık 2019 tarihinde** İHD Malatya Şubesinde düzenlenen panele, MYK Üyesi Mehmet Raci Bilici ile birlikte katılım sağlandı.
- ♦ **23 Aralık 2019 tarihinde** oluşturulan bir heyetle, Batman ili Beşiri ilçesinde ezdi mülkleri ile ilgili inceleme yapıldı.
- ♦ **02 Ocak 2020 tarihinde** İHD Iğdır temsilcilik açılışına katılım sağlandı.

- ♦ **08 Ocak 2020 tarihinde** oluşturulan bir heyetle Mardin'in Derik ve Mazıdağı ilçelerine bağlı Çayköy ve Konur Köylerinde yaşanan işkence olayı ile ilgili inceleme yapıldı.
- ♦ **18 Ocak 2020 tarihinde** Ankara'da gerçekleştirilen MYK toplantısına katılım sağlandı.
- ♦ **22 Ocak 2020 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Şırnak Şubenin yapılacak kongresi ile ilgili toplantı yapıldı.
- ♦ **23 Ocak 2020 tarihinde** İHD Genel Sekreter Yardımcısı Necla Şengül'ün katılımıyla İHD Mardin Şubesi yöneticileriyle toplantı yapıldı.
- ♦ **31 Ocak 2020 tarihinde** Antalya'da gerçekleştirilen İHOP genişletilmiş toplantısına katılım sağlandı.
- ♦ **09 Şubat 2020 tarihinde** yapılan İHD Bölge temsilcileri toplantısına katılım sağlandı.

BÖLÜM IV

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ DİYARBAKIR ŞUBESİ

15. OLAĞAN GENEL KURULU - 12 MAYIS 2018

ZORUNLU ORGANLAR VE ÜST KURUL DELEGELİĞİ ADAY LİSTESİ

YÖNETİM KURULU	
ASİL	YEDEK
1. Abdullah ZEYTUN	1. Hasan YALÇIN
2. Yüksel ASLAN ACER	2. Aynur ÜLGEN
3. Diren ÖZKAN BALSAK	3. Ezgi Sıla DEMİR
4. Ercan YILMAZ	4. Menaf GÜR
5. Muhterem SÜREN	5. Mustafa ALTINTOP
6. Gülesra GÜLLÜ	6. Derya YILDIRIM
7. Gurbet YAVUZ	7. Adnan ÖRHAN
DENETLEME KURULU	
ASİL	YEDEK
1. Hediye SALTAN	1. İrfan EKİNCİ
2. Yakup GÜVEN	2. Abdullah ÖZBEY
3. Ömer SAMAN	3. Yusuf ERDOĞAN
ÜST KURUL DELEGELERİ	
1. Abdullah ÇAĞER	23. Mehmet Emin AKTAR
2. Abdusselam İNCEÖREN	24. Mehmet Raci BİLİCİ
3. Adnan ÖRHAN	25. Mehmet VURAL

4. Adnan Selçuk MIZRAKLI	26. Meral DANIŞ BEŞTAŞ
5. Ahmet DOĞRUL	27. Muhterem SÜREN
6. Ahmet Yıldırım	27. Mustafa Sezgin TANRIKULU
7. Akın BİRDAL	29. Necdet İPEKYÜZ
8. Aygöl DEMİRTAŞ	30. Necibe GÜNEŞ PERİNÇEK
9. Cengiz GÜNAY	31. Nizamettin BACALAN
10. Cihan AYDIN	32. Osman BAYDEMİR
11. Edip YAŞAR	33. Pınar DALKUŞ AYMAN
12. Ercan YILMAZ	34. Rahşan BATARAY SAMAN
13. Fırat ANLI	35. Ramazan KAVAL
14. Gülistan YALÇINDAĞ	36. Remzi YILDIRIM
15. Halil BAYHAN	37. Sabahattin ACAR
16. Hasan YALÇIN	38. Selahattin DEMİRTAŞ
17. Hatice DEMİR	39. Serdar ALTAN
18. Haydar KILIÇOĞLU	40. Serdar ÇELEBİ
19. Hediye SALTAN	41. Şerif ÇAMCI
20. M. Emin ERMİN	42. Şerif DEMİR
21. M. Hatip DİCLE	43. Yusuf ERDOĞAN
22. Mehdi PERİNÇEK	44. Yüksel ASLAN ACER

İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ ÜYE PROFİLİ

ÜYELER	ÜYE SAYISI	ÜYE TAM SAYI ORANI
ERKEK ÜYE SAYISI	470	% 75
KADIN ÜYE SAYISI	170	% 25
TOPLAM ÜYE SAYISI	640	-

2018-2020 DÖNEMİNDE BAŞVURULARA İSTİNADEN ŞUBEMİZCE YAPILAN YAZIŞMALAR

BAŞVURULAN	2018-2020
TBMM	207
Başbakanlık	1
Adalet Bakanlığı	301
Mahkeme	1
Cumhuriyet Savcılığı	215
Valilik	2
Kaymakamlık	2
Yerel yönetimler	5
Vergi Dairesi	1
Meslek Örgütü	4
Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği	5
Talep Üzerine İlgili Makama	10
Kişiler (Başvurucu)	2

KURULUŞUNDAN GÜNÜMÜZE İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ YÖNETİM KURULU ÜYELERİ

1988-1990 DÖNEMİ (1. OLAĞAN GENEL KURUL)

Mehmet Vural - Şube Başkanı

H. Özgür Gencan - Şube Sekreteri

Saliha Gürbüz - Şube Saymanı

Mustafa Özer

Fethi Gümüş

Refik Karakoç

M. Şirin Tekik

1990-1992 DÖNEMİ (2. OLAĞAN GENEL KURUL)

Hatip Dicle - Şube Başkanı

Sabahattin Acar - Şube Sekreteri

Zeki Karataş - Şube Saymanı

Fethi Gümüş

Fevzi Veznedaroğlu

Nazdar Yeşil (Kahramanoğlu)

Hasan Beksek

17.11.1990 Tarihinden itibaren yönetim değişikliği

Fethi Gümüş ve Zeki Karataş'ın istifası nedeniyle Yedek üyeler Hikmettin Ata, Mehmet Emin Aktar Asil üyeliğe atandı.

26.10.1991 Tarihinden itibaren yönetim değişikliği

Hatip Dicle'nin Milletvekilliği nedeniyle ayrılmasından sonra Yedek üye Talat İnanc Asil üyeliğe atandı.

15.11.1991 Tarihinden itibaren yönetim değişikliği

Hatip Dicle'nin Milletvekilliği nedeniyle istifasından sonra Fevzi Veznedaroğlu Şube Başkanlığına atandı.

1992-1994 DÖNEMİ (3. OLAĞAN GENEL KURUL)

Fevzi Veznedaroğlu - Şube Başkanı

Sedat Aslantaş - Şube Sekreteri

Abdullah Koç

Metin Akın

Sabahattin Kaya

Hasan Beksek

Meral Danış

23.06.1993 Tarihinden itibaren yönetim değişikliği

Başkan Fevzi Veznedaroğlu'nun yönetim kurulundan düşürülmesi nedeniyle Yedek üye Mahmut Ağamola Asil üyeliğe atandı.

25.06.1993 Tarihinden itibaren yönetim değişikliği

Başkan Fevzi Veznedaroğlu'nun yönetim kurulundan düşürülmesi nedeniyle Sedat Aslantaş Başkanlığa, Meral Danış Şube sekreterliğine seçildi.

1994-1996 DÖNEMİ (4. OLAĞAN GENEL KURUL)

Halit Temli - Şube Başkanı

Mahmut Şakar - Şube Sekreteri

Abdullah Çağır - Şube Saymanı

Nimettullah Gündüz

Melike Alp

M. Hayri Veznedaroğlu

Hüseyin Yıldız

14.10.1995 - 1. OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL

Mahmut Şakar - Şube Başkanı

Sinan Tanrıku - Şube Sekreteri

Mazhar Kara - Şube Saymanı

Melike Alp

Abdullah Çağır

Vedat Çetin

Osman Baydemir

1996-1998 DÖNEMİ (5. OLAĞAN GENEL KURUL)

Mahmut Şakar – Şube Başkanı
Sinan Tanrıku – Şube Sekreteri
Mazhar Kara – Şube Saymanı
Vedat Çetin
Osman Baydemir
Özlem Çetin
Pirozhan Doğrul

Diyarbakır Valiliğinin 23.05.1997 tarihli kararıyla Dernek şubesi kapatılmıştır.

19.04.2000 tarihinde Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararıyla dernek faaliyetine tekrar başlamıştır.

20.04.2000 Tarihinden itibaren yönetim değişikliği

Yönetim kurulunun kararıyla Mahmut Şakar ve Mazhar Kara'nın istifasının kabulüne, yerlerine Ramazan Demir ve Saliha Çelik (Esin) Asil üyeliğe atanmasına.

Şube Başkanlığı'na Osman Baydemir, Şube Sekreterliği'ne Özlem Çetin, Şube Saymanlığı'na

Saliha Çelik'in getirilmesine karar verildi.

2000-2002 DÖNEMİ (6. OLAĞAN GENEL KURUL)

Osman Baydemir – Şube Başkanı
Fikret Saraçoğlu – Şube Sekreteri
Selahattin Demirtaş – Şube Saymanı
Reyhan Yalçındağ
Meral Danış Beştas
Pirozhan Doğrul
Abdulkadir Aydın

2002-2004 DÖNEMİ (7. OLAĞAN GENEL KURUL)

Selahattin Demirtaş – Şube Başkanı
Muharrem Erbey – Şube Sekreteri
Nesip Gültekin – Şube Saymanı
Ayla Akat
Pirozhan Doğrul
Abdulkadir Aydın
Metin Aslan

2004-2006 DÖNEMİ (8. OLAĞAN GENEL KURUL)

Selahattin Demirtaş – Şube Başkanı
 Ali Akıncı – Şube Sekreteri
 Halil Bayhan – Şube Saymanı
 Abdulkadir Aydın
 Sıla Talay
 Mehmet Bozkurt
 İrfan Eser

2006-2008 DÖNEMİ (9. OLAĞAN GENEL KURUL)

Selahattin Demirtaş – Şube Başkanı
 Ali Akıncı – Şube Sekreteri
 Halil Bayhan – Şube Saymanı
 Serdar Çelebi
 Rojin Türkekul
 Nesip Gültekin
 Mehmet Bozkurt

04.01.2007 Tarihinden itibaren yönetim değişikliği

Nesip Gültekin'in istifası üzerine Yedek üye M. Raci Bilici Asil üyeliğe getirildi.

19.05.2007 Tarihinden itibaren yönetim değişikliği

Selahattin Demirtaş'ın Başkanlıktan istifası üzerine, Ali Akıncı Şube Başkanlığı'na, Mehmet

Bozkurt Şube Sekreterliğine getirildi. Yedek üye Ayhan Kaplan Asil Üyeliğe getirildi.

2008-2010 DÖNEMİ (10. OLAĞAN GENEL KURUL)

Muharrem Erbey – Şube Başkanı
 Burhan Zorooğlu – Şube Sekreteri
 Ömer Halefoğlu – Şube Saymanı
 Serdar Çelebi
 Rehşan Bataray
 M. Raci Bilici
 Gamze Yalçın

11.07.2008 Tarihinden itibaren görev değişikliği

Ömer Halefoğlu'nun Şube saymanlığından istifası üzerine boşalan göreve M. Raci Bilici getirildi.

2010-2012 DÖNEMİ (11. OLAĞAN GENEL KURUL)

Muharrem Erbey – Şube Başkanı
Burhan Zorooğlu – Şube Sekreteri
M. Raci Bilici – Şube Saymanı
Serdar Çelebi
Rehşan Bataray
Keziban Yılmaz
Necibe Güneş Perinçek

13.09.2010 Tarihinden itibaren yönetim değişikliği

Burhan Zorooğlu'nun Şube Sekreterliği'nden istifası üzerine M. Raci Bilici Şube Sekreterliği'ne, boşalan Asil üyeliğe Yedek üye Halil Bayhan Şube Saymanı olarak getirildi.

2012-2014 DÖNEMİ (12. OLAĞAN GENEL KURUL)

M. Raci Bilici – Şube Başkanı
Abdusselam İnceören – Şube Sekreteri
Halil Bayhan – Şube Saymanı
Rehşan Bataray Saman
Gamze Yalçın
Pınar Dalkuş
Resul Tamur

2014-2016 DÖNEMİ (13. OLAĞAN GENEL KURUL)

M. Raci Bilici – Şube Başkanı
Abdusselam İnceören – Şube Sekreteri
Muhterrem Süren – Şube Saymanı
Rehşan Bataray Saman
Hatice Demir
Gülistan Yalçındağ Gençel
İbrahim Çeliker

2016-2018 DÖNEMİ (14. OLAĞAN GENEL KURUL)

M. Raci Bilici – Şube Başkanı
Abdusselam İnceören – Şube Sekreteri
Abdullah Zeytun – Şube Saymanı
Gamze Yalçın
Hatice Demir
Hasan Yalçın
Pınar Kılıç Kuzu

2018-2020 DÖNEMİ (15. OLAĞAN GENEL KURUL)

Abdullah Zeytun – Şube Başkanı

Yüksel Aslan Acer – Şube Sekreteri

Diren Özkan Balsak

Ercan Yılmaz – Şube Saymanı

Muhterem Süren

Gülesra Güllü

Gurbet Yavuz

20.06.2018 tarihinden itibaren yönetim değişikliği

06.06.2018 tarihinde Yönetim Kurulu Üyesi Muhterem Süren'in vefatı nedeniyle boşalan Yönetim Kurulu Asil Üyeliğine, Yönetim Kurulu Yedek Üyesi Hasan Yalçın getirildi.

BÖLÜM

V

İNSAN HAKLARI İHLALLERİ RAPOR VE BİLANÇOLARI

ŞUBEMİZCE HAZIRLANAN İNSAN HAKLARI İHLALLERİ RAPORLARI VE BİLGİLERİ

2018-2020 YAYINLANAN İNSAN HAKLARI İHLALLERİ RAPORLARI

- ◆ 2018 Yılı İlk 3 Ay Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu
- ◆ 2018 Yılı İlk 6 Ay Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu
- ◆ 2018 Yılı İlk 9 Ay Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu
- ◆ 25 Kasım 2017 - 25 Kasım 2018 (Bir Yıllık) Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kadına Yönelik Şiddet Raporu
- ◆ 2018 Yılı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu
- ◆ 2018 Yılı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Çocuk Haklarına Yönelik İhlaller Raporu
- ◆ 2019 Yılı İlk 6 Ay Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu
- ◆ 25 Kasım 2018 - 25 Kasım 2019 (Bir Yıllık) Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kadına Yönelik Şiddet Raporu
- ◆ 2019 Yılı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu

2018-2020 YAYINLANAN HEYET İNCELEME VE ARAŞTIRMA RAPORLARI

- ◆ Elazığ Cezaevleri İnceleme ve Tespit Raporu - 19 Ekim 2018
- ◆ Diyarbakır Kadın Kapalı Cezaevi İnceleme ve Tespit Raporu - 18 Mayıs 2019
- ◆ 2008-2018 Yılları Arası Zırhlı Araç Çarpmaları Sonucu Meydana Gelen Yaşam Hakkı İhlalleri Araştırma Raporu - 19 Temmuz 2019
- ◆ Seçme ve Seçilme Hakkına Yönelik İhlaller (Belediyelere Kayyım) Raporu - 4 Kasım 2019
- ◆ 2010-2019 Yılları Arası İşkence ve Kötü Muamele Raporu - 23 Haziran 2020
- ◆ Elazığ Ceza İnfaz Kurumları İnceleme ve Tespit Raporu - 24 Ocak 2020

2018-2020 YAYINLANAN BİLANÇOLAR

- ◆ 2018 Yılı İlk 3 Ay Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu
- ◆ 2018 Yılı İlk 6 Ay Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu
- ◆ 2018 Yılı İlk 9 Ay Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu
- ◆ 25 Kasım 2017 - 25 Kasım 2018 (Bir Yıllık) Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kadına Yönelik Şiddet Raporu

- ◆ 2018 Yılı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu
- ◆ 2018 Yılı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Çocuk Haklarına Yönelik İhlaller Raporu
- ◆ 2019 Yılı İlk 6 Ay Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu
- ◆ 2008 - 2018 Yılları Arası Zırlı Araç Çarpmaları Sonucu Meydana Gelen Yaşam Hakkı İhlalleri Araştırma Raporu
- ◆ 25 Kasım 2018 - 25 Kasım 2019 (Bir Yıllık) Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kadına Yönelik Şiddet Raporu
- ◆ 2019 Yılı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi İnsan Hakları İhlalleri Raporu
- ◆ 2010-2019 Yılları Arası İşkence ve Kötü Muamele Raporu

2018-2020 DİĞER STK'LARLA ORTAK YAYINLANAN RAPORLAR

- 1 Temmuz - 10 Aralık 2019 Diyarbakır Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ağı - Kadına Yönelik Şiddet Raporu - 17 Aralık 2019

(Diyarbakır Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ağı Bileşenleri)

- Diyarbakır İli Çınar İlçesi İşkence ve Kötü Muamele Olaylarına İlişkin İnceleme ve Tespit Raporu - 19 Aralık 2019

(İHD, Diyarbakır Barosu)

- Kayıp Üniversite Öğrencisi Gülistan Doku'ya İlişkin İnceleme ve Tespit Raporu - 20 Ocak 2020

(Diyarbakır Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ağı Bileşenleri)

- Mardin İli İşkence ve Kötü Muamele Olaylarına İlişkin İnceleme ve Tespit Raporu - 22 Ocak 2020

(İHD - TİHV)

- Diyarbakır Kampüs Cezaevlerine İlişkin Hak İhlalleri ve Cezaevi İzleme Raporu - 30 Nisan 2020

(İHD - Diyarbakır Barosu)

- M.E.C, M.Y. ve Ş.Y.'nin İşkenceye Maruz Kaldığı İddialarına İlişkin Tespit Raporu - 4 Haziran 2020

(İHD, TİHV, Diyarbakır Barosu)

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

2018 YILI

DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

İNSAN HAKLARI İHLALLERİ RAPORU

5 ŞUBAT 2019

İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ

DEĞERLENDİRME

Demokratik yaşamın ve insan hakları kazanımlarının ağır yaralar aldığı bir süreçten geçiyoruz. 2 yıl boyunca toplumsal yaşamın her alanına nüfuz ederek adeta ihlal üreten bir mekanizmaya dönüşen ve 19 Temmuz 2018 itibarıyla kaldırılan OHAL rejiminin yarattığı yıkım, tamda bu süreci ifade etmektedir. OHAL süreci, hukuk ve demokratik yaşamın yapısını zedeleyen ve tahribatlar oluşturan, insan hakları ve özgürlükleri tamamen baskı altına alan, yargı mekanizmasının siyasi söylemlerin etkisinde kalarak adalet ve hakikat anlayışını derinden yaralayan bir süreç olarak tanımlayabiliriz. OHAL rejiminin, sona ermesinden sonraki izleyen süreçte güvenlik eksenli çıkarılan yasal değişikliklerle ve uygulamalarla, tamamen kalıcılaştırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Demokratik hukuk devleti gayesinden giderek uzaklaşan ve yargının siyasetin vesayetine girdiği, yine alabildiğine otoriter ve baskıcı bir yönetim şekline dönüşümün gerçekleştiği Türkiye’de, düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün sınırsız bir tehdit altında olduğuna önemle işaret etmek isteriz. Sadece düşüncelerini ifade ettikleri için bugün binlerce siyasetçi, akademisyen, gazeteci ve hükümet politikalarına muhalif insanlar, maalesef tutuklanıyor ve ağır cezalara çarptırılmaktadır. Uzun tutukluluk hali ve verilen maddi-manevi cezalar, siyasi iktidar karşısında muhalefet gösteren toplumsal ve bireysel kimlikleri ortadan kaldırmayı amaçlayan bir cezalandırma aracına dönüşmektedir. Türkiye’de yargının siyasi iktidar tarafından muhalifler üzerinde bir baskı aracı olarak kullanılması ve yargılamalar yapılırken uluslararası standartlardan uzaklaşmış olduğu tüm kamuoyunun malumudur. Özellikle AİHM ve AYM’nin vermiş olduğu ihlal kararları sonrasında siyasilerin yapmış oldukları açıklamalar ile mahkemelerin bağımsız karar verme yetkisi tamamen ortadan kaldırılmıştır. Yakın tarihte AİHM’in, HDP’nin önceki eş genel başkanı Selahattin Demirtaş hakkında vermiş olduğu ihlal kararı akabinde Cumhurbaşkanı’nın kararı eleştiren açıklamaları sonrasında yerel mahkeme ihlal kararına uymamış, Demirtaş’ın tutukluluğunun devamına karar verilerek Anayasanın 90. maddesi açık bir şekilde ihlal etmiştir. Anayasa ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ile güvence altına alınmış olan demokrasinin vazgeçilmez serbest seçimler ve seçmen iradesi adeta hiçe sayılmıştır. Tek sesliliğin ve tek tipleştirilmenin tezahürü olarak karşımıza çıkan iktidar politikaları, toplumsal hayatımızda yarattığı onarılması güç yıkımlarla kendini çok net bir şekilde göstermektedir. “Terörle Mücadele ve Güvenlikçi Politikalar” adı altında vücut bulan siyasi iktidar politikaları nedeniyle, özellikle bölgemizde devam eden silahlı çatışma ortamında, sadece son 3,5 yılda binlerce insanın hayatını yitirşine tanıklık ediyoruz. 2018 yılında da yine güvenlik güçleri, örgüt militanları ve siviller yaşamını yitirdi. Kürt Sorunun çözümünde, on yıllarca denenen şiddete dayalı, tekçi devlet politikalarıyla yol alınmayacağı somut bir gerçekliktir. Ülkenin acil olarak toplumsal barış ve huzur ortamına ihtiyacı var. Bu nedenle de 24 Temmuz 2015 tarihi itibarıyla süre giden ve artış göstererek devam eden çatışma ortamını

sona erdirecek şekilde müzakere koşullarının sağlanması amacıyla çatışmasızlığa geri dönmelidir.

Bölgemizde 2018 yılında işkence ve kötü muamele, hapishanelerdeki ihlaller, toplanma ve gösteri hakkına yönelik yasaklar ve müdahaleler; düşünce ve ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, kadına ve çocuklara yönelik şiddet, ekonomik ve sosyal haklardaki kayıplar gibi pek çok değişik ve kategorik konularda ihlaller açığa çıkmıştır. Bu ihاللerden bir kısmına kısaca değinecek olursak;

Gözaltı merkezlerinde ve gözaltı yerleri dışında işkence ve kötü muamelenin yaygın ve sistematik bir biçimde varlık gösterdiğine şahit oluyoruz. Kolluk kuvvetleri tarafından düzenlenen operasyonlar sırasında gerçekleşen ev baskınlarında ve sokak ortasında, maalesef yurttaşlar kötü muameleye maruz kalıyor ve darp ediliyor. Anayasada ve yine Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere göre, işkencenin mutlak olarak yasaklandığını buradan bir kez daha hatırlatmak istiyoruz! Bu insanlık dışı yöntemlere derhal son verilmeli, bu yöntemlere başvuranlar görevlerinden alınmalı ve yargı karşısına çıkarılarak cezalandırılmalıdır. Zira işkencenin yaygın ve sistematik bir hal almasının en önemli nedenlerinden biri, işkence suçunun cezasız bırakılması ve faillerin bu durumdan cesaret alarak ve çekinmeden bu suçu işlemeye devam etmeleridir! Yine yurttaşların gerek gözaltında veya gözaltı yerleri dışında alıkonulmak suretiyle, kendilerini güvenlik görevlileri olarak tanıtan kişilerce muhbirlik dayatmalarına maruz kalmaları, şiddet görmeleri ve bu nedenle tehdit edilmeleri, kişi güvenliğini tehdit eden ve anayasal suç unsuru taşıyan bir başka işkence ve kötü muamele örneğidir. İşkencenin yaygın ve sistematik olarak gündeme geldiği bir başka alan ise, hapishanelerdir. OHAL süreci adeta tavan yapan hapishane ihlalleri, OHAL'in kalkmasından sonra da hızından hiçbir şey kaybetmeden devam etmektedir. Sağlık hakkı, işkence ve kötü muamele, disiplin soruşturmaları, tecrit etme, haberleşme, iletişim, aile görüşü haklarının kısıtlanması gibi ihاللار hapishanelerdeki başlıca hak ihاللalarıdır. Hapishanelerdeki mahpusların mektup aracılığıyla ve gerekse de yakınlarının şubemize bizzat yaptıkları başvurularda, tek kişilik hücrelerde tecrit etme, kelepçeli tedavi, hastane ve revire çıkarılmama gibi yaşanan mağduriyetleri ifade etmişlerdir. Özellikle de sağlık hakkı ihlalinin bu süreçte yoğun bir şikâyet konusu olduğunu ifade etmek istiyoruz. Hapishanede tek başına yaşamını sürdüremeyecek, cezaevi ile hastane arasında adeta mekik dokuyan, ölümcül rahatsızlıkları bulunan ve buna rağmen tedavi edilemeyen hasta mahpusların sayısında gün geçtikçe artış meydana gelirken, tedavi olanaklarından yararlanamayan veya tahliye edilmeyen hasta mahpuslar ise maalesef yaşamını yitiriyor. 2018 yılının Şubat ayında yüzde 96 engelli raporu bulunmasına rağmen hapishanede tutulmaya devam edilen hasta mahpus Celal Şeker'in yaşamını yitirenler arasındaydı. Anayasa mahkemesine yapılan bireysel başvuruda, yaşamını yitirmesinin üzerinden geçen 9 ayın ardından karar verilmesi ve kararın niteliği de yargının hasta mahpuslara tutumunu ortaya koymaktadır.

Derneğimiz tarafından tespit edilen verilere göre hapishanelerde 402'si ağır olmak üzere toplam 1154 hasta mahpus adeta ölüme terk edilmiştir. Hapishanelerle ilgili bir diğer önemli konu ise, İmralı Yüksek Güvenlikli F Tipi Kapalı Cezaevi'nde uygulanan ağırlaştırılmış tecrit uygulamalarıdır. Hükümlü mahpus statüsünde bulunan PKK Lideri Abdullah Öcalan'a ve aynı hapishanede bulunan 3 siyasi mahpusun avukatları ve aileleriyle görüştürülmemesi insan hakları ihlalidir. Hapishanelerde kişiye özgü uygulamaların, insan hakları anlayışı ve insancıl hukukla bağdaşmayan bir durum olduğunu özellikle ifade etmek istiyoruz. Yine Kürt sorunun çözümü açısından da çok ciddi riskleri barındıran bir hal almakta olduğunu hatırlamak isteriz! DTK Eş Başkanı ve HDP Hakkari Milletvekili Leyla Güven başta olmak üzere hapishanelerde bulunan 280'i aşkın mahpus, İmralı hapishanesinde uygulanan tecrit politikalarının protesto etmek amacıyla, süresiz ve dönüşümsüz olarak açlık grevleri grevleri eylemlerine başlamışlardır. Tahliye olduktan sonrada açlık grevi eylemini sürdüren Leyla Güven başta olmak üzere, kimi mahpuslarda sağlık durumlarının kritik eşiği aştığı görülürken, grevdeki mahpusların yaşam hakkının korunmasına yönelik önleyici tedbirlerin alınmadığı ve soruşturma, tecrit gibi uygulamalarla karşı karşıya bırakılmaktadır.

2018 yılı içerisinde bölgede devam eden silahlı çatışma ortamında yaşamını yitiren öğürt militanlarının cenazelerinin alınması ve ailelerine teslim edilmesi sürecinde yaşanan insan hakları ihlallerinin yaşandığını belirtmek isteriz. Cenazelerin ailelerine verilmesi sürecinin uzunluğu, başvuru sürecinde kolluk kuvvetlerinin psikolojik baskılarına maruz kalmaları, yine dini vecibelerinin yerine getirilmesi ile ilgili ihlaller dikkat çekmektedir. Cenaze ve cenaze sahibi ailelere yönelik ihlaller, hukuki ve vicdani olarak görmek mümkün olmayıp, bu konuda yetkilileri duyarlı olmaya ve hukuk kurallarına uymaya davet ediyoruz.

Yukarıda da özetle değinmeye çalıştığımız ifade ve örgütlenme özgürlüğüne yönelik baskılar da, yasaklama ve sınırlandırmalarla maalesef devam ediyor. Bir hak arama biçimi olarak Anayasa'nın 34 maddesinde tanımlanan ve güvence altına alınan açık hava toplantı ve gösterileri ise, Valiliklerin ve Kaymakamlıkların hukuk dışı ve keyfi bir biçimde yasaklanmakta veya sınırlandırılmaktadır. Anayasal hakkın kullanımında ısrar eden yurttaşlara ise, kolluk kuvvetleri tarafından keyfi ve orantısız müdahalede bulunulmakta, yurttaşlar darp edilerek veya kötü muameleye maruz kalarak gözaltına alınmaktadır. Yine özel güvenlik bölgeleri ve sokağa çıkma yasağı ilanları ile kırsal bölgelerde bulunan rutin hayat akışı sekteye uğratılmakta, hayvancılık ve tarım faaliyetleri durma noktasına gelmektedir.

Kadınlara yönelik şiddet, maalesef 2018 yılında da artış göstererek devam etmiştir. Türkiye'de kadınlara yönelik hak ihlallerindeki artış, mevcut hukuki düzenlemelerin hayata geçirilemediğini ve kadını yeterince koruyamadığını göstermektedir. Yargıya intikal eden kadına yönelik şiddet, cinsel taciz ve cinsel saldırı dosyalarında et-

kili soruşturamaların yürütölmediğine, çok sayıda dosyanın yargı eliyle sürönceme- de bırakıldığına, hala kadına yönelik şiddet davalarında erkek failin haksız tahrik, iyi hal indiriminden yararlandırıldığına tanıklık etmekteyiz. Hegemonyadan beslenen ve devlet politikalarıyla perçinlenen ataerkil şiddet ve bu şiddetin kamusal alanın tamamında sistematikleşerek takım elbise gerçekliği ile bütünleşmesi, hem kadın cinayetlerini teşvik etmekte hem de caydırıcı olmaktan çıkmaktadır.

Kadına yönelik şiddet, ister aile içi olsun, ister sokakta, ister gözaltında olsun; politik- tir. Bu sorun ancak ve ancak yeterli tedbirleri içeren ve cinsiyet eşitliğini savunan ge- lişmiş sosyal politikaların oluşturulmasıyla birlikte ve erkek egemen zihniyetiyle etkin mücadele edilerek aşılabılır. Toplumsal yaşamımızın geleceği olarak gördüğümüz çocuklarımızın karşılaştığı hak ihlalleri, maalesef artarak devam ediyor. Şiddet sonu- cu katledilen çocukların yanı sıra, çatışmalı ortamların varlık gösterdiği bölgelerde sahipsiz bırakılan patlayıcılar sonucu da çocukların yaralanmalarına ve yaşamlarını yitirışine ediyoruz. Raporumuzda, çocuklara yönelik cinsel istismar ve kayıp çocuk vakalarındaki artış dikkat çekerken, çocukların haklarını güvence altına alan koru- yucu yasaların yetersizliği ve uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlölüklerin yerine getirilmediği görölmektedir.

Toplumsal yaşamın her alanında ve kategorik konularda, özellikle ifade ve ör- gütlenme özgürlüğü alanındaki ihlallerin yoğunlaştığı, yerlerine kayyım atanmış DBP'li onlarca belediye eş başkanlarının halen hapishanelerde tutulmaya devam edildiğini bir ortamda yerel seçim süreci giriyoruz. İhlallerin ve baskı ortamının bu kadar arttığı bir ortamda, seçim güvenliği hususunda taşıdığımız kaygıları da ifade etmek istiyoruz. Güvenlik ve demokratik bir seçim ortamının sağlanması ve seçim- leri gözlemlemek isteyen ulusal ve uluslararası kurum-kuruluşlara ve heyetlere güvenli bir ortam imkanının sağlanması hususunda yetkilileri duyarlığa ve sorum- luluk almaya çağırıyoruz. Bizler insan hakları savunucuları olarak, hayatımızdaki ihlallerin önlenebilir olduğuna inanıyoruz. Bu nedenle insan hakları ihlallerinin olu- şumuna yol açan OHAL'in yarattığı tahribatların TBMM araştırma komisyonlarıy- la ortaya çıkarılmasını ve giderilmesi talebinde bulunuyor, çatışmalı ortamın bir an önce son bulmasını, kalıcı bir çatışmasızlık halinin ve çözüm sürecinin yeniden mü- zakere edilmesini umuyoruz. Her koşul altında dil, din, ırk, milliyet, cinsiyet, etnik ve kültürel farklılık ayırımı yapmadan, yaşam hakkının kutsal olduğu vurgusunda bulunuyor ve özgürlüklerle dolu, onurlu bir yaşam temenni ediyoruz.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ DİYARBAKIR ŞUBESİ

2018 YILI İNSAN HAKLARI İHLALLERİ BİLANÇOSU

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ		
	ÖLÜ	YARALI
YARGISIZ İNFAZ (Keyfi Öldürme, Silah Kullanma Yetkisinin İhlali ve Dur İhtarına Uymadığı Gerekçesiyle Öldürülen ve Yaralananlar)		
Polis ve Jandarma Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar	4	4
Köy Korucuları Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar	5	3
Cezaevlerinde Ölen ve Yaralananlar	2	2
Faili Meçhul Saldırıları	2	6
Resmi Hata ve İhmal Sonucu Ölen ve Yaralananlar	11	106
Polis Asker İntiharları / Şüpheli Ölümleri	7	1
SALDIRIYA UĞRAYANLAR		
Siyasi Parti, Sendika ve Dernek Yöneticisi/Üyesi	1	-
Öğretmen/Öğretim Üyesi	-	1
Yerel Yönetici	-	1
Avukat	-	2
Doktor	1	5
SİLAHLI ÇATIŞMALAR		
Güvenlik Görevlisi	84	155
Silahlı Militan	370	6
Siviller	1	3
TOPLAM	455	164
Not: Patlayıcılar sonucu ölen ve yaralanan güvenlik güçleri de bu rakama dâhildir.		
Yasadışı Örgüt Eylemleri Sonucu Ölen - Yaralanan Siviller	3	-
Silahlı Örgüt Militanları Tarafından Öldürülen Siviller	7	-
MAYIN VE SAHİPSİZ BOMBA PATLAMASI SONUCU ÖLÜM ve YARALANMALAR		
Erkek	-	2
Kadın	-	2

Çocuk	2	2
KUŞKULU ÖLÜMLER		
Erkek	1	-
Kadın	1	-
Çocuk	2	-
ÇATIŞMALI ORTAM NEDENİYLE YAŞANAN İHLALLER		
Orman ve Arazi Yakma	5	
Özel Güvenlik Bölgesi İlan ve Arazi Yasağı	46	
Sokağa Çıkma Yasağı İlanı	39	
Verilmeyen Militan Cenazeleri	3	
Ölünün Hatıratına Saygısızlık	6	
KADINLARIN YAŞAM HAKLARINA YÖNELİK İHLALLER		
Kadın İntiharları		
İntihar	11	
Teşebbüs	4	
Aile İçi Şiddete Uğrayan Kadınlar		
Ölü	47	
Yaralı/Şiddet	30	
Cinsel Saldırı	3	
Toplumsal Alanda Şiddete Uğrayan Kadınlar		
Ölü	11	
Yaralı/Şiddet	9	
Cinsel Saldırı	12	
Alıkonulma/Kaçırılma	2	
Fuhuş Yapmaya Zorlanan Kadınlar	8	

ÇOCUKLARIN YAŞAM HAKLARINA YÖNELİK İHLALLER	
Çocuk İntiharları	
İntihar	3
Teşebbüs	4
Aile İçi Şiddete Uğrayan Çocuklar	
Ölü	3
Yaralı/Şiddet	7
Cinsel İstismar	10
Toplumsal Alanda Şiddete Uğrayan Çocuklar	
Ölü	4
Yaralı/Şiddet	6
Cinsel İstismar	82
Alıkonulma/Kaçırılma	4
İŞKENCE YASAĞI	
İşkence, Kötü Muamele, Onur Kırıcı ve Küçük Düşürücü Davranış ve Cezalandırma	
Gözetiminde İşkence ve Kötü Muamele	17
Gözetim Yerleri Dışında İşkence ve Kötü Muamele	83
Cezaevlerinde İşkence	211
Kaçırma ve Ajanlık Tehdidi	20
Tehdit Edilenler	8
Gösterilerde G. Güçlerinin Müdahalesi Sonucu Dövülen ve Yaralananlar	9
KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE GÜVENLİĞİNE YÖNELİK İHLALLER	
Gözetimine Alınanlar	
Yetişkin	2783
Çocuk	54
TOPLAM	2837

Tutuklananlar	
Yetişkin	491
Çocuk	5
TOPLAM	496
Ev Baskınları	2368
DÜŞÜNCE ve İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER	
Yasaklanan Etkinlikler	1
Toplatılan ve Yasaklanan Yayınlar	13
Baskına Uğrayan Gazete ve Yayın Organları	4
Engellenen İnternet Siteleri	8
DÜŞÜNCELERİNİ İFADE EDENLERE KARŞI AÇILAN SORUŞTIRMALAR	
Soruşturma Sayısı	12
Kişi Sayısı	77
DÜŞÜNCELERİNİ İFADE EDENLERE KARŞI AÇILAN DAVALAR	
Dava Sayısı	19
Kişi Sayısı	91
DÜŞÜNCELERİNİ İFADE EDENLERE VERİLEN CEZALAR	
Dosya Sayısı	61
Kişi Sayısı	684
ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER	
Baskına veya Saldırıya Uğrayan Siyasi Parti, Sendika, Dernek, Kültür Kurumu	
Siyasi Parti	18
TOPLANTI ve GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER	
Güvenlik Güçleri Tarafından Müdahale Edilen Toplantı ve Gösteriler	13
Ertelenen, Yasaklanan Toplantı ve Gösteriler	26
CEZAEVLERİNDE YAŞANAN İHLALLER	
Sevk Uygulamaları	165

Sağlık Hakkı İhlali	183
Aile Görüşü Engellenenler	118
Tecrit ve İzolasyon	25
Haklarında Soruşturma Açılanlar	40
Haberleşme vb. Hakları Engellenenler	22
Sosyal etkinlik vb. Hakları Engellenenler	18
Cezaevlerinde Diğer İhaller	58
EKONOMİK ve SOSYAL HAKLARA YÖNELİK İHLALLER	
İş Kazaları	
İş Kazalarında Ölenler	20
İş Kazalarında Yaralananlar	12
İşten Çıkarılanlar	1344
Görevden Alınanlar	259
Verilen Cezalar	1
Ücreti Verilmeyenler	200
DİĞER HAK İHLALLERİ	
Kayım Atamaları (Yerel Yönetimler)	1
Eğitim Hakkı İhlali	1
Sağlık Hakkı İhlali	914
Konut Hakkı İhlali	2
DİĞER BAŞVURULAR	16
TOPLAM İHLAL SAYISI	11643

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

2019 YILI

DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

İNSAN HAKLARI İHLALLERİ RAPORU

7 ŞUBAT 2020

İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ

DEĞERLENDİRME

İnsan Hakları Derneği “**Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2019 Yılı İnsan Hakları İhlalleri Raporu**” nu açıklamak üzere bir aradayız.

Türkiye’de insan hakları ihlalleri yaygın bir şekilde devam etmektedir. Toplumsal yaşamımızı derinden etkileyen anti-demokratik ve hukuk dışı uygulamalar nedeniyle varlık göstermeye devam eden insan hakları ihlallerinin en önemli nedenlerinden biri, siyasi iktidarın merkeziyetçi ve güvenlik odaklı politikalarıdır.

2019 yılı; ülke sınırları ve sınır ötesi askeri operasyonlardan kaynaklı ihlallerin, ifade ve örgütlenme özgürlüğüne yönelik siyasi tehditlerin ve fiziki müdahalelerin yoğun olarak yaşandığı; yaşam hakkı, işkence ve kötü muamele, hapishanelerdeki ihlaller, kadına yönelik şiddet, toplanma ve gösteri hakkına yönelik yasaklar ve müdahaleler, düşünce ve ifade özgürlüğü, yargı bağımsızlığına ilişkin problemler, basın özgürlüğü, ekonomik ve sosyal haklardaki kayıplar gibi pek çok değişik ve kategorik konularda ihlallerin yoğunlaştığı ve artış gösterdiği bir yıl olmuştur.

2016 yılında ilan edilen ve 2 yıl boyunca Türkiye’nin gündeminde yer alan ve ağır insan hakları ihlallerine yol açan OHAL rejimi; yapılan yasal düzenlemeler ve uygulamalar ile tamamen kalıcı hale getirilmiştir. Bu durum ifade ve örgütlenme özgürlüğüne yönelik müdahalelerde çok net bir şekilde görülmektedir. Siyasi iktidarın icraat ve söylemlerini desteklemeyen ve aykırı duran her türlü muhalif görüş baskılanmaya ve yargı eli ile susturulmaya çalışılmaktadır. Yargı bağımsızlığı tamamen rafa kaldırılmış; yargı, iktidarın baskıcı ve merkeziyetçi politikalarını uygulama konusunda kullandığın en önemli ve kolay araç haline getirilmiştir. Yakın zamanda AİHM’nin Osman Kavala başvurusunda verdiği ihlal kararı ve tespit ettiği ihlaller, Yerel Mahkemenin ısrarla AİHM kararını uygulamaması; yine Selahattin Demirtaş dosyasında Mahkemelerin ve yargı birimlerinin tahliye kararı vermemek için başvurdukları yol ve yöntemler yargının geldiği aşamayı açık bir şekilde göstermektedir. Bu dönem muhalif kesimler içerisinde insan hakları savunucularına yönelik gözaltı ve tutuklamalar, yapılan yargılamalar ve cezalandırmalar yolu ile uygulanan baskılar da en üst seviyeye ulaşmıştır.

Yine, 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleşen yerel seçimler sonrasında Halkların Demokratik Partisi (HDP) yönetimindeki belediyelere yönelik yapılan kayyım atamaları, demokrasi ve özgürlüklerin ağır yara aldığı bir diğer önemli durum olarak karşımızda durmaktadır. Bu durum, seçme ve seçilme hakkına yönelik ve hukukla bağdaşır bir yanı olmayan yasaklayıcı uygulamalardır. Seçilen adaylara mazbatalarının verilmemesi ve mazbatalarını aldıktan sonra haklarında hiçbir soruşturma bile olmamasına rağmen belediye başkanlarının görevden alınarak yerlerine kayyım atanması, belediye eş başkanlarının hukuka aykırı bir şekilde tutuklanmaları bir siyasi partinin milyonlarca seçmenine yönelik büyük bir insan hakları ihhalidir.

Bölgemizde 2019 yılında yoğun olarak yaşanan ihlallerden bir kısmına kısaca değinecek olursak;

Gözetli merkezlerinde ve gözetli yerleri dışında işkence ve kötü muamele yaygın ve sistematik bir biçimde varlık göstermeye devam etmiştir. Urfa Emniyet Müdürlüğü TEM birimine yönelik ileri sürülen iddialar, vahim boyutlara ulaşmış ve şüphelilerin tespiti ve cezalandırılmalarına ilişkin etkin bir soruşturma halen yürütülmemiştir.

2019 yılının Aralık ayında Diyarbakır'ın Çınar ilçesinde ev baskınları sırasında gözetli altına alınan yurttaşların evlerinin ahırında feci şekilde dövülerek işkence edilmesi ve Ağrı'nın Tutak ilçesinin kırsal mahalleye baskın düzenleyen askerilerin sokakta yüzükoyun yere yatırılmış yurttaşların sırtına basan askerlerin ortaya çıkan görüntüleri, Mardin Derik ilçesinde gözetli altına alınan vatandaşlara yönelik Mardin Jandarma Karakolunda uygulanan işkence ve kötü muamele, işkence uygulayan görevlilerin kimliklerini gizleme gereği bile duymamaları; işkencenin sistematik ve yaygın oluşunu açıklar nitelikte onlarca örnekten sadece bir kağıdır. Özellikle kadınlara yönelik işkence ve taciz iddiaları, çok ciddi boyutlardadır. Ancak işkenceci failler ve sorumlular hakkında etkili bir soruşturmanın halen yürütülmemesi, cezasızlık politikasının tavizsiz bir şekilde her durumda uygulandığını göstermektedir. Baskı ve tehdit yöntemleri ile ifade alma, mülakat yapma, ajanlaştırma ve kaçırma olaylarına ilişkin başvuru ve ihlallerde de önemli artış yaşandığı gözlenmiştir. Anayasada ve yine Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere göre, işkencenin mutlak olarak yasaklandığını ve bu suçun zamanaşımına tabi olmadığını buradan bir kez daha hatırlatmak istiyoruz! Bu insanlık dışı uygulamalara derhal son verilmesi, başvuranlar görevlerinden alınmalı ve işlemiş oldukları fiiller nedeniyle haklarında etkili bir yargılama yapılmalıdır.

İşkencenin yaygın ve sistematik olarak gündeme geldiği bir başka alan ise, hapishanelerdir. Sürgünler, sağlık hakkı, işkence ve kötü muamele, disiplin soruşturmaları, tecrit etme, haberleşme, iletişim, aile görüşü haklarının kısıtlanması gibi ihlaller hapishanelerdeki öne çıkan ihlal başlıklarından olmuştur. Özellikle de sağlık hakkı ihlalinin bu süreçte yoğun bir şikâyet konusu olduğunu ifade etmek istiyoruz. Hapishanede tek başına yaşamını sürdüremeyecek, cezaevi ile hastane arasında adeta mekik dokuyan, ölümcül rahatsızlıkları bulunan ve buna rağmen tedavi edilemeyen hasta mahpusların sayısında gün geçtikçe artış meydana gelirken, tedavi olanaklarından yararlanamayan veya tahliye edilmeyen birçok hasta mahpus hastalıklarının son aşamasına gelmişlerdir. 2019 yılında sadece bölge hapishanelerinde 6 hasta mahpus yaşamını yitirdi. Derneğimiz tarafından tespit edilen verilere göre hapishanelerde 458'i ağır olmak üzere toplam 1334 hasta mahpus bulunmaktadır.

Hapishanelerdeki ihlallere değinilirken İmralı Yüksek Güvenlikli Cezaevindeki uygulamalar ve ihlallere de dikkat çekmek isteriz. Abdullah Öcalan ve aynı hapishanede bulunan mahpusların avukatları ve ailesiyle görüştürülmemelerinin hukuk

bağdaşır bir yanı bulunmamaktadır ve ağır bir insan hakları ihlalidir. İmralı Hapishanesi üzerindeki uygulanan ağırlaştırılmış tecrit, biz insan hakları savunucuları açısından kabul edilebilir değildir ve derhal sona erdirilmesi gerekmektedir.

Yukarıda da özetle değinmeye çalıştığımız ifade ve örgütlenme özgürlüğüne yönelik baskılar da, yasaklama ve sınırlandırmalarla maalesef devam etmektedir. Bir hak arama biçimi olarak Anayasa'nın 34. maddesinde tanımlanan ve güvence altına alınan açık hava toplantı ve gösterileri ise, Valiliklerin ve Kaymakamlıkların hukuk dışı ve keyfi bir biçimde aldığı kararlar ile yasaklanmakta veya sınırlandırılmaktadır. Diyarbakır'da Koşu Yolu Parkında ve bölge kentlerinde açlık grevine giren mahpusların annelerinin barışçıl ve şiddet içermeyen yürüyüş, basın açıklamaları engellenmiş, annelere gaz ve tazyikli suyla dağıtılmaya çalışılmıştır. Hakeza mahpus annelerin demokratik hakkın kullanımı nedeni ile 2911 Sayılı Kanuna muhalefet, örgüt propagandası yapma nedeni ile davalar açılmış ve Kabahatler Kanuna göre para cezası ile cezalandırılmışlardır. Yine derneğimiz ve kayıp yakınları tarafından Koşuyolu Parkı Yaşam Hakkı Anıtı önünde "Kayıplar Bulunsun Failler Yargılsın" sloganıyla her hafta kesintisiz bir şekilde sürdürülen hakikat ve adalet arayışı, 1 Eylül 2018 tarihinden bu yana hukuk dışı ve keyfi Valilik yasağıyla engellenmektedir. Kayıp yakınları 47 haftadır, yasak nedeniyle eylemlerini maalesef dernek binasında gerçekleştirmek zorunda bırakılmaktadır.

Bir başka hak ihlaline yol açan konu da, askeri operasyonlardan kaynaklı yaşanan ihlaller, özel güvenlik bölgeleri ve sokağa çıkma yasakları ilanlarıdır. Özel güvenlik bölgeleri ve sokağa çıkma yasağı ilan edilen kırsal yerleşim alanlarında, askeri operasyonların yapıldığı alanlarda yaşayan yurttaşlar, rutin hayat akışını sürdürmemekte ve mağduriyetler yaşamaktadır. 2019 yılı içerisinde bölgede devam eden silahlı çatışma ortamında yaşamını yitiren örgüt militanlarının cenazelerinin alınması ve ailelerine teslim edilmesi sürecinde zorluklar ve ihlaller yaşanmaya devam etmektedir.

Kadınlara yönelik şiddet, maalesef 2019 yılında da devam etti. Bölgemizde de, onlarca kadın erkek şiddetinin sonucunda katledildi. Her yerde, her kesimden, her yaşta kadın psikolojik, fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddete maruz kalmaya devam etmektedir. Türkiye'de kadınlara yönelik hak ihlallerindeki artış, mevcut hukuki düzenlemelerin hayata geçirilemediğini ve kadını yeterince koruyamadığını göstermektedir. Devlet kadına karşı şiddeti önlemek için her türlü tedbiri almalıdır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin toplumun tüm kesimlerine yaygınlaştırmak için, politikalar üretmelidir. Cinsiyete dayalı ayrımcılığı ortadan kaldırmalıdır. Kadına karşı şiddet uygulayan failler hakkında etkili cezalandırma yoluna gidilmeli ve cezasızlık politikalarından vazgeçilmezdir.

Çocuğa yönelik şiddet, cinsel istismar, çocuk işçiliği ve ölümleri, çocuk yaşta evlilikler, anadil eğitiminin yoksunluğu ve genel olarak eğitim sistemindeki yetersiz-

likler kategorik olarak gündemde en fazla görünür olan ihlaller arasında yerini almaktadır. Çatışmalı ortamların yaşandığı bölgelerde çatışma atıklarının infilakı sonucunda, çocukların yaralanmalarına ve yaşamlarını yitirishine tanıklık ediyoruz. Çocuklara yönelik hak ihlallerini önlenmeye dair tedbirler almak bir yana, çocukların haklarını güvence altına alan koruyucu yasaların yetersizliği ve uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlölüklerin yerine getirilmediği görölmektedir.

İHD her zaman barış hakkını savunmuş ve savunmaya devam edecektir. Türkiye'nin demokratikleşebilmesi, çatışma ve kaos ortamından uzaklaşabilmesi bakımından Kürt sorununu demokratik ve barışçıl yollarla çözmesinin zorunlu olduğunu bir kez daha hatırlatmak isteriz. Türkiye'nin gerçek bir çatışma çözümü ile birlikte yeni ve demokratik bir Anayasaya ihtiyacı bulunmaktadır.

Bizler insan hakları savunucuları olarak, hayatımızdaki ihlallerin önlenabilir olduğuna inanıyoruz. Çatışmalı ortamın bir an önce son bulmasını, kalıcı bir çatışmasızlık halinin ve çözüm sürecinin yeniden müzakere edilmesini umuyoruz. İnsan hakları mücadelesinde; her koşul altında dil, din, ırk, milliyet, cinsiyet, etnik ve kültürel farklılık ayırımı yapmadan, yaşam hakkının kutsal olduğu vurgusunda bulunuyor ve özgürlüklerle dolu, onurlu bir yaşam temenni ediyoruz.

**İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DİYARBAKIR ŞUBESİ**

2019 YILI İNSAN HAKLARI İHLALLERİ BİLANÇOSU

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ		
	ÖLÜ	YARALI
YARGISIZ İNFAZ (Keyfî Öldürme, Silah Kullanma Yetkisinin İhlali ve Dur İhtarına Uymadığı Gerekçesiyle Öldürülen ve Yaralananlar)		
Polis ve Jandarma Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar	5	8
Köy Korucuları Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar	-	1
Cezaevlerinde Ölen ve Yaralananlar	10	-
Resmi Hata ve İhmal Sonucu Ölen ve Yaralananlar	4	102
Polis Asker İntiharları / Şüpheli Ölümleri	5	-
SALDIRIYA UĞRAYANLAR		
Siyasi Parti, Sendika ve Dernek Yöneticisi/Üyesi	1	4
Öğretmen/Öğretim Üyesi	-	6
Gazeteci	-	1
Yerel Yönetici	-	1
Avukat	2	2
Sağlık Görevlisi	-	1
SİLAHLI ÇATIŞMALAR		
Güvenlik Görevlisi	50	83
Silahlı Militan	319	1
Siviller	12	23
TOPLAM	381	107
Not: Patlayıcılar sonucu ölen ve yaralanan güvenlik güçleri de bu rakama dâhildir.		
Sınır Hatlarından Yaşanan Ölüm ve Yaralanmalar	1	
Kuzey Doğu Suriye Operasyonu	16	71
MAYIN/SAHİPSİZ BOMBA PATLAMASI SONUCU ÖLÜM VE YARALANMALAR		
Erkek	1	-
Çocuk	2	1

KUŞKULU ÖLÜMLER	
Erkek	18
Kadın	24
Çocuk	5
ÇATIŞMALI ORTAM NEDENİYLE YAŞANAN İHLALLER	
Orman ve Arazi Yakma	4
Özel Güvenlik Bölgesi İlan ve Arazi Yasağı	23
Sokağa Çıkma Yasağı İlanı	16
Militer Cenazelerine Yönelik Uygulamalar	5
Ölünün Hatıratına Saygısızlık	5
KADINLARIN YAŞAM HAKLARINA YÖNELİK İHLALLER	
Kadın İntiharları	
İntihar	17
Teşebbüs	1
Aile İçi Şiddete Uğrayan Kadınlar	
Ölü	33
Yaralı/Şiddet	41
Toplumsal Alanda Şiddete Uğrayan Kadınlar	
Ölü	15
Yaralı/Şiddet	21
Cinsel Saldırı	14
Fuhuş Yapmaya Zorlanan Kadınlar	7
ÇOCUKLARIN YAŞAM HAKLARINA YÖNELİK İHLALLER	
Çocuk İntiharları	
İntihar	3
Teşebbüs	2

Aile İçi Şiddete Uğrayan Çocuklar	
Ölü	3
Yaralı/Şiddet	6
Cinsel İstismar	1
Toplumsal Alanda Şiddete Uğrayan Çocuklar	
Ölü	3
Yaralı/Şiddet	4
Cinsel İstismar	1526
Alıkonulma/Kaçırılma	2
Fuhuş Yapmaya Zorlanan Çocuklar	3
İŞKENCE YASAĞI	
İşkence, Kötü Muamele, Onur Kırıcı ve Küçük Düşürücü Davranış ve Cezalandırma	
Gözetiminde İşkence ve Kötü Muamele	67
Gözetim Yerleri Dışında İşkence ve Kötü Muamele	125
Cezaevlerinde İşkence	150
Kaçırma ve Ajanlık Tehdidi	16
Tehdit Edilenler	12
Gösterilerde G. Güçlerinin Müdahalesi Sonucu Yaralananlar	167
KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE GÜVENLİĞİNE YÖNELİK İHLALLER	
Gözetimine Alınanlar	
Yetişkin	2937
Çocuk	50
TOPLAM	2987
Tutuklananlar	
Yetişkin	508
Çocuk	3

TOPLAM	511
Ev hapsi	17
Ev Baskınları	2081
DÜŞÜNCE ve İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER	
Yasaklanan Etkinlikler	10
Toplatılan ve Yasaklanan Yayınlar	12
DÜŞÜNCELERİNİ İFADE EDENLERE KARŞI AÇILAN SORUŞTIRMALAR	
Soruşturma Sayısı	20
Kişi Sayısı	105
DÜŞÜNCELERİNİ İFADE EDENLERE KARŞI AÇILAN DAVALAR	
Dava Sayısı	17
Kişi Sayısı	132
DÜŞÜNCELERİNİ İFADE EDENLERE VERİLEN CEZALAR	
Dosya Sayısı	31
Kişi Sayısı	110
ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER	
Baskına veya Saldırıya Uğrayan Kurum ve Kuruluşlar	
Siyasi Parti	20
Seçim Bürosu	3
Sendika Binası	3
Belediye Binası	6
Kapatılan/Kapatılmak İstenen Kurum ve Kuruluşlar	
Siyasi Parti	4
TOPLANTI ve GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER	
Güvenlik Güçleri Tarafından Müdahale Edilen Toplantı ve Gösteriler	58
Ertelenen, Yasaklanan Toplantı ve Gösteriler	80

CEZAEVLERİNDE YAŞANAN İHLALLER

Sevk Uygulamaları	103
Sağlık Hakkı İhlali	64
Aile Görüşü Engellenenler	4
Haberleşme vb. Hakları Engellenenler	6
Haklarında Soruşturma Açılanlar	12
Disiplin Cezası Verilenler	20
Tecrit ve İzolasyon	39
Cezaevlerinde Diğer İhaller	113

EKONOMİK ve SOSYAL HAKLARA YÖNELİK İHLALLER**İş Kazaları**

İş Kazalarında Ölenler	11
İş Kazalarında Yaralananlar	14
İşten Çıkarılanlar	492
Görevden Alınanlar	147
İhraç Edilenler	1
Ücreti Verilmeyenler	140

EĞİTİM HAKKINA YÖNELİK İHLALLER

Üniversitelerin Disiplin Kurulları Tarafından Haklarında Soruşturma Açılanlar	16
---	----

DİĞER HAK İHLALLERİ

Kayım Atamaları	
Belediye	32
Sağlık Hakkı	46
DİĞER BAŞVURULAR	17
TOPLAM İHLAL SAYISI	10553

2008-2018 YILLARI ARASI
DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİNDE

ZIRHLI ARAÇLARIN ÇARPMALARI SONUCU MEYDANA GELEN YAŞAM HAKKI İHLALLERİ

ARAŞTIRMA RAPORU

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DİYARBAKIR ŞUBESİ

DEĞERLENDİRME

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 35 yıldır süre gelen ve halen devam etmekte olan savaş ve düşük yoğunluklu çatışma hali, gerisinde ağır ve onarımı güç bir toplumsal tahribat oluşturmuştur. Gayri resmi rakamlara göre 50 binden fazla insanın yaşamını yitirdiği ifade edilen bu süreçte, ağır insan hakları ihlalleri de şiddet ortamının etkisiyle meydana geldi ve sürekli sistematik bir artış gösterdi.

Sivil hayatı ve insanların yaşam haklarını doğrudan ve dolaylı olarak etkisi altına alan ve tehdit eden silahlı çatışma ortamında, bu anlamda pek çok ve kategorik konularda insan hakları ihlalleri meydana gelmiştir. Hayatın olağan akışını etkileyen silahlı çatışma ortamının yarattığı bu ihlallerden biri de, kentlerin yerleşim bölgelerinde güvenlik amacıyla bulundurulmuş askeri veya polisiye zırhlı araçların kullanımı sonucu meydana gelen yaşam hakkı ihlalleri olmuştur. Bu konuda hazırlanmış olduğumuz araştırma raporumuzda, son 10 yılın (2008-2018) verilerini derleyerek, ortaya çıkan ihlallerin boyutlarını ve nedenlerini tespit etmeye çalıştık.

Raporumuzda yer alan verilere göre, son 10 yılda en az 63 zırhlı araç çarpması olayı gerçekleşti. 63 vakanın sonucunda; 16'sı çocuk ve 6'sı kadın olmak üzere toplamda 36 yurttaş hayatını kaybetti. Bu olaylarda yaralanan 85 yurttaştan kimileri ise, fiziksel kayıplarla yaşamını sürdürmek durumunda bırakıldı. Meydana gelen ölüm ve yaralanmaların en çok çocuk ve yaşlı yetişkinleri etkilediği görülüyor.

Yaygın bir hal almış olması nedeniyle araştırma ihtiyacı duyduğumuz zırhlı araç çarpmaları olağan bir kaza mı? Yoksa resmi hata ve ihmallerin bir sonucu mu? Raporumuzda bu sorulara yanıt bularak, tespit oluşturmaya çalıştık.

Zırhlı araçlar; kullanım amacına göre farklı boyutlar ve özelliklere sahiptir. Yüksekliği, genişliği ve sivil araçların aksine uzun süreli kullanım deneyimine bağlı olan zırhlı araçların, kent trafiğine uyumluluğuna dair ulaşılmış olumlu tespitler var mıdır? Varsa bile kamuoyunca bilinmemektedir.

Dava konusu olmuş bazı zırhlı araç çarpması olaylarında, sanık olarak yargılanan kolluk kuvvetlerinin savunmaları ise hayli ilginç ve kent trafiğine uyumluluğu tespiti varmak açısından oldukça ön açıdır.

Mesela;

- ♦ 14 Haziran 2017 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesinde zırhlı aracın çarparak öldürdüğü Pakize Hazar davasında, olay sırasında zırhlı araçta bulunan bir askerin *"zırhlı araçların patlamaya dayanıklı olan araçtan dışarıdaki sesin kolay kolay duyulmadığını, ancak çok yakında ve yüksek sesle bağırılması durumunda bu sesin duyulacağı"* şeklinde beyanlarda bulunması,

- ♦ 27 Nisan 2016 tarihinde Diyarbakır kent merkezi Gevran Caddesi'nde askeri zırhlı aracın çarparak öldürdüğü 55 yaşındaki Hatun Elhuman davasında, sanık kolluk kuvvetinin avukatı “Söz konusu olayın gerçekleşmesinde müvekkilim kusurlu değildir. Buradaki olay tamamen yayanın ağır kusurundan kaynaklanmaktadır. **2.50 metre ön cam yüksekliği olan kirpi aracını kullanan müvekkilimin maktulü görmesi beklenemez. Maktul aracın kör noktasından gelmektedir. Biz ATK raporunu kabul etmiyoruz.**” şeklinde yapmış olduğu müdafî savunması,

Zırhlı araçların kent trafiğinde kullanımını olanaksız kıldığını göstermekte, uygunluğunun ihmalleri ve ihlalleri yüksek oranda ortaya çıkarma olasılığına sahip olduğunu göstermektedir.

Zırhlı araçların, sivil araçlarla kıyaslandığında fonksiyonel olarak sürüş ve manevra kabiliyeti açısından daha etkin bir tecrübe ve beceri gerektirdiği, ancak zırhlı araç sürücülerinin kolluk kuvveti olması ve eğitim sürecine tabi olup olmadıklarına dair yeterli ve güçlü bilgiler kamuoyu tarafından bilinmemektedir. Zira,

- ♦ 3 Mayıs 2017 tarihinde Şırnak'ın Silopi ilçesine bağlı Karşıyaka mahallesinde, gece saatlerinde bir evin duvarının delmesi sonucu, 7 yaşındaki Muhammed ve 6 yaşındaki Furkan Yıldırım kardeşlerin ezilerek öldüğü davada, sanık olarak yargılanan kolluk görevlisinin **zırhlı araç sürücü belgesine sahip olmadığı**, ancak buna rağmen **zırhlı aracı kullanmakla görevlendirdiği** anlaşılmıştır.

Burada dikkat çekmek istediğimiz husus şudur ki; yerleşim alanlarında güvenlik amacıyla bulundurulmuş zırhlı araçların kullanımına ilişkin, zırhlı araçların kullanımından sorumlu resmi kuruluşların ve kullanıcı kolluk personelinin, kullanımından doğabilecek olası risklere ve ihlallere karşı önleyici tedbirler almadıkları, özensiz ve keyfi davrandıklarıdır.

Her ne kadar raporumuzu, zırhlı araçların sivil araçlara veya yayalara çarpması sonucunda meydana gelen yaşam hakkı ihlalleri ile sınırlandırılmışsak da, dikkatsiz ve özensiz kullanımından kaynaklı yaşam hakkı ihlallerine yol açtıkları bilinmektedir. Bunlara ilişkin birkaç örnek verecek olursak;

- ♦ 15 Kasım 2015 tarihinde Mardin'in Nusaybin ilçesinde ilan edilen sokağa çıkma yasağı sırasında **Selamet Yeşilmen** isimli hamile bir kadın, evinin önünde kobra tipi zırhlı araçtan açılan ateş sonucu vurularak hayatını kaybetti.
- ♦ 19 Şubat 2016 tarihinde Mardin'in Nusaybin ilçesi Çağ Çağ Caddesi üzerinde nöbet tutan zırhlı araçtan açılan ateş sonucu 59 yaşındaki Dılşa Ak isimli kadın vurularak hayatını kaybetti. Olaya ilişkin Valilik tarafından yapılan açıklamada, zırhlı aracın teknik bir arıza nedeniyle ateşleme mekanizması harekete geçtiği belirtildi.

- ♦ 30 Ağustos 2016 tarihinde Van merkez İpekyolu ilçesine bağlı Hacıbekir Mahallesi'nde evinin bahçesinde otururken zırhlı araçtan etrafa açılan ateş sonucu başından vurulan 17 yaşındaki Mustafa Duman isimli çocuk yaşamını yitirdi.
- ♦ 8 Ekim 2016 tarihinde Hakkari'nin Yüksekova ilçesi çarşı merkezinde devriye görevi yapan Kobra tipi zırhlı araçtan açılan ateş sonucu Aydın Tümen, Serhat Buldan, Rahmi Sefalı ve Nejdet İşözü isimli yurttaşlar yaşamını yitirdi.

Bu olayların faillerinin açılan soruşturma ve/veya davalarda az bir ceza alması veya beraat edilmesi sonucu, yargısal süreçlerin adeta bir cezasızlığın tezahürü olarak karşımıza çıkması, aynı zamanda bu olayların faillerini cesaretlendirmekte ve hukuki bir yaptırımla karşı karşıya bulunmayacakları güveni kazandırmaktadır. Olaylar böylelikle yaygınlık kazanmakta ve olayların zırhlı araç sürücülerinin kent trafiğinde düzensiz ve keyfi bir tavır içerisinde bulunmalarına yol açmaktadır.

Hukukun üstünlüğü ilkesi, fail/failler kim olursa olsun hesap verilebilirliğinin koşullarını yasal güvencelerle sağlamak, mağdurların adalet talebini karşılamak ve ihlallerin gerçekleşmesini engellemekle mümkündür. Mevcut hukuk düzeni içerisinde kendini yasal, yargısal, idari ve fiili her alanda dokunulmazlık mekanizmalarıyla gösteren cezasızlık politikası, yalnızca mağdurları değil, toplumun tüm kesimlerini ve demokrasiyi olumsuz bir şekilde etkilemektedir.

Zırhlı araçların yerleşim mekânlarında kullanımının artırılması ve hukuki-idari denetimden yoksun bir şekilde kullanılması sonucunda gerçekleşen olaylar, tüm hatları ve niteliği ile bir suç teşkil etmesine karşın fail/faillerin yasama, yürütme ya da yargı birimleri tarafından doğrudan ya da kanun hükümleri kullanılarak yargılamadan muaf kılınması veya olması gerekenden daha az cezaya mahkûm edilmesi sağlanıyor.

Zırhlı araç çarpması nedeni ile hazırlanan dosyalarda, idari ve adli soruşturmaların eksik, yanlış ve fail/failler konumundaki kolluk birimini aklayacak şekilde, bilgilerin yine ilgili kolluktan temin edilerek oluşturulduğuna rastlanılmıştır. Soruşturma makamlarının eylemin oluşumundan itibaren, zırhlı aracın sürücüsü kamu görevlisinin görevi icrasında gerçekleşen trafik kazası ön kabulü ile hareket ettikleri görülmüştür.

Zırhlı aracın çarpması neticesinde eylemin gerçekleşmesi ile birlikte olayın olduğu yerin en üst düzey idari ve adli amirinin kamuoyunu yanıltan ve çoğunlukla olayı kriminalize eden açıklamalar yaptıkları görülmektedir. Soruşturma işlemi yapan adli ve idari birimlerin üst düzey kamu görevlilerinin açıklamaları doğrultusunda işlem yaptıkları gözlemlenmiştir. Hakeza yaşamını yitirenlere, yaralananlara yönelik soruşturma işlemi başlanılmaksızın, delil, bulgular toplanılıp incelenmeksizin kişilere örgüt üyesi, örgüt adına eylem yapan vb suçlamalar yöneltildiği gözlemlenmiştir. Yaşamını yitiren veya yaralanan kişi suçlu gösterilmeye çalışılarak yargılama yönlendirilmeye, etkilenilmeye çalışılmıştır.

Uzun süren ceza soruşturma safhatında işlemlerin başkaca uzman adli kolluk birimince yürütülmesi gerekirken, çoğunlukla fail olan kolluk birimince yürütüldüğü gözlenmiştir. Yargılanmaları için üst düzey idari amirlerinin izin verilmediği kamu görevlilerinin, amirleri tarafından kovuşturma açılan nadir dosyalarda da cezanın hükmün açıklanmasının geri bırakılması, infazın ertelenmesi, adli para cezasına çevrilmesi gibi yöntemlerle çektirilmemesi halleri gözlemlenmiştir.

Ülkemizde uzun yıllardır devam eden silahlı çatışma ortamı ve bu ortamın yarattığı hallerin sivil hayata sirayet eden tehlikeli etkilerine dikkat çekmeye çalıştığımız bu raporla amacımız, yaygın bir hal alan zırhlı araç çarpması vakalarının önlenmesine dair tedbirlerin geliştirilmesini sağlamaktır. Yaşam hakkının kutsal olduğuna inanan ve bunu her fırsatta ifade eden insan hakları savunucuları olarak bizler; yaşam hakkının tehdit altında olduğu her konu ve durumla ilgili, raporlama ve tespit çalışmalarımızı sürdürerek kamuoyunu bilgilendirmeye ve yaşam hakkına saygıyı korumaya ve geliştirmeye devam edeceğiz.

**İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD)
DİYARBAKIR ŞUBESİ**

BİLANÇO

Tablo - 1

Ölü	Çocuk	16	TOPLAM	36
	Kadın	6		
	Erkek	14		
Yaralı	Çocuk	14	TOPLAM	85
	Kadın	6		
	Erkek	29		
	Yetişkin/ Belirlenemeyen	32		

DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ DIŞINDA

Ölü	Çocuk	1	TOPLAM	2
	Erkek	1		

Tablo - 2

YAŞAMINI YİTİRENLER	SAYI	YAŞ ARALIĞI
Çocuk	16	4-17
Kadın	6	55-85
Erkek	14	30-92

İLLER	OLAY SAYISI	ÖLÜ SAYISI			YARALI SAYISI			
		ÇOCUK	KADIN	ERKEK	ÇOCUK	KADIN	ERKEK	YETİŞKİN/ BELİRLENEMEYEN
DİYARBAKIR	13	2	4	8	3	-	5	25
BATMAN	4	1	-	1	1	-	2	-
SİİRT	1	1	-	-	-	-	-	-
DERSİM	3	-	1	1	-	-	1	-
ŞIRNAK	15	7	-	3	3	3	6	-
VAN	9	1	-	1	2	-	7	7
HAKKARİ	9	1	-	-	7	1	3	-
MARDİN	6	1	-	-	2	2	5	-
BİTLİS	1	-	1	-	-	-	-	-
ANTEP	1	1	-	-	-	-	-	-
ERZURUM	1	1	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	63	16	6	14	18	6	29	32

DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ DIŞINDA

İLLER	OLAY SAYISI	ÖLÜ SAYISI			YARALI SAYISI		
		ÇOCUK	KADIN	ERKEK	ÇOCUK	KADIN	ERKEK
İSTANBUL	1	1	-	-	-	-	-
AYDIN	1	-	-	1	-	-	-

Tablo – 3

	YAŞAMINI YİTİRENLER	OLAY YERİ (İL-İLÇE)	OLAY TARİHİ	CİNSİYET- YAŞ
1	Maziye Aslan	Hakkari	29 Nisan 2009	K - 11
2	Diren Basan	Şırnak	3 Haziran 2010	E - 10
3	Ayşe Al	Diğarbakır	15 Şubat 2012	K - 70
4	Yusuf Yılan	Erzurum/Karayazı	13 Haziran 2012	E - 9
5	Şahin Öner	Diğarbakır	10 Şubat 2013	E - 18
6	Sinan Saltıkalp	Şırnak/Cizre	23 Nisan 2013	E - 17
7	Cuma Özkaplan	Antep-Urfa Karayolu	15 Nisan 2016	E - 17
8	Hatun Elhuman	Diğarbakır	27 Nisan 2016	K - 55
9	Bünyamin Bayram	Şırnak/Cizre	7 Haziran 2016	E - 6
10	Taha Kılıç	Van/İpekyolu	24 Temmuz 2016	E - 4
11	Naciye Özdemir	Dersim	6 Eylül 2016	K - 73
12	Hakan Sarak	Şırnak/Cizre	24 Ekim 2016	E - 5
13	Berfin Dilek	Mardin/Derik	9 Şubat 2017	K - 7
14	Kerem Arslan	Batman/Kozluk	4 Mart 2017	E - 33
15	Okan İnce	Şırnak/İdil	20 Mart 2017	E - 30
16	Bahadır Beyazlıoğlu	Şırnak/İdil	20 Mart 2017	E - ?
17	İsmi Tespit Edilemedi	Şırnak/İdil	20 Mart 2017	E - ?
18	Sami Uçan	Van	28 Nisan 2017	E - ?
19	Muhammed Yıldırım	Şırnak/Silopi	4 Mayıs 2017	E - 7
20	Furkan Yıldırım	Şırnak/Silopi	4 Mayıs 2017	E - 6

21	Pakize Hazar	Diyarbakır/Lice	14 Haziran 2017	K - 85
22	Remzi Menteş	Diyarbakır/Lice	19 Haziran 2017	E - 36
23	Zilan Yamankılıç	Diyarbakır/Lice	19 Haziran 2017	K - 10
24	İlhan Ayaş	Diyarbakır/Lice	19 Haziran 2017	E - 37
25	Mahmut Öner	Diyarbakır/Lice	20 Haziran 2017	E - 74
26	Mevlüt Dağtaş	Diyarbakır/Lice	20 Haziran 2017	E - 64
27	Abdulhamit Dağtaş	Diyarbakır/Lice	20 Haziran 2017	E - 63
28	Fikri Demirbaş	Diyarbakır/Lice	20 Haziran 2017	E - 53
29	Zeynep Demirbaş	Diyarbakır/Lice	20 Haziran 2017	K - 76
30	Gülten Yaraşlı	Bitlis/Hizan	19 Ekim 2017	K - 55
31	Felek Batur	Siirt	21 Ekim 2017	K - 7
32	Burak İlhan	Batman	6 Kasım 2017	E - 5
33	Umut Özalp	Şırnak/İdil	17 Aralık 2017	E - 4
34	Ferhat Dalkılıç	Diyarbakır	29 Aralık 2017	E - 5
35	Mehmet Tentekin	Diyarbakır/Bağlar	6 Haziran 2018	E - 75
36	Ali Sezer	Dersim	13 Haziran 2018	E - 92

DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ DIŞINDA

	YAŞAMINI YİTİRENLER	OLAY YERİ (İL-İLÇE)	OLAY TARİHİ	CİNSİYET - YAŞ
1	Raşit Oso	İstanbul / Şişli	1 Ağustos 2017	E - 9
2	Ahmet Barışık	Aydın /Söke	11 Haziran 2018	E - 74

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

25 KASIM 2018 - 25 KASIM 2019 TARİHLERİ ARASI

KADINA YÖNELİK ŞİDDET RAPORU

25 KASIM 2019

İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ

DEĞERLENDİRME

Bugün 25 Kasım **“Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele günü”**. Dominik Cumhuriyetinde Mirabel Kardeşlerin katledildiği gün olan 25 Kasım, 1981 yılından bu yana tüm dünyada **“Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü”** olarak ilan edilmiştir. İHD’li kadınlar olarak, tüm ezilenlerin ve kadının özgürlüğü için mücadele ederken yaşamını yitirmiş olan tüm kadınların önünde saygıyla eğiliyoruz.

Kadınların ezilmişliğinin, şiddete uğramasının tarihçesi oldukça eskilere dayanmaktadır. Kadına karşı düşmanlık tarih boyunca devam etmiştir ve görünen o ki devam edecektir. Ancak bu bir kader değildir. Kadınların mücadelesinin tarihi de yeni değildir. Ne yazık ki tüm coğrafyalarda kadına yönelik şiddet devam ederken savaşın coğrafyası olan Ortadoğu’da kadınlar ve çocuklar; savaşların en çok ezileni ve acı çekeni olmak durumunda kalmaya devam etmektedirler.

Eril siyasetinin tüm uygulamaları, kapitalizmin devam edebilmesi için kullanılan tüm araçlar, eşitsizlik, savaş ekonomisi, tekrar tekrar üretilen şiddeti meydana getirmektedir. 2011 yılında Suriye’de başlayan savaşta 5 bine yakın Ezidi kadın, IŞİD tarafından esir alınmış ve 3 bin kadının hala akıbetleri bilinmemektedir. Suriye’de IŞİD’den alınan Bağuz yakınlarında, kadın ve çocukların gömüldüğü toplu mezarlar ortaya çıkarılmıştır. Binlerce kadın ve çocuk yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmıştır. Kadınlar ve çocuklar köle olarak esaret altında kalmış, şiddete uğramışlardır. Daha yenilerde Ankara Keçiören’de IŞİD’li birinin elinde esir olarak bir kadın ortaya çıkartılmış ve ailesi tarafından geri alınmıştır.

Kadına karşı şiddet çok boyutludur. Fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet halinde devam etmektedir. Ve tüm kadınlar ne yazık ki bu şiddetten farklı boyutlarda da olsa etkilenmeye devam etmektedir.

Dünya Ekonomik Formu tarafından Cinsiyet Eşitliği 2018 raporuna göre Türkiye 149 ülke arasında 130. sıradadır. Ülkenin mevcut siyasi yapısı, toplumsal cinsiyet eşitliğini yok saymakta ve siyasetçilerin söylemleri de bu yönde olmaktadır. Mevcut politikalar kadını daha çok ev içine hapsedmekte, toplumsal hayattan ve toplumsal yaşama eşit katılımdan uzak tutmaya çalışmaktadır.

Kadınların siyasete katılımı erkeklerle eşit oranda olmamaktadır. Parlamento’da 600 milletvekilin yalnızca 102’si kadındır. Ülkenin Parlamentosu aslında bu hali ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en çarpıcı göstergesidir. Kadın politikalarına erkekler karar vermektedir. Siyasette yer alabilme imkanı bulabilmiş kadınlar etkili alanlarda değil daha tali alanlarda görev almaktadır. Siyasete katılımdaki bu düşük oran yalnızca milletvekilliği olma şeklinde değildir, bugün siyasi partilerin içindeki temsiliyette kadınlar yok denecek kadar azdır.

Kadınların nafaka alma hakkı ortadan kaldırılmak istenmektedir. Çoğunlukla çocukların bakımının annede kalması nedeniyle, ortak bakım sorumluluğundan kaynaklı olarak ödenmesi gereken nafaka hakkı, haksız bir bedel şeklinde gösterilerek, kadınların mağduriyetine yol açacak olan bir yola gidilmeye çalışılmaktadır. Oysa nafaka, sadaka değil, bir haktır.

Kadınlar eşit iş ve eşit ücret politikalarından faydalanamamaktadır. Aynı nitelikte olan iki kişi arasında cinsiyete dayalı olarak kadına daha az yetki ve daha az ücret reva görülmektedir. Kadınlar, iş yerlerinde tacize ve hakarete uğramakta, mobbinge maruz kalmaktadır. Haklarını aradıklarında çoğu zaman işten çıkarılmaktadır. Antep'te sözleşmeli olarak çalışan Saadet öğretmen arkasında "Her gün pamuk ipliğine bağlısınız sözünden bıktım usandım" satırlarını bırakarak intihar etmiştir. Çalışan kadınlar çocuk sahibi olduklarında iş akdi feshedilmekte ya da yasal izinlerinden faydalandırılmamaktadır. Çalışmayan kadınlar ekonomik olarak kendilerine bakamayacakları gerekçesi ile ev içi sistematik şiddete sesini çıkartamamakta, ekonomik tehditlere maruz kalmaktadırlar.

Suriye Savaşı ile birlikte başlayan mültecilerin göçü ile birlikte bugün coğrafyamızda sığınmacı kadın ve çocuklar en dezavantajlı topluluk haline geldiler. Sığınmacıların yoğun olduğu bölgelerde çocuklar evlendirilerek istismara maruz bırakılmakta, kadınlar fuhuşa sürüklenmekte, yüzlerce çocuk doğum yapmaktadır. Ancak bu soruna hiçbir çözüm üretilmemektedir. Kadınlar ve çocuklar ucuz emek gücü olarak sömürülmeye devam edilmektedir.

Neredeyse her gün üç kadın katledilmektedir. Kadınlar boşanmak istedikleri eşleri, ayrılmak istedikleri partnerleri, ağabeyleri, babaları ve en yakınlarındaki erkekler tarafında şiddete uğramakta veya öldürülmektedir. Ev içi şiddet, ev içi taciz çoğu zaman yargıya taşınamamakta, ev ve aile içinde konu kapatılmaktadır. Yargıya taşınabilen vakalarda failler, genel olarak iyi hal ve tahrik indirimi gibi nedenlerle cezasızlıkla mükafatlandırılmaktadır. Kolluk, çoğu vakalarda ev içi şiddeti ailenin özel durumu olarak görmekte ve bu şekilde telkinde bulunarak görevini kötüye kullanmaktadır. 2019 yılı içerisinde Diyarbakır'da dört kadın vahşi bir şekilde eşleri veya partnerleri tarafından katledilmişlerdir. Etkin koruma sağlanabilse, şiddet toplumca normalleştirilmeseydi; bugün yaşıyor olabileceklerdi. Kadınları katledenlerin cesareti ise cezasızlık politikasının ürünüdür. Çünkü yargı ve siyaset önce kadını suçlamakta, toplumsal cinsiyet rollerinin dışına çıktığını ima etmektedir. Mahkemelerde yargı ve katillerin avukatları kadınların yaşamlarını sorgulamaktadır. Şule Çet'in failleri hala cezalandırılmadı. Nadira Kadırova'nın ölümünün, cinayete işaret etmesine rağmen hala etkili bir soruşturma açılmış değildir ve olay kapatılmak istenmektedir, ailesinin ve sivil toplum kuruluşların çağrısı karşılık bulmuş değildir. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesine ve Bunlarla Mücadeleye dair sözleşme olan İstanbul sözleşmesinin hükümlerine uyulmamaktadır. Bu

sözleşme adeta yok sayılmakta ve sözleşmenin anti propagandası yapılmaktadır. Oysa 2011 yılında imzalanmış olan bu sözleşme Türkiye Anayasasındaki hükümlerle eş değerdir. Anayasa'nın 90. maddesine göre değiştirilemez. Kadına karşı şiddete karşı 6284 sayılı yasadaki maddeler dahi uygulanmıyor.

Kadınların şiddete uğradığı alanlardan bir diğeri ise cezaevleridir. Gerek cezaevlerinin içindeki görevliler tarafından gerekse hastane ve mahkemeye yapılan sevkleri esnasında kolluk tarafından fiziksel olarak işkenceye uğrayarak darp edilen kadın mahpuslar bulunmaktadır. Ancak şiddet uygulayan görevlilerin hiçbiri hakkında soruşturma başlatılmakta ve cezasızlık nedeniyle sorunlar artarak devam etmektedir.

Trans kadınlar neredeyse toplumun her alanında şiddete maruz kalmakta, trans-fobik şiddete uğramaktadırlar. Bu kadınlar erkekler tarafından şiddete uğramasının yanında polisler tarafından da şiddete maruz kalmaktadırlar. LGBT dayanışma derneği Lambdaistanbul'un 2010 yılında yaptığı araştırmaya katılan 104 trans kadının %89'u polis gözaltında fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirttiler. Bu sayı, sözlü şiddet, küfür ve aşağılama gibi muameleler söz konusu olduğunda %97'ye çıkmaktadır. Araştırmaya katılanların %77'si cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtirken %86'sı polisin gözaltına alınmaları ile ilgili bir kayıt tutmadığını belirtti.

Devlet kadına karşı şiddeti önlemek için her türlü tedbiri almalıdır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin toplumun tüm kesimlerine yaygınlaştırmak için politikalar üretmelidir. Cinsiyete dayalı ayrımcılığı ortadan kaldırmalıdır. Kadına karşı şiddet uygulayan failer hakkında etkili cezalandırma yoluna gidilmeli ve cezasızlık politikalarından vazgeçilmezdir. İstanbul Sözleşmesinin 5 Maddesi ile devlete yükümlülükler yüklenmiştir. Buna göre; 1) Taraflar kadınlara karşı herhangi bir şiddet eylemine girişmekten imtina edecek ve devlet yetkililerinin, görevlilerinin, organlarının, kurumlarının ve Devlet adına hareket eden diğer aktörlerin bu yükümlülüğe uygun bir biçimde hareket etmelerini temin edeceklerdir. 2) Taraflar, devlet dışı aktörlerce gerçekleştirilen ve bu Sözleşmenin kapsamı dahilinde ki şiddet eylemlerinin önlenmesi, soruşturulması, cezalandırılması, ve bu eylemler nedeniyle tazminat verilmesi konusunda azami dikkat ve özenin sarf edilmesi için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır. İHD'li kadınlar olarak, kadına karşı şiddetle mücadeleye tüm gücümüzle devam edeceğiz.

BİLANÇO

KADIN İNTİHARLARI	
İntihar	16
Teşebbüs	3
AİLE İÇİ ŞİDDET	
Ölü	41
Yaralı/Şiddet	40
Toplumsal Alanda Şiddet	
Ölü	13
Yaralı/Şiddet	21
Cinsel Saldırı	9
Kuşkulu Kadın Ölümleri	13

- ◆ 16 Kadın İhtiharı Sonucu Gerçekleşen Ölümlerin Haricinde, Aile İçi Ve Toplumsal Alanda Gerçekleşen Erkek Şiddeti Sonucu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde **54 Kadın** Katledildi.
- ◆ 13 Kadın İse Şüpheli Bir Biçimde Ölü Olarak Bulundu.

KATLEDİLEN KADINLARA İLİŞKİN İSTATİSTİKSEL VERİLER AİLE İÇİ VE TOPLUMSAL ALANDA CİNAYETLERİN GERÇEKLEŞTİĞİ İLLER

İL	OLAY SAYISI	İL	OLAY SAYISI
Urfa	8	Dersim	3
Diyarbakır	7	Ağrı	3
Antep	6	Erzurum	2
Maraş	5	Van	1
Batman	4	Bitlis	1
Malatya	4	Şırnak	1
Mardin	3	Bingöl	1
Iğdır	1	Hakkari	1
Elazığ	3		

CİNAYETLERİN GERÇEKLEŞME BİÇİMİ

Aile içinde;

- ◆ 29 kadın ateşli silahlarla, 6 kadın kesici-delici silahlarla, 2 kadın yakılarak, 1 kadın boğularak, 1 kadın darp edilerek ve 2 kadın tespit edilemeyen bir şekilde katledildi.
- ◆ 4 kadın ateşli silahlarla, 8 kadın kesici-delici silahlarla ve 28 kadın darp edilerek yaralandı.

Toplumsal alanda;

- ◆ 11 kadın ateşli silahlarla, 2 kadın kesici-delici silahlarla katledildi.
- ◆ 6 kadın ateşli silahlarla, 3 kadın kesici-delici silahlarla, 9 kadın darp edilerek yaralandı.

KUŞKULU KADIN ÖLÜMLERİNİN GERÇEKLEŞTİĞİ İLLER

İL	OLAY SAYISI
Batman	8
Erzurum	7
Erzincan	6
Hakkari	5
Antep	4
Malatya	4
Diyarbakır	3
Ardahan	1
Siirt	3

DİYARBAKIR İLİ ÇINAR İLÇESİ
İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE OLAYLARINA İLİŞKİN

İNCELEME VE TESPİT RAPORU

19 ARALIK 2019
İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ / DİYARBAKIR BAROSU

İÇİNDEKİLER

- ◆ Olay ve Heyetin Oluşumu
- ◆ Çakırtutmaz (Misêrîkê) Köyünde Yapılan Heyet Çalışması
- ◆ Kılıçkaya (Kerrik) Köyünde Yapılan Heyet Çalışması
- ◆ Heyetin Tespit ve Kanaatleri
- ◆ Sonuç ve Öneriler

OLAY ve HEYETİN OLUŞUMU

8 Aralık 2019 tarihinde Diyarbakır'ın Merkez Kayapınar, Bağlar ve Çınar ilçelerinde, Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığı ekiplerince başlatılan operasyon sırasında düzenlenen baskınlarında 20 kişinin gözaltına alındığı öğrenildi. Çınar ilçesine bağlı Çakırtutmaz (*Misêrîkê*) ve Kılıçkaya (*Kerrik*) köylerine düzenlenen ev aramalarında ise, gözaltına alınan yurttaşların işkence ve kötü muameleye maruz kaldığına yönelik iddialar basın organlarında yer almıştır.¹

Operasyon sırasında yurttaşların işkence ve kötü muameleye maruz kaldıklarına yönelik iddiaların derneğimize bilgi olarak ulaşması üzerine İHD Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu Üyemiz, Kılıçkaya köyüne giderek inceleme ve tespitlerde bulunmuştur. Yöneticimiz, bu izlenimler sırasında güvenlik güçleri tarafından tehdit ve kötü muameleye maruz kalmıştır.

Konu ile ilgili 09.12.2019 tarihinde İHD Diyarbakır Şubesine başvuruda bulunan R.Ç., şu beyanlarda bulunmuştur: “08.12.2019 tarihinde sabah saat altı sıralarında köyümüze çok sayıda asker ve polis geldi. Yaklaşık 10 tane panzer ve zırhlı araç ile çok sayıda sivil araçla geldiler. Benim evim Recep ve İbrahim abimlerin evlerine çok yakındır. Bu sebeple sesleri duymam ile evden dışarı çıktım. İki abimin evine de aynı anda baskın yaptılar. Recep abim evde yoktu. Oğlu Lokman ve eşi Nuriye evdeydi. Asker ve polisler Recep abimin evlerinin kapısını kırarak içeri girdiler. Bu esnada yeğenim Lokman ve yengem Nuriye’ yi itip kalktılar. Onları yere yatırıp tekme attılar. Yeğenim Lokman’ a ters kelepçe taktılar. Evden çok fazla bağırış sesi geliyordu. Polisler “Baban PKK’ya yardım ediyor, her şeyi biliyorsun bize anlat.” diyorlardı. Yeğenim “bilmiyorum” dedikçe ona vurup küfür ediyorlardı. Sesler dışarı geliyordu. Diğer abimin evi de çok yakındı. İbrahim abimi, evlerinin önünde bulunan ahıra götürdüler. Orada çok fazla işkence ettiler. Abim sürekli bağırıyordu. Ben ahırın önünden ayrılmadığımda bir asker bana silah doğrultup git buradan sesine vururum diye tehdit etti. Ben de abime işkenceyi bırakın yoksa bir yere gitmem dedim. Ona rağmen abimi bırakmadılar. Abim yaklaşık 6 saat ahırda işkence gördü. Onu çıkartmadılar. Polislerin çoğunun üstünde tem yazılıydı. Köydeki insanlar ev-

¹ Söz konusu iddiaların yer aldığı haber linki:

<http://www.mezopotamyaajansi22.com/search/content/view/79103?page=2&key=f510eac1457143c4b094b-ba03dacc6f5?page=1&key=f510eac1457143c4b094bba03dacc6f5>

<https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2019/12/08/diyarbakirda-gozaltinda-iskence-iddiasi/>

lerimize geldiler. Polis ve askerlerin işkencelerine tepki gösterdiler. Bu sayede onlar da işkenceyi bitirdiler. Abim Recep Hatay Dörttyol'da çalışıyordu. Onu da dün saat 10 civarında gözaltına aldılar. Yapılan bütün bu eylemler hukuka aykırıdır. Bize Neden böyle hakaret ve işkence yaptılar anlamadım. İki abim ve yeğenim Lokman şu an gözaltındalar. Sağlık durumlarından endişe ediyorum. Derneğinizden bu olayla ilgili gereken bütün işlemleri yapmasını ve suç duyurusunda bulunmasını talep ediyorum.”

Gözaltında bulunan müvekkili A.E. ile görüşen müdafisi görüşmeye ilişkin şu beyanlarda bulundu: “Müvekkil ile yapılan ilk görüşme² esnasında nezaret odasında, yürüyebilecek durumda olmadığı için polisler eşliğinde getirildi. İki gece hastanede tedavi görmüş. Gözle görülür şekilde vücudunun birçok yerinde yaralar vardı. İşkence esnasında kaburgasında kırık olduğunu söyledi. Buna ilişkin reçetede de kaburga kırığı ibaresi vardı. Yaklaşık 5-6 saat boyunca polis işkencesine maruz kaldığını beyan etti. Bu durum adli muayene esnasında doktor tarafından tespit edilmiştir. Polisler işkence uyguladığında 5-6 saat çamurun içinde dövmeye devam ediyorlar. “Sen do..., do... çamuru sever” şeklinde ve buna benzer hakaretlere maruz kaldığını söyledi.”

Kılıçkaya köyünde gözaltına alınan **L.Ç'nin** müdafisi işkenceye dair heyetimize şu ifadelerde bulunmuştur: “L. Ç ile olay günü TEM şubeye getirilmesi akabinde bir görüşme yaptım, L.Ç'nin avukat görüşme odasına alındığı vakit yürümekte zorlandığı, sol ayağından' dolayı topal aksak yürüdüğü, olayın şokunu halen üzerine atmadığı görülmüştür. Gözaltındaki şahıs ile yapılan görüşmede; L.Ç vücudundaki işkence ve darptan dolayı hala ağrılarının devam ettiğini, -özellikle sol kalça kısmı ile sol ayak bilek üstünde ağrıların devam ettiğini-belirtmiştir. Görüşmenin devamında yine şahsın rızası alınmak suretiyle elbiseleri kaldırılmış, sol kol, sol kalça ve sol ayağın bilek üstünde ciddi yara, morarma ve şişliklerin olduğu anlaşılmıştır. Şahsa söz konusu bu yara izleri sorulduğunda köyde ikametinde gözaltına alındığı vakit kolluk kuvvetleri tarafından annesinin gözleri önünde uzun bir süre işkenceye maruz kaldığını, keza üzerinde herhangi bir suç aleti olmayıp kollukça derdest edilmesine rağmen ev içerisinde işkenceye maruz kaldığını belirtmiştir. Yine L.Ç de ağrılarından dolayı ambulans çağırılması talebinde bulunmuştur. Söz konusu bu talep üzerine görevli kolluk mensupları ile istişare halinde ambulans çağırılmış, gelen ambulans ile L. Ç'nin tedavisi yapılmış ancak hastaneye sevkı uygun görülmemiştir. L. Ç ile ilgili aktaracaklarım bunlar olup söz konusu iddialara ilişkin şüpheliler hakkında Savcılığa suç duyurusunda bulundum.”

Kılıçkaya köyünde gözaltına alınan **İ.Ç'nin** müdafisi işkenceye dair heyetimize şu ifadelerde **bulunmuştur:**“İ.Ç ile olay günü TEM şubeye getirilmesi akabinde bir görüşme yaptım, İ.Ç'nin avukat görüşme odasına alındığı vakit yorgun ve bitkin

² Gözaltında bulunan kişi ile avukatının ilk görüşmesi 10 Aralık 2019 tarihinde gerçekleşmiştir. Görüşmeler, 16 Aralık 2019 tarihi haricinde 17 Aralık 2019 tarihine dek her gün gerçekleşmiştir.

olduğu, halen rahat nefes almakta zorlandığı, gözle görülür vaziyette yüz kısmında darptan dolayı yara izlerinin olduğu görülmüştür. Gözaltındaki şahıs ile yapılan görüşmede; İ.Ç vücutundaki işkence ve darptan dolayı hala ağrılarının devam ettiğini, göğsünün şiddetli bir şekilde ağrıdığını belirtmiştir. Görüşmenin devamında şahsın rızası alınmak suretiyle elbiseleri kaldırılmış, özellikle sırt bölgesinde ciddi yara, morarma ve şişliklerin olduğu anlaşılmıştır. Şahsa söz konusu bu yara izleri sorulduğunda köyde gözaltına alındığı vakit kolluk kuvvetleri tarafından saatlerce işkenceye maruz kaldığını, hukuken derdest edilmesine rağmen köyden çıkana kadar bu işkencelerin devam ettiğini belirtmiştir. İ.Ç ağrılarından dolayı görüşmeye uzun süre devam edemeyeceğini, tarafıma ambulans çağırılması talebinde bulunmuştur. Söz konusu bu talep üzerine görevli kolluk mensupları ile istişare halinde ambulans çağırılmış, gelen ambulans ile İ. Ç'nin hastaneye o an sevk edilmesi uygun görülmüştür. İ. Ç ile ilgili aktaracaklarım bunlar olup söz konusu iddialara ilişkin şüpheliler hakkında Savcılığa suç duyurusunda bulundum.”

Askeri operasyon sırasında yurttaşların işkence ve kötü muameleye maruz kaldığına dair somut bulgulara ulaşılması üzerine, İHD Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu kararıyla bir heyet oluşturulmuş ve 11 Aralık 2019 Tarihinde Çarşamba günü bahse konu her iki köyde inceleme ve tespit çalışmalarında bulunmuştur. Heyet,

İHD Diyarbakır Şube Sekreteri Yüksel Aslan Acer,

İHD Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu Üyesi Av. Hasan Yalçın,

İHD Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu Üyesi Av. Gurbet Yavuz,

İHD Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu Üyesi Ezgi Sıla Demir, tarafından oluşturulmuştur.

Heyet, ev baskınına uğrayan konutlarda oluşan fiziki tahribatı gözlemlemiş, işkence iddialarına ilişkin mağdurlar ve yakınlarıyla yüz yüze görüşmelerde bulunmuş, yine tanık beyanlarına başvurmuştur.

ÇAKIRTUTMAZ (MİSÊRÎKÊ) KÖYÜNDE YAPILAN HEYET ÇALIŞMASI

8 Aralık 2019 tarihinde Çakirtutmaz (Misêrîkê) Köyünde gerçekleşen operasyon ve ev baskınları sırasında olaya tanıklık eden aile fertleri ve tanıklarla yapılan görüşme ve tespitler şu şekilde;

Heyetin görüşmelerde bulunduğu aile fertleri;

**Kolluk kuvvetlerinin sabaha doğru evlerine baskın yaptıklarını,*

**Kadın ve çocuklar dâhil herkesin ikametlerinin dışına çıkarıldığını,*

**Arama sırasında uzun ve eziyet verici bir şekilde elleri havada bekletildiklerini,*

**Kolluk kuvvetlerinden birinin genç yaştaki kadınlara cinsiyetçi küfürler sarf ettiğini,*

**Evde gözaltına alınan iki şahsın üzerine operasyonda kullanılan köpeklerin salındığını, aynı zamanda gözaltına alınan şahısların sırtlarının tekmelendiği, yumruklanıldığını ve daha sonra ters kelepçe yapılarak araca bindirildiği”*

şeklinde ortak beyanlarda bulunmuşlardır. Yine ev aramaları sırasında ve sonrasında elde edilen bilgiler şu şekildedir;

- ♦ Çakırtutmaz köyünde K.E., A.E., B.E., H. E, ve D.E. adlı şahıslar olay günü sabahın erken saatlerinde gözaltına alınmış olup alınan bilgilere göre çocuk olan şahıs hariç olmak üzere her 4 kişi Diyarbakır İl Müdürlüğü TEM Şubesi nezarethanesinde tutulmuşlardır. Gözaltına alınan şahıslardan 2'si ikametinde, 3'ü ise tarladan gözaltına alınmıştır.
- ♦ Ailenin aktardığı beyanlara göre; tarladan gözaltına alınan her 3 şahsın elbiseleri çamurlu olup gözaltı merkezine götürülmeden önce kolluk kuvvetleri tarafından ailesinden söz konusu şahıslar için temiz elbise istenilmiştir.
- ♦ Kolluk kuvvetleri tarafından yapılan operasyonun bitimine kadar aile fertlerinin küçükbaş hayvanlarına yem verilmesi engellenmiştir.
- ♦ Üzerine köpek saldırtılan ve ağır fiziksel şiddete maruz bırakılarak gözaltına alınan kişilerden birisinin ise %50 engelli olduğu ifade edilmiştir.
- ♦ Yapılan görüşmelerde ailenin halen olayın şokunu üzerinden atamadığı, olaya dair ciddi tedirginlik taşıdığı, haliyle olay ile ilgili şimdilik ayrıntı vermekten kaçındığı gözlemlenmiştir.

Çakırtutmaz köyünde arama sırasında zarar görmüş bir evin bir dış görünümü

Çakırtutmaz köyünde arama sonrasındaki evin iç görünümü

KILIÇKAYA (KERRİK) KÖYÜNDE YAPILAN HEYET ÇALIŞMASI

8 Aralık 2019 tarihinde Kılıçkaya³ (Kerrik) Köyünde gerçekleşen operasyon ve ev aramaları sırasında olaya tanıklık eden aile fertleri ve tanıklarla yapılan görüşme ve tespitler şu şekildedir;

İşkence ve kötü muamele iddialarının araştırılması ve akabinde raporlama yapılması amacıyla Derneğimiz tarafından oluşturulan heyet, 11/12/2019 tarihinde Kılıçkaya köyünde Çiftçi ailesini ziyaret etmiştir. Ziyaret edilen Çiftçi ailesinden 2'si ikamet edilen köyde, 1'i Hatay Dörtöyol'da olmak üzere toplam 3 kişi gözaltına alınmıştır.

♦ İŞKENCE MAĞDURU L.Ç İLE İLGİLİ TANIKLIKLAR

L.Ç'nin Annesi tarafından heyetimize şu beyanlarda bulunuldu: “Sabah çok erken saatte eve baskın yaptılar. Kapıyı çaldılar, açtığım gibi hemen yere yatırdılar oğlumla. Balyozlarla kapıyı vurdular. Benim ve oğlumun kafasına bastılar. Oğlum sürekli kaldırıp oturtup yumrukladılar. Duvarlara çarptılar. Gözümün önünde oğluma dayak atmasalardı da her şeyi yapsalardı. Çok sayıda asker vardı. Kar maskeli iki kişi dövdü. Kar maskeli iki kişi ‘babanın silahı nerede’ dediler. Oğlum, ‘Babamın silahı yok’ deyince dövmeye devam ettiler. ‘Oğlum dövmeyin’ dedikçe bana ‘sen silahın yerini söyle’ dediler ve yarım saat boyunca başıma basılı şekilde beni yerde beklettiler. Bize çok zulüm yaptılar. Allah’ta onlara zulüm yapsın. Oğlum öldürecekler sandım. Saatlerce dövdüler. İki kişi, oğlum dönerken diğerleri evin her yerini aradılar. Vahşice

3 Kılıçkaya Köyü, Diyarbakır Çınar İlçesine bağlı olup, Çınar ilçe merkezine 36 Km, Diyarbakır şehir merkezinden ise yaklaşık 22 Km mesafededir. Köylülerin beyanına göre köy, yaklaşık 70 haneden oluşmakta olup geçimini hayvancılık ve kısmen tarım ile yapmaktadır. Karacadağ’a yakın olmasından dolayı Kılıçkaya köyü engebeli bir araziye sahiptir.

davrandılar. İnsan değillerdi. Oğluma öyle yüklendiler. Oğlum 20-21 yaşlarında zayıf sakın birisidir. 2-3 bin lira kadar param vardı o da götürülmüş. Güneş doğana kadar da hiç kimse yoktu. Muhtarda yoktu. Tahmini 2-3 saat devam etti. Köyden başkaları gelmeye başladı. Saat 06:00'dan 09:00' a kadar Lokman'a işkence yaptılar. Saat 09:00'da arabaya götürdüler. Botlarıyla tekmelediler: "Ben yorulдум, sen döv" diyorlardı birbirlerine. "Çocuğum hasta zayıf, ne yapıyorsunuz, öldüreceksiniz" diye müdahale ettim ama devam ettiler. "Yaşlıyım neden böyle yapıyorsunuz" dedikçe "sus kadın" diye bağırıldılar bana. Oğluma ters kelepçe yaptılar. Ayakları çıplak yerdeyken postalarıyla ezdiler. Türkçe konuşulduğu için çok anlamadım tek anladığım "silahları çıkarın" diyorlardı sürekli. "Bilmiyorum" dedikçe tekrar aynı şeyi söylüyorlardı. Lokman sonra dayanamadı, bağırması yankılanıyordu. Çığlık atıyordu. Evi dağıtıp kurup döktüler. Yarım saat yerde kaldığımda başıma basarak oğlumdan uzakta tuttular. "Hareket etme oğlunu öldürürüz" dediler. Ayağa kalkacak hali yoktu amcası koluna girmiş. Ayakkabılarını giydirmişler. Ayakkabısını giyecek durumda değildi. Lokman'a para teklif etmişler. Bize yardımcı olursan falan diyerek. Her türlü yardımı sunarız falan diyerek ajanlaştırmak istemişler. Ayrı odada konuşmalara devam ettiler."

L.Ç'nin amcası A.Ç tarafından heyetimize şu beyanlarda bulunuldu: "Sesleri duydum, geldim. Bağırmlar duydum. Yat dediler, yatmadım. Silah doğrultular. Bağırıldılar, "siz ne yapıyorsunuz" dedim. Karşılıklı tartıştık. İçeri girdirmediler. Güneş doğana kadar bekledim. 09:00 gibi yeğenimi çıkardılar. Bir kişi koluna girmişti ve ters kelepçeliydi. Vücudunda izler vardı. Bilerek yüzüne vurmadıklarını düşünüyorum. Akrebin içinde beklettiler. Ben saat 06:00'dan beri oradaydım. Öğlen 13:00 civarı götürdüler. Diğer abimi bekliyorlardı. Gitmek için. Yürüyecek halde değildi, çok bitkindi."

L.Ç'nin yaşadığı evin dış kapısının bir görünümü

L.Ç'nin yaşadığı evin iç kapısının bir görünümü

◆ İŞKENCE MAĞDURU İ.Ç İLE İLGİLİ TANIKLIKLAR

İ.Ç'nin eşi **tarafından heyetimize şu beyanlarda bulunuldu:** “İlk kapıyı ben açtım. Kızım haber verdi “etraf polis” dedi. Kapıyı onlar çalmadan açtım. Üç kişi üzerime çullandı. Eşimi sordular: “Evde” dedim. Ellerimi arabaya dayadılar. Kadınları bir tarafa aldılar. Oğlumu dövmeye başladılar. Hepimiz ona yöneldik, korumak için izin vermediler. Yere yatırdılar, ters kelepçe yaptılar oğluma. O sırada eşim geldi bu sefer onu yatırıp dövmeye başladılar. Kızlarımdan biri İçerde uyuyan küçük kardeşini almak için gittiğinde silahı doğrulttular “seni vururuz” deyip izin vermediler. Onlar çocuğu çıkarttılar. “Vurun acımayın çocuğu öldürün” dediler. “Öldürün” dedikleri çocuğum 5 yaşında. Sonra kızımı yanıma aldım.”

İ.Ç'nin kızı **tarafından heyetimize şu beyanlarda bulunuldu:** “Babam ile kardeşim dışarda kaldı. Ayakkabıları yoktu, giydirmek istedim beni de itekleyip beni duvara çarptılar. Sonra içeri aldılar odaya kapattılar. “Niçin geldiniz” diyordum söylemiyorlardı. Birkaç saat beklettiler, perdeyi açmamıza izin vermediler. Gidip odun getiriyordum babama bakmam için. Babamı dövdüklerini biliyorduk, elbiseleri çamurdu sallanıyordu. “Neden çamur oldu” dedik yeri kazdırıyorlar dediler “ne yeri ne kazması” dedik cevap vermediler. Karşılıklı münakaşaya girdik. Bu kadar gördük. Köpeklerle evi aradılar. Sabah saatlerinde oldu. Gün aydınlanmaya başladı. Babama ahırda işkence ettiler. Asıl işkence orada oldu. Biz sesleri duyuyorduk. İçeri kimseye almadılar. Tekme tokat küfür hakaret sesi duyuluyordu.”

İ.Ç'nin Kız Kardeşi **tarafından heyetimize şu beyanlarda bulunuldu:** “Abime ne yapıyorsunuz, diye yöneldim ve bana silah doğrulttular izin vermediler geri çevirdiler. Ama sesleri duyuyorduk. Annem görmüş. “Ayakta duramıyordu” dedi. Yaklaşık 2-

2,5 saat işkence yaptılar. Soğuktu, mont giymesine izin vermediler.”

İ.Ç'nin **kardeşi A.Ç tarafından heyetimize şu beyanlarda bulunuldu:** “Ablam avluda ağlıyordu, 2 saattir işkence yapıyorlar dayanamıyorum, diye ağlıyordu. Ben o sırada avludan bağırdım. Saat 12 civarıydı, “6-7 saattir işkence yapıyorsunuz” diye tepki gösterdim. “Sizin yetkiliniz kimdir ne yapıyorsunuz bu insanlara işkence için mi geldiniz, ev araması için mi geldiniz” dedim. Köylüler de tepki göstermeye başlayınca “işkence yaptığımız yok falan” dediler. Bir süre sonra bizi biraz alandan uzaklaştırıp onları arabaya bindirip götürdüler. Özel harekât polislerinden biri bu sırada gözaltındaki kişilerin durumunu sormak için köye gelen avukat arkadaşın kolunu tutmaya çalışıp “Köyü sen örgütlüyorsun, senden önce ses çıkaran olmadı” diyerek tepki gösterdi. Köylüler bu duruma da tepki gösterince avukata karışmıyorlar.”

İ. Ç.'nin güvenlik kaygısıyla ismini vermek istemeyen bir komşusu **tarafından heyetimize şu beyanlarda bulunuldu:** “Gürültü ve bağırma sesi gelince o tarafa gittim. İ.Ç çatıdaydı.⁴ Onu dövüyorlardı. Gitmeye çalıştık, silahları göğsümüze doğrultular. Üç kez gitmeye çalıştım, üçünde de izin vermediler. “Oy bavo oy bavo” diye bağıyor, inliyordu. Bir de vurma sesleri geliyordu. Saat veremiyorum ama uzun sürdü baya. Onu orada tuttular. Çatıda oldu.”

İ. Ç.'nin güvenlik kaygısıyla ismini vermek istemeyen bir **komşusu tarafından heyetimize şu beyanlarda bulunuldu:** “İki kişi kollarından tutmuştu ve biri arkadan başını eğerek tekmeliyordu sırtına vuruyordu. Bize de ne bakıyorsunuz, gidin buradan diye uzaklaştırdılar. Çok dövüyorlardı. Bağırma çağırma sesleri geliyordu. Çok yoğun sesler geliyordu, dışardaki askerler gülme kahkaha sesleri ile inlemeyi kapatmaya çalışıyorlardı. Bizim duymamızı engelliyorlardı. Dört beş kere içeri girilip dışarı çıkarıp dövdüler.”

İ.Ç'ye işkence yapıldığı söylenen ahırın dış görünümü

4 Yöresel tabirle ile çadırılı ahır kast edilmektedir.

İ.Ç.'ye işkence yapıldığı söylenen ahırın iç görünümü

HEYETİN TESPİT VE KANAATLERİ

Çınar ilçesinde 8 Aralık 2019 tarihinde yapılan operasyon ve ev aramaları sırasında yurttaşların işkenceye maruz kaldığına dair iddiaların ardından, heyetimiz olay yerinde yapmış olduğu inceleme çalışmaları sonucunda şu tespitlere ulaşmıştır:

1. Çakırtutmaz ve Kılıçkaya köylerinde yapılan görüşmeler, müşteki avukatlarının izlenimleri, hastane darp raporları ile olaya dair yapılan görüşmelerdeki tutarlı beyanlar neticesinde, gözaltına alınan kişilerin ikamet ettikleri köyde uzun saatler boyunca işkenceye maruz kaldığına dair güçlü bir kanaat oluşmuştur.
2. Güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen operasyonda her iki köyün genelinde güvenlik güçleri tarafından sabahın erken saatlerinden itibaren zırhlı araçların köylerde yaşayan yurttaşlarda tedirginlik ve rahatsızlık yaratacak şekilde konuşlandıkları ve gezindikleri yapılan görüşmelerde tespit edilmiştir.
3. Bahse konu her iki köyde sabahın erken saatlerinde gözaltına alınan kişilerin derdest edilmelerine rağmen uzun bir süre köyde bekletildikleri, hastaneye sevklerinin geç saatlerde yaptıkları yapılan görüşmeler neticesinde tespit edilmiştir. Bu haliyle gözaltına alınan işkenceye maruz kaldığı iddia edilen şahısların sağlığa erişim hakları uzun bir süre engellenmiştir.
4. Gözaltına alınan şahısların avukat erişim hakları engellenmiş olup avukatın müvekkilleri ile görüşmesi ve ikametlerde yapılan aramaya dair arama kararına ulaşılmasına operasyon devam edildiği gerekçesi ile izin verilmediği, bu haliyle gözaltındaki şahısların adalete erişimlerinin bir bütün olarak engellendiği tespit edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

5. Bilindiği üzere, Türkiye'nin de altına imza attığı BM İşkenceye Karşı Sözleşmesi'nin 2. maddesinin 2. paragrafında aynen şöyle denilmektedir: *“Hiç bir istisnai durum, ne harp hâli ne de bir harp tehdidi, dâhili siyâsî istikrarsızlık veya herhangi başka olağanüstü hâl, işkencenin uygulanması için gerekçe gösterilemez.”* Bir başka deyiş ile neyle suçlanırsa suçlansın hiç kimse işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarına maruz bırakılamaz. İşkence yasağı Ulusal üstü belgeler, bildirgeler ve anlaşmalarda, iç hukukta (Anayasa (m.17), TCK (m.94)) işkencenin tanımı yapılarak mutlak olarak yasaklanmıştır.
6. İstanbul Protokolü ilkelerine dayalı olarak, işkenceye ilişkin iddiaların hızlı, etkin, tarafsız bir şekilde soruşturulması, bağımsız heyetlerce araştırılması, adli yargılama süreçlerinin her aşamasının uluslararası etik ve hukuk kurallarına uygun olarak yapılması gerekmektedir. Yani sıra, bugüne kadar işkenceye maruz kalan tüm insanların Türkiye'nin de altına imza attığı uluslararası sözleşme ve belgelerde yer alan “telafi/zararın karşılanması” haklarının gerekleri tüm boyutları ile yerine getirilmesinin sağlanması da devletin görevidir. İşkence suçunun faillerinin tespit edilmesi, yakalanması, kovuşturulması ya da mahkûm edilmesinden bağımsız olarak işkence ye maruz kalan her bir insanın “telafi/zararın karşılanması” hakkı “etkili bir hukuk yolu” ve “onarım” kavramlarını kapsamaktadır.
7. Söz konusu sözleşmeler ve yasa maddeleri göz önüne alınarak Çakırtutmaz ve Kılıçkaya köylerinde gerçekleştiği belirtilen işkence ve kötü muamele uygulamalarının yetkili kurumlar eşliğinde olay yerinde bir olay yeri incelemesi yapıp mağdurların/görgü tanıklarının beyanlarının alınmasını ve araştırılmasını, işkenceye maruz kalan şahısların nezarethane giriş ve çıkışlarını gösteren kamera kayıtlarının toplanıp delil olarak saklanılmasını, mağdur kişilerin muayenelerinin ve tedavilerinin etkin bir şekilde yapılmasını, gözaltına alınan yurttaslardan birinin engelli diğerinin ise çocuk olduğunu hatırlatarak, tespit edilme neticesinde işkence eylemini yapan ve işkenceye göz yuman yetkililer hakkında soruşturma işlemlerinin başlanılarak kamu davası açılmasını ivedi bir şekilde talep ediyoruz. Ayrıca, işkence filine iştirak eden ve olası bir yürütülecek soruşturmanın şüphelisi kolluk görevlisini/ görevlilerinin görevden uzaklaştırılmasını ve soruşturmanın farklı bir kolluk birimi tarafından yürütülmesini talep ederiz.

ELAZIĞ CEZA İNFAZ KURUMLARI
İNCELEME VE TESPİT RAPORU

24 OCAK 2020
İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ

İÇİNDEKİLER

- ◆ Konu
- ◆ Heyetin Oluşumu Ve Amacı
- ◆ Konu İle İlgili İHD'ye Yapılmış Başvurular
- ◆ Heyetin Faaliyet ve Temasları
 - ◆ Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu
 - ◆ Elazığ 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu
 - ◆ Elazığ Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
- ◆ Heyetin Tespitleri
- ◆ Sonuç ve Öneriler

KONU

Elazığ'da bulunan Ceza İnfaz Kurumlarından, İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesine mektup aracılığıyla mahpuslardan ve yakınları tarafından yapılmış başvurularda, söz hapishanelerde yoğun bir şekilde hak ihlallerinin yaşandığı belirtilmiş ve ihlallerin önlenmesine dair hukuki destek ve yardım talep edilmiştir. *Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu, Elazığ 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu* ile *Elazığ Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu*'dan gelen başvurularda yer aynı şikâyetler, çeşitli basın yayın organlarında yayınlanmış ve iddia olarak gündeme gelmiştir.¹

Söz konusu hak ihlallerinin daha önceki zamanlarda da meydana geldiği ve bu duruma ilişkin derneğimiz tarafından heyet incelemeleri ve raporlama çalışmaları yapılmıştır. Bu raporlarda, hak ihlallerinin gerçekleştiği ve takip eden süreçlerde artış göstererek devam ettiği yönünde kanaatlere ulaşılmıştır.²

HEYETİN OLUŞUMU VE AMACI

Söz konusu iddiaların kişi hakları ve güvenliğinin ihlaline yönelik olması nedeniyle inceleme ve araştırmalarda bulunmak üzere, derneğimiz tarafında bir heyet oluşturulması kararı alınmıştır. Oluşturulan heyette;

- ◆ İHD Diyarbakır Şube Başkanı Av. Abdullah ZEYTUN
- ◆ İHD Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu Üyesi Av. Gurbet YAVUZ
- ◆ İHD Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu Üyesi Av. Hasan YALÇIN
- ◆ İHD Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu Üyesi Av. Yakup GÜVEN, yer almıştır.

¹ Konuya ilişkin söz konusu haber linkleri

<http://www.mezopotamyaajansi22.com/search/content/view/79842?page=1&key=4e152a298efadedc6c-16d91a44781805>

<http://www.mezopotamyaajansi22.com/search/content/view/80018?page=1&key=4e152a298efadedc6c-16d91a44781805>

² Yapılan heyet çalışmaları ve raporlara ilişkin linkler

<https://www.ihddiyarbakir.org/Content/uploads/8deaadb9-519c-4056-ae81-3444cb51d561.pdf>

<https://www.ihddiyarbakir.org/Content/uploads/410bc913-58a5-4fe9-8bc0-ef7c892a915b.pdf>

Heyetinin oluşumun ardından 17 Ocak 2020 tarihinde Elazığ iline gidilmiş ve *Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu, Elazığ 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu* ile *Elazığ Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu*'na gidilerek mahpuslarla görüşmelerde bulunulmuştur.

KONU İLE İLGİLİ İHD'YE YAPILMIŞ BAŞVURULAR

Söz konusu ihlal iddiaları ile ilgili hem hapishanelerde bulunan mahpuslar, hem de yakınları tarafından şubemize yapılan başvurular şu şekildedir:

3 Ocak 2020 tarihinde Elazığ 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan derneğimize ulaşan mektuplarda; Yaşar Kırmızı, Metin Tanrıverdi, Bahri Dağ, İbrahim Al,Sinan Amaç, Necmettin Efe, Barzani Aşkan, Erol Çetin, Düzgün Aydın, Ogır Topdemir Mustafa Geylan, Abdurrahman Dinç, Yusuf Alicioğlu, Düzgün Kemal Akçiçek, Metin Erdem, Şerif Güngen, Nihat Bakırtaş, Soner Öz isimli mahpuslar özetle şu beyanlarda bulunmuştur:

- ◆ Hastaneye sevk taleplerimiz uzun süre cevapsız kalmaktadır. Sevk talepleri kabul edildikten sonra gidilen muayenelerde ise kelepçelerimiz çıkarılmadan yapılmaktadır. Bu durum ulusal ve uluslararası mevzuata aykırı olup insanlık onuruna yaraşmayan hareketlerdir.
- ◆ Sürekli bir biçimde arama adı altında ani baskınlar yapılmaktadır. Bu aramalarda bütün eşyalarımız darmadağın edilerek özel eşyalarımıza ve defterlerimize el konulmaktadır. Bu aramalarda mahpuslara fiziksel saldırılar yapılmaktadır. El koydukları eşyalar üzerinden keyfi disiplin cezalarına maruz kalmaktayız. Halbuki kitaplar ve diğer yayınlar kontrol edildikten sonra bize verilen yasak olmayan eşyalardır.
- ◆ 5275 sayılı yasanın 60. Maddesinde belirtilen kültür, sanat, spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklerden yararlandırılması gerekir şeklindeki haklarımızdan yasada belirtildiği şekilde faydalanamamaktayız.
- ◆ 45/1 sayılı genelgede belirtilen kurs konusunda meslek kazandırma ve diğer sosyal faaliyetlere katılma hakkından yeterince faydalanamamaktayız. Yasaya göre haftada 10 saat olması gereken etkinliklere haftada sadece 45 dakika çıkartılıyoruz.
- ◆ Kurum kütüphanesinden sadece kitap değiş tokuşu şeklinde faydalanabilmekteyiz. Bunun dışında hobi, satranç, dama gibi etkinliklere çıkarılmamaktayız.
- ◆ 45/1 sayılı genelgenin 6. maddesi aynı kurumda bulunan kişilere yazdıkları mektuplar posta aracılığıyla gönderilmeyecektir şeklinde olmasına rağmen bu hakkı kullanmamız da engelleniyor.
- ◆ 5275 sayılı yasada sadece fm tek dalgalı radyo dinlenir şeklinde bir ibare olmasına rağmen koğuşlarda bulunan tüm radyolar toplatılmıştır. Bunun yerine bize kantinde satılan radyolardan almamız dayatılmaktadır.

- ♦ 7 adet Kitap sınırlaması uygulaması çağdışı bir uygulama olup ayrıca kitap ve diğer yazılı basında geçen Kürt/ Kürdistan vb. kelimeler bahane edilerek bizlere verilmemesi büyük bir hak ihlalidir.
- ♦ Süreli - süresiz yayınlar haklarında yasaklama kararı olmadığı halde bizlere verilmiyor.
- ♦ Ayda bir kez yapılan açık görüşlerde ise mekanın dizaynından kaynaklı problemler yaşamaktayız. Ailelerimiz ve yakınlarımız ile doğru düzgün sarılma sohbet etme hakkımız engellenmektedir. Ortada kocaman bir masa ailemizle karşılıklı durmaktayız. Bu durum sıcak bir ortamın oluşmasını engellemektedir. Başka cezaevlerinde bu tür bir açık görüş yeri bulunmamaktadır.
- ♦ Kantin fiyatları fahiş düzeydedir. Ekonomik olarak bizleri çok zorlamaktadır. Ayrıca keyfi olarak satılmayan birçok eşya bulunmaktadır. Kireç sökücü, tipeks, metal tabak, bıyık makası, cımbız, daksil, prit bunlardan bazılarıdır.
- ♦ Sigara içen – içmeyen kişilerin yan yana bulunması, akrabalık yakınlık gibi sebeplerle yapılan insani ve temel ihtiyaçlardan kaynaklı oda değişikliği talepleri sebepsiz kabul edilmemektedir. Halbuki altı ayda bir oda değişikliği yapma hakkımız bulunmaktadır.
- ♦ Kurum yetkilileri ile yaptığımız görüşme talepleri çoğu zaman reddediliyor. Kabul edilen görüşmelerde ise müdürün veya memurların tavırları son derece rahatsız edici. Örneğin görüşmeye gittiğimizde sandalye verilmeden ayakta konuşmamızı sürdürüyoruz. Bu durum insani olmadığı gibi psikolojik açıdan rahatsız eden bir uygulamadır.
- ♦ Sürekli olarak disiplin cezaları ile karşı karşıyayız. Uzun süreli tek başına bir hücrede tutulma son derecede yaygın olan bir tecrit uygulamasıdır.
- ♦ İnfaz koruma memurlarının tavırları son derece rahatsız edicidir. Sürekli olarak hakaret ve tehdit içerikli sözler duymaktayız. Birçok mahpusa fiziksel işkencenin yapıldığı da ortadadır. Ancak bu eylemler sebebi ile memurlar hakkında disiplin veya ceza soruşturması yapılmamaktadır.

13.01.2020 tarihinde derneğimize e-mail ve telefon aracılığıyla başvuruda bulunan Ömer Aslan, şu beyanlarda bulundu: “Ağabeyim (Ercan Aslan) yaklaşık 3 yıl önce tutuklanarak Ağrı Cezaevine gönderildi. İki yıldır Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda kalmaktadır. Abim Elazığ’da bulunduğu süre boyunca tek başına hücrede tutulmaktadır. Kendisi tutuklu olup uzak bir şehirde olduğu için görüşlere çok sık gelemiyoruz. Ailesi olarak neden sürekli hücrede tutulduğunu bilmiyoruz. Bu sebeple derneğinizden abimi ziyaret etmenizi ve yasalarda yazılı haklarına erişmesi için gereken işlemleri yapmanızı talep ederim.”

HEYETİN TEMAS VE FAALİYETLERİ VE MAHPUS BEYANLARI

Heyetimiz, 17.01.2020 tarihinde Cuma günü Elazığ iline giderek, her üç cezaevinde bulunan ve konu ile ilgili şubemize başvuruları bulunan mahpuslarla görüşmelerde bulunmuştur. Cezaevinde mahpuslarla sağlanan görüşmelerin ardından heyetimiz, konu ilgili Cumhuriyet Savcılığı ile de bir görüşme talep etmesine rağmen ilgili Cezaevi Savcısının izinli olması sebebiyle görüşme gerçekleşmemiştir.

Heyetimizin, cezaevinde mahpuslarla ilgili yapmış olduğu görüşmeler şu şekildedir:

Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu

Heyetimiz, Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda bulunan mahpuslarla yapılan görüşmelerde, heyetimizin tarafından sorulan söz iddialara ilişkin şu beyanlarda bulunulmuştur.

Ercan Aslan: Yaklaşık 2,5 yıldır tek kişilik hücrede tutulmaktayım. Tek kişilik hücrelerde kalan 3 kişi ile birlikte sadece ayda 1,5 saat sohbet, 3 saat de spora çıkabilmekteyiz. Gazeteler çok kısıtlı verildiği için bu konuda Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulundum. Sürekli olarak psikolojik baskı ve işkenceye maruz kalmaktayım. 21 Aralık 2019'da sayımda gardiyalardan biri kapıyı tekmeledi. Ben neden kapıyı tekmelediğini sorduğumda gardiyanın bana "seni öldüreceğim, kafanı koparacağım" şeklinde hakaret ve tehdit içeren sözler sarf etti. Bu konuyla alakalı olarak ayın 23 ünde idare ile görüşme gerçekleştirdim. İdare tarafından bana bu konuyu halledeceğiz şeklinde sözler söylendi. 25 Aralık 2019 tarihinde tekrar aynı gardiyan sayıma gelerek kapıyı tekmeledi. Ben de sakin bir şekilde bu hareketi yapmasının sebebini sordum. Bunun üzerine başka bir memur ile birlikte odaya gelerek fiziksel ve sözel olarak saldırıya uğradım. Bu eyleme karşı ben de slogan atarak tepkimi gösterdim. Bunun üzerine hastaneye götürüldüm. Ancak kelepçeli muayeneyi kabul etmediğim için muayene edilmeden tekrar cezaevine getirildim. Cezaevine geldiğimde memurlar ayakkabım, hırkam ve pantolonumu çıkartarak süngerli odaya attılar. Burada bir saat kaldım. Sahip olduğum kronik rahatsızlıklardan dolayı süngerli odada kalmam hayati risk oluşturmıştır. Darp olayı ile ilgili olarak suç duyurusunda bulundum. Revir doktorundan darp cebir raporu tutmasını istedim. Ancak rapor içeriğinde ne yazıldığını görmedim. Cezaevinde yazdığımız bütün talep ve dilekçelere idare genel olarak dilekçelere cevap vermemektedir. Gönderdiğimiz mektuplar alıcılara ulaşmadığı gibi bizlere iade olarak verilmemektedir. Son dönemlerde kütüphaneden bize kitap verilmemektedir. İdare gerekçe olarak bize "bakanlıktan düzenleme bekliyoruz" yönünde açıklama yapmaktadır.

Yücel Kaya: Kimi gardiyanlar tarafından sürekli olarak tahrik, provake edici ve hakaret içeren sözler duymaktayız. Defalarca yazılı başvuru yapılmasına rağmen revire çok geç götürülüyor. Hastaneye sevklerimiz ve muayene işlemlerinin tümü kelepçeli olarak yapılmaktadır. Sürekli olarak odalarımızda arama yapılmaktadır. Bu

aramalarda kişisel birçok eşyaya el konulduğu gibi bizim yazdığımız makalelere de el konulmaktadır. Hatta kütüphanede bulunan bir kitaptan deftere alınan notlardan ötürü deftere el konularak 11 günlük hücre cezası verilmiştir. Neredeyse her konuda cezaevi yönetimi ve infaz koruma memurları tarafından sergilenen eylemler son derece keyfidir. Mahpuslara verilen kitap sayısı 7, dergi sayısı ise 4-5 olarak sınırlandırılmıştır. Kütüphanedeki, mahpuslara ait kitap sayısı artınca mahpuslardan habersiz olarak bu kitaplar ailelerine gönderilmektedir. Kürtçe içerikli hiçbir kitap, mektup, sözlük, gramer kitabı vs. mahpuslara verilmemektedir. Yemekler hijyen koşulları göz ardı edilerek hazırlanmaktadır. Yemeklerde taş, kıl gibi farklı maddeler çıkmaktadır.

Sadık Aslan: Elazığ 1 Nolu Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna getirildiğim tarihten itibaren tekli odada kalıyorum. Tekli odada bulunmamı gerektiren yasal dayanak olmamasına rağmen bu kötü muameleye maruz kaldım. Benimle birlikte yaklaşık 20 kişi daha tekli odada kalıyor. Bu hususa ilişkin yaptığımız tüm başvuru ve girişimler sonuçsuz ve cevapsız kalmış durumdadır. Aylık sohbet hakkımız engellendiği için sadece 45 dakika görüşebiliyoruz. Kürtçe kitap ,dergi ve diğer materyaller tercüman bulunmadığından tercüme edilmediği gerekçesiyle bizlere verilmemektedir. Hakkında yasaklama kararı bulunmayan Kürtçe kitap ve dergiler mahpuslara verilmemektedir. Yeni yaşam gazetesi haftada ancak iki veya üç defa bizlere verilmektedir. Eğitim ve gözlem kurulu kararı ile bu gazetenin çoğu nüshaları bizlere verilmesi engellenmektedir. Yaklaşık iki yıldır tutulduğum Elazığ 1 Nolu Kapalı Ceza İnfaz kurumundaki bazı gardiyanların provakatif ve ırkçı davranış ve yaklaşımlarına tanık olduk. Provakatif ve ırkçı davranan infaz koruma memurlarına karşı yapmış olduğumuz suç duyuları da sonuçsuz kaldı.

Elazığ 2 No'lu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu

Hüseyin Keser: Yaklaşık 7,5 yıldır cezaevinde hükümlü olarak kalmaktayım. Buradaki cezaevine Mardin Midyat Cezaevinden 5 Aralık 2019 tarihinde geldim. İlk geldiğim vakit çıplak arama dayattılar, kabul etmedim, beni tehdit ettiler. 5 Aralıktan beri tek kişilik koğuşta kalmaktayım. 31 Aralık 2019 tarihinde buradaki gardiyanlar tarafından darp edildim. Kendilerine spora çıkmak istediğimi belirttim. Beni spor sahasına götürdüler, 2-3 dakika orada kaldım, sonra 2 gardiyan yanıma gelip “senin iki ayın dolmamış, spora çıkamazsın, neden spora çıkıyorsun” dediler. Burada bir gardiyan, beni tehdit etti. Yanındaki diğer gardiyan “burada kamera var, bir şey yapma” dedi. Oradan beni tek kişilik koğuşuma götürüp “görürsün” dediler. Aradan 10 dakika falan geçmeden arama adı altında yaklaşık 10 gardiyan beni koğuşumun havalandırmasına çıkarttı ve beni dövüp tehdit etmeye başladı. “biz devletiz, sen kendini ne zannediyorsun, her gün gelip seni döveriz” dediler. Bu darptan sonra beni hastaneye götürmediler. Haliyle darp raporu almadım. Bu darp ile ilgili Elazığ Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulundum. Halen bir dönüş olmadı bana. Şu an itibarıyla revire çıkabiliyorum, bir sıkıntı yok. Yeni yaşa gazetesi alabiliyorum. FM Kısa Dalgalı Radyo var. Sosyal aktivitelerden yararlanamıyorum.

Tek kişilik koğuşta kalıyorum. Bir haliyle tecritteyim. Temizlik ihtiyaçlarımı kantinden karşılıyorum. Kaldığım yer ısınma olarak iyidir.

Kimse ile görüşemiyorum, yıllardır ilk kez böyle bir uygulama ile karşı karşıyayım. Geldiğimden beri kitaptan yeterince yararlanamıyorum.”

Abdulcelil Keskin: Şu anda Lokman Aslan ile birlikte aynı koğuşta kalıyorum. Görüşme süremizin kısıtlı olmasından dolayı sırasıyla yaşadığım hak ihlallerini şöyle sıralayabilirim. Sosyal etkinliklerden yararlanamıyoruz. Atölye faaliyetleri yoktur. Haftada ancak 30-40 dakika spordan yararlanabiliyoruz. Kaldığımız yerde keyfi aramalar çok, haftada en az bir kez arama yapılıyor. Yine bir süre önce benim hastanede olduğum bir zamanda arama adı altında Lokman ile birlikte kaldığımız koğuşa cezaevi personelleri gelip her yeri darmadağın etmiş, arkadaşım Lokman Aslan bunun sebebini sorunca 5-6 taneden 1-2 kişi Lokman’ı darp etmeye başlamış. Bu olaydan sonra Lokman’ı revire çıkartmamış, rapor için herhangi bir sağlık kuruluşuna sevk etmemişler. Bunun dışında bizim cezaevinde yazdığımız yazılara el konuluyor ve bir daha bize verilmiyor. Bu yazılardan dolayı hakkımızda disiplin soruşturması açılıyor. Akabinde hücre cezası veriliyor. Bu haliyle hemen hemen cezaevinde hücre cezası almayan yoktur diyebilirim. Kitaplar 7 tane ile sınırlı, fazla alamıyoruz. Kantinde satılan eşyalar fahiş fiyatta satılıyor. Cezaevi müdürüne sorunlarımızı iletme konusunda problemler yaşıyoruz. Talepler yerine gelmiyor. Hepsine olumsuz cevap veriliyor.”

İrfan Sarı: 15.10.2019 tarihinde gözaltına alındım. İlk gece Hakkâri Cezaevinde kaldım. Ertesi gün Van T Tipi Kapalı Cezaevine götürüldüm. Yaklaşık 15-20 gün gibi Van Cezaevinde tek kişilik koğuşta kaldım. 5 Kasım 2019 tarihinde buraya getirilip tek kişilik hücreye konuldum. 60 gün boyunca hiçbir gerekçe gösterilmeden tek kişilik hücrede kaldım. Bu süre zarfında spora çıkmadım. Talebi üzerine sadece 7 tane kitap alabildim. 60 günlük süre zarfında ilk 30 gün gazete alamadım. Radyo yoktu. Dünyadan hiç haber alamadım. Yalnızca aile ve bir milletvekilliden mektup geldi. Bunun dışında dünya ile iletişim kuramadım. Haftalık telefon görüşmesi yapıyordum. Ayda bir de aile görüşü oldu. Kaldığım yerde havalandırma vardı. Temizlik ihtiyaçlarımı kantin aracılığıyla karşılıyordum. Ancak temin edemediğim eşyalar da oldu. Halen kaldığım koşullar itibarıyla bu devam etmektedir. Kaldığım bu tek kişilik koğuş çok soğuktu, kalorifer çalışmasına rağmen soğuktu, ihtiyaca cevap vermiyordu. Tek kişilik koğuşta kaldığımdan hiç kimse ile görüşemedim. Adeta izolasyona tabi tutuldum. 60 gün sonra yani 5 Ocak 2020 günü başka bir hücreye alındım. Şu anda Hakkari Belediye Eşbaşkanı olan Cihan Karaman ile birlikte kalmaktayım. Cihan da 60 gün boyunca tek kişilik hücrede kaldı. Benim yaşadığım sıkıntıların aynısını yaşadı. Şu anda kaldığımız koğuş halen soğuk, ısıtıcılar yeterince ısıtmıyor, ihtiyaca cevap vermiyor. Az önce bahsettim 7 kitap dışında kitap almadık. Burada sadece FM radyosu var, havalandırma tek kişilik koğuşa nazaran daha büyüktür.

Şu anda spordan yararlanamıyoruz. Arkadaşlarla birlikte spora çıkmak istiyoruz. Hafta sonları hariç gazete alıyoruz. Ancak gazetelerde bazı haberler küpürleri kesilerek veriliyor. Cezaevi yönetimi buna ilişkin akabinde niçin kestiğini bildiren bir yazı veriyor. Daha önce sebze gibi besin ihtiyaçlarını talep ettik. Ama uzun bir süre verilmedi. Sadece geçen hafta karşılandı. Bizim burada yaşadığımız temel sorun arkadaşlarımızla görüşemememizdir. Bu haliyle yaşadığımız şey bir izolasyondur.

Elazığ Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Diclenur Özdemir: Ben yaklaşık 1 yıldır bu cezaevinde bulunuyorum. Burada her şey çok kısıtlı ve engellemeye dönük. Yasadan kaynaklı haklardan dahi yararlanmak istediğimizde karşımıza disiplin cezası tehditlerine maruz kalıyoruz. Kısaca önemli bazı ihlaller şunlardır. Genel anlamda itiraz ettiğimiz, hakkımızı aradığımız her durum için tutanak tutulmaktadır. Burada sayıca hükümlü mahpus sayısı çok fazla. Hükümlü mahpuslara sürekli olarak tutanak tutmaları disiplin cezaları sonuçlanmaktadır. Bu durum ise mahpusların iyi halinin olmadığını ve denetimden yararlandırılmamalarına sebebiyet vermektedir. İdare tutanak tutma uygulamasını son derece keyfi uygulamaktadır. Sürekli olarak bizleri tahrik ederek tutanak tutulması için neden yaratılmaktadır. Özellikle haftada iki üç kez gerçekleşen aramalarda memurlar bütün eşyalarımızı dağıttıkları ve büyük kısmına el koydukları zaman tepki gösterdiğimizde tutanak tutulmaktadır. Bu durum psikolojik olarak bizleri rahatsız etmektedir. Mahpusların böylesi bir baskı ortamında yaşaması büyük bir hak ihhalidir. Normalde bir iletişim cezası alan mahpus içim ikinci bir disiplin cezası uygulanmaz. Ancak burada genel olarak iletişim cezası alan mahpusa ayrıca görüş yasağı veya hücre cezası uygulaması yapılmaktadır. Yasal olmayan bu uygulama aynı zamanda mahpusların psikolojik sağlığı açısından oldukça zararlıdır. Bizim kaldığımız cezaevi R Tipi oda sistemi olan cezaevidir. Burada farklı suç örgütlerinin bir arada kalması mümkün değilken iki farklı suç örgütü altlı üstlü kalmaktadır. Bu durum kanunda yazılı olan sabahtan akşam batıncaya kadar havalandırmadan yararlanma hakkımızı engellemektedir. İdare bize 5 saat siz 5 saat diğer grup yararlanabilir diyor. Sebebini sorduğumuzda farklı suçlardan yatan kişiler aynı anda avluyu kullanamazlar deniliyor. Halbuki aynı suçtan yatan kişilerin aynı yerde kalmaları da olanaklı değilken bu duruma mücadele ediyor, ancak havalandırmadan yararlanma hakkımız keyfi olarak engelleniyor. Bize talep etmemize rağmen Yeni Yaşam Gazetesi verilmiyor. Hastanelere sevk edilirken X-Ray den geçmemize rağmen ayakkabılarımız yine kontrol ediliyor. İnfaz Koruma Memurlarının yaptığı hukuksal aykırı eylemler sebebiyle yaptığımız suç duyuruları cevapsız kalarak hiçbir işlem yapılmıyor. Disiplin soruşturması yapılmıyor. Bu cezaevinde uygulanan elbise kotası erkek cezaevlerinde uygulanan kota gibi uygulanıyor. Diğer cezaevlerinde kadın mahpuslar için dört pantolon, 1 etek, bir elbise olarak geçen kota bu cezaevinde toplamda 4 adet olarak uygulanıyor. Bu durum bizi zorlamaktadır.

Semra Çelik: Ben tutuklu olarak bu cezaevinde kalıyorum. Mahpuslar üzerinde ciddi baskılar var. Yasal olan haklarımızı kullanmak istediğimizde hakkımızda keyfi olarak tutanaklar tutulmaktadır. Keyfi tutulan tutanaklar hükümlü olarak bulunan mahpusların denetimden faydalanmalarını engelleyerek baskı ortamı yaratmaktadır. Bunun dışında kalan sorunlar şunlardır. Birçok mahpusa uzun süreli görüş yasağı verilmektedir. Görüş yasaklarını art arda uygulayarak adeta tecrit ortamı yaratılmaktadır. Bir yıla yakın görüş yasağı bulunan mahpuslar bulunmaktadır. Bu mahpusların aileleri görüşe gelemedikleri için mahpuslara para da yatırılmamaktadır. Odalarımıza sürekli olarak aramalar yapılmaktadır. Haftada iki üç kere yapılan aramalarda yasak olmayan ihtiyacımız olan eşyalara el konulmaktadır. Daha sonra bu eşyaları kantinden yeniden almak zorunda bırakılıyoruz. Sosyal etkinliklerden faydalandırılmıyoruz. Ayda sadece üç haftada haftada 45 dakika spora çıkarlıyoruz. Açık görüş haftalarında veya resmi tatillerdeki haftalarda ise spora çıkarılmıyoruz. Kantin fiyatları çok pahalı. Kargodan gelen eşyalar bize verilmiyor. Her şeyi kantinden almamız bekleniyor. Kantin fiyatları haftalık olarak değişiyor. Ekonomik olarak bu durumu kaldıramamız mümkün değil. Ayrıca kadınların özel ihtiyacı olan sir ağda gibi eşyalar satılmıyor. Bunun yanında zarf, renkli kâğıt, defter, ajanda gibi kırtasiye malzemeleri satılmıyor. Ailelerimiz bu malzemeleri bize kargo ile gönderdiklerinde ise idare bu malzemeleri bize vermiyor. Yemekler çok kötü. Yemeklerin içinden taş, kıl vb. yabancı maddeler çıkıyor. Bu yüzden yemek yiyemiyoruz. Bizi görmeye gelen görüşçülere yönelik de baskı var. Özellikle uzun aramalar yapılarak görüş süresini kısaltmaya yönelik eylemler yapılıyor.

HEYETİN TESPİTLERİ

- ◆ Heyetimiz, mahpuslarla görüşme ve şubemize yapılan başvurularda yer alan iddiaların 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarında farklı zamanlarda aynı içeriklerle yapılmış olması ve süreklilik arz etmesi nedeniyle, başvurularda ifade edilen insan hakları ihlallerinin sistematik ve yaygın olarak gerçekleştiği kanaatine ulaşmıştır.
- ◆ Heyetimiz, hapishanelerdeki bulunan mahpusların, işkence ve kötü muamele, tehdit, tecrit ve izolasyon, sağlığa erişim hakkının engellenmesi, sosyal-kültürel-sportif haklardan mahrum bırakma, iletişim ve haberleşme haklarının engellenmesi, keyfi disiplin soruşturmaları şeklinde ihlallere maruz kaldığı kanaatine ulaşmıştır.
- ◆ Heyetimiz, ihlallere maruz kalan mahpusların, politik görüşleri dikkate alınarak cezaevi personelinin önyargılı ve ayrımcı muamelesine maruz kaldığını, ihlallerin bu durumdan kaynaklı gerçekleştiği tespitine ulaşmıştır.
- ◆ Mahkemelerce yasaklama ve toplatılma kararı bulunmayan kitap ve yayınların cezaevi idaresinin keyfi tasarrufuyla yasaklandığını, mahpusların basın ve haber alma özgürlüklerinin ağır şekilde ihlal edildiğini tespit etmiştir.

- ◆ Cezaevi idaresi tarafından, mahpusların kısıtlanan hakları hususundaki talepleri görmezden gelindiği ve mahpuslara yönelik keyfi bir şekilde disiplin soruştur- malar açılıp ceza verildiğini tespit etmiştir.
 - ◆ Heyetimiz, OHAL sürecinde yaşanan ihlallerin OHAL sonrası da devam ettiğini, ihlallere ilişkin hem Cezaevi Savcılığı'nın hem de cezaevi idaresinin önleyici tedbirler almadığı ve ihlalleri yaygın ve sistematik olarak devam etmesinde ku- surlu oldukları tespitine ulaşmıştır. İhlalleri gerçekleştiren fail konumundaki ce- zaevi personelinin herhangi bir soruşturmaya tabi tutulmamasını bir cezasızlık politikası olarak değerlendiren heyetimiz, fail konumundaki görevlilerin ihlallerin sürdürülmesi hususunda bu politikadan cesaret aldıkları kanaatine ulaşmıştır.
 - ◆ İnfaz yasası ve yönetmeliği uyarınca mahpuslara tanınan haftalık sosyal ve kültürel faaliyet sürelerine uygun davranılmayarak keyfi bir şekilde kısıtlama- lara gidildiği tespit edilmiştir. Halbuki; Bakanlığın 22/01/2007 tarih ve 45/1 sa- yılı Genelgesi'nin "Ortak Etkinlikler" başlıklı bölümünde; "Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin göze- timinde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir ara- ya getirilebilir." Demek suretiyle güvence altına alınmış mahpusların bu temel haklarının türlü gerekçeler gösterilerek keyfi şekilde kısıtlandığı görülmektedir.
1. Farklı koğuş ve blokta bulunan mahpusların ortak bir şekilde spora çıkma, sohbet etme ve haftalık sosyal ve kültürel faaliyetleri engellenerek izolasyon koşullarında bir hapisane yaşamının dayatılmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. Halbuki; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R(2006)2 sayılı "Cezaevi Kuralları Hakkında Tavsiye Kararları"konulu tavsiye kararının 27. Paragrafı; "Spor, oyunlar, kültürel faaliyetler, özel hobiler ve diğer boş zaman uğraşlarını kapsayan eğlendirici fırsatlar yaratılmalıdır ve mümkün olabildiğince mahpusların bu etkinlikleri organize etmelerine izin verilmelidir. Mahpusların egzersiz esnasında ve eğlendirici faaliyetlere katılmaları için birbirleriyle bir araya gelmelerine izin verilmelidir.» Demektedir. Ancak mevcut uygulamada ise farklı mahpusların bir araya gelmelerinden ziyade yine tüm gün aynı oda/blokta bir arada bulunan ve sürekli birbirlerini gören mahpusların yine kendi aralarında bir takım sosyal ve kültürel faaliyetlerde (sohbet gibi) bulunma durumu yaratıldığı görülmektedir.
 2. Uygulanan haksız, hukuksuz ve keyfi muameleler karşısında mahpusların verdiği en küçük insani tepkinin dahi gerçeğe aykırı ve abartılı şekilde tutulan tutanaklarla orantısız disiplin cezaları verildiği gözlemlenmiştir. Bu disiplin cezalar birbirine eklenmek sureti ile hak yoksunluğunda süreklilik sağlanmaktadır. Verilen disiplin cezaları, mahpuslara yönelik tecridi derinleştiren iletişim ve görüş yasaklarıyla birlikte hücre cezalarını da içermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Türkiye'deki infaz rejimi mevzuatının ve politikasının uluslararası insan hakları hukukuna ve özel olarak da mahpus haklarına uygun hale getirilmesi gerekmektedir.
2. Mahpuslara yaşatılan işkence ve kötü muamele uygulamalarından derhal vazgeçilmeli, mahpuslara uluslararası hukukun emrettiği şekilde insana yaraşır bir muamele gösterilmelidir.
3. Mahpuslar üzerindeki tecrit ve izolasyonun derhal kaldırılması ve insani yaşam şartlarının oluşturulması gerekmektedir.
4. Mahpusların sağlığa erişim haklarının sağlanması, koruyucu sağlık hizmetlerine önem verilmesi, hastalığı olanların tedavi olanaklarından yararlanmaları için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.
5. Heyetimiz, Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu, Elazığ 2 No'lu Ceza İnfaz Kurumu ve Elazığ Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda mahpuslara yönelik yaşanan insan hakları ihlallerinin etkin bir şekilde soruşturularak sorumluluğu bulunan personellerin cezalandırılması için yargı mensuplarını göreve davet etmektedir.
6. Heyetimiz; cezaevi rejimi, fiziki koşullar ve uygulanan muameleler hakkında etkili bir idari ve yargısal denetim sağlanması gerektiğini tespit etmiştir. İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Muamele ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi Seçmeli Protokolüne uygun şekilde "bağımsız" ulusal denetim mekanizmalarının oluşturulması için hükümeti derhal gerekli çalışmaları başlatmaya davet etmektedir. Ayrıca Elazığ 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu, Elazığ 2 No'lu Ceza İnfaz Kurumu ve Elazığ Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda yaşananlara karşı Adalet Bakanlığı'nı ve TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonunu göreve davet ediyoruz.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DİYARBAKIR ŞUBESİ

SEÇME VE SEÇİLME HAKKINA YÖNELİK İHLALLER ARAŞTIRMA RAPORU

BELEDİYELERE YÖNELİK KAYYIM ATAMALARI
BELEDİYE EŞBAŞKANLARI VE MECLİS ÜYELERİNİN
GÖZALTINA ALINMASI-TUTUKLANMASI

4 KASIM 2019
İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ

İÇİNDEKİLER

- ◆ Giriş
- ◆ 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Sonrası İhlal Verileri Bilançosu
- ◆ 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Sonrası İhlal Verileri - Ayrıntılı Veriler

GİRİŞ

15 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye’de gerçekleşen askeri darbe teşebbüsünün ardından mevcut siyasi iktidar tarafından, Türkiye’nin tamamında Olağanüstü Hal (OHAL) ilan edildi. 3’er aylık periyotlar halinde yenilenen ve 2 yıl boyunca devam eden OHAL, hukuk güvenliğinden yoksun ve toplumsal yaşamımızda muhalif kesimlere karşı otomatik bir baskı aracına dönüştürüldü. Yayınlanan Kanun Hükmünde Kararnamelerle (KHK) düşünce ve ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, seçme-seçilme hakkı, ekonomik ve sosyal haklar ile kişi özgürlüğü ve güvenliği alanlarında ağır ve telafisi mümkün olamayacak insan hakları ihlallerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Anayasa ve uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerin göz ardı edildiği OHAL rejimi, siyasal iktidarın keyfi uygulamalarının aracı haline gelmiş, anti-demokratik uygulamaları karşısında muhalefet gösteren toplumsal kesimler, hapsedilmek veya ekonomik-sosyal haklarından mahrum bırakılmakla tehdit edilmiştir. OHAL yasal olarak kaldırılmış olsa da özellikle bölgemizde fiilen uygulanmaya devam etmektedir. OHAL koşullarını aşan yasaklamalar ve müdahaleler yaşamaya devam etmektedir.

OHAL sürecinde ve sonrasında süreklileşen fiili OHAL uygulamalarında, en ağır ihlallerin yaşandığı alanlardan biri de seçme ve seçilme hakkına yönelik uygulamalar ve alınan kararlar olmuştur. Ağır insan hakları ihlalleri oluşumuna yol açan OHAL sürecinde, seçme-seçilme hakkının yaygın bir şekilde ihlal edilmesine yol açan süreç, DBP’li belediyelere yönelik kayyım atamaları ile olmuştur. Yayınlanan KHK’larla 102 DBP’li belediyeden 93’üne kayyım atanmış ve 65’i aşkın belediye eş başkanı ise tutuklanmıştır. Birçok belediye eş başkanının halen tutukluluk durumlarının devam ettiğine dikkat çekmek isteriz.

31 Mart 2019 tarihinde gerçekleşen yerel seçim süreci ve sonrasında da OHAL dönemindeki uygulamalar devam etmiştir. Belediye eşbaşkanı, meclis üyesi ve muhtar seçilenler, KHK ile ihraç edildikleri gerekçesiyle mazbatalarını alamamışlardır. Çoğunluğu Halkların Demokratik Partisi adayı olan belediye eşbaşkanları ve belediye meclis üyelerinin, Yüksek Seçim Kurulu tarafından adaylıklarının kabul edilmesi ile seçilme yeterliliğine sahip oldukları kesinleşmişti. Buna rağmen seçimlerin sona ermesinden sonra seçilen belediye eş başkanları ve meclis üyelerinin KHK ile ihraç olmaları gerekçe gösterilerek, onların yerine başka adaylara mazbata verilmiş ve fiili olarak kayyım uygulamaları başlamıştır. 31 Mart 2019 tarihinden bugüne değin, seçildiği halde KHK’lı oldukları gerekçesiyle 6 belediyenin eş başkanlarına mazbataları verilmemiş ve kendisini takip eden adaylara belediye başkanı seçilmiştir. Yine KHK’lı oldukları gerekçesiyle 43’ü Belediye Meclis üyesi ve 4’ü İl Genel Meclis Üyesi olmak

üzere seçilmiş 47 kişiye mazbataları verilmedi. Mazbatalarını alarak göreve başlayan 3'ü büyükşehir 1'i il ve 11'i ilçe olmak üzere 15 belediyenin belediye eş başkanları çeşitli suçlamalarla görevden alınıp yerlerine kayyım atanmıştır. Bu süreçte 18'i resmi seçilen toplam 26 belediye eşbaşkanı gözaltına alınmış ve 9'u resmi seçilen toplam 13 belediye eşbaşkanı ise tutuklanmıştır. Ayrıca, tüm bu bilançonun içinde kategorize edildiğinde 4 kadın eşbaşkan ile 9 kadın Belediye meclis üyesi seçildiği halde mazbatasını verilmemiş, seçildikten sonra ise 9 kadın belediye eş başkanı görevden alınarak tutuklanmış ve yerlerine kayyım atanmıştır. Bu durumun aynı zamanda, siyasette ve yerel yönetimlerde kadın kimliğinin açık bir şekilde hedef alındığını göstermektedir.

Yerel yerinden yönetim (mahalli idare); yerinden yönetimin en eski ve köklü uygulama biçimini oluşturmaktadır. Anayasanın 127/4. Maddesindeki, "Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir" şeklindeki hüküm ile mahalli idarelerin seçilmiş organlarının sadece görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile haklarında soruşturma veya kovuşturma açılması halinde geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılabileceği düzenlenmiştir. Kısacası görevden uzaklaştırma için belediye başkanı hakkında öncelikle bir soruşturma veya kovuşturma açılmış olmalı ve bu soruşturma/kovuşturmanın görevi ilgili bir suç nedeniyle açılmış bulunmalıdır. Bu halde bile görevden uzaklaştırma tedbirine başvurulması zorunlu değil ihtiyaridir. Ancak raporumuzda ayrıntısı ile açıklanan kayyum atama kararlarına gerekçe olarak öne sürülen söz konusu soruşturmalar çoğu seçilmişin henüz göreve başlamadan önce başlatılan soruşturmalardır. Göreve başlamadan önce başlatılan soruşturmanın göreve ilişkin bir suç iddiasıyla açılmış bulunması olanaklı olamayacağını özellikle belirtmek isteriz. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı Adnan Selçuk Mızraklı örneğinde rastlanıldığı üzere, görevden uzaklaştırılma yazılarının seçim gününden bir gün sonra, 01.04.2019 tarihli olması, seçim sonuçlarının kesinleşmesinden önce ve seçilenlerin henüz mazbatasını alıp görevine başlamamışken düzenlenmiş olması işlemlerin hukuki olmadığını, esasen siyasi saiklerle yapıldığını göstermektedir. Yerine kayyum atanan belediye eşbaşkanının ve seçilmiş görevlilerin seçilmesinden sonra görevi ile ilgili bir suç nedeniyle hakkında soruşturma veyahut kovuşturma açılmadığı öğrenilmiştir.

Kayyım atama işlemiyle belediyelerin idari özerkliği, merkezi idare tarafından hukuka aykırı olarak kısıtlanarak yerine mülki idare amirinin kayyum olarak atanması ile tümüyle ortadan kaldırılıp Belediye idaresi merkezi idareye bağlanmıştır.

5393 Sayılı Kanunun 47. Maddesinde "Görevleriyle ilgili bir suç nedeniyle haklarında soruşturma veya kovuşturma açılan belediye organlarının veya bu organların üyelerinin, kesin hükme kadar İçişleri Bakanı tarafından görevden uzaklaştırılabileceği" düzenlenmiş, bunun dışında görevlendirmenin ne şekilde yapılacağına ilişkin

bu maddede herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Aynı yasanın 45. Maddesinde görevi nedeniyle işlediği bir suçtan dolayı görevden uzaklaştırma halinde yerine belediye meclisi tarafından kendi üyeleri arasından bir vekil seçileceği düzenlenmiştir. Oysa ki, kayyım atanan tüm yerlerde görüleceği üzere seçilmiş yöneticinin görevden uzaklaştırıldıktan sonra o yerin en üst mülki idare amiri yasal düzenlemeye aykırı olarak kayyım olarak görevlendirilmiştir.

5393 Sayılı Kanunun 44. Maddesinde Belediye Başkanlığı sıfatının hangi hallerde sona ereceği sayıldıktan sonra 45. Maddesinde Belediye Başkanlığının boşalması durumunda yapılacak işlemler düzenlenmiştir. Bu maddeye 15.08.2016 tarihinde yayımlanan 674 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 38. Maddesi ile eklenen ve 10/11/2016 tarihli 6758 sayılı yasanın 34. Maddesi ile aynen kabul edilen ek fıkra eklenmiştir. Bu hükme dayanarak kayyum atamaları gerçekleşmiştir. Ancak bu düzenlemenin; 20 Temmuz 2016'da ilan edilen OHAL döneminde çıkarılan bir Kanun Hükmünde Kararnameye dayanıyor olması ve Anayasaya göre uygulanmasının OHAL dönemi ile sınırlı kalması gerekirken, süresi içerisinde TBMM'nin onayına sunulmadığı ve Anayasal yargı denetimine tabi tutulmaksızın kalıcı hale getirilmiş olmasının Anayasaya aykırı olduğunu belirtmek isteriz.

Anayasaya ve 5393 Sayılı Kanundaki düzenlemeye aykırı olacak şekilde görevi ile ilgili bir suç nedeniyle hakkında soruşturma veya kovuşturma ve Belediye açılmışken görevden uzaklaştırılması Meclisi işlevsiz bırakılarak yerine kayyım atanması; halkın iradesinin yok sayılması ile korunması gereken demokratik düzene zarar vermektedir.

Belirtmek isteriz ki; Türkiye'nin en önemli sorunu olan Kürt sorunudur ve sorunun çözülmemesinin yarattığı tahribatlarını ve sonuçlarını maalesef ağır bir şekilde yaşamaktayız. İktidarın savaşa ve şiddete dayalı sorun çözme anlayışı ve yöntemleri ülkenin yaşadığı her türlü krizi derinleştirmektedir. Buna rağmen iktidar, otoriter ve şiddete dayalı politikalarında ısrar etmekte ve ülkedeki her türlü krizi derinleştirmektedir. Seçme ve seçilme hakkına yönelik bu ağır ihlaller demokratik hukuk devleti anlayışında ağır tahribatlar yaratmış, toplumdaki kutuplaşmayı arttırmıştır. Seçilmişlere yönelik bu hukuk dışı uygulamalar, halkın seçime olan güvenini bitirme noktasına getirmiştir. Seçimlerin anlamsız hale getirilmesi, demokrasi anlayışı için büyük bir tehliktir. Hukuki denetimden yoksun böylesi kararların keyfî bir biçimde ve fütursuzca icra ediliyor olması, yani demokrasinin güvencesi ve temeli olan seçme ve seçilme özgürlüğünün yok sayılması telafisi mümkün olamayacak sonuçlara yol açmaktadır.

Sonuç olarak; Türkiye'nin demokratikleşmesi ve insan hakları sorunlarını en aza indirebilmesinin yolu, seçme ve seçilme hakkının gerçek anlamda güvence altına alınması, devam eden çatışmalı sürecin sonlandırılması, Kürt sorunun barışçıl yöntemler ve diyalog yolu ile çözümünden geçtiğini bir kez daha hatırlatmak isteriz.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) DİYARBAKIR ŞUBESİ

31 MART 2019 YEREL SEÇİMLERİ SONRASI İHLAL VERİLERİ BİLANÇOSU

VERİLMEYEN MAZBATALAR			TOPLAM
Mazbatasız Verilmeyen Belediye Eşbaşkanı	Resmi seçilen	6	14
	Diğer	8	
Mazbatasız Verilmeyen Meclis Üyesi			43
Mazbatasız Verilmeyen İl Genel Meclis Üyesi			4

GÖREVDEN ALMA- KAYYIM ATAMA			TOPLAM
Kayyım Atanan Belediye	Büyükşehir	3	15
	İl	1	
	İlçe	11	
Tutuklanan Belediye Eş Başkanı	Resmi seçilen	9	13
	Diğer	4	
Görevden Alınan Belediye Eş Başkanı			15
Görevden Alınan Belediye Meclis Üyeleri			37

GÖZALTİ-TUTUKLAMA ¹		
Belediye Eşbaşkanı	Gözaltı	18'i resmi 26
	Tutuklama	9'u resmi toplam 13
Meclis Üyeleri	Gözaltı	40
	Tutuklama	11

KAYYIM PROTESTOLARI	TOPLAM
Müdahale Edilen Protesto Eylemleri	60
² Müdahale Edilen Protesto Eylemlerinde Gözaltına Alınanlar	224

1 31 Mart 2019 tarihinden itibaren HDP'li Belediye Eşbaşkanları ve Meclis üyelerine gözaltı ve tutuklamalara ilişkin verileri kapsar.

2 Protesto gösterilerine yönelik müdahalelerde gözaltına alınanlara ilişkin veriler 19-26 Ağustos 2019 tarihlerini kapsamaktadır. Bilanço'da yer alan sayı, en az olarak değerlendirilmektedir.

31 MART 2019 YEREL SEÇİMLERİ SONRASI İHLAL VERİLERİ

MAZBATASI İPTAL EDİLEN BELEDİYE EŞBAŞKANI VE MECLİS ÜYELERİ

31 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimlerde, adaylık başvurusu Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından onaylanmış ve seçimleri kazanmış belediye eşbaşkanları ve meclis üyelerinin, Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kamu kuruluşlarından ve mesleklerinden ihraç edilmeleri gerekçe gösterilerek mazbataları verilmedi.

YSK tarafından konuya ilişkin yapılan toplantının ardından 10 Nisan 2019 tarihinde yapılan açıklamada, seçimleri kazanan ancak KHK ile ihraç edildiği belirlenen kişilere mazbata verilmemesinin ve bu adayların seçimi kazandıkları yerlerde yarıışı ikinci sırada bitiren kişilere mazbata verilmesinin kararlaştırıldığı belirtildi. Bu kararın, ilgili kanun ve KHK’de yer alan “Bu şekilde görevine son verilenler bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemez, kamu, kurum ve kuruluşlarında görev alamaz” hükmü gereğince alındığı öğrenildi. KHK ile ihraç edilen ve belediye başkanı seçilenlere mazbatalarının verilmemesinin kararının oy birliğiyle ve ikinci sırada kazanan adaya mazbata verilmesi kararının ise oy çokluğuyla alındığı öğrenildi. Çoğunluk görüşüne katılmayan 4 üyenin bu yerlerde seçimin yenilenmesi gerektiğini savunduğu belirtildi.

YKS tarafından adaylığı kabul edilmiş ve 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimlerimde kazanmış olmalarına rağmen mazbataları verilmeyen Belediye Eşbaşkanları, meclis üyeleri ve il Genel Meclis Üyelerinin isimleri şöyle:

A. Mazbatası İptal Edilmiş Belediye Eşbaşkanları (Resmi)

1. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Eşbaşkanı : Zeyyat Ceylan
2. Van-Çaldıran Belediyesi Eşbaşkanı : Leyla Atsak,
3. Van-Edremit Belediye Eşbaşkanı : Gülcan Kaçmaz Sağyığit,
4. Van-Tuşba Belediye Eşbaşkanı : Yılmaz Berki,
5. Erzurum-Tekman Belediye Eşbaşkanı : Müzahit Karakuş,
6. Kars-Digor-Dağpınar Beldesi Belediye Eşbaşkanı : Abubekir Erkmen

B. Mazbatası İptal Edilmiş Belediye Eşbaşkanları (Meclis Üyesi olarak seçilmiş)

1. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı : Hülya Alökmen Uyanık
2. Diyarbakır-Yenişehir Belediyesi Eşbaşkanı : İbrahim Çiçek
3. Diyarbakır-Kayapınar Belediyesi Eşbaşkanı : Necati Pirinçcioğlu
4. Hakkari Belediyesi Eşbaşkanı : Seher Kadiroğlu Ataş
5. Mardin-Kızıltepe Belediyesi Eşbaşkanı : Salih Kuday
6. Mardin-Savur Belediyesi Eşbaşkanı : Mehmet Yasin Kalkan
7. Siirt Belediyesi Eşbaşkanı : Resul Kaçar
8. Van-Erciş Belediyesi Eşbaşkanı : Mahmut Pala

C. Mazbatası İptal Edilmiş Belediye Meclis Üyeleri

1. Ağrı-Taşlıçay Belediyesi Meclis Üyesi : Fecri Aydın
2. Batman Belediyesi Meclis Üyesi : Ahmet Yılmaz
3. Batman Belediyesi Meclis Üyesi : Erkan Kaygusuz
4. Batman Belediyesi Meclis Üyesi : Mustafa Yurtsever
- a. Batman Belediyesi Meclis Üyesi : Reşat Akıncı
5. Batman Belediyesi Meclis Üyesi : Abdulmecit Çeken
6. Batman Belediyesi Meclis Üyesi : Ahmet Aslan
7. Bitlis-Tatvan Belediyesi Meclis Üyesi : Saffetullah Akyüz
8. Bitlis-Tatvan Belediyesi Meclis Üyesi : Veysi Altıntaş
9. Diyarbakır-Yenişehir Belediyesi Meclis Üyesi : Ramazan Akkoç
10. Diyarbakır-Kayapınar Belediyesi Meclis Üyesi : Neriman Baran Yiğit
11. Diyarbakır-Kayapınar Belediyesi Meclis Üyesi : Amber Ceylan Ak
12. Diyarbakır-Kayapınar Belediyesi Meclis Üyesi : Mehmet Vecih Aydoğan
13. Diyarbakır-Kayapınar Belediyesi Meclis Üyesi : Dilan Yakut
14. Diyarbakır-Kayapınar Belediyesi Meclis Üyesi : Eser Özbek
15. Diyarbakır-Kayapınar Belediyesi Meclis Üyesi : Ali İhsan Karahan
16. Diyarbakır-Kayapınar Belediyesi Meclis Üyesi : Yusuf Gezer
17. Diyarbakır-Kayapınar Belediyesi Meclis Üyesi : Süleyman Okur

18. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi : Hava Karahancı
 19. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi : Şükran Şimşek
 20. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi : Derya Berktaş Açmaz
 21. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi : Sevgi Süer
 22. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi : Abdulkadir Önen
 23. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi : Aziz Turay
 24. Diyarbakır-Dicle Belediyesi Meclis Üyesi : Songül Can Şimşek
 25. Diyarbakır-Sur Belediyesi Meclis Üyesi : Berivan Savaş Apaçık
 26. Diyarbakır-Ergani Belediyesi Meclis Üyesi : Müslüm Öcay
 27. Diyarbakır-Ergani Belediyesi Meclis Üyesi : Erdal Tekdemir
 28. Iğdır Belediyesi Meclis Üyesi : Yılmaz Hun
 29. Mardin-Kızıltepe Belediyesi Meclis Üyesi : Şeyhmus Akbaba
 30. Mardin-Kızıltepe Belediyesi Meclis Üyesi : Mehmet Ali Çiçek
 31. Mardin-Derik Belediyesi Meclis Üyesi : Mehmet Gezici
 32. Muş-Varto Belediyesi Meclis Üyesi : Hakkı Bingöl
 33. Siirt Belediyesi Meclis Üyesi : Fatma Kayar
 34. Siirt-Kurtalan Belediyesi Meclis Üyesi : Ercan Başar
 35. Urfa-Bozova Belediyesi Meclis Üyesi : Müslüm Kuşçu
 36. Urfa-Suruç Belediyesi Meclis Üyesi : Reşat Demirkol
 37. Urfa-Suruç Belediyesi Meclis Üyesi : Osman Kaya
 38. Urfa-Viranşehir Belediyesi Meclis Üyesi : Abdulcelil Çelebi
 39. Şırnak-Cizre Belediyesi Meclis Üyesi : Dündar Yağarcık
 40. Van-İpekyolu Belediyesi Meclis Üyesi : Salih Kara
 - b. Van-İpekyolu Belediyesi Meclis Üyesi : Mesude Demir
 41. Van-İpekyolu Belediyesi Meclis Üyesi : Sibel Harman Tertemiz
- D. Mazbatası İptal Edilmiş İl Genel Meclis Üyeleri**
1. Ağrı-Doğubayazıt İl Genel Meclis Üyesi : Sabri Karayel
 2. Hakkari-Yüksekova İl Genel Meclis Üyesi : Deniz Öztekin

3. Hakkari-Yüksekova İl Genel Meclis Üyesi : Ferhat Özdil

4. Şırnak İl Genel Meclis Üyesi : Selahattin Barınç

GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA VE KAYYIM ATAMALARI

31 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimlerin ardından gerçekleşen kayyım atamaları, görevden alınan belediye eşbaşkanları ve meclis üyeleri şu şekilde:

E. GÖREVDEN ALINAN EŞBAŞKANLAR VE KAYYIM ATANAN BELEDİYELER

1. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi

19 Ağustos 2019 tarihinde Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı Adnan Selçuk Mızraklı görevden alınarak, yerine Diyarbakır Valisi Hasan Basri Güzeloğlu kayyım olarak atandı. Mızraklı, 21 Ekim 2019 tarihinde jandarma tarafından evine düzenlenen baskınla gözaltına alındı ve 22 Ekim 2019 tarihinde tamamlanan ifade işlemlerinin ardından sevk edildiği adliyede “terör örgütüne üye olmak” suçlamasıyla tutuklandı.

2. Diyarbakır / Bismil Belediyesi

Belediye Eşbaşkanı Orhan Ayaz, 21 Ekim 2019 tarihinde polis tarafından düzenlenen ev baskınında gözaltına alındı ve 22 Ekim 2019 tarihinde tamamlanan ifade işlemlerinin ardından sevk edildiği adliyede adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı. Ayaz hakkında “terör örgütü propagandası yapmak” suçlamasıyla üç ayrı soruşturma açıldığı, ayrıca “halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek” ve “silahlı terör örgütüne üye olmak” suçlamasıyla da farklı iki soruşturma dosyasının olduğu belirtilerek İçişleri Bakanlığı onayıyla geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırıldığı bildirildi. Eşbaşkan Ayaz’ın yerine ilçe kaymakamı Kerem Süleyman Yüksel kayyım olarak atandı.

3. Diyarbakır / Kayapınar Belediyesi

Belediye Eşbaşkanı Keziban Yılmaz, 21 Ekim 2019 tarihinde polis tarafından düzenlenen ev baskınında gözaltına alındı ve 22 Ekim 2019 tarihinde tamamlanan ifade işlemlerinin ardından sevk edildiği adliyede “terör örgütüne üye olmak” suçlamasıyla tutuklandı. Gözaltında bulunduğu sırada kendisine görevden alındığı tebliğ edilen Eşbaşkan Yılmaz’ın yerine, ilçe kaymakamı Ünal Koç kayyım olarak atandı.

4. Diyarbakır / Kocaköy Belediyesi

Belediye Eşbaşkanı Rojda Nazlier, 21 Ekim 2019 tarihinde polis tarafından düzenlenen ev baskınında gözaltına alındı ve 22 Ekim 2019 tarihinde tamamlanan ifade işlemlerinin ardından sevk edildiği adliyede “terör örgütüne üye olmak” suçlamasıyla tutuklandı. Gözaltında bulunduğu sırada kendisine görevden alındığı tebliğ edilen Eşbaşkan Nazlier’in yerine, ilçe kaymakamı Yusuf Turhan kayyım olarak atandı.

5. Diyarbakır / Kulp Belediyesi

12 Eylül 2019 tarihinde Diyarbakır'ın Kulp ilçesi Ağaçlar köyü yakınlarında bir minibusün geçişi sırasında dokuz kişinin ölümüne neden olan mayın patlaması olayından sonra başlatılan soruşturmada kapsamında 13 Eylül 2019 tarihinde Kulp Belediyesi Eş Başkanları Mehmet Fatih Taş ve Fatma Ay gözaltına alındı. Emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından adliyeye sevk edilen Eş başkanlar tutuklandı. sevk edildikleri adliye tutuklandı. 17 Eylül 2019 tarihinde görevinden alınan Eş başkan Taş'ın yerine, ilçe kaymakamı Mustafa Gözlet kayyım olarak atandı.

6. Erzurum / Karayazı Belediyesi

17 Eylül 2019 tarihinde Erzurum'un Karayazı ilçesinden Aydın'a giderken kent dışındaki bir tesiste gözaltına alınan Karayazı Belediye Eş başkanı Melike Göksu, kesinleşen 7 yıl 6 ay hapis cezasının yüzüne okunmasının ardından tutuklandı. (Göksu, "Örgüt üyesi olmak" iddiasıyla 10 Temmuz 2017'de tutuklandı ve 5 ay tutuklu kaldıktan sonra tahliye oldu. Yargılandığı Erzurum 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi'nde 22 Aralık 2017'de 7 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı. Dava ardından Yargıtay'a taşındı. Yargıtay'ın cezaı onaylamasının ardından Göksu hakkında yakalama kararı çıkarıldı.) 18 Eylül 2019 tarihinde görevinden alınan Karayazı Belediye Eş başkanı Melike Göksu'nun yerine, ilçe kaymakamı Mesut Tabakcioğlu kayyım olarak atandı.

7. Hakkari Belediyesi

15 Ekim 2019 tarihinde Hakkari'de polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Hakkari Belediye Eş başkanı Cihan Karaman gözaltına alındı. 17 Ekim 2019 tarihinde emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından adliyeye sevk edilen Eş başkan Karaman, "örgüt üyeliği" ve "örgüt propagandası" iddiasıyla tutuklandı. 18 Ekim 2019 tarihinde görevden alınan Hakkari Belediye Eş başkanı Cihan Karaman'ın yerine, Hakkari Valisi İdris Akbıyık kayyım olarak atandı.

8. Hakkari / Yüksekova Belediyesi

15 Ekim 2019 tarihinde Hakkari'nin Yüksekova ilçesinde polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Yüksekova Belediyesi Eş başkanları Remziye Yaşar ve İrfan Sarı gözaltına alındı. **17 Ekim 2019 tarihinde** emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından adliyeye sevk edilen Eş başkanların **(Yüksekova Belediyesi Eş başkanları Remziye Yaşar ve İrfan Sarı)** «örgüt üyeliği» ve «örgüt propagandası» iddiasıyla tutuklandığı öğrenildi. 18 Ekim 2019 tarihinde görevden alınan Belediye Eş başkanı Remziye Yaşar'ın yerine, ilçe kaymakamı Osman Doğramacı kayyım olarak atandı.

9. Mardin Büyükşehir Belediyesi

19 Ağustos 2019 tarihinde Eş başkanı Ahmet Türk görevden alınarak, yerine ve Mardin Valisi **Mustafa Yaman** kayyım olarak atandı.

10. Mardin / Nusaybin Belediyesi

15 Ekim 2019 tarihinde Mardin'in Nusaybin İlçesinde polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Belediye Eşbaşkanı Semire Nergiz ve Ferhat Kut'un gözaltına alındığı öğrenildi. **17 Ekim 2019 tarihinde** emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından adliyeye sevk edilen Eşbaşkanların (*Nusaybin Belediye Eşbaşkanları Semire Nergiz ve Ferhat Kut*) "örgüt üyesi olmak" iddiası ile tutuklandığı öğrenildi. 18 Ekim 2019 tarihinde görevden alınan Eşbaşkan Semire Nergiz'in yerine, ilçe kaymakamı Mehmet Balık kayyım olarak atandı.

11. Mardin / Kızıltepe Belediyesi

4 Kasım 2019 tarihinde Mardin'in Kızıltepe ilçe belediyesine Eşbaşkanı Nilüfer Elik Yılmaz, İçişleri Bakanlığı tarafından görevden alındı ve yerine, ilçe kaymakamı Hüseyin Çam kayyım olarak atandı.

12. Şırnak / Cizre Belediyesi

29 Ekim 2019 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından, hakkındaki devam eden dava ve soruşturmalar gerekçe gösterilerek Cizre Belediyesi Eşbaşkanı Mehmet Zırığ, geçici olarak görevinden uzaklaştırılarak yerine kayyım atandı. Eşbaşkan Mehmet Zırığ'ın yerine, ilçe kaymakamı Davut Sinanoğlu kayyım olarak atandı.

13. Van Büyükşehir Belediyesi

19 Ağustos 2019 tarihinde Van Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı **Bedia Özgökçe Ertan** görevden alınarak, yerine Van Valisi **Mehmet Emin Bilmez** kayyım olarak atandı.

14. Van / Erciş Belediyesi

15 Ekim 2019 tarihinde Van'ın Erciş ilçesinde polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Erciş Belediyesi Eşbaşkanları Eşbaşkanları Yıldız Çetin ve Bayram Çiçek gözaltına alındı. **22 Ekim 2019 tarihinde** emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından adliyeye sevk edilen Eşbaşkan Yıldız Çetin'in "örgüt üyeliği" ve "örgüt propagandası" iddiasıyla suçlamasıyla tutuklandığı öğrenildi. 22 Ekim 2019 tarihinde görevden alınan Eşbaşkan Yıldız Çetin'in, ilçe kaymakamı Nuri Mehmetbeyoğlu kayyım olarak atandı.

15. Van / Saray Belediyesi

Van'da 1 Kasım 2019 tarihinde gözaltına alınan Saray Belediye Eşbaşkanı Caziye Duman, İçişleri Bakanlığı tarafından görevinden alınarak yerine kayyım atandı. 2 Kasım 2019 tarihinde görevden alınan Eşbaşkan Duman'ın yerine, ilçe kaymakamı Mehmet Halis Aydın kayyım olarak atandı.

F. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRILAN MECLİS ÜYELERİ

1. Bitlis-Tatvan Belediyesi Meclis Üyesi : Serap Çakmak Genç
2. Bitlis-Tatvan Belediyesi Meclis Üyesi : Diyar Orak
3. Bitlis-Tatvan Belediyesi Meclis Üyesi : Suat Yetişkin
4. Bitlis-Tatvan Belediyesi Meclis Üyesi : Ahmet Sağnıç
5. Bitlis-Tatvan Belediyesi Meclis Üyesi : İsa Taş
6. Bitlis-Tatvan Belediyesi Meclis Üyesi : Şükrü Aydemir
7. Bitlis-Tatvan Belediyesi Meclis Üyesi : Mehmet Nedim Türemiş
8. Bitlis-Tatvan Belediyesi Meclis Üyesi : Çetin Yılmaz
9. Bitlis-Tatvan Belediyesi Meclis Üyesi : Selami Karahan
10. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi : Nurettin Bakan
11. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi : Mehmet Akdoğan
12. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi : Halime Bayram
13. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi : Hüsnü Aslan
14. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi : Naşide Bulut Tekincan
15. Diyarbakır-Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi : Panayır Çelik
16. Diyarbakır-Kayapınar Belediyesi Meclis Üyesi : Adnan Akgül
17. Muş Belediyesi Meclis Üyesi : Kader Erol
18. Muş Belediyesi Meclis Üyesi : Filiz Aydın
19. Muş Belediyesi Meclis Üyesi : Ceyhan Aydemir
20. Muş Belediyesi Meclis Üyesi : Suat Kalın
21. Muş Belediyesi Meclis Üyesi : Mehmet Şakir Tuğrul
22. Muş Belediyesi Meclis Üyesi : Musa Kaya
23. Muş Belediyesi Meclis Üyesi : Mehmet Demir
24. Van-Çaldıran Belediyesi Meclis Üyesi : Faruk Demir
25. Van-Çaldıran Belediyesi Meclis Üyesi : Pınar Demir
26. Van-Çaldıran Belediyesi Meclis Üyesi : Necmettin Şahin
27. Van-Çaldıran Belediyesi Meclis Üyesi : Hüllya Darak

28. Van-Çaldıran Belediyesi Meclis Üyesi : Mehmet Siddık Moraner
29. Van-Edremit Belediyesi Meclis Üyesi : Medeni Özer
30. Van-Edremit Belediyesi Meclis Üyesi : Savaş Encü
31. Van-Edremit Belediyesi Meclis Üyesi : Sevinç Şeker
32. Van-Edremit Belediyesi Meclis Üyesi : Atiye Şen
33. Van-Tuşba Belediyesi Meclis Üyesi : Ercan Yılboğa
34. Van-Tuşba Belediyesi Meclis Üyesi : İsmet Tan
35. Van-Tuşba Belediyesi Meclis Üyesi : Mizgin Bor
36. Van-Tuşba Belediyesi Meclis Üyesi : Serap Güvenç
37. Van-Tuşba Belediyesi Meclis Üyesi : Hatice Kiye

GÖZALTINA ALINAN-TUTUKLANAN BELEDİYE EŞ BAŞKANI VE MECLİS ÜYELERİ

31 Mart 2019 tarihinde gerçekleşen yerel seçimlerden itibaren gözaltına alınan ve tutuklanan HDP'li belediye eş başkanları ve meclis üyeleri şu şekilde:

11 Nisan 2019 tarihinde Ağrı'nın Patnos ilçesinde polis tarafından düzenlenen iş yeri baskınında, Patnos Belediyesi Meclis Üyesi Erdal Altay, gözaltına alındı. **14 Nisan 2019 tarihinde** emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından adliyeye sevk edilen Altay, hakkında "Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek" iddiasıyla açılan davadan kesinleşmiş 3 yıl 1 ay 15 gün cezası olduğu gerekçesiyle tutuklandı.

21 Mayıs 2019 tarihinde Van'ın Çaldıran ilçesinde polis ve jandarma tarafından düzenlenen eş zamanlı ev baskınlarında, ilçe belediye eşbaşkanı olarak seçilen ve KHK'li olduğu gerekçesiyle mazbatasını verilmeyen Leyla Atsak, gözaltına alındı. **24 Mayıs 2019 tarihinde** emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından adliyeye sevk edilen Atsak, serbest bırakıldı.

27 Haziran 2019 tarihinde Urfa'nın Ceylanpınar ilçesinde polis tarafından düzenlenen ev baskınında, HDP'li Belediye Meclis Üyesi Dilan Abla, aile üyeleriyle birlikte gözaltında alındı.

11 Temmuz 2019 tarihinde Erzurum'un Karayazı ilçesinde polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Karayazı Belediye Eşbaşkanı Burhanettin Şahin ile Meclis Üyeleri Yüksel Kişin, Erdal Bayram, Mahmut Çimendağ ve Büyükşehir Belediyesi Meclis üyesi Mehmet Latif Karakuş'un gözaltına alındığı öğrenildi. **16 Temmuz 2019 tarihinde** emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin sevk edildikleri adliyede serbest bırakıldıkları öğrenildi.

23 Temmuz 2019 tarihinde Diyarbakır'da polis tarafından düzenlenen ev baskınında, Bağlar Belediyesi Meclis Üyesi Nursel Örmek'in gözetimine alındığı öğrenildi.

24 Temmuz 2019 tarihinde Mardin'in Nusaybin ilçesinde Belediye Eş Başkanı Ferhat Kut ile belediye meclis üyesi Mehmet Emin Alkan'ın gözetimine alındığı öğrenildi. Aynı soruşturma kapsamında **Diyarbakır'da** düzenlenen polis baskınında Bismil Belediyesi Eşbaşkanı Gülşen Özer'in gözetimine alındığı öğrenildi. Gözetimine alınan belediye eş başkanlarının ve meclis üyelerinin **30 Temmuz 2019 tarihinde** emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından sevk edildikleri adliye serbest bırakıldıkları öğrenildi.

2 Ağustos 2019 tarihinde Ağrı'nın Patnos ilçesinde polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Belediye Meclis Üyesi Mehmet Şahin *Savcı'nın gözetimine alındığı ve 5 Ağustos 2019 tarihinde* emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından sevk edildiği adliye tutuklandığı öğrenildi.

6 Ağustos 2019 tarihinde Bitlis merkez ve Tatvan ilçesinde polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, *HDP İl Genel Meclisi Üyesi Medeni Yalçınkaya'nın gözetimine alındığı öğrenildi.*

Diyarbakır, Mardin ve Van Büyükşehir Belediyelerine Kayyım Atanması Sonrası, İçişleri Bakanlığı tarafından **19 Ağustos 2019 tarihinde** yapılan açıklamada, **29 ilde** gerçekleştirilen operasyonlarda aralarında belediye meclis üyelerinin, parti yöneticilerinin, çeşitli derneklerin yöneticilerinin de olduğu 418 kişinin gözetimine alındığı duyuruldu. Gözetimine alınanlara ilişkin illere göre tespit edilen veriler şu şekilde; Diyarbakır'da 187 kişi hakkında yakalama kararı olduğu ve bu kişilerden en az 99'unun gözetimine alındığı öğrenildi. Erzurum'un Tekman ve Karakoçan ilçelerinde yapılan ev baskınlarında 12 kişinin gözetimine alındığı öğrenildi. Bitlis'in Ahlat ilçesinde yapılan ev baskınlarında aralarında il genel meclisi üyesi Nihat Çağlayan'ın da olduğu 8 kişinin gözetimine alındığı öğrenildi. Dersim'de yapılan ev baskınlarında HDP Parti Meclisi üyesi Dursun Demirtaş'ın aralarında bulunduğu 3 kişi gözetimine alındığı öğrenildi. Diyarbakır'da yapılan operasyonlarda gözetimine alınan 85 kişiden 40'ının **22 Ağustos 2019 tarihinde** çıkarıldıkları mahkeme tarafından serbest bırakıldığı, 1 kişinin 'örgüt üyesi olma' iddiasıyla tutuklandığı öğrenildi. * *Bu veri, istatistiklere yansıtılmamıştır; süreçle bağlantılı veri özelliği taşıdığı için raporda tutulmuştur.*

28 Ağustos 2019 tarihinde Diyarbakır'ın Kayapınar ilçesi belediye meclisi üyesi İsmail Bardakçı gözetimine alındı.

29 Ağustos 2019 tarihinde Urfa'nın Suruç ilçesinde yapılan ev baskınlarında HDP'li belediye meclisi üyeleri Fatma Taş Ekmez ve Suphi Koçyiğit'in gözetimine alındığı öğrenildi.

HDP'li Belediyelere kayyım atanmasını protesto etmek amacıyla **3 Eylül 2019 tarihinde Diyarbakır Merkez Bağlar ilçesi** Turgut Özal Bulvarı'nda insan zinciri oluşturarak yolu trafiğe kapatan 7 kişinin gözetimine alındığı öğrenildi. Gözetimine alınanların isimleri şöyle: *Lice Belediyesi Eşbaşkanları Tarık Mercan ve Ruken Yılmaz* ile Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Meclis üyeleri *Sevim Çoşkun ve Şehriban Zuğurlu, Leyla Karakeçi, Cezayir Çaytaş, Ceylan Çelik*. Gözetimine alınan 7 kişinin, **6 Eylül 2019 tarihinde** emniyet müdürlüğünde tamamlanan ifade işlemlerinin serbest bırakıldığı öğrenildi.

12 Eylül 2019 tarihinde Diyarbakır'ın Kulp ilçesi Ağaçkorur köyü mevkiinde bir aracın geçişi sırasında meydana gelen patlamada 3'ü köy korucusu 7 kişinin yaşamını yitirdiği ve 10 kişinin de yaralandığı öğrenildi. **13 Eylül 2019 tarihinde** patlamayla ilişkili olduğu iddiasıyla Kulp Belediyesi Eşbaşkanı Mehmet Fatih Taş, HDP Kulp İlçe Eşbaşkanı Abidin Karaman ile Kulp Belediyesi Fen İşleri Müdürü Şener Aktaş'ın gözetimine alındığı öğrenildi. **16 Eylül 2019 tarihinde** Kulp Belediye Eşbaşkanı Fatma Ay ile belediye başkan adaylığı reddedilen Mehmet Emin Ay'ın da gözetimine alındığı öğrenildi. Emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından Kulp ilçe adliyesine sevk edilen 5 kişinin "*suçun vasfı, soruşturmanın sürüyor oluşu, yeni delillerin elde edilme ihtimali, kuvvetli suç şüphesi gerekçesi ve suçtan kurtulmaya yönelik savunma yaptıkları*" iddiasıyla tutuklandıkları öğrenildi.

17 Eylül 2019 tarihinde Erzurum'un Karayazı ilçesinde polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Karayazı Belediyesi Eşbaşkanı Melike Göksu'nun gözetimine alındığı öğrenildi. Aynı gün emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından adliyeye sevk edilen Göksu'nun, hakkında kesinleşmiş cezası olduğu gerekçesiyle tutuklandığı öğrenildi.

29 Eylül 2019 tarihinde Dersim'de polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Belediye Meclis üyesi Nurgül Yalay'ın gözetimine alındığı ve **2 Ekim 2019 tarihinde** emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından sevk edildiği adliyede adli kontrol şartıyla serbest bırakıldığı öğrenildi.

6 Ekim 2019 tarihinde Urfa'nın Suruç ilçesinde polis tarafından düzenlenen ev baskınında, Suruç Belediye Meclis üyesi Ahmet Örcin gözetimine alındığı öğrenildi.

10-11 Ekim 2019 tarihlerinde Mardin merkez ile ilçelerinde polis tarafından düzenlenen eş zamanlı ev baskınlarında, Derik Belediye Eşbaşkanı Şerif Kıran, Artuklu Belediye Meclis üyesi Mehmet Ali Amal, Kızıltepe Belediye Meclis üyeleri Hasip Özdemir ve Halil Yağın, Savur Belediye Meclis üyesi Derya Akyol, Dargeçit Belediye Meclis üyesi İsmail Kaya, Nusaybin Belediye Meclis üyesi Nazım Kök ve Nezir Özbey'in gözetimine alındığı öğrenildi.

10 Ekim 2019 tarihinde Urfa kent merkezi ve ilçelerinde polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Birecik Belediye Meclis Üyesi Halil Sarıkaya, Halfeti Belediye Meclis Üyesi Naime Bayram ve Viranşehir Belediye Meclis Üyesi Kemal Kudin'in gözaltına alındığı öğrenildi.

11 Ekim 2019 tarihinde Diyarbakır'ın Bismil ilçesi Belediye Eşbaşkanları Gülşen Özer ve Orhan Ayaz'ın polis tarafından gözaltına alındığı öğrenildi. Sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek belediye binasında gözaltına alınan eşbaşkanların, sevk edildikleri adliye savcılık ifadesi ardından serbest bırakıldığı öğrenildi.

13 Ekim 2019 tarihinde Şırnak'ın Cizre ve Silopi ilçelerinde polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Silopi Belediye Meclis üyesi Fehime Saruhan'ın gözaltına alındığı ve **14 Ekim 2019 tarihinde** emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından sevk edildiği adliye "örgüt üyesi olmak" iddiasıyla tutuklandığı öğrenildi.

15 Ekim 2019 tarihinde Hakkari ve Yüksekova ilçelerinde polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Hakkari Belediye Eşbaşkanı Cihan Karaman ile Yüksekova Belediyesi Eşbaşkanları Remziye Yaşar ve İrfan Sarı'nın gözaltına alındığı öğrenildi. **17 Ekim 2019 tarihinde** emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından adliye sevk edilen Eş başkanların (*Hakkari Belediyesi Eşbaşkanı Cihan Karaman, Yüksekova Belediyesi Eşbaşkanları Remziye Yaşar ve İrfan Sarı*) «örgüt üyeliği» ve «örgüt propagandası» iddiasıyla tutuklandığı öğrenildi.

15 Ekim 2019 tarihinde Mardin'in Nusaybin İlçesinde polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Belediye Eşbaşkanı Semire Nergiz ve Ferhat Kut'un gözaltına alındı. **17 Ekim 2019 tarihinde** emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından adliye sevk edilen Eşbaşkanların (*Nusaybin Belediye Eşbaşkanları Semire Nergiz ve Ferhat Kut*) «örgüt üyesi olmak» iddiası ile tutuklandığı öğrenildi. 18 Ekim 2019 tarihinde görevden alınan Eşbaşkan Semire Nergiz'in yerine, ilçe kaymakamı Mehmet Balık kayyım olarak atandı.

15 Ekim 2019 tarihinde Van'ın Erciş ilçesinde Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yürütülen soruşturma kapsamında polis tarafından düzenlenen ev baskınlarında, Erciş Belediyesi Eşbaşkanları Eşbaşkanları Yıldız Çetin ve Bayram Çiçek ile 13 meclis üyesi gözaltına alındı. **22 Ekim 2019 tarihinde** emniyette tamamlanan ifade işlemlerinin ardından adliye sevk edilen Eş başkan Yıldız Çetin ve 8 meclis üyesi «örgüte üye olmak» ve «örgüt propagandası yapmak» suçlamasıyla tutuklandı.

21 Ekim 2019 tarihinde Diyarbakır'da Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eşbaşkanı Adnan Selçuk Mızraklı, jandarma tarafından evine düzenlenen baskınla gözaltına alındı ve 22 Ekim 2019 tarihinde tamamlanan ifade işlemlerinin ardından sevk edildiği adliye "terör örgütüne üye olmak" suçlamasıyla tutuklandı.

21 Ekim 2019 tarihinde Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde Belediye Eşbaşkanı Orhan Ayaz, polis tarafından düzenlenen ev baskınında gözaltına alındı ve 22 Ekim 2019 tarihinde tamamlanan ifade işlemlerinin ardından sevk edildiği adliyede adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı.

21 Ekim 2019 tarihinde Diyarbakır'da Kayapınar Belediyesi Eşbaşkanı Keziban Yılmaz, polis tarafından düzenlenen ev baskınında gözaltına alındı ve 22 Ekim 2019 tarihinde tamamlanan ifade işlemlerinin ardından sevk edildiği adliyede “terör örgütüne üye olmak” suçlamasıyla tutuklandı.

21 Ekim 2019 tarihinde Diyarbakır'ın Kocaköy ilçesinde Kocaköy Belediye Eşbaşkanı Rojda Nazlier, polis tarafından düzenlenen ev baskınında gözaltına alındı ve 22 Ekim 2019 tarihinde tamamlanan ifade işlemlerinin ardından sevk edildiği adliyede “terör örgütüne üye olmak” suçlamasıyla tutuklandı.

KAYYIM PROTESTOLARI- TOPLUMSAL GÖSTERİ HAKKINA YÖNELİK İHLALLER

19 Ağustos 2019 tarihinde Diyarbakır'da yapılan kayyım protestolarında polis tarafından gaz bombası ve tazyikli su ile müdahale bulunuldu. Protestolar ve müdahaleler gün boyu devam etti. Müdahalelerde yaralanan ve gözaltına alınan yurttaşların olduğu öğrenildi.

19 Ağustos 2019 tarihinde Van Büyükşehir Belediyesi binası önünde toplanan ve aralarında belediye eş başkanları ile HDP milletvekilinin de olduğu gruba polis müdahale etti. Müdahale sonucu gözaltına alınan olmadığı bildirildi.

19 Ağustos 2019 tarihinde İstanbul'da Taksim Meydanı'nda basın açıklaması yapmak isteyen ve aralarında HDP milletvekillerinin de olduğu gruba müdahale eden polis 6 kişiyi gözaltına aldı.

19 Ağustos 2019 tarihinde Ankara'da Sakarya Caddesi'nde yapılmak istenen basın açıklamasına müdahale eden polis aralarında HDP Ankara İl Eş Başkanı Hüseyin Geveri'nin de olduğu 9 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar aynı gün içinde polisteki ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldı.

19 Ağustos 2019 tarihinde Muğla'da Sınırsızlık Meydanı'nda yapılmak istenen basın açıklamasına müdahale eden polis aralarında HDP Parti Meclisi üyesi Adalet Aydın'ın da olduğu HDP üyesi 22 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar aynı gün içinde polisteki ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldı.

20 Ağustos 2019 tarihinde Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi önünde yapılmak istenen eyleme polis gaz bombası ve tazyikli su ile müdahale etti. HDP Batman milletvekili Ayşe Acar Başaran'ın polis şiddeti nedeniyle yaralandığı öğrenildi.

20 Ağustos 2019 tarihinde HDP Diyarbakır il binası etrafındaki polis ablukasını protesto etmek için oturma eylemi yapanlara polis fiziksel şiddet kullanarak müdahale etti. Müdahale sırasında HDP Hakkari milletvekili ve DTK Eş Başkanı Leyla Güven, HDP Diyarbakır milletvekili Semra Güzel ve HDP Muş milletvekili Gülistan Koçyiğit'in yaralandığı öğrenildi.

20 Ağustos 2019 tarihinde Van'da yapılmak istenen eylemlere polis müdahale etti. Müdahale sonucu 14 kişinin fiziksel şiddet kullanılarak gözaltına alındığı öğrenildi. Müdahale sırasında HDP Ağrı milletvekili Abdullah Koç ile görevden alınan Van Belediye Eş Başkanı Bedi Özgökçe Ertan'ın yaralandığı bildirildi.

20 Ağustos 2019 tarihinde Mardin'de yapılmak istenen eylemlere polis biber gazı ve plastik mermi kullanarak müdahale etti. Müdahale sırasında yoğun bir şekilde biber gazına maruz kalan HDP Adana milletvekili Tülay Hatimoğulları ve HDP İzmir milletvekili Serpil Kemalbay'ın hastaneye kaldırıldığı öğrenildi. Ayrıca Dargeçit ilçesinden Mardin merkezine gelmek isteyen bir grubun kent merkezine girişinin engellendiği, grup içinde yer alan Mardin Büyükşehir Belediyesi Meclis üyeleri Ridvan Çelik, Fatma Duran ve Hasan Arkan'ın gözaltına alındığı öğrenildi.

20 Ağustos 2019 tarihinde İstanbul Çağlayan Adliyesi önünde eylem yapmak isteyen avukatlara polis fiziksel şiddet kullanarak müdahale etti.

20 Ağustos 2019 tarihinde İstanbul'un Kadıköy ilçesinde yapılmak istenen eyleme polis fiziksel şiddet kullanarak müdahale etti. Müdahale sırasında 16 kişinin gözaltına alındığı öğrenildi. Gözaltına alınan 16 kişi **22 Ağustos 2019 tarihinde** çıkarıldıkları mahkeme tarafından adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı.

20 Ağustos 2019 tarihinde Ankara'nın Yenimahalle ilçesinde Batıkent Dayanışma Platformu tarafından yapılmak istenen eyleme polis müdahale etti. Müdahale sırasında Murtaza Kocabaş isimli 1 kişi gözaltına alındı.

21 Ağustos 2019 tarihinde Van'da yapılmak istenen eyleme polis müdahale etti. Müdahale sırasında bir kişi, girdiği kahvehanede polis tarafından fiziksel şiddet kullanılarak gözaltına alındı. Polisin bu kişiyi gözaltına alırken kafasına kask ile vurduğu anlara dair video kayıtları basına yansıdı. Polis şiddeti ile ilgili Van Valiliği tarafından 21 Ağustos 2019 tarihinde yapılan açıklamada, *"Saldırıda bulunan şahıs kovalamaca sonucu zor kullanılarak yakalanmıştır. Şahsın 2013 yılında PKK terör örgütünün kırsal alanına katılım yaptığı, 2014 yılında Diyarbakır ilinde güvenlik kuvvetlerine teslim olduğu ve çok sayıda suç kaydının olduğu ayrıca, psikolojik rahatsızlığının (şizofren) bulunduğu anlaşılmıştır."* denildi.

21 Ağustos 2019 tarihinde Diyarbakır'da protesto için eylem yapanlara polis biber gazı ve tazyikli su ile müdahale etti. Müdahale sonucu en az 30 kişi gözaltına alındı. Müdahale sırasında HDP milletvekillerinin de polisin fiziksel şiddetine maruz kaldığı ve HDP Diyarbakır milletvekili Remziye Tosun'un fenalık geçirdiği öğrenildi. Polisin ayrıca eylemleri takip eden gazetecilere de müdahale edip onları gözaltına almakla tehdit ettiği öğrenildi

21 Ağustos 2019 tarihinde Muğla'nın Bodrum ve Datça ilçelerinde HDP üyeleri tarafından yapılan 2 ayrı basın açıklamasına müdahale eden polis, aralarında HDP Muğla İl Eş Başkanı Belgin Koç, HDP Datça İlçe Eş Başkanı Hürriyet Karadeniz ile akademisyenler Faruk Alpaya ile Zeliha Etöz'ün de olduğu toplam 35 kişiyi fiziksel şiddet kullanarak gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar 22 Ağustos 2019 tarihinde polisteki ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldı. Gözaltına alınan 35 kişi, **22 Ağustos 2019 tarihinde** polisteki ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldı.

21 Ağustos 2019 tarihinde Van'da protesto eylemi yapmak isteyenlere polis biber gazı, tazyikli su ve plastik mermi ile müdahale etti.

22 Ağustos 2019 tarihinde kayyım atanmasını ve İzmir Valiliği'nin 10 günlük eylem yasağını protesto etmek için Bayraklı Adliyesi önünde basın açıklaması yapmak isteyen ÇHD, ÖHD ile İHD üyesi avukatlara müdahale eden polis 26 avukatı ve Seyri Sokak muhabiri Oktay İnce'yi fiziksel şiddet kullanarak gözaltına aldı.

22 Ağustos 2019 tarihinde Balıkesir'in Burhaniye ilçesinde yapılmak istenen eyleme polis müdahale etti ve 9 kişiyi fiziksel şiddet kullanarak gözaltına aldı. Gözaltına alınanların, **23 Ağustos 2019 tarihinde** emniyetteki ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldığı öğrenildi.

22 Ağustos 2019 tarihinde Ankara'nın Mamak ilçesinde Ankara Mamak Platformu tarafından yapılmak istenen basın açıklamasına polis müdahale etti. Müdahale sırasında 12 yaşındaki B. A. isimli bir çocuğun polis tarafından ters kelepçelenmek istendiği, yüz üstü yere yatırıldığı ve sırtına basıldığı öğrenildi. Polis 17 kişiyi fiziksel şiddet kullanarak gözaltına aldı. Gözaltına alınan 17 kişi, **23 Ağustos 2019 tarihinde** emniyetteki ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldı.

22 Ağustos 2019 tarihinde İstanbul'un Kadıköy ilçesinde HDP tarafından yapılmak istenen basın açıklaması, meydana abluka altına alan polis tarafından engellendi.

22 Ağustos 2019 tarihinde Mardin'de protesto eylemi yapmak isteyenlere polis biber gazı, tazyikli su ve plastik mermi ile müdahale etti. Müdahale sonucunda 4 kişinin gözaltına alındığı öğrenildi.

24 Ağustos 2019 tarihinde Van'da yapılmak istenen basın açıklamasına polis tarafından müdahalede bulunuldu.

25 Ağustos 2019 tarihinde Van'da yapılmak istenen yürüyüşe polis müdahale etti ve 6 kişiyi fiziksel şiddet kullanarak gözaltına aldı. 6 kişinin aynı gün içinde serbest bırakıldıkları öğrenildi.

25 Ağustos 2019 tarihinde Mardin'de Karayolları Parkı'nda basın açıklaması yapmak isteyen HDP'li milletvekillerine polis fiziksel şiddet kullanarak müdahale etti.

24 Ağustos 2019 tarihinde Kadınlar Birlikte Güçlü Platformu tarafından İstanbul'un Beşiktaş ilçesinde yapılmak istenen basın açıklamasına polis müdahale etti ve 23 kadın ile gazeteci Taylan Öztaş'ı fiziksel şiddet kullanarak gözaltına aldı. Gözaltına alınanların aynı gün içinde adli tıp muayenesinden sonra serbest bırakıldıkları öğrenildi.

23 Ağustos 2019 tarihinde HDP Gençlik Meclisi tarafından İstanbul'un Kadıköy ilçesinde yapılmak istenen basın açıklamasına müdahale eden polis, aralarında gazeteciler Berfin Aslan ve Mehmet Şahin'in de bulunduğu 11 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar **24 Ağustos 2019 tarihinde** mahkeme tarafından adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı.

26 Ağustos 2019 tarihinde Van'da, Mardin'de ve Ankara'nın Keçiören ilçesinde yapılmak istenen basın açıklamaları polis tarafından engellendi.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DİYARBAKIR ŞUBESİ

2010-2019 YILLARI ARASI
İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE RAPORU

23 HAZİRAN 2020
İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ

AÇIKLAMA

Bu raporda yer alan veriler ve verilere ait bilançolar; İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesine 2010-2019 yılları arasında yapılan bireysel başvuruların derlenmesi sonucunda hazırlanmıştır. Başvuruculara ait kişisel ve özel bilgilere, raporda yer verilmemiştir.

Raporda yer alan bazı veriler; mağdur ve tanık beyanlarına dayandırılan iddialardır. Ancak, ilgili kurum veya kişilerden, iddiaların aksini ispatlayacak beyan ve açıklamalar yapılmadıkça, iddialar doğru ve gerçek olarak kabul edilecektir. İddialara ilişkin yeni veriler gündeme geldikçe, raporda yer alan ilgili bölümler güncellenecektir. Rapordan çıkarılabilir veya kesinlik kazandırılarak raporda tutulmaya devam edilecektir.

YAYINA HAZIRLAYAN
İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ
İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE İLE MÜCADELE KOMİSYONU

İÇİNDEKİLER

- ◆ Amaç ve Kapsam
- ◆ Giriş ve Değerlendirme
- ◆ Bilançolar ve Grafikler
- ◆ Bulgular ve Tespitler
- ◆ Talepler ve Öneriler

AMAÇ VE KAPSAM

İşkence ve Kötü Muamele ile Mücadele Komisyonumuzun yaptığı çalışma kapsamında 2010-2019 yılları arasında şubemize hak ihlali iddiasıyla yapılan toplam (3.569) başvuru incelenmiştir. Son 10 yıllık periyotta yapılan bu başvurular içerisinden, kamu görevlilerince “fiziksel şiddet” uygulanıp mağdurların vücut bütünlüğü üzerinde yaralanma neticesi doğuran eylemlere ilişkin 690 başvuru çalışma konumuz olmuştur. Bu çalışmada ölçüt olarak kamu görevlilerini, güvenliklerinden sorumlu oldukları mağdurlara yönelik hedef gözeterek gerçekleştirdikleri, mağdurların vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan (kaba dayak, vücudun tek bir noktasına sürekli vurma, kesici aletle yaralama, ateşli silahla yaralama, haya burma, falaka, kırbaç hortum vb. ile vurma, diğer fiziksel müdahaleler, saç sakal bıyık yolma, boğma girişi, vb.) “yaralama” iddialı eylemleri alınmıştır. Doğrudan fiziksel acı doğuran başvurular inceleme konusuna dahil edilirken kamu görevlilerinin gerçekleştirdikleri şiddet filleri, uluslararası hukuk tanımlamaları ve uygulamaları ışığında incelenerek değerlendirme yapılmıştır. Bu başvurular içerisine hasta mahpuslar, sağlığa erişimin engellenmesi, küfür, hakaret, aşağılama, tehdit, sözlü taciz, göz yaşartıcı kimyasallara maruz bırakma, hijyen koşullarının sağlanmaması dahil edilmemiştir.

Bu çalışmanın esas amacı son 10 yılda yapılan başvurulardaki mağdurun vücut bütünlüğü üzerinde yaralanmalara yol açtığı iddia edilen fiziksel şiddet uygulayıcıları, mağdurları, kronolojik şeması ve uygulanan mekânların haritasını ortaya çıkarmaktır.

GİRİŞ VE DEĞERLEDİRME

İşkence, devletler veya devlet erkini kullanan güçler tarafından bireylerin ruhsal veya fiziksel olarak algılama yeteneklerinin azalması veya ortadan kaldırılmasını hedefleyen eylemler bütünüdür. Genellikle suçu ikrar etme veya işlenmiş suç ile ilgili delil toplamak için yapılan işkence 5237 sayılı yeni TCK'nın 94. Maddesinde suç olarak kabul edilip “Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine aşağılanmasına yol açacak davranışlar” olarak tanımlanmıştır. İşkencenin yıllarca sistematik bir şekilde insanlar üzerinde baskı kurma, zor kullanma ve yıldırma aracı olarak kullanılması neticesinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1987 yılında ‘İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşmeyi’ kabul etmiştir.

İşkence ile mücadele için yasaların değiştirilmesi olumlu olmakla birlikte ne yazık ki tek başına yeterli olmamaktadır. Zira yapılan yasal değişikliklere rağmen uygulamada işkence failleri halen cezasız bırakılmakta faillerin tespit edilip cezalandırılması konusunda gerekli hassasiyet gösterilmemekte ve yapılan işkencelere göz yumulmaktadır. Türkiye’de toplumdaki farklı düşünce-ses ve dinamikler üzerinde bir yıldırma aracı olarak uygulanan işkence eylemi, son yıllarda sokakta, kırsal bölgede, kolluk birimlerine ait zırhlı araçlarda, emniyet binalarında, karakollarda, cezaevlerinde ve diğer yaşam alanları ile kamusal alanlarda artarak devam etmiştir ve etmektedir. Kolluk kuvvetlerine karşı açılan davalar işkencecilerin yargı kararıyla korunması ile kapanmıştır. Savcılık aşamasındaki birçok dosyada takipsizlik kararı verilmiş, açılan davalarda sanıklar beraat ettirilmiştir. Ancak işkence eylemine maruz bırakılan mağdurlara yönelik olarak kamu malına zarar verdikleri ve memura mu-kavemet ettikleri gerekçesi ile karşı davalar açılmış ve mağdurlar cezalandırılmıştır.

Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne göre kamu gücünü kullanan kişilerin; hücrede tutma, küfür ve hakaret-aşağılama, kendisine veya yakınlarına yönelik öldürme tehdidi, işkenceye görsel/işitsel tanıklık ettirme, yüksek sesle müzik ve marş dinletme, anlamsız istemlere itaat etmeye zorlama, ajanlık teklifi, göz bağlama, tokat, tekme, yumruk, vücudun tek bir noktasına sürekli vurma, haya burma, falaka-cop-sopa-kırbaç-hortum vb. ile dövme, saç-sakal-bıyık yolma, sıkı kelepçe uygulaması, boğma girişi, kesici alet-ateşli silah- plastik mermi- biber gazı kapsülü vb. ile yaralama, aşırı fiziksel aktiviteye zorlama, sözlü cinsel taciz, cinsel içerikli hakaret, cinsel saldırı/tecavüz tehdidi, fiziksel cinsel taciz, makat araması, çıplak arama, soyma, sürtünme, tecavüz, el ve ayağa ters kelepçe, askı, düz askı ya da çarmih, ayaktan ters askı, uzun süre aynı pozisyonda durmaya zorlama, göz yaşartıcı kimyasallar, havasız bırakma, soğuk-sıcak ortamda

bekletme, basınçlı-soğuk su, elektrik, işeme ve dışkılamanın engellenmesi, yeme içmenin kısıtlanması, hücrede tecrit, hijyen koşullarının sağlanmaması, uyutma- ma, sağlığa erişimin engellenmesi, bilmediği ilacı içmeye zorlama gibi eylemleri işkence ve kötü muamele kapsamına girmektedir.

2010-2019 yılları arasında şubemize yapılan başvurularda, vakaların yıllara ve aylara göre dağılımında; ülkenin içinde bulunduğu politik durum, devlet güçleri ve PKK arasındaki çatışma ortamı ve çatışmaların yoğunluk derecesi, devletin Kürt meselesine yaklaşımı, seçim dönemlerinde hükümetin izlediği politikalar, hükümetin hapishanelere ilişkin izlediği politika ve hapishane doluluk oranları, toplumsal gösteri ve yürüyüş hakkına ilişkin politikalar etkili olan başlıca unsurlardır. Süregelen otoriter uygulamaların ve şiddet dilinin yoğun olarak kullanıldığı, ötekileştirici, hedef gösterici siyasetin etkin olduğu dönemlerde bu vakaların doğrusal bir oranla arttığı gözlemlenmiştir. Devlet ve hükümet yetkililerinin Kürt meselesi başta olmak üzere benzeri sorunlara müzakere ve diyalog yöntemini benimsediği, barışçıl bir dil ve üslup kullandığı dönemlerde bu iddialarla şubemize başvurunun görece azaldığı görülmektedir.

Adli mercilerin toleranslı ve keyfi tavırları, işkence ve kötü muamele suçlarına dave- tiye çıkarmakta, failleri cesaretlendirmekte, mağdurların ise hak arama konusunda çekinmesine sebep olmaktadır. Bunun sonucu olarak mağdurların büyük çoğunluğu işkencenin adli mercilere taşınmasını istemeyerek şikâyetçi olmaktan kaçınmaktadır. Yapılan suç duyuruları, ihbarlar, çeşitli idari başvurular neticesinde çoğunlukla failler hakkında adli ve idari işlem başlatılmaması; takipsizlik, beraat vs. cezasızlık kararlarının tayin edilmesi; failer açısından yaptıkları eylemlerin meşru olduğu, sınırsız şiddet kullanımları önünde herhangi bir yasal engel bulunmadığı, kamu gücünü elinde bulunduran mercilerce korundukları algısına sebep olmakta, bu hukuksuzluk silsilesi de beraberinde daha büyük hukuksuzluk ve travmalar getirmektedir.

Özellikle Kürt meselesinin demokratik müzakere ve diyalog yöntemi ile çözümüne yönelik 2013-2015 yılları arasında sürdürülen çatışmazlık halinin 24 Temmuz 2015 tarihinde başlayan silahlı çatışmalar, şehir merkezinde başlatılan askeri operasyon ve süresiz ve kesintisiz sokağa çıkma yasakları ile bozulmasının ardından işkence ve kötü muamele vakalarında artış olduğu gözlemlenmiştir. Hakeza 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişiminin ardından hükümetin izlediği politikalar, ilan edilen Kanun Hükmünde Kararnameler, kolluk gücüne verilen sınırsız yetkiler ve cezasızlık politikaları son yıllarda artan işkence ve kötü muamele vakalarının artışını tetikleyen önemli etmenler olarak göze çarpmaktadır. Hükümetin özellikle 2016 yılından beri sürdürmekte olduğu baskıcı, toplumun tüm muhalif kesimlerini sindirmeyi hedefleyen politikaları neticesinde raporumuza yansıyan verilerden de görüleceği üzere, hapishanelerde, kamusal alanlarda, kapalı mekanlarda, kırsalda alanlarda işkence/kötü muamele vakaları gittikçe artış göstermiştir.

İşkence-kötü muamele ve diğer kamu görevlilerinin fail olduğu suçlara ilişkin Bağımsız Soruşturma Organlarının kurulmaması, soruşturma işlemlerinin yine aynı birimde görevli görevlilerce yapılması, savcılığın titiz bir şekilde araştırma yapmaması ve yapılan araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin ise değerlendirmeye tabi tutulmaması, Savcılığın olaya resen ve derhâl el koymamasının, delillerin toplanması ve muhafazası konusunda önemli bir kısım eksikliğin yaşanmasına sebep olduğu, soruşturma sonucunda elde edilen delillerin kovuşturma açılan nadir vakalarda mahkemelerce kapsamlı bir analize tabi tutulmaması, olaya ilişkin soruşturmanın ve kovuşturmanın makul süratte yürütülmemesi karşılaşılan yargısal sorunlardır.

Yargısal sorunlara ek olarak işkence ve kötü muamelenin her geçen gün artarak devam etmesi ve olağanlaşmış olması kuşkusuz devlet kurumları yetkililerinin şiddeti normalleştirmesinde; işkenceyi kamu gücünü kullanarak gerçekleştiren faillerin durumunu meşrulaştırma dilini kullanması ve gerekçe üretmesi, silah kullanma yetkisinin sınır tanımaz bir hale getirilmesi gibi etkenler oldukça etkilidir. Cezasızlık ödülüne giden süreçte bu gibi etkenler önceki basamakları oluşturmaktadır. Kamu gücünü kullanan kişilere tanınan sınırsız yetkiler, kişinin yaşam hakkını elinden almakta veya işkence sonrası yaşamında birçok travmatik sonucu da beraberinde getirmektedir. Kolluğun sahip olduğu sınırsız yetkileri artıran bir düzenleme de 2007 yılında **Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununda yapılan değişikliklerdir. Bu değişiklikle birlikte özellikle gösteri ve yürüyüş ve barışçıl protesto hakkına** yönelik olmak üzere kolluğun müdahalesi gerekçesiyle gelen başvurular yoğunlaştığı raporumuzda da gözlemlenmiştir. Kullanılan şiddet dili, yaşanan her vakayı olağanlaştırmakta, yeni vakalara davetiye çıkarmakta ve işkenceyi hayatın normali haline getirmektedir. Topluma ve bireye sirayet eden ve kökleşen bu algı yine toplum içerisinde şiddeti doğurmaktadır.

Raporumuz dahilince incelenmiş olan tüm vakaların fiziksel olmasının yanı sıra duygusal, ekonomik ve psikolojik tahribat yarattığı unutulmamalıdır. Üretilen fiziki şiddet her ne kadar somut manada mağdurun vücut bütünlüğüne yöneltilmiş olsa da, neden olduğu psikolojik tahribat; mağdurun ailesinde, yakın çevresinde ve olayın tanığı olan toplumda da etkilerini gösterebilmektedir. Özellikle işkence ve devlet yetkilileri eliyle uygulanan şiddet vakalarının artış göstermesi, toplumun diğer bireylerinde yaşam hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı başta olmak üzere birçok konuda güvensizlik ve kaygıyı beraberinde getirmektedir. Bu kaygı ve güvensizlik durumu, hem her bir bireyin hem de kolektif olarak tüm toplumun sağlıklı gelişimini olumsuz anlamda etkileyen önemli bir etmen olarak önümüze çıkmaktadır.

İşkence ve kötü muamele vakalarında bir başka eksiklikler ise adli muayene ve raporlamalardır. Başvurucuların aktardığına göre İstanbul protokolü ilkelerinin ihlal edildiği görülmektedir. Adli tıp değerlendirmelerinin sağlık birimleri olmayan ve güvenlik güçlerinin kontrolünde olan mekanlarda yapılması sağlık çalışanlarının bağımsız ve özgürce mesleki sorumluluklarını yerine getirmesini engellemektedir. De-

ğerlendirilmelerin bu mekanlarda yapılması, adli muayene odalarına kolluk personelinin gözaltındaki mağdur ile birlikte girmesi, sağlık çalışanının muayeneyi titizlikle yapmaması/yapamaması, sağlık çalışanları boyutunda ciddi bir ihlale yol açmakta, gözaltına alınanlar yönünden ise güven duygularını, mahremiyet ve özerkliklerini ortadan kaldırarak ortamı işkenceye açık hale getirmektedir. Son on yıllık işkence ve kötü muamele başvuru beyanlarına bakıldığında özellikle OHAL ilanı ile birlikte tıbbi değerlendirme sürecinde temel uluslararası düzenlemeler, İstanbul protokolü ilkeleri, ulusal düzenlemelerin yanı sıra tıp mesleğinin etik ve mesleki standartlarının dikkate alınmadığını ve bu durumun sağlık alanında kalıcı bir sorun haline geldiğini düşündürmektedir. İşkence ve kötü muamele mağdurunun vücudundaki izlerin kapsamlı ve bütünlüklü bir tıbbi değerlendirmeyle raporlandırılmadığı her durum yargı sürecinde (soruşturma ve kovuşturmayı) olumsuz etkilemektedir.

Günümüzde şiddet olayları 90'lı yılları aratmayacak sıklıkta gerçekleşse de, yöntemsel olarak birçok açıdan değişikliklerde söz konusudur. Bu değişiklikler aynı zamanda kişinin özel bilgilerini teşhir eden, hayatın olağan akışını bozan, ciddi ekonomik ve ruhsal baskı yaratan, kayıt dışı gözaltı fiziki takip, tehdit ve taciz gibi yöntemlere dönüşmektedir. İşkence ve kötü muamelenin bugün tüm Türkiye şehirlerine yayılmış olduğu açık bir gerçektir. Her ne kadar raporumuz 2010-2019 yılları arasındaki ihlal başvurularını kapsamışsa da özellikle Mart 2020 tarihi itibarı ile bu döneme bakıldığında kolluk güçlerinin Edirne'den Kars'a, Mersin'den Bartın'a kadar tüm şehirlerde; verilmiş olan aşırı yetkilerinin kullanımı yaşam hakkı ihlallerine yol açmıştır.

Dünya genelinde ve Türkiye'de birçok alanda şiddeti durdurmaya yönelik önlemler alınmasına rağmen şiddetin halen yoğun bir şekilde devam etmesi devlet erkinin faille bir suç ortaklığı içinde olduğunu ispat etmektedir. Bu suç ortaklığı, ideolojik söylemler, Kürt meselesine karşı duruş, bu karşı duruşa yönelik üretilen bölgesel politikalar ile sağlanmış görünmektedir. Modern Devlet mefhumu, toplumsal düzeni hukuksal yargı araçlarını kullanarak inşa etmeye çalışır. Normal şartlar altında Modern devlet sahip olduğu doğru ve yanlışın muhakemesini insanların kendilerine bırakmaz ve dolayısıyla onların bu konudaki otoritelerini tanımaz. Fakat günümüzde devlet, yargıya ve kolluk güçlerine tanıdığı özerklik ile tam tersi bir pratik içerisindedir. Hukuksal şiddet kendi düzen araçlarıyla birlikte gerçekleştirmektedir. Bu şiddetin tablosu aşağıda grafiklerle ve bilançolar olarak verilmiştir.

BİLANÇOLAR VE GRAFİKLER - 2010 YILI

2010 yılında 5'ü kadın, 5'ü çocuk ve 29'si erkek olmak üzere toplam 34 başvuru alınmıştır.

FAİL	MEKÂN
Polis : 24	Cezaevi : 4
Gardiyan : 5	Gözetiminde : 10
Asker : 4	Gözetimine Alınırken : 1
Korucu : -	Sokakta : 12
Bilinmeyen/Tespit Edilemeyen : -	Kırsal Bölge : -
Diğer : 2	Zırhlı Araç : 3
-	Askeriye : -
-	Diğer Kamu Kurumları (Hastane, Valilik vb.) : 4

2011 YILI

2011 yılında derneğe işkence ve kötü muamele iddiasıyla toplam 66 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 9'u çocuk, 4'ü kadın ve 62'si erkektir.

FAİL	MEKÂN
Polis : 38	Cezaevi : 27
Gardiyan : 28	Gözetiminde : 12
Asker : -	Gözetimine Alınırken : 9
Korucu : -	Sokakta : 15
Bilinmeyen/Tespit Edilemeyen : -	Kırsal Bölge : -
Diğer : 2	Zırhlı Araç : -
-	Askeriye : -
-	Diğer Kamu Kurumları (Hastane, Valilik vb.) : -

2012 YILI

2012 yılında derneğe fiziksel şiddet ve kötü muamele iddiasıyla toplam 61 başvuru yapılmıştır. Bu başvurulardan 5'i çocuk, 13'ü kadın, 48'ü erkektir. Ayrıca bu başvuruların 5 tanesi 50 yaş üstü kişiler oluşturmaktadır.

FAİL	MEKÂN
Polis : 27	Cezaevi : 19
Gardiyan : 19	Gözetiminde : 15
Asker : 9	Gözetimine Alınırken : 8
Korucu : 1	Sokakta : 16
Bilinmeyen/Tespit Edilemeyen : 1	Kırsal Bölge : 2
Diğer : 3	Zırhlı Araç : 8
-	Askeriye : 1
-	Diğer Kamu Kurumları (Hastane, Valilik vb.) : 1

2013 YILI

2013 yılında derneğe gelen işkence ve kötü muamele başvurusu sayısı 50'tir. 50 başvuru-
nun 4'ü kadın 46'sı erkektir. (9 ÖLÜM)

FAİL	MEKÂN
Polis : 19	Cezaevi : 18
Gardiyan : 17	Gözetiminde : 7
Asker : 7	Gözetimine Alınırken : 4
Korucu : -	Sokakta : 18
Bilinmeyen/Tespit Edilemeyen : 5	Kırsal Bölge : 1
Diğer : 2	Zırhlı Araç : 1
-	Askeriye : 6
-	Diğer Kamu Kurumları (Hastane, Valilik vb.) : -

2014 YILI

2014 yılında toplam 72 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 5'i kadın, 67'u erkektir. Ayrıca bu
başvurularda 7'i çocuk ve 8'i 50 yaş üstü yurttaşlar bulunmaktadır. 3 kişi yaşamını yitirmiştir.

FAİL	MEKÂN
Polis : 26	Cezaevi : 37
Gardiyan : 20	Gözetiminde : 8
Asker : 12	Gözetimine Alınırken : 8
Korucu : 5	Sokakta : 34
Bilinmeyen/Tespit Edilemeyen : 14	Kırsal Bölge : 4
Diğer (Cezaevi Yönetimi) : 12	Zırhlı Araç : 1
-	Askeriye : 2
-	Diğer Kamu Kurumları (Hastane, Valilik vb.) : 2

2015 YILI

2015 yılında şubeye fiziksel şiddet ve kötü muamele iddiasıyla toplamda 46 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 5'si çocuk,3'i kadın,42'i ise erkektir.

FAİL	MEKÂN
Polis : 22	Cezaevi : 13
Gardiyan : 13	Gözetiminde : 4
Asker : -	Gözetimine Alınırken : 7
Korucu : 1	Sokakta : 19
Bilinmeyen/Tespit Edilemeyen : 6	Kırsal Bölge : -
Diğer : 4	Zırhlı Araç : 2
-	Askeriye : -
-	Diğer Kamu Kurumları (Hastane, Valilik vb.) : 4

2016 YILI

2016 yılında derneğe fiziksel şiddet ve kötü muamele iddiasıyla toplam 79 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 5'i kadın 74'ü erkektir. Bu başvuruların 2'si ölüm 1'i ağır yaralanmadır.

FAİL	MEKÂN
Polis : 30	Cezaevi : 45
Gardiyan : 42	Gözetiminde : 5
Asker : 9	Gözetimine Alınırken : 9
Korucu : 2	Sokakta : 17
Bilinmeyen/Tespit Edilemeyen : -	Kırsal Bölge : 2
Diğer : -	Zırhlı Araç : 2
-	Askeriye : -
-	Diğer Kamu Kurumları (Hastane, Valilik vb.) : -

2017 YILI

2017 yılında derneğimize fiziksel şiddet ve kötü muamele iddiasıyla toplam 100 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 10'u kadın, 4'ü çocuk, 90'ı erkektir. 1'i ölüm 3'ü ise yaralanmadır.

FAIL	MEKÂN
Polis : 18	Cezaevi : 73
Gardiyan : 74	Gözetiminde : 4
Asker : 17	Gözetimine Alınırken : 5
Korucu : -	Sokakta : 6
Bilinmeyen/Tespit Edilemeyen : -	Kırsal Bölge : 2
-	Askeriye : -
-	Diğer Kamu Kurumları (Hastane, Valilik vb.) : -

2018 YILI

2018 yılında fiziksel şiddet iddiasıyla toplam 99 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 18'i kadın 81'i erkektir. 1 çocuk, bir 50 yaş üstü yurttaş bulunmaktadır.

FAIL	MEKÂN
Polis : 20	Cezaevi : 78
Gardiyan : 72	Gözetiminde : 5
Asker : 6	Gözetimine Alınırken : 7
Korucu : -	Sokakta : 8
Bilinmeyen/Tespit Edilemeyen : -	Kırsal Bölge : -
Diğer (Cezaevi Yönetimi) : -	Zırhlı Araç : 2
-	Askeriye : -
-	Diğer Kamu Kurumları (Hastane, Valilik vb.) : -

2019 YILI

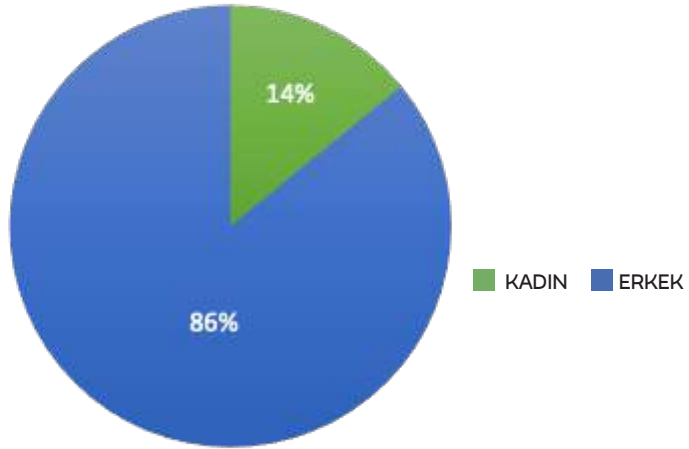
2019 yılında fiziksel şiddet iddiasıyla toplam 82 başvuru yapılmıştır. Bu başvurulardan 30 kadın, 52 erkek, 15 i ise 50 yaş üstü kişilerden oluşmaktadır.

FAİL	MEKÂN
Polis : 56	Cezaevi : 21
Gardiyan : 21	Gözetiminde : 10
Asker : 7	Gözetimine Alınırken : 23
Korucu : -	Sokakta : 23
Bilinmeyen/Tespit Edilemeyen : -	Kırsal Bölge : 1
Diğer (Cezaevi Yönetimi) : 1	Zırhlı Araç : -
-	Askeriye : -
-	Diğer Kamu Kurumları (Hastane, Valilik vb.) : -

GRAFİKLER

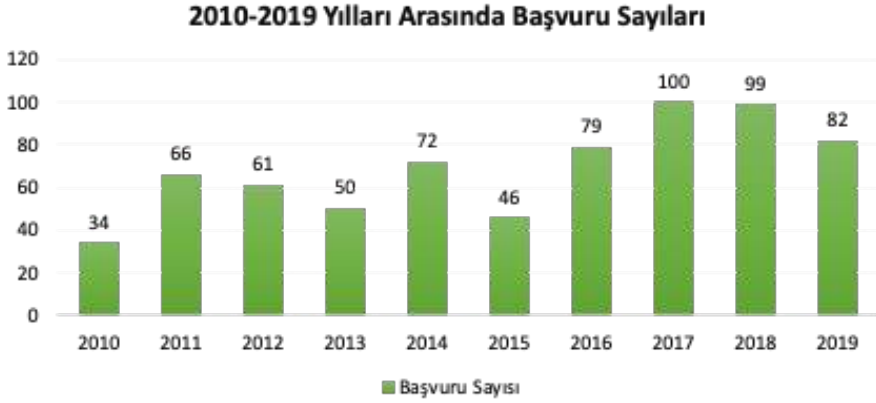
1. Son 10 yılda işkence ve kötü muamele iddiasıyla toplam 689 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 97'si kadın, 592'si ise erkektir.

CİNSİYET DAĞILIMI

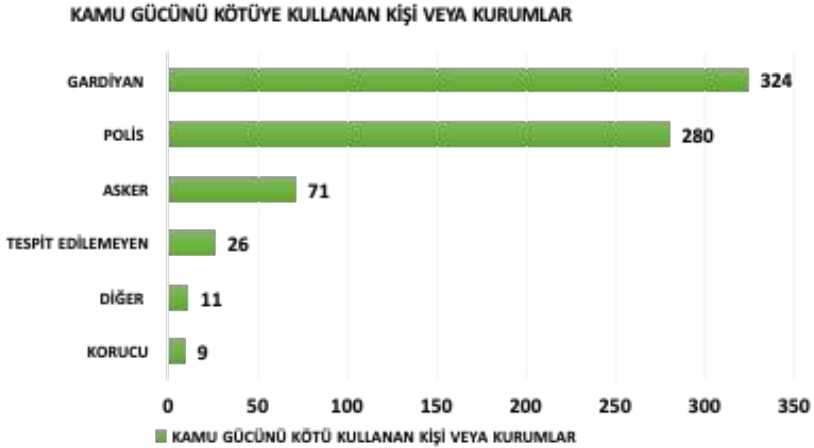

2. İHD Diyarbakir şubesine son 10 yılda alınan başvuru sayısının en fazla olduğu yıllar **2017 ve 2018'dir.**

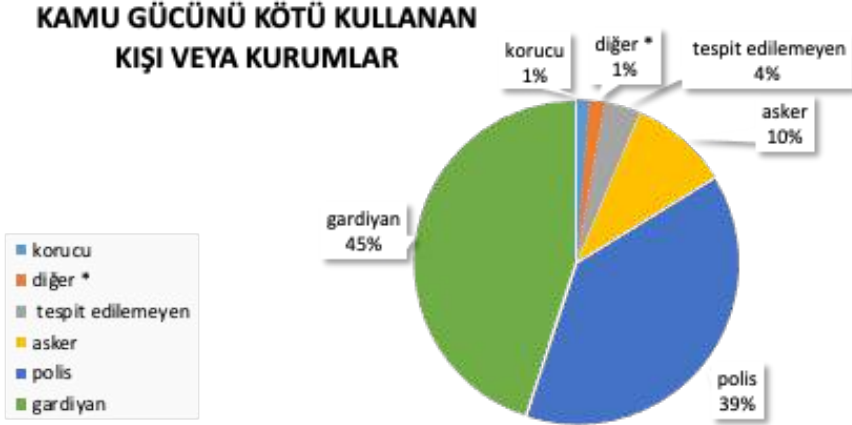

3. Son 10 yılda işkence ve kötü muamele iddiasıyla yapılan başvurularda fail olarak beyan edilen, kamu gücünü kötü kullanan kişi ve kurumlar sırasıyla;

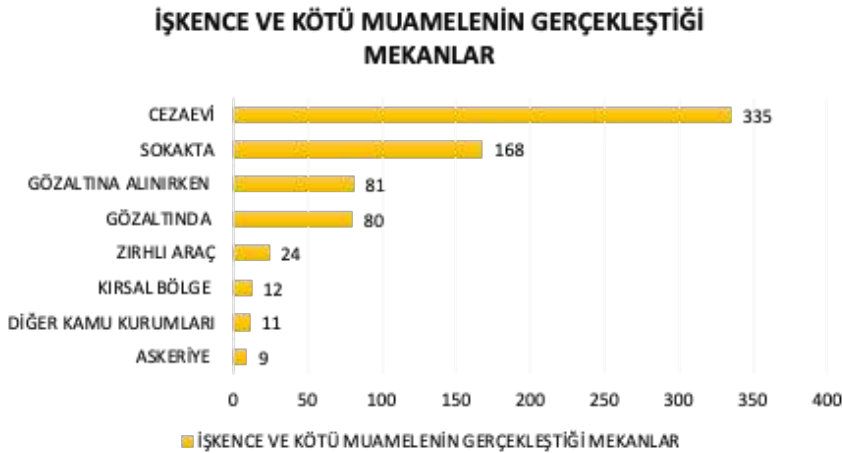

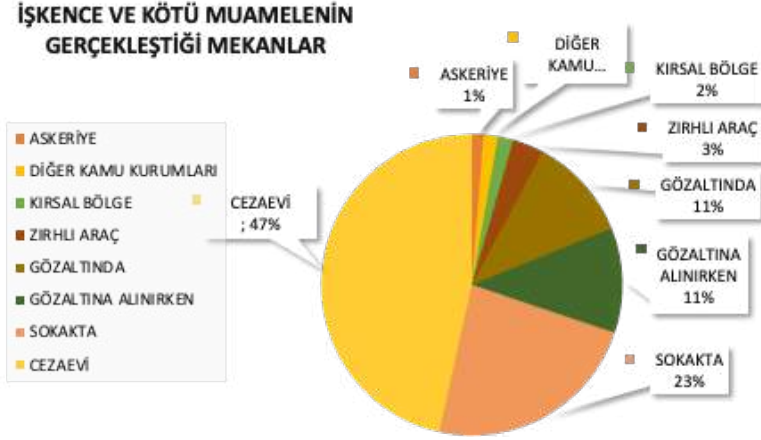
4. Kamu gücünü kötüye kullanan kişi ve kurumların son 10 yılda yüzdelik dağılımı;

5. Son 10 yılda işkence ve kötü muamelelerin gerçekleştiği beyan edilen mekânlar sırasıyla;

6. İşkence ve kötü muamelenin gerçekleştiği beyan edilen mekânların son on yılda yüzdelik dağılımı;

BULGULAR VE TESPİTLER

Yukarı da grafiklerle birlikte detaylı bir biçimde sınıflandırarak şematize ettiğimiz veriler ışığında tespit ettiğimiz başlıca bulgular şunlardır:

- ◆ Derneğimize 2010-2019 yılları arasında kolluk görevlileri, infaz koruma memurları başta olmak üzere kamu görevlilerinden fiziksel şiddet gördüklerini beyan ederek başvuruda bulunan toplam başvuru sayısı **690**'dır. Başvurucularımızdan 97'si kadın 592'si ise erkektir. Toplam başvuru sayısından 36'sı 18 yaşından küçük olup, 29 başvuru ise 50 yaş üzeridir. **10 yıl içerisinde derneğimize yapılan tüm başvuru kategorileri arasında işkence ve kötü muamele yani fiziksel şiddete dayalı başvurularının oranı %19,5'tir.**
- ◆ Kadın başvuru sahiplerinin en fazla başvuru yaptıkları yıllar; 30 başvuru ile 2019, 18 başvuru ile 2018 yılları olarak göze çarpmaktadır. 2019 yılı ise 50 yaş üstü başvuru sahibinin kamu görevlilerinden fiziksel şiddet gördüklerini beyan ederek, en fazla başvuru yaptıkları yıldır.
- ◆ Derneğimiz on yıllık verilerine göre fiziksel şiddeti en fazla ve en yaygın biçimde kullanan kamu görevlileri sırasıyla infaz koruma memurları (%45), polisler (%39), jandarma (%10) ve korucular (%1) şeklindedir. Bu sıralamada özellikle infaz koruma memuru (324) ve polis şiddeti (280) çok net biçimde göze çarpmaktadır.
- ◆ Fiziksel şiddetin uygulandığı iddia edilen mekan sıralamasında ise ilk sırada 335 başvuru ile cezaevleri gelmektedir. Başvuruların %47'si işkence ve kötü muamelelerin gerçekleştiği yer olarak cezaevlerini göstermiştir. 2010-2015 arasındaki ilk altı

yılda hapisanelerden derneğimize fiziksel şiddet içerikli başvuru sayısı toplam 118 iken, 2016-2019 arasındaki dört yılda ise bu sayı 217 olarak kayıtlara geçmiştir. Hapishanelerden derneğimize ilgili iddialarla en az başvuru yapılan yıl 4 başvuru ile 2010 yılı, en çok başvuru yapılan yıl ise 78 başvuru ile 2018 yılı olmuştur. 2010-2015 yılları arasındaki durum, devlet ve hükümet tarafından zaman-zaman Kürt meselesine dair çözüm girişimlerinin olması ile ilişkilendirilebilirken; darbe girişimini ardından hükümetin baskıcı ve aşırı güvenlikçi politikaları sonraki dört yıla ilişkin vakaların artış tablosunu açıklayabilecek önemli etkenler olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan son yıllarda hükümetin izlediği politikalardan kaynaklı hapishanelerin doluluk oranının artması da bir diğer önemli etmen olarak göze çarpmaktadır.

- ◆ 2017 yılında işkence ve kötü muamele başvuruları cezaevlerinde yoğunlaşmıştır. Özellikle 2010-2014 yılları arasında bu başvurularda sürekli olarak bir artış olduğu, 2017 ve 2018 yıllarında en yüksek rakamlara ulaştığı görülmektedir. Cezaevlerinden şubemize yapılan başvurularda işkence/kötü muamelenin çoğunluğu girişlerde, çıplak arama dayatması yapılarak, ani koğuşturma baskınlarında, nakil esnasında ring aracı içinde gerçekleştiği belirtilmiştir.
- ◆ Bu on yıllık süreçte yapılan başvurulardan elde ettiğimiz verilere göre kolluk kuvvetlerinin mağdur başvuru sahiplerine yönelik fiziksel şiddeti yoğun olarak kullandığı iddia edilen mekanlar arasında göze çarpan bir diğer mekan ise sokak/kamuya açık alanlardır. 689 başvuru arasından 168'i sokak ortasında kolluk görevlilerince darp/kaba dayak/fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Bu alanda en az başvuru 6 ile 2016 yılı, en çok başvuru ise 23 başvuru ile 2014 yılı olmuştur. Kolluk kuvvetinin, şiddeti sokağa taşıması yönündeki tavrının, öte yandan içerisinde hükümet ve devlet tarafından aykırı kabul edilen tüm toplumsal kesimlere yönelik bir tehdit unsuru barındırdığı değerlendirilmektedir.
- ◆ Gözaltına alınırken işkence ve kötü muameleye uğradığı iddiasıyla yapılan başvuru sayısı, 2019 yılında en yüksek rakamlara ulaşmıştır. Bu rakam ise son 10 yılın en yüksek rakamıdır. (Yukarıda detaylı bir şekilde verilen bilgiler incelendiğinde görülecektir.) incelediğimiz başvurularda gözaltına alınırken gerçekleştiği iddia edilen işkence ve kötü muamelenin çoğunluğu, eve ilk giriş anında, kameraların olmadığı geçişlerde, zırhlı araçların/gözaltı araçlarının içerisinde yapıldığı ifade edilmektedir.
- ◆ Polisin fail olduğu iddiasıyla derneğimize son on yılda en fazla başvurunun yapıldığı yıl 2019 yılı olarak kayıtlara geçmiştir. 2019 yılında başvuru sayısı 56'ya ulaşmış, onu takip eden yıl 38 başvuru ile 2011 yılı olmuştur. Failin polis olarak belirtildiği başvuru sayısının en az sayıda olduğu yıl ise 18 başvuru ile 2017 yılı olarak göze çarpmaktadır.
- ◆ Kırsal alanda çatışmaların arttığı yıllarda genel olarak diğer yıllara göre jandarma tarafından mağdurlara uygulanan işkence ve kötü muamele yapıldığı iddiasıyla derneğimize yapılan başvurularda görece artış tespit edilmiştir. Failin

asker olarak belirtildiği vakalara ilişkin başvurunun en fazla olduğu yıl 17 başvuru ile 2017 yılı olmuş, 2011 ve 2015 yıllarında ise şubemize bu yönlü herhangi bir başvuru yapılmamıştır.

- ◆ Failin korucu olarak belirtildiği vakalara ilişkin en çok başvuruların olduğu iki yıl sırasıyla 9 başvuru ile 2011, 7 başvuru ile de 2014 yılları olmuştur. 2013, 2016 ve 2019 yıllarında bu konuda derneğimize başvuru yapılmamıştır.
- ◆ Her ne kadar raporumuzda bu teferruata girilmemişse de incelenen başvurularda, mağdurların büyük çoğunluğunun, ya politik sebeplerden hapisanelerde tutulan ya da politik nedenlerle gözaltına alınan kişilerden oluştuğu dikkat çekmiştir.
- ◆ Derneğimize fiziksel şiddete ilişkin yapılan başvurularda yıllara göre dalgalanmalar mevcuttur. Özellikle yüz başvuru ile 2017 yılı ve doksan dokuz başvuru ile de 2018 yılı en fazla mağduru başvuru yaptığı iki yıldır. Bu yılları 82 başvuru ile 2019 yılı takip etmektedir. Bu yıllarda devlet ve hükümetin Kürt meselesinin demokratik ve adil yollardan çözümü için adım atmaması, insan hakları evrensel normlarından uzaklaşması, görece daha fazla otoriterleşerek şiddeti caydırıcı ve “terbiye edici” bir araç olarak kullanma çabası, kamu görevlilerinin vatandaşlara yönelik aşırı şiddet kullanımı; bu yıllarda artan vaka sayısının başlıca nedenleri olarak değerlendirilmektedir.
- ◆ Fiziksel şiddet mağdurları tarafından derneğimize yapılan başvuruların en az olduğu yıl ise 2010 yılı olarak görülmektedir. Özellikle bu yıl içerisinde iktidar yetkililerinin toplum karşısında kullandığı dilin görece daha yumuşak, makul ve barışçıl olması; kamu görevlileri tarafından uygulanan fiziksel şiddet vakalarının diğer yıllara nazaran daha az sayıda olmasını izah edebilecek etmenlerden biri olarak değerlendirilebilir.
- ◆ Toparlayacak olursak ; son on yılda derneğimize yapılan 689 başvuru, işkence ve kötü muamelenin gerçekleştiğini ifade ettiği mekanlar sırayla ;

Cezaevi	335 Başvuru ile %47
Sokakta	163 Başvuru ile %23
Gözaltına Alırken	81 Başvuru ile %11
Gözaltında	80 Başvuru ile %11
Zırhlı Araç	24 Başvuru ile %3
Kırsal Bölge	12 Başvuru ile %2
Diğer Kamu Kurumları	11 Başvuru ile %2
Askeriye	9 Başvuru ile %1

- ◆ Başvurucuların işkence ve kötü muameleyi gerçekleştirdiğini iddia ettiği kamu gücünü kötüye kullanan kişiler ise sırayla;

Gardiyan ve C.Evi Yönetimi	324 Başvuru ile %45
Polis veya Sivil Polis	280 Başvuru ile %39
Asker/Jandarma	71 Başvuru ile %10
Bilinmeyen/Tespit Edilemeyen	26 Başvuru ile %4
Korucu	9 Başvuru ile %1
Diğer	1 Başvuru ile %1

TALEPLER VE ÖNERİLER

1. İşkence fail/faillerine karşı açılan soruşturmalar etkin bir şekilde yürütülmeli, işkencede cezasızlığa son verilmelidir.
2. Hükümet belli kademelerinde görev alan yetkililer tarafından sarf edilen ve işkencenin artmasına neden olan söylemlerden vazgeçilmeli, işkencecilerin yargı kararı ile korunması ve aklanmaya çalışılması uygulamasına son verilmelidir.
3. BM İşkenceye Karşı Sözleşmeye Ek İhtiyari protokolün (OPCAT) gereği Türkiye tarafından yerine getirilmeli gözaltı birimleri ile cezaevleri bağımsız heyetlerin denetimine açık hale getirilmelidir.
4. İşkence mağdurlarının iç dünyalarında maruz kaldıkları travmanın etkilerinin giderilmesi amacı ile mağdurlar rehabilite programlarına dahil edilmeli ve kendilerine psikolojik destek sağlanmalıdır.
5. İşkence fail/faillerine yargılandığı dosyalarda zamanaşımı uygulamasına son verilmeli, işkence fail/failleri hak ettikleri cezalarla cezalandırılmalıdır.
6. Türkiye Cumhuriyet tarafından bugüne kadar işkence eylemine maruz kalan mağdurlar ve işkencede yaşamını yitirenlerin aileleri ve tüm toplumdan özür dilenmeli, bireysel hak ve özgürlüklerin önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır.

BÖLÜM VI

BASINDA
İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DİYARBAKIR ŞUBESİ

Kayıp Yakınları eylemine İZİN VERİLMEDİ!

IHD: Koçer Özdal için yaşam hakkı istiyoruz

haber

Ekspres

IHD ve Baro: Çocuk hakları güvence altına alınmalı

20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü dolayısıyla, çoğu ebeveynler ve basın açıklaması yapılarak çocuk hakları hatırlanarak, Diyarbakır Barosu bünyesinde, "Korunma ihtiyacı olan çocuklar için bir an önce ikamet hakkı sağlanarak ve ebeveynlerin gözetiminde yaşamı" ile

çocuk haklarını ihmal etmeden, Erzurum Yürütme Komitesi, Türkiye'de çocuk haklarını bir anda güvence altına almasını

Diyarbakır'da kayıp yakınları 500. kez eylemdeydi. A 'Annelerle sorunu

MAHMUT ORAL

Kayıp yakınları ve IHD Diyarbakır Şubesi dün Diyarbakır'da "Kayıplar bulunsun, failler yargılsın" sloganıyla 500. kez eylem yaptı. Diyarbakır Valiliği tarafından 2 hafta önce "kamu güvenliği" gerekçesiyle yasaklanan eylem, OHAL döneminde olduğu gibi Koşuyolu Parkı'ndaki Yaşam Hakkı Anıtı yerine IHD Diyarbakır Şubesi'nde gerçekleştirildi. Etkinliğe, IHD Genel Başkanı Öztürk Türkoğlu, Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TIHV)

Başkanı Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı, HDP milletvekilleri Selçuk Mızraklı ve Dersim Dağ ile çok sayıda sivil toplum kuruluşunun temsilcisi de destek verdi. Katılımcılar dernek binasının çıkıp, açık alanda gitmek istersen, polis bina izin vermedi. Bunun üzerine dernek binasında konuşan IHD Genel Başkanı Öztürk Türkoğlu, yaşam hukukunun olmadığına, polislerin kendilerine özellikle kayıp yakınlarını alana girmesine izin vermeyeceklerini söylediklerini anlattı. Türkoğlu "Bu iktidarın annelerle bir sorunu var

Zırhlı araçlar 10 yılda 63 kişiyi öldürdü!

IHD, Zırhlı araçların çarpışmaları sonucu meydana gelen yaralıları araştırma raporunu açıkladı. Raporunda yer alan veriler 10 yılda 63 kişinin hayatını kaybettiğini, 16'ı çocuk ve 6'sı kadına toplamda 36 yurttaş hayatını kaybetti.

İHD, İnsan Hakları Derneği (IHD) Diyarbakır Şubesi tarafından hazırlanan raporun başlığı "Zırhlı araçların çarpışmaları sonucu meydana gelen yaralıları araştırma raporunu açıkladı".

IHD: Hukuka aykırı davranışlara son verin

günöl politika saati dünya ekonomi-ekonomi hukuk sanat okulu

İHD, İnsan Hakları Derneği (IHD) Diyarbakır Şubesi tarafından hazırlanan raporun başlığı "Zırhlı araçların çarpışmaları sonucu meydana gelen yaralıları araştırma raporunu açıkladı".

İHD, İnsan Hakları Derneği (IHD) Diyarbakır Şubesi tarafından hazırlanan raporun başlığı "Zırhlı araçların çarpışmaları sonucu meydana gelen yaralıları araştırma raporunu açıkladı".

İHD, İnsan Hakları Derneği (IHD) Diyarbakır Şubesi tarafından hazırlanan raporun başlığı "Zırhlı araçların çarpışmaları sonucu meydana gelen yaralıları araştırma raporunu açıkladı".

İHD, İnsan Hakları Derneği (IHD) Diyarbakır Şubesi tarafından hazırlanan raporun başlığı "Zırhlı araçların çarpışmaları sonucu meydana gelen yaralıları araştırma raporunu açıkladı".

İHD, İnsan Hakları Derneği (IHD) Diyarbakır Şubesi tarafından hazırlanan raporun başlığı "Zırhlı araçların çarpışmaları sonucu meydana gelen yaralıları araştırma raporunu açıkladı".

İHD, İnsan Hakları Derneği (IHD) Diyarbakır Şubesi tarafından hazırlanan raporun başlığı "Zırhlı araçların çarpışmaları sonucu meydana gelen yaralıları araştırma raporunu açıkladı".

İHD, İnsan Hakları Derneği (IHD) Diyarbakır Şubesi tarafından hazırlanan raporun başlığı "Zırhlı araçların çarpışmaları sonucu meydana gelen yaralıları araştırma raporunu açıkladı".

İHD, İnsan Hakları Derneği (IHD) Diyarbakır Şubesi tarafından hazırlanan raporun başlığı "Zırhlı araçların çarpışmaları sonucu meydana gelen yaralıları araştırma raporunu açıkladı".

[illegible]

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary-ruled notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Av. Muhterem SÜREN (1986/ 2018)

"EM TE JI BÎR NAKIN"

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) DİYARBAKIR ŞUBESİ

Ali Emiri I. Sok. Yılmaz 2004 Apt. No: 1/3 Yenişehir/ DİYARBAKIR

Tel: 0412. 223 30 33 - 229 58 66 **Faks:** 0412. 223 57 37

E-Mail: diyarbakir@ihd.org.tr **Web:** www.ihddiyarbakir.org

/İHD Amed